

**ДЕРЖАВНА ФІСКАЛЬНА СЛУЖБА УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ
УКРАЇНИ**

**Навчально-науковий інститут права
Кафедра кримінального права та кримінології
ГО «Всеукраїнська асоціація кримінального права»**

**Збірник тез доповідей
Міжнародної науково-практичної інтернет-
конференції «Сучасний стан кримінального
законодавства України: шляхи реформування»**

1 березня 2018 року

Ірпінь - 2018

Редакційна колегія:

**Топчій Василь Васильович – доктор юридичних наук, професор;
Дідківська Галина Василівна – кандидат юридичних наук, доцент;
Бодунова Олеся Миколаївна - кандидат юридичних наук;
Супрун Тетяна Миколаївна – кандидат юридичних наук.**

Рекомендовано до друку кафедрою кримінального права та кримінології Університету державної фіскальної служби України (протокол № 6 від 28 лютого 2018 р.)

Відповідальність за достовірність фактів, цитат, власних імен, назв, назв підприємств, установ, організацій та іншої інформації несуть автори матеріалів.

*Висловлені думки авторів можуть не збігатися з точкою зору редакційної колегії і не покладають на неї жодних зобов'язань.
Переклади і передруки дозволяються лише за згодою авторів.*

ЗМІСТ

НАУКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ

Антипов Володимир Іванович,
ДОВІЧНЕ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ ЗА НЕОБЕРЕЖНІ
ЗЛОЧИНИ?.....15

Берднік Інна Володимирівна,
ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАЧЕННЯ СУБ'ЄКТА ПОРУШЕННЯ
ПРАВИЛ ОХОРОНИ ВОД (СТ. 242 КРИМІНАЛЬНОГО
КОДЕКСУ УКРАЇНИ).....20

Богатирьов Андрій Іванович,
КРИМІНОЛОГІЧНЕ ПРОГНОЗУВАННЯ ЗЛОЧИННОСТІ
СЕРЕД ЗАСУДЖЕНИХ У МІСЦЯХ НЕСВОБОДИ.....24

Богатирьов Іван Григорович,
ВИХОВНА КОЛОНІЯ ДЛЯ НЕПОВНОЛІТНІХ: ПОНЯТТЯ ТА
СУТНІСТЬ.....28

Боровик Андрій Володимирович,
КОРУПЦІЙНІ ЗЛОЧИНИ: ЦИФРИ, ФАКТИ, ВИСНОВКИ.....31

Гаврилішин Анатолій Петрович,
Ганущак Андрій Михайлович,
ДО ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ
ЮРИДИЧНИХ ОСІБ.....35

Гасимов Зія,
Бодунова Олеся Миколаївна,
МІЖНАРОДНО-ПРАВОВА ПРОТИДІЯ ЗЛОЧИННОСТІ У
СФЕРІ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....39

Голубош Володимир Валентинович,
ЗАРУБІЖНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА
ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ, ПРЕДМЕТОМ
ЯКИХ Є ЗБРОЯ, БОЙОВІ ПРИПАСИ, ВИБУХОВІ РЕЧОВИНИ
ТА ВИБУХОВІ ПРИСТРОЇ.....42

Дідківська Галина Василівна,
КРИМІНАЛЬНА ЮРИСДИКЦІЯ НАД ОСОБАМИ, ВИННИМИ
В ВЧИНЕННІ МІЖНАРОДНИХ ЗЛОЧИНІВ.....47

Драган Олена Василівна,
СИСТЕМА ЗАХОДІВ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО
ХАРАКТЕРУ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ КРАЇН ЄС.....51

**Жерж Наталія Анатоліївна,
Недосип Юлія Олександрівна,**
КІБЕРПОЛІТИКА ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОЛІПШЕННЯ
КІБЕРБЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ.....56

Забарний Максим Михайлович,
СУЧАСНІ СИСТЕМИ ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИННОСТІ В
СФЕРІ ОПОДАТКУВАННЯ В ПІДРОЗДІЛАХ ДФС
УКРАЇНИ.....60

Кабанець Людмила Валеріївна,
ДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА
НЕЗАКОННЕ ВОЛІ АБО ВИКРАДЕННЯ ЛЮДИНИ.....65

Кернякевич-Танасійчук Юлія Володимирівна,
ОБ'ЄКТ ВПЛИВУ В МЕХАНІЗМІ РЕАЛІЗАЦІЇ
КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ ПОЛІТИКИ.....68

Колос Ольга Валеріївна,
ДЕЯКІ ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ТЕОРЕТИЧНИХ ТА
НОРМАТИВНИХ ОРІЄНТИРІВ ОДНОРІДНОСТІ
ЗЛОЧИНІВ.....72

Кудін Сергій Володимирович, ДЖЕРЕЛА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ У X – ПЕРШІЙ ЧВЕРТІ XII СТ.: ІСТОРІОГРАФІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	77
Мисливий Володимир Андрійович, КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ.....	82
Мірошниченко Сергій Сергійович, ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА НЕВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ: НОВЕЛИ КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОНУ.....	87
Мудряк Тамара Олександрівна, ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ У СФЕРІ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	92
Олефір Людмила Іванівна, КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧІ ЗАСАДИ ПРОБАЦІЇ В УКРАЇНІ.....	97
Політова Анна Сергіївна, ДОСВІД ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН ЩОДО ПРОТИДІЇ ЗАЙНЯТТЮ ГРАЛЬНИМ БІЗНЕСОМ.....	100
Приходько Тетяна Миколаївна, СУБ'ЄКТ ЗЛОЧИНУ: ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ.....	105
Савченко Андрій Володимирович, ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ РОЗУМІННЯ КОРУПЦІЇ В ЗАКОНОДАВСТВІ, ЩО СТОСУЄТЬСЯ ОСВІТЯНСЬКОЇ СФЕРИ.....	109

Супрун Тетяна Миколаївна,
ХАРАКТЕРИСТИКА ДІЯЛЬНОСТІ БЮРО З РОЗСЛІДУВАННЯ
ВИПАДКІВ КОРУПЦІЇ РЕСПУБЛІКИ СІНГАПУР.....114

Топчій Василь Васильович,
ОРГАНІЗОВАНА ЗЛОЧИННІСТЬ ЯК СИСТЕМНЕ
СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВЕ ЯВИЩЕ.....120

Топчій Віталій Васильович,
ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ
ОХОРОНИ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В
УКРАЇНІ.....123

Хряпінський Петро Васильович,
ОСОБЛИВОСТІ ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД КРИМІНАЛЬНОЇ
ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА УХИЛЕННЯ ВІД СПЛАТИ
ПОДАТКІВ, ЗБОРІВ ТА ІНШИХ ОBOB'ЯЗКОВИХ
ПЛАТЕЖІВ.....128

Трибуна Молодого Науковця

- Березовська Анна Олексіївна,**
ЩОДО ПРАВОВОЇ ПРИРОДИ СПЕЦІАЛЬНОЇ
КОНФІСКАЦІЇ.....134
- Бичок Тетяна Петрівна,**
Карпюк Ірина Сергіївна,
ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ В
МІЖНАРОДНІЙ СИСТЕМІ БОРОТЬБИ ІЗ МІЖНАРОДНОЮ
ЗЛОЧИННІСТЮ.....138
- Богданець Вікторія Сергіївна,**
КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ НЕПОВНОЛІТНІХ.....142
- Божук Ірина Іванівна,**
ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ МІЖНАРОДНИХ КРИМІНАЛЬНО-
ПРАВОВИХ НОРМ ЯК ФОРМА ВПЛИВУ МІЖНАРОДНОГО
ПРАВА НА КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ.....146
- Бондарева Анна Валеріївна,**
Тименко Вікторія Сергіївна,
ПРОБЛЕМАТИКА ІНДИВІДУАЛЬНОГО ЗАПОБІГАННЯ
ЗЛОЧИНАМ ОРГАНАМИ ВНУТРІШНІХ СПРАВ У СИСТЕМІ
ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ.....150
- Бумбур Вікторія Вадимівна,**
СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ОРГАНІЗОВАНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ
В УКРАЇНІ.....155
- Вітюк Ілля Анатолійович,**
ДЕТЕРМІНАНТИ ВІДМИВАННЯ КОШТІВ ЗДОБУТИХ
ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ.....159

Герасімчук Юлія Олександрівна,
ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА НЕЗАКОННОГО ОБІГУ
НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН, ЇХ
АНАЛОГІВ ТА ПРЕКУРСОРІВ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ
УКРАЇНИ.....162

Герус Наталія Валеріївна,
Сливка Андрій Володимирович,
СТАНОВЛЕННЯ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА
УКРАЇНИ У СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ МІЖНОРОДНІЙ
ЗЛОЧИННОСТІ.....166

Головко Ярослав Іванович,
СУЧАСНИЙ СТАН КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА
УКРАЇНИ: ШЛЯХИ РЕФОРМУВАННЯ.....171

Гриневич Анна Василівна,
КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ В
УКРАЇНІ.....174

Бардакова Діана Олегівна,
Гришко Ірина Миколаївна,
ІНСТИТУТ ПРОБАЦІЇ В УКРАЇНІ: ІСТОРИЧНИЙ ДОСВІД І
СУЧАСНИЙ СТАН.....178

Гур'євських Андрій Сергійович,
ІСТОРИКО-ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИЗНАЧЕННЯ
ВІЙСЬКОВИХ ЗЛОЧИНІВ В МІЖНАРОДНОМУ
КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ.....181

Дементьєва Анастасія Олександрівна,
ПЕРЕВИЩЕННЯ МЕЖ НЕОБХІДНОЇ ОБОРОНИ: ПРОБЛЕМИ
КРИМІНАЛЬНО- ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ.....187

Дорошенко Юлія Ігорівна, Барановська Вероніка Василівна, ІНСТИТУТ ПОКАРАННЯ НЕПОВНОЛІТНІХ: УКРАЇНА- ЄВРОПА.....	191
Духніна Анастасія Володимирівна, КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ЗАПОБІГАННЯ СЕРІЙНИМ ЗЛОЧИНАМ.....	196
Жовмір Анна Ігорівна, КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА СУЧАСНОЇ МІЖНАРОДНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ.....	198
Загорулько Олена Сергіївна, Чалюк Світлана Юріївна, АКТУАЛЬНІСТЬ ІНСТИТУТУ МЕДІАЦІЇ В УКРАЇНІ.....	201
Змитрович Діана Ігорівна, АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ІНСТИТУТІВ ПРОБАЦІЇ В УКРАЇНІ.....	206
Іванова Наталія Олександрівна, ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У ЗВ'ЯЗКУ З ПРИМИРЕННЯМ ВИННОГО З ПОТЕРПІЛИМ.....	213
Калита Вікторія Григорівна, ХАРАКТЕРИСТИКА ОСУДНОСТІ З ТОЧКИ ЗОРУ ПСИХОЛОГІЇ.....	217
Кибукевич Тетяна Іванівна, КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ФІКТИВНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО В УКРАЇНІ.....	222

Кирильчатенко Анастасія Романівна, Бурківський Михайло Віталійович, ЗАХОДИ ПРОТИДІЇ ОРГАНІЗОВАНИЙ ЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ.....	225
Козігон Богдан Олександрович, ПРАВОВІ АСПЕКТИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ГРАЛЬНОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ.....	230
Конченко Неля Миколаївна, СУЧАСНІ СИСТЕМИ ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИННОСТІ ТА ЇХ УДОСКОНАЛЕННЯ.....	235
Коренюк Анастасія Анатоліївна, ОСОБЛИВОСТІ РЕЛІГІЙНОЇ ПРОФІЛАКТИКИ РЕЦИДИВНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ.....	237
Костючик Дарина –Михайлина Михайлівна, КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА НЕНАЛЕЖНЕ НАДАННЯ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ В МІЖНАРОДНОМУ ТА НАЦІОНАЛЬНОМУ ПРАВІ В КОНТЕКСТІ МЕДИЧНОГО ТУРИЗМУ.....	241
Красько Василина Василівна, ПРАВОВІ ПРИНЦИПИ ЯК ПЕРЕДУМОВИ ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИННОСТІ.....	247
Крупич Олена Сергіївна, ЗАПОБІГАННЯ ВІДМИВАННЮ КОШТІВ ОТРИМАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ.....	252
Куценко Анастасія Олександрівна, РЕЦИДИВНА ЗЛОЧИНІСТЬ СЕРЕД НЕПОВНОЛІТНІХ: ПРИЧИНИ ТА ЗАХОДИ ЩОДО ЇХ ПОПЕРЕДЖЕННЯ.....	255

Кучер Ольга Володимирівна, КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК СУЧАСНА ПРОБЛЕМА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ.....	259
Легін Андрій Валерійович, ПОНЯТТЯ ТА ЗМІСТ КОРУПЦІЙНОГО ЗЛОЧИНУ В ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ.....	263
Лізніченко Євгенія Михайлівна, ПРОБЛЕМА СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ «КОЛІЗІЯ» ТА «КОНКУРЕНЦІЯ» НОРМ ПРАВА.....	268
Лук'янчук Мирослава Ростиславівна, СУЧАСНІ МЕТОДИ ПОПЕРЕДЖЕННЯ ТА ПРОТИДІЇ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ДОХОДІВ, ОДЕРЖАНИХ ПРИ ВЧИНЕННІ КІБЕРЗЛОЧИНІВ.....	272
Люблянецький Ярослав Васильович, СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ ВИДАЧІ (ЕКСТРАДИЦІЇ) ОСІБ, ЯКІ ВЧИНИЛИ КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ.....	275
Мазур Ірина Вадимівна, КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА СУТЕНЕРСТВА АБО ВТЯГНЕННЯ ОСОБИ В ЗАЙНЯТТЯ ПРОСТИТУЦІЄЮ.....	280
Мазурець Олена Олександрівна, ВПРОВАДЖЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВА РОЗВИТКУ МЕДІАЦІЇ В УКРАЇНІ.....	283
Жерж Людмила Анатоліївна, Макарук Лілія Олександрівна, АНАЛІЗ СТАНДАРТІВ ПРОТИДІЇ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ ТА НАПРЯМКИ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ В УКРАЇНІ.....	289

Малогіна Альона Олександрівна, ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ ЯК СУБ'ЄКТИ ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИНАМ.....	294
Yulia Martynyuk, DEVELOPMENT OF AN INFORMATION SOCIETY.....	300
Маткевич Юрій Юрійович, ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ПРОТИДІЇ КОНТРОБАНДІ.....	302
Моргун Ганна Олегівна, ЖОРСТОКЕ ПОВОДЖЕННЯ З ТВАРИНАМИ ЯК ПЕРЕДУМОВА ФОРМУВАННЯ ОСОБИ СЕРІЙНОГО ЗЛОЧИНЦЯ.....	306
Мороз Діана Адамівна, ОСНОВНІ АСПЕКТИ ІНСТИТУТУ ПРОБАЦІЇ В УКРАЇНІ...	311
Музика Володимир Федорович, ПРАВОВІ АСПЕКТИ НЕОБХІДНОСТІ РЕФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА НЕЗАКОННЕ ЗБАГАЧЕННЯ.....	316
Музиченко Аліна Валеріївна, ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ.....	320
Негер Іванна Михайлівна, ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ЖУРНАЛІСТІВ.....	324
Передерій Владислава Володимирівна, ДЕЗЕРТИРСТВО ЯК ОДИН ІЗ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ВСТАНОВЛЕНОГО ПОРЯДКУ НЕСЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ.....	327

Петренко Тетяна Миколаївна, СУЧАСНІ СИСТЕМИ ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИННОСТІ ТА ЇХ УДОСКОНАЛЕННЯ.....	332
Петручик Анжела Володимирівна, ОСОБЛИВОСТІ ПОКАРАННЯ, У ВИДІ ДОВІЧНОГО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ В УКРАЇНІ.....	336
Пилипів Ірина Василівна, ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ ПУБЛІЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ.....	341
Попельнюк Назар Вікторович, ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИНАМ У СФЕРІ ЕКСПОРТНОГО КОНТРОЛЮ УКРАЇНИ.....	344
Путько Роман Васильович, СТАН ТА РОЗВИТОК КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ БОРотьБИ З ТЕРОРИЗМОМ В УКРАЇНІ.....	348
Рубенян Аліна Варданівна, ОСОБА, ЯКА ПІДЛЯГАЄ КРИМІНАЛЬНІЙ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ (СУБ'ЄКТ ЗЛОЧИНУ).....	353
Сокол Володимир Миколайович, ДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	360
Сологуб Віта Петрівна, ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІСКАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ.....	363
Стегній Роман Романович, ВИЗНАЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНО - ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ДЕРЖАВНОЇ ТАЄМНИЦІ.....	367

Сушик Іван Володимирович, ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПРИЗНАЧЕННЯ ПОКАРАННЯ У ВИДІ ШТРАФУ.....	369
Тищенко Катерина Миколаївна, КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ: ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА У СУЧАСНОМУ ВИМІРІ.....	372
Халамай Аніта Костянтинівна, ЕКСПЛУАТАЦІЯ ДІТЕЙ В УКРАЇНІ: ОСНОВНІ РИСИ ПОПЕРЕДЖЕННЯ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ ПРОБЛЕМ.....	378
Чекараміт Антон Миколайович, ФІНАНСУВАННЯ ТЕРОРИЗМУ ТА ЙОГО КЛАСИФІКАЦІЯ.....	382
Яковенко Віталій Олександрович, ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ ЕКОНОМІКИ.....	386

НАУКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ

Антипов Володимир Іванович,
к.ю.н., професор, професор кафедри
кримінального права та кримінології
Університету державної фіскальної служби України

ДОВІЧНЕ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ ЗА НЕОБЕРЕЖНІ ЗЛОЧИНИ?

Усі статті Кримінального кодексу України (далі – КК), в санкціях яких встановлене довічне позбавлення волі, передбачають або замах на спричинення смерті людини або наявність наслідку – загибель людини. Це дає підстави розглядати цей вид покарання як своєрідний еквівалент смертної кари, що існувала в Кримінальному кодексі Української СРСР та була скасована в Україні у 2001 р. на виконання міжнародно-правових зобов'язань. При цьому слід відзначити, в кримінальному законодавстві тоталітарної держави радянської доби вища міра покарання встановлювалася тільки за умисні злочини. Можна було б очікувати, що в українській демократичній державі довічне позбавлення волі встановлено тільки за умисні злочини. Однак аналіз відповідних норм КК дає інший результат.

Відповідно до частини 1 ст.64 КК «довічне позбавлення волі встановлюється за вчинення особливо тяжких злочинів і застосовується лише у випадках, спеціально передбачених цим Кодексом, якщо суд не вважає за можливе застосовувати позбавлення волі на певний строк». В доктрині кримінального права при дослідженні змісту ст.64 КК для визначення того, які саме злочини належать до особливо тяжких, зазвичай обмежуються посиланням на частину 5 ст.12 КК [див., напр.: 1, с.243], де зазначено: «Особливо тяжким злочином є злочин, за який передбачене основне покарання у виді штрафу в розмірі понад двадцять п'ять тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, позбавлення волі на строк понад десять років або довічного позбавлення волі». Порівняльний аналіз вказаних норм

(частин 1 ст.64 і частини 5 ст.12 КК) дає прикрий результат: *«довічне позбавлення волі встановлюється за вчинення злочинів, за які передбачене довічне позбавлення волі».*

Це є наслідком того, що законодавець як для цілей класифікації злочинів, так і для регулювання умов (меж) застосування покарання у виді довічного позбавлення волі, застосував суто казуїстичну законодавчу техніку. Так, у ст.12 КК класифікація за ступенем тяжкості злочинів безпосередньо не пов'язана з суспільною небезпечністю відповідних злочинів, а у ст.64 КК умови (межі) застосування довічного позбавлення волі не пов'язані з ознаками складів злочинів – об'єктами посягання, формою вини, мотивами тощо. Зокрема, у ст.64 КК відсутній імперативний припис щодо форми вини злочинів, за вчинення яких встановлюється довічне позбавлення волі. Тому для вирішення поставленого питання («Довічне позбавлення волі за необережні злочини?») необхідно звернутися до норм Особливої частини КК.

Станом на 15 лютого 2018 р. Особлива частина КК містить 15 статей (частин статей), санкціями яких законодавцем встановлене довічне позбавлення волі. Аналіз зазначених норм дозволяє виділити серед них дві групи. До першої входять норми в яких прямо вказано, що покарання у виді довічного позбавлення волі передбачене *за умисні насильницькі злочини*. Характер же суспільної небезпечності умисного посягання на життя людини (з огляду на зміст статті 3 Конституції України) обумовлює особливу тяжкість вказаних злочинів. Наведемо відповідні статті Особливої частини КК разом з «цитатами» з їх назв та диспозиції, що вказують на умисну форму вини як ознаку відповідних складів злочинів:

- ст.112 «посягання на життя»;
- частина 2 ст.115 «умисне вбивство»;
- ст.348 «посягання на життя – вбивство або замах на вбивство»;
- ст.348-1 «посягання на життя – вбивство або замах на вбивство»;

- ст.379 «посягання на життя – вбивство або замах на вбивство»;
- ст.400 «посягання на життя – вбивство або замах на вбивство»;
- ст.404 «пов’язані з умисним вбивством»;
- ст.438 «поєднані з умисним вбивством»;
- ст.442 «шляхом позбавлення життя»;
- ст.443 «посягання на життя – вбивство або замах на вбивство».

До другої групи норм, що мають санкції з покаранням у виді довічного позбавлення волі, належать норми, в яких форма вини прямо і однозначно не вказана:

- частина 3 ст.110 «призвели до загибелі людей»;
- частина 3 ст.258 «призвели до загибелі людей»;
- частина 3 ст.321-1 «спричинили смерть особи»;
- частина 2 ст.439 «спричинило загибель людей»;
- частина 3 ст.447 «призвели до загибелі людини».

З цієї групи окремо слід виділити злочин, передбачений частиною 2 ст.439 КК. Зміст його основного об’єкта (безпека людства), предмета злочину, а також об’єктивних ознак діяння (застосування зброї масового знищення), свідчать про те, що суб’єктивна сторона цього складу злочину характеризується прямим умислом, який спрямований на заподіяння смерті багатьом людям. Дійсно, застосування зброї масового знищення спрямовано або виключно на заподіяння смерті людей (при застосування хімічної чи біологічної зброї), або на спричинення людських жертв разом (поряд) із знищенням матеріальних цінностей (при застосування ядерної зброї). Тому, незважаючи на застосовану законодавцем формулу «спричинило загибель людей», в даному випадку довічне покарання передбачене за умисне вбивство.

Стосовно інших злочинів, що входять у цю (другу) групу, визначення форми вини потребує окремого аналізу.

В доктрині кримінального права відсутня єдина позиція щодо оцінки форми вини у складах злочинів, де наслідки сформульовані як спричинення (заподіяння) смерті чи загибелі людей. Так, стосовно посягання на територіальну цілісність і

недоторканність України одні автори стверджують, що частиною 3 ст.110 КК не охоплюються умисні посягання на життя [див., напр.: 2, с. 273]. Інші допускають як умисел (прямий чи непрямий), так і змішану вину, «коли зазначені в частинах 1 або 2 ст. 110 КК дії вчинюються особою умисно, а її ставлення до вказаних у частині 3 ст.110 КК тяжких наслідків характеризується як необережність» [3, с.167].

На наш погляд, зміст (редакція) частини 3 ст.110, частини 3 ст. 258, частини 3 ст.321, частини 3 ст.447 КК дає підстави вважати, що в цих випадках ставлення винної особи до такого наслідку, як смерть (загибель) людини характеризується лише необережністю.

По-перше, при вчинення відповідних злочинів особа посягає не на життя людини, а на інші суспільні відносини, що виступають їх основними об'єктами: територіальна цілісність і недоторканність України, громадська безпека, здоров'я населення, мир і безпека людства. Смерть (загибель) людини є похідним результатом посягання на вказані об'єкти і не може розглядатися як мета винної особи.

По-друге, ознаки об'єктивної сторони відповідних складів злочинів не передбачають (на відміну від застосування зброї масового знищення), що вчинені винними особами дії невідворотно (обов'язково, за загальним правилом) спричиняють загибель людей. Тим більше, що у двох складах злочинів (частина 3 ст.110 і частина 3 ст.321-1 КК) смерть (загибель) людей є наслідком ненасильницьких дій особи. Виробництво фальсифікованих лікарських засобів (частина 3 ст.321-1 КК) вчиняється особою з корисливих мотивів, про що свідчить як сам зміст діяння, так і встановлення законодавцем за цей злочин конфіскації майна як обов'язкового додаткового покарання. Зрозуміло, що корисливий мотив ненасильницьких дій ніяким чином не може бути пов'язаний з прямим умислом на заподіяння смерті.

По-третє, в цьому питанні зберігає своє значення позиція Пленуму Верховного Суду України, сформульована у пункті 14 постанови від 4 червня 2010 р. № 7 «Про практику застосування

судами кримінального законодавства про повторність, сукупність і рецидив злочинів та їх правові наслідки», де зазначено: «Якщо стаття чи частина статті Особливої частини КК прямо передбачає спричинення відповідним діянням загибелі однієї або кількох осіб (частина третя статті 110, частина друга статті 194, частина третя статті 314 КК) чи така загибель є проявом передбачених нею особливо тяжких або тяжких наслідків, умисне спричинення при вчиненні такого злочину смерті одному або кільком потерпілим цією статтею чи частиною статті не охоплюється».

З огляду на викладене слід визнати неприйнятною ситуацію, коли норми КК передбачають покарання у виді довічного позбавлення волі за злочини, які характеризуються необережною формою вини. Особливо, якщо взяти до уваги, що законодавець довічне позбавлення волі не передбачив навіть за умисні вбивства, вчинені способом, небезпечним для життя багатьох осіб (частина 3 ст.265 і частина 3 ст.265-1).

Зазначена ситуація, на наш погляд, має бути виправлена через внесення відповідних змін до норм як Загальної, так і Особливої частин Кримінального кодексу України.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар. // за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, В. І. Борисова, В. І. Тютюгін. 5-те вид., доповн. Т.1 : Особлива частина / Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, В.І. Тютюгін та ін. – Х.: Право, 2013. – 376 с.

2. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / Д.С. Азаров, В.К. Гришук, А.В. Савченко [та ін.]; За заг. ред. О. М. Джужі, А. В. Савченка, В. В. Чернея; НАВС. – К.: Юрінком Інтер, 2016. – 1064 с.

3. Рубашенко М.А. Кримінальна відповідальність за посягання на територіальну цілісність і недоторканність України: дис.... на здобуття наук ступеня канд. юрид. наук за спец.: 12.00.08 «кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право» / М. А. Рубашенко; Національний юридичний університет ім. Ярослава Мудрого. – Харків, 2015. – 245 с.

Берднік Інна Володимирівна,
к.ю.н., доцент, професор кафедри
кримінального права та правосуддя
Чернігівського національного технологічного університету

ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАЧЕННЯ СУБ'ЄКТА ПОРУШЕННЯ ПРАВИЛ ОХОРОНИ ВОД (СТ. 242 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ)

Дослідження суб'єкта складу злочину порушення правил охорони вод є важливим для застосування на практиці закону про кримінальну відповідальність за цей злочин. Правильне встановлення ознак суб'єкта злочину порушення правил охорони вод має велике практичне значення, що виявляється у законності функціонування механізму реалізації кримінальної відповідальності за вчинення суспільно небезпечного посягання.

Згідно з ч. 1 ст. 18 КК України суб'єктом злочину є фізична осудна особа, яка вчинила злочин у віці, з якого відповідно до ст. 22 Кримінального кодексу може наставати кримінальна відповідальність. Стосовно злочину порушення правил охорони вод закон про кримінальну відповідальність не передбачає зниження віку кримінальної відповідальності. Відповідно, кримінальна відповідальність за вчинення злочину порушення правил охорони вод, за загальним правилом, може бути реалізована з досягненням особою шістнадцятирічного віку. Знижений вік настання кримінальної відповідальності передбачається відносно конкретно визначеного переліку злочинів, зафіксованого в ч. 2 ст. 22 КК України [1, с. 243].

Отже, суб'єктом злочину теорія права визнає фізичну, осудну особу, що досягла до моменту вчинення злочину віку, з якого може настати кримінальна відповідальність. Відсутність будь-якої із цих ознак виключає склад злочинного діяння, а отже і застосування покарання. Стосовно суб'єкта порушення правил охорони вод в юридичній літературі висловлені різні і не завжди подібні точки зору. Деякі дослідники вважають, що такими можуть бути приватні та службові особи; інші наполягають, що суб'єктом досліджуваного злочину можуть бути тільки службові

особи підприємств, а також особи, які безпосередньо несуть відповідальність за обладнання і функціонування очисних споруд; існує думка, що суб'єктом цього злочину можуть бути службові особи, які відповідно до встановлених правил відповідають за знешкодження стічних вод, ліквідацію відходів виробництва; деякі вважають, що суб'єктом означеного злочину можуть бути особи, які здійснюють транспортування відходів виробництва. Деякі автори вважають, що суб'єктом досліджуваного злочину виступає будь-яка особа, що досягла 16 років. Є думка, що суб'єктом злочину передбаченого ст. 242 КК України, може бути службова особа, що досягла 16 років (частіше за все це працівники підприємств, що скидають промислові води до водних об'єктів), обов'язковою ознакою в цьому випадку є покладений на неї обов'язок дотримуватися правил охорони водних об'єктів). На нашу думку, погодитися з останнім твердженням не можна, оскільки такими особами можуть бути також звичайні громадяни. Таке переконання розділяє І.І. Митрофанов, який пропонує звернутися до ст. 12 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища», яка зобов'язує всіх громадян берегти природу, охороняти, раціонально використовувати її багатства відповідно до вимог законодавства про охорону навколишнього природного середовища та компенсувати шкоду, заподіяну забрудненням чи іншим негативним впливом на довкілля [2, с. 12].

Це різноманіття поглядів щодо злочинного забруднення водних об'єктів без достатніх обґрунтувань, що підтверджують ці висновки, призводить до неточного застосування закону, що досить чітко можна прослідкувати на прикладі існуючої судової практики. *Так, вироком Амур-Нижньодніпровського районного суду м. Дніпропетровська було визнано винним у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 242 КК України, громадянина України, який був визнаний відповідальною особою ТОВ «Паперова фабрика» та, несумлінно ставлячись до своїх обов'язків, не перевірявши технологічні, санітарні та екологічні норми, наявність усіх необхідних очисних споруд та каналів водовідведення, допустив порушення правил охорони вод*

та здійснював у період з 01.02.2015 по 31.12.2015 злив води, яка не відповідає нормам, що спричинило забруднення поверхневих вод річок, що призвело до істотного забруднення води в цих річках та до небезпеки для довкілля [3]. Тобто, в цьому випадку суд виходив з розуміння суб'єкта злочину саме як особи, відповідальної за утримання і функціонування очисних споруд.

Це й же суд, при розгляді іншого кримінального провадження за обвинуваченням особи у порушенні правил охорони вод, керувався вже іншим підходом до визнання суб'єкта злочину. Так, Амур-Нижньодніпровський районний суд м. Дніпропетровська розглянувши у відкритому підготовчому судовому засіданні в залі суду кримінальне провадження за обвинуваченням у скоєнні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 242 КК України, визнав особу, яка здійснювала організаційно-розпорядчі та адміністративно-господарські функції та була службовою особою, винною неукладенні необхідних договорів щодо водовідведення з КП «Дніпроводоканал», допущенні скидів забруднюючих речовин зі зворотними водами з перевищенням встановленого нормативу до водних об'єктів р. Самара та р. Дніпро. У вирокі суд неодноразово наголошував, що особа належно виконувала саме свої службові обов'язки, як директор ТОВ «Дніпропетровська паперова фабрика», несумлінно ставлячись до них, не перевірявши технологічні, санітарні та екологічні норми, наявність усіх необхідних очисних споруд та каналів водовідведення допустив порушення правил охорони вод та здійснював у період з 24.09.2013 по 16.05.2014 злив води яка не відповідає нормам, що спричинило забруднення та зміну властивостей поверхневих вод р. Самара та р. Дніпро та створило небезпеку здоров'я людей, флори та фауни, тобто вчинив кримінальне правопорушення, передбачене ч. 1 ст. 242 КК України [3]. Аналізуючи такі формулювання, можна з впевненістю стверджувати, що суд акцентував увагу саме на категорії службова особа, як спеціальному суб'єкті злочину.

В судовій практиці трапляються також випадки поєднання вищенаведених позицій. Так, Селідовський міський суд Донецької

області у вирокі від 20.02.2012 р. визнав винною у порушенні правил охорони вод посадову особу начальника ділянки водопостачання та водовідведення у м. Гірник Селидівського виробничого управління водного комунального господарства КП «Компанія «Вода Донбасу», відповідального за обслуговування водопровідно-каналізаційних мереж і очисних споруд [3].

Тому, з метою вдосконалення ст. 242 КК України, необхідно дати визначення суб'єкта злочину порушення правил охорони вод: це повинна бути фізична, осудна особа, що досягла 16-річного віку, службова, неслужбова і приватна особа, яка вчинила цей злочин. Крім зазначених загальнотеоретичних проблем, актуальним є питання можливої в майбутньому кримінальної відповідальності юридичних осіб за злочин, передбачений ст. 242 КК України.

Список використаних джерел:

1. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник для студентів юрид. вузів і фак. / [П.С. Матишевський, П. П. Андрушко, С. Д. Шапченко та ін.] / За ред. П. С. Матишевського, П. П. Андрушка, С. Д. Шапченка. – К. : Юрінком Інтер, 1997. – 512 с.
2. Митрофанов І. І. Суб'єкт злочинів проти довкілля: окремі аспекти / І. І. Митрофанов // Вісник Кримінологічної асоціації України. - 2015. № 2. - С. 120-133.
3. Єдиний державний реєстр судових рішень / Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/>

Богатирьов Андрій Іванович,
к.ю.н., доцент кафедри
кримінального права та кримінології
Університету державної фіскальної служби України,

КРИМІНОЛОГІЧНЕ ПРОГНОЗУВАННЯ ЗЛОЧИННОСТІ СЕРЕД ЗАСУДЖЕНИХ У МІСЦЯХ НЕСВОБОДИ

Запобігання злочинності серед засуджених в місцях несвободи не буде ефективною, якщо ми не звернемося до прогнозів розвитку цього негативного явища. Доречі науково розроблені прогнози про майбутній стан злочинності серед засуджених у місцях несвободи є однією з передумов прийняття відповідних законодавчих та управлінських рішень Міністерством юстиції України, планування і корегування заходів запобігання кримінальних правопорушень вчинених засудженими в місцях несвободи, розв'язання питань їх матеріально-технічного, фінансового, організаційно-кадрового та іншого ресурсного забезпечення.

Кримінологічне прогнозування злочинності серед засуджених у місцях несвободи не є самоціллю. Воно необхідне насамперед для правильного планування діяльності кримінально-виконавчої системи, а також для керівника установи виконання покарань так і ввірених йому підрозділів.

За визначенням М. П. Барабанова, під кримінологічним прогнозуванням у виправних установах слід розуміти здійснюваний посадовими особами (начальник виправної установи, його заступники, керівники структурних підрозділів, співробітники) на основі достовірної та повної інформації аналіз, в ході якого виявляються фактори, закономірності, проблеми і робиться кримінологічний прогноз на найближчий або більш віддалений час про можливі тенденції криміногенних і кримінальних явищ і процесів, їх вплив на стан оперативної обстановки, діяльність структурних підрозділів [1, с.123].

Цікавою для дослідження злочинності серед засуджених у місцях несвободи є і позиція В. В. Василевича про те, що кримінологічне прогнозування, як один із головних елементів

кримінологічної політики є підґрунтям формування та реалізації державної стратегії й тактики як запобігання злочинності загалом, так і в установах виконання покарань зокрема. Чим глибше зрозуміємо сутність і закономірності феноменології злочинності в установах виконання покарань та інших суспільно небезпечних явищ, які її супроводжують, тим об'єктивнішою й однозначнішою стає оцінювання її характеру й тенденцій у майбутньому [2, с. 309].

Враховуючи думки вищевказаних вчених можна дійти висновку, що для отримання об'єктивної, цілісної інформації не тільки про стан криміногенної ситуації у місцях несвободи, а й про організаційно-управлінське, соціально-виховне та матеріально-технічне забезпечення виконання та відбування покарань засудженими рекомендується проводити комплексні прогнозування.

Проте навіть з урахуванням комплексності такого прогнозування та значимості завдань, що ставляться перед дослідженням, як зазначає В.В. Василевич слід чітко усвідомити, що його висновки (результати) завжди несуть у собі певний рівень імовірності (достовірності). Рівень достовірності прогнозу цілком і повністю залежатиме від повноти чинників (внутрішніх і зовнішніх), що будуть враховані під час процедури його підготовки [3, с. 289-296]. Тому кримінологічне прогнозування злочинності серед засуджених у місцях несвободи передбачає наступні вимоги:

- по-перше, дане кримінологічне прогнозування має ґрунтуватися на достовірній статистичній інформації й даних вибіркового кримінологічного дослідження, Ці вимоги забезпечуються щорічною статистичною інформацією Міністерства юстиції України та проведеними науково-дослідними центрами Інституту кримінально-виконавчої служби та Академії Державної пенітенціарної служби кримінологічних досліджень;

- по-друге, кримінологічне прогнозування має бути неупередженим, тобто не повинно здійснюватися в інтересах будь-яких зацікавлених осіб, установ, відомств чи організацій;

- по-третє, дане кримінологічне прогнозування має відповідати науковим засадам теорії прогнозування і не обмежуватися при цьому лише певним кримінологічним методом;

- в-четвертих, в процесі кримінологічного прогнозування вихідними показниками мають бути: реальний криміногенний фон про злочинність серед засуджених у місцях несвободи; достовірна інформація про дану злочинність; високий ступінь вірогідності прогнозування. Це дозволить побудувати на науковій основі таку прогностична модель, яка створить умови вироблення і прийняття оптимальних рішень, спрямованих на недопущення злочинності серед засуджених у місцях несвободи, покращення оперативної обстановки в установах виконання покарань, створення умов для виправлення і ресоціалізації засуджених та забезпечення безпеки як засудженим та і персоналу.

- по-п'яте, кримінологічне прогнозування злочинності серед засуджених у місцях несвободи має здійснюватися безперервно, відповідно до чинного законодавства та державної політики у сфері виконання покарань та пробації Міністерства юстиції України з урахуванням проведення в країні реформ, економічних, політичних та соціально-психологічних чинників, що впливають на рівень, структуру та динаміку злочинності серед засуджених у місцях несвободи.

До речі, цим вимогам сприяє глибокий кримінологічний аналіз наступної системи показників:

– зміни в динаміці і структурі злочинності в регіоні та Україні, а також у кримінально-правовій та соціально-демографічній характеристиках засуджених;

– стан злочинності серед засуджених, причини та умови, що сприяли вчиненню ними злочинів;

– відомості про порушення засудженими встановленого порядку відбування покарання (режиму);

– дані про осіб, які перебувають на профілактичному та оперативному обліках;

– тенденції надходження до місць несвободи заборонених предметів, виробів та речовин, особливо грошей, спиртних напоїв, наркотиків;

– кадрове забезпечення структурних підрозділів установи, професійна підготовленість персоналу установ виконання покарань та результати його діяльності;

– ефективність оперативно-запобіжної діяльності, соціально-виховної роботи із засудженими, організації режиму, праці засуджених, профілактики серед них злочинських традицій;

– стан матеріально-побутового та медико-санітарного забезпечення засуджених.

Отже, на підставі вищевикладеного робимо висновок, що кримінологічне прогнозування злочинності серед засуджених у місцях несвободи – це науково обґрунтоване судження про майбутні, ймовірні параметри злочинності серед засуджених у місцях несвободи (кількісно-якісні показники, тенденції та закономірності, особа засуджена, комплекс причин і умов, які обумовлюють їх вчинення у прогнозований період час) які спрямовані на вироблення превентивних заходів запобігання такої злочинності.

Список використаних джерел:

1. Барабанов Н. П. Организация деятельности исправительных учреждений по предупреждению и пресечению массовых беспорядков, захватов заложников, побегов: монография. Рязань, 2009. С.123

2. Василевич В. В. Види кримінологічного прогнозування в установах виконання покарань. Державна пенітенціарна служба України: історія, сьогодення та перспективи розвитку у світлі міжнародних пенітенціарних стандартів та Концепції державної політики у сфері реформування Державної кримінально-виконавчої служби України : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 28–29 берез. 2013 р.). Київ : Державна пенітенціарна служба України, 2013. С. 309–311.

3. Василевич В. В. Поняття та особливості розроблення пенітенціарного прогнозу / Кримінологічні засади запобігання

злочинам в установах виконання покарань України (пенітенціарна кримінологія) : посіб. / за ред. О. М. Джужі. Київ : НАВС, 2013. С. 289–296.

Богатирьов Іван Григорович,
д.ю.н., професор, професор кафедри
кримінального права та кримінології
Університету державної фіскальної служби України
заслужений діяч науки і техніки України

ВИХОВНА КОЛОНИЯ ДЛЯ НЕПОВНОЛІТНІХ: ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ

Проведений нами аналіз покращення становища у виховних колоніях Міністерства юстиції України свідчать про те, що воно спрямовано, перш за все, на соціальну переорієнтацію фундаментальних підходів до виконання кримінальних покарань щодо неповнолітніх засуджених, з урахуванням міжнародних стандартів, законності, гуманізму, демократизму, справедливості, диференціації та індивідуалізації виховного впливу на них.

Сталою думкою серед вітчизняних і зарубіжних вчених вважається, що найсуворішим видом кримінального покарання є покарання у виді позбавлення волі на певний строк. І, якщо таке покарання більш обґрунтовується щодо дорослих осіб, які вчинили кримінальне правопорушення і за нього наступає кримінальна відповідальність у виді позбавлення волі на певний строк, то застосування цього покарання до неповнолітніх (дітей) розглядається вченими не так, однозначно.

З одного боку, більшість вчених стоять на позиції суворості застосування покарання до неповнолітніх, особливо за тяжкі злочини, з іншого боку, пропонується певна гуманізація застосування даного виду покарання шляхом реалізації галузевого принципу кримінально-виконавчого права – диференціації виконання покарання.

Виходячи з положень кримінально-виконавчого законодавства і практики виконання покарання у виді

позбавлення волі стосовно неповнолітніх спостерігається, що кримінально-виконавча діяльність щодо них має достатньо виражений виховний характер, переважно це пояснюється віковими особливостями неповнолітніх, що вимагають до себе більш уважного, обережного та гуманного ставлення.

Порівнюючи виправні і виховні колонії вітчизняні вчені у галузі кримінально-виконавчого права єдині в тому, що діяльність виховних колоній влаштована так, щоб забезпечити проведення загальноосвітнього та професійно-технічного навчання. Особливості суспільно-корисної праці пов'язані лише з необхідністю дотримання трудового законодавства.

Визначення цілей і завдань виховних колоній, багато в чому визначається цілями та завданнями, що стоять перед кримінальним, кримінально-виконавчим законодавством, покаранням взагалі та позбавленням волі на певний строк, як виду покарання, зокрема.

Проблема визначення цілей і завдань діяльності виховних колоній, як зазначає В.В. Стаднік ускладнюється багатогранністю їх діяльності. Поряд із безпосереднім виконанням вироку суду, спрямованого на виправлення та ресоціалізацію засуджених, у виховних колоніях вирішується низка інших завдань, що необхідні як для забезпечення виконання основної діяльності, так і забезпечення гідного життя неповнолітнього після звільнення [1, с. 85].

Аналіз деяких положень кримінально-виконавчого законодавства України і практики виконання покарання у виді позбавлення волі на певний строк стосовно неповнолітніх показує наступне. Так, частина 1 ст. 6 Кримінально-виконавчого кодексу України передбачає, що виправлення засудженого – це процес позитивних змін, які відбуваються в його особистості та створюють у нього готовність до самокерованої правослухняної поведінки.

Водночас, частина 2 цієї статті дає визначення ресоціалізації як свідомого відновлення засудженого в соціальному статусі повноправного члена суспільства, повернення його до самостійного загальноприйнятого соціально-

нормативного життя в суспільстві [2].

Аналіз положень кримінального кодексу України засвідчив, що згідно ч. 2 ст. 102 Кримінального кодексу України покарання у виді позбавлення волі на певний строк не може бути призначене неповнолітньому, який вперше вчинив злочин невеликої тяжкості, а ч. 3 ст. 102 Кримінального кодексу України передбачає, що дане покарання призначається неповнолітньому за вчинений повторно злочин невеликої тяжкості – на строк не більше одного року і шести місяців; за злочин середньої тяжкості – на строк не більше чотирьох років; за тяжкий злочин – на строк не більше семи років; за особливо тяжкий злочин – на строк не більше десяти років [3].

Варто також зазначити, що необхідність існування кримінального покарання у виді позбавлення волі на певний строк неповнолітніх пов'язується з тим, що застосування інших покарань, передбачених чинним законодавством, не матиме позитивних результатів у досягненні цілей кримінального, кримінально-виконавчого законодавства.

Отже, система виховних колоній посідає особливе місце як серед установ виконання покарань, так і серед спеціальних установ для дітей, що визначається як особливим ставленням законодавця до неповнолітніх правопорушників, так і їх соціальними, віковими та психолого-педагогічними особливостями.

Більше того, неповнолітній засуджений опинившись у виховній колонії стає на шлях перебудови себе до умов соціального середовища зі своїми цінностями та антигромадськими потребами. Так, за дослідженням С.Ю Замули, 69,4% неповнолітніх засуджених не знають або неправильно розуміють закони, правові розпорядження, на котрі слід орієнтуватися у певних правових ситуація. 73% засуджених вважають призначеним їм міру покарання несправедливою. 25,7% взагалі байдужі до правових норм [4, с.35].

Отже, виховна колонія – це державний заклад у якому утримуються особи чоловічої та жіночої статі в більшості кримінально заражені і морально-педагогічно занедбані.

Насамкінець, з урахуванням вищевикладеного пропонуємо наступне визначення виховна колонія для неповнолітніх (дітей) – це поліфункціональна пенітенціарна установа у якій утримуються неповнолітні чоловічої та жіночої статі, внаслідок засудження їх за кримінальні правопорушення з метою їх виправлення і ресоціалізації, з подальшою інтеграцією в суспільство.

Список використаних джерел:

1. Стаднік В. В. Організаційно-правові аспекти забезпечення ефективної діяльності виховних колоній. Публічне право. 2011. № 2. С. 85–91
2. Кримінально-виконавчий кодекс України: станом на 16 січ. 2017 р.: відповідає офіц. тексту. Харків: Право, 2017. 90 с.
3. Кримінальний кодекс України від 5 квіт. 2001 р. № 2341-III // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.zakon.rada.gov.ua/go/2341-14
4. Замула С.Ю. Профілактика впливу субкультури на неповнолітніх засуджених у спеціальних виховних установах: Навчально-методичний посібник/ ДПтСУ; Під заг. ред.. д.пед. н., проф.. Оржеховської В.М.. 2011. -240с.

Боровик Андрій Володимирович,
кандидат юридичних наук

КОРУПЦІЙНІ ЗЛОЧИНИ: ЦИФРИ, ФАКТИ, ВИСНОВКИ

Сьогодні ні в кого не виникає сумнівів, що корупція та корупційна злочинність в Україні складають найсуттєвішу проблему для національної безпеки нашої держави, через свою політичну впливовість, поширеність, масштабність і здатність завдавати колосальних економічних збитків. На жаль, розпочаті в Україні реформи (у т.ч. антикорупційні) поки що не виявили свою ефективність і не здолали систему, яка існувала в минулому.

Як показало загальнонаціональне дослідження, котре було проведено у грудні 2017 р. Фондом «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва спільно з соціологічною службою Центру

Разумкова з 15 по 19 грудня 2017 р. в усіх регіонах України, абсолютна більшість населення (80 %) вважає боротьбу з корупцією в Україні неуспішною, причому 46 % – повністю провальною, а 43 % – не бачать жодної інстанції, яка б активно боролася з корупцією в Україні [1]. Фактично корупція починає оточувати людей із самого дитинства (наприклад, побутова корупція, корупція в дитячих садках і школах, лікарнях, державних установах тощо) і відповідно сприяє виробленню пристосування до неї. За даними Фонду імені Фрідріха Еберта (Friedrich Ebert) та Центру «Нова Європа» спільно з соціологічною компанією GfK Ukraine, серед найбільших страхів української молоді – корупція (37 %) і тільки потім йдуть війна у регіоні чи у світі (36 %), серйозні проблеми зі здоров'ям (34 %) та соціальна несправедливість і безробіття (32 %), при цьому 70 % респондентів вважають, що уряд повинен займатися передусім боротьбою зі злочинністю та корупцією [2]. На думку І. Бекешкіної: а) 40 % українців вважають, що корупція – це зло, але іноді вона може бути виправдана, коли треба вирішити якісь свої проблеми, при цьому 33 % вважають, що це входить в національні традиції; б) 80 % українців вважають, що боротьба з корупцією у нас неуспішна, причому 60 % з них вважають, що вона повністю провальна [3].

Більше того, українська корупція вже давно сягнула меж нашої держави та справляє безпрецедентний руйнівний вплив на державно-політичний устрій багатьох зарубіжних країн. Наприклад, за даними НАБУ вітчизняна корупція залишила свій слід у 41 іноземній державі (найбільше клопотань скеровано до Латвії (35), Великої Британії (13), Австрії (10), Швейцарії (10), Кіпру (10)), а сукупний розмір предмету злочинів, що розслідується цим органом, перевищує 85 млрд грн. [4].

Одночасно за офіційною інформацією того ж НАБУ поки що не можна продемонструвати кардинальні зрушення при розслідуванні корупційних злочинів. Так, за III квартал 2017 р.: а) кількість обвинувачених у вчиненні корупційних злочинів складала лише 14 осіб (зокрема, суддів – 1, прокурорів – 1, державних службовців категорії А – 1, менеджерів державних

підприємств – 3, інших – 7, при цьому обвинувачення не було пред'явлено жодному народному депутату чи члену уряду); б) засуджено за першою інстанцією до позбавлення волі лише 1 особу за ст. 368 КК України, а остаточні судові рішення не були прийняті щодо жодної особи [5].

Наведені вище статистичні дані і факти свідчать про вкрай незадовільний стан щодо запобігання та протидії корупції в Україні. Ситуація ускладнюється і тим, що найбільшу суспільну небезпеку серед усіх корупційних проявів становлять корупційні злочини, перелік яких визначено у примітці до ст. 45 Кримінального кодексу (далі – КК) України, однак, категорія «корупційні злочини» існує у вітчизняному законодавстві порівняно недавно (лише з 2014 р.) та поки що її комплексних наукових розробок здійснено не було. Більше того, існують проблеми у співвідношенні понять «корупційні злочини» та «корупційні правопорушення», при цьому універсальну статистику ні перших, ні других ніхто з правоохоронних органів не веде, оскільки розслідувати їх можуть різноманітні структури.

Одним з найбільш недосліджених напрямів наукової розробки питань про кримінальну відповідальність за корупційні злочини є визначення їх специфіки у контексті порівняльно-правового пізнання, а звідси й врахування позитивного міжнародного, європейського і національного досвіду відповідних зарубіжних країн, особливостей їх кримінально-правових доктрин, практик і законодавства, що існує у державах з різними типами правових сімей. До того ж неабияку зацікавленість для українських дослідників у галузі кримінального права могли б становити положення про кримінальну відповідальність за корупційні злочини, що існують у найменш корумпованих державах світу, більшість з яких є європейськими (зокрема, Данія, Нова Зеландія, Фінляндія, Швеція, Швейцарія).

Отже, можна підсумувати наступне: по-перше, сучасний стан запобігання та протидії корупції взагалі та корупційним злочинам зокрема не можна визнати задовільним, про що свідчать різноманітні опитування та дослідження; по-друге,

необхідно запровадити єдині звіти про вчинені корупційні правопорушення (злочини), осіб, котрі їх вчинили, осіб, які були у кінцевому рахунку засуджені, тощо; по-третє, у наш час актуальним напрямком наукової розробки питань про кримінальну відповідальність за корупційні злочини слід визнати дослідження їх у контексті порівняльно-правового пізнання, що сприятиме уніфікації та гармонізації законодавства різних держав світу.

Список використаних джерел:

1. Кому довірити боротися з корупцією і формувати Антикорупційний суд – думка населення. Опитування. Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва. Дата оновлення: 11.01.2018. URL:

<http://dif.org.ua/article/komu-doviriti-borotysya-z-koruptsiei-yu-i-formuvati-antikoruptsiyniy-sud-dumka-naselennya> (дата звернення: 17.02.2018).

2. Драбок Максим. Покоління Z: кому і чому не довіряє українська молодь? Дата оновлення : 26.12.2017. URL: <http://www.dw.com/uk/покоління-z-кому-і-чому-не-довіряє-українська-молодь/a-41894251> (дата звернення: 17.02.2018).

3. Є два підходи: соціолог озвучила свіжі дані щодо ставлення українців до корупції. Дата оновлення: 20.01.2018 10:33. URL: <https://apostrophe.ua/ua/news/society/2018-01-20/est-dva-podhoda-sotsiolog-ozvuchila-svejie-dannyie-ob-otnoshenii-ukraintsev-k-korruptsii-/119110> (дата звернення: 17.02.2018).

4. Українська корупція залишила слід у 41 країні світу. Дата оновлення: 19.04.2017 15:22. URL: <https://nabu.gov.ua/novyny/ukrayinska-korupciya-zalyshyla-slid-u-41-krayini-svitu> (дата звернення: 18.02.2018).

5. Інформація про результати розслідувань НАБУ (III квартал 2017 року). Інфографіка. Дата оновлення: 31.10.2017 11:38. URL: <https://nabu.gov.ua/infographics/informaciya-pro-rezultati-rozsliduvan-nabu-iii-kvartal-2017-roku> (дата звернення: 18.02.2018).

Гаврилішин Анатолій Петрович,
к.ю.н., доцент, доцент кафедри
кримінального права та кримінології,
Університету держаної фіскальної служби України
Ганущак Андрій Михайлович,
студент групи ПБ-15-6 ННІ права
Університету держаної фіскальної служби України

ДО ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ

Верховна Рада України 23.05.2013 року прийняла Закон України «Про внесення змін до деяких актів України, щодо виконання Плану дій по лібералізації Європейським Союзом, візового режиму для України» стосовно кримінальної відповідальності юридичних осіб, який набрав чинності з 01.08.2014 року [1].

Відповідно до цього закону, в Загальну частину КК України, введено новий розділ XIV-1, який отримав назву «Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб». Це новий інститут у вітчизняній доктрині кримінального права, відповідно до якого юридичні особи несуть відповідальність по двадцяти семи статтям Особливої частини КК України.

Разом з тим, практика показує, що є велика кількість проблемних питань щодо застосування цього інституту. Наглядною відповіддю є відсутність кримінальних справ та винесення по ним судових вироків на протязі 2014-2017 років.

Слід відмітити що кримінальному праву зарубіжних держав (Англія, Франці, США, Японія, Китай, Нідерланди, Португалія, Фінляндія та інші) відомі два суб'єкти злочину – фізичні та юридичні особи.

Адміністративно-кримінальна (квазікримінальна) відповідальність встановлена в ФРН, Швеції, Швейцарії, Італії, Іспанії. Кримінальна відповідальність юридичних осіб, передбачена також в таких пост-соціалістичних державах, як: Грузія, Литва, Естонія, Угорщина, Румунія.

Тому, щоб ефективно діяли відповідні норми КК України, необхідно вивчати міжнародний досвід та імплементації його в національне кримінальне законодавство. З цією метою ми хочемо зупинитися на досвіді Китаю де застосовується кримінальна відповідальність до юридичних осіб.

У китайській науці кримінального права, до-речі, як і у нас склалися дві протилежні позиції: одні вчені вважали, що юридична особа може бути суб'єктом злочину та покарання, протилежна сторона вважала, що юридична особа не може бути суб'єктом злочину.

Суперечки сторін, зводились до відповіді на наступні питання:

- чи відповідає притягнення юридичної особи до кримінальної відповідальності, принципам національного кримінального законодавства;

- чи міститься в діях юридичної особи, ознаки складу злочину передбаченого Кримінальним кодексом;

- чи може вчиняти злочинне діяння юридична особа в супереч її цільової установки з перевищенням її повноважень;

- чи порушується принцип винуватості визначаючи юридичну особу суб'єктом злочину та призначення їй покарання;

- чи відповідає меті покарання його призначення юридичній особі;

- чи є юридичні підстави для покарання юридичної особи за вчинений злочин;

- чи є необхідність та чи буде досягнута ефективність встановлення кримінальної відповідальності юридичних осіб;

- чи необхідно запозичувати зарубіжний законодавчий досвід кримінальної відповідальності юридичних осіб.

Результатом багаторічних дискусій кримінальна відповідальність юридичних осіб, була закріплена в Кримінальному кодексу КНР, 14.03.1997 року. У даний час в КК КРН передбачена кримінальна відповідальність юридичних осіб за 136 видами злочинів.

Кримінальна відповідальність юридичних осіб в Китаї ґрунтується на такому підґрунті:

по-перше, у світі вже існують теорії згідно з якими юридична особа має визнаватися суб'єктом злочину;

по-друге, інститут юридичної особи, як суб'єкта злочину закріплений у статтях 30 і 31 КК КНР, у зв'язку із застосуванням позитивного досвіду відповідного законодавства держав з ринковою економікою;

по-третє, визнання юридичної особи суб'єктом злочину обумовлену об'єктивним розвитком ринкової економіки держави.

Відповідно до Китайських теорій кримінального права відповідальність юридичних осіб, зводиться до наступного:

а) теорія співучасть у злочині, відповідно до якої злочином юридичної особи є співучасть у злочині фізичних осіб, працюючій у самій організації. При такій позиції юридична особа, вчиняє злочин, а фізичні особи, які знаходяться у організації є співучасниками злочину;

б) теорія подвійного механізму, виходить із того, що в одній кримінальній справі, юридична особа і її відповідна фізична особа, можуть бути суб'єктами злочину одночасно. Оскільки юридична особа визнається суб'єктом злочину із-за поведінки фізичних осіб, то дії самих фізичних осіб визнаються злочином;

в) теорія взаємозв'язку кримінальної відповідальності – підставою кримінальної відповідальності визначає принципи взаємозв'язку кримінальної відповідальності за злочини юридичної особи, відповідно до якої, притягнути до кримінальної відповідальності слід одночасно і юридичну особу, та її членів за аналогією з принципом взаємопов'язаного відшкодування в цивільному праві;

г) юридична особа – це органічне ціле, що складається із фізичних осіб. Діяльність юридичних осіб, здійснюється через свідому діяльність людини, для ефективної протидії злочинам юридичної особи, окрім притягнення її до кримінальної відповідальності, слід притягати до кримінальної відповідальності її представників, які грають важливу роль у вчиненні злочину. Підставою притягнення до кримінальної

відповідальності є їх об'єктивним діянням (дія чи бездіяльність) в якості представника юридичної особи та їх суб'єктивна вина (умисел чи необережність).

Окрім того у Загальній частині КК КНР, спеціальним параграфом 4 «Корпоративні злочини» глави 2 «Про злочини» визначаються підстави та порядок відповідальності юридичних осіб, за корпоративні злочини.

Для юридичних осіб вчинивши злочин призначається покарання у вигляді штрафу, а безпосередні керівники та інші уповноважені особи, несуть кримінальну відповідальність на загальних підставах [2, с. 30-33].

На наш погляд, питання про кримінальну відповідальність юридичних осіб за КК України, не можна признати остаточно вирішеним, з точки зору кримінально-правової політики інтересів держави юридичної теорії та практики. Воно потребує нового усвідомлення, глибокого, комплексного та міждисциплінарного опрацювання із залученням різних фахівців різних сфер сучасної науки, порівняльному аналізу вітчизняного та зарубіжного кримінального законодавства.

Встановлена в КК України кримінальна відповідальність юридичних осіб створила непередбачувані труднощі в правозастосовній практиці, плутанину в теорії кримінального права, вимагає кардинальних змін інститутів Загальної частини КК України.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України станом на 5 вересне 2017 р. – К. : «Центр учбової літератури», 2017. – 174 с.
2. Пан Дунмэй Теория уголовной ответственности юридических лиц в КНР// Уголовное право. – 2009. - №2. – С.30-35.

Гасимов Зія,
доктор філософії з права
головний радник відділу
Державної служби і кадрових питань
Апарату Парламенту Азербайджанської Республіки,
Бодунова Олеся Миколаївна,
к.ю.н., доцент кафедри
кримінального права та кримінології
Університету державної фіскальної служби України

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВА ПРОТИДІЯ ЗЛОЧИННОСТІ У СФЕРІ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Серед сучасних тенденцій розвитку суспільства слід відзначити глобальну інформатизацію всіх сфер життєдіяльності людини, включаючи економіку, державне управління, науку, мистецтво. Загальна інформатизація є основною ознакою переходу цивілізованого світу до стану технологічно нового, інформаційного суспільства. інтенсивно зростають темпи розвитку цифрової економіки, що в декілька разів перевищують показники всіх інших галузей виробництва [1, с. 167].

В умовах глобальної інформатизації змінюється характер формування сучасних правовідносин у сфері розповсюдження інформації, сутність, зміст, роль і місце організаційно-правових основ захисту інформації, у тому числі з обмеженим доступом до певних видів інформації, зокрема правоохоронної діяльності і забезпечення суспільного порядку [2, с. 5–6].

Однак становлення інформаційного суспільства в Україні стримується низкою проблем нормативно-правового та організаційного векторів. У період глобалізації швидкий розвиток інформаційних технологій, нових систем комунікацій і комп'ютерних мереж супроводжується зловживанням цими технологіями зі злочинною метою. Саме тому питання вивчення міжнародного досвіду провідних країн світу в сфері державної діяльності щодо адміністративно-правових механізмів регулювання захисту інформації у сучасних умовах, протидії

кіберзлочинності є актуальним і для забезпечення стратегічних намірів України щодо європейської інтеграції.

Для покращення співпраці передбачено створення сторонами на національному рівні органу для здійснення контактів цілодобово з метою надання негайної допомоги для розслідування або переслідування стосовно кримінальних правопорушень, пов'язаних із комп'ютерними системами і даними, або з метою збирання доказів у електронній формі, що стосуються кримінального правопорушення. Така допомога включає в себе сприяння або, якщо це дозволяється внутрішньодержавним законодавством і практикою, пряме: а) надання технічних порад; б) збереження даних відповідно до статей 29 («Термінове збереження комп'ютерних даних, які зберігаються») і 30 («Термінове розкриття збережених даних про рух інформації»); с) збирання доказів, надання юридичної інформації і встановлення місцезнаходження підозрюваних (ст. 35) [3].

Питання боротьби з кіберзлочинністю знаходяться й у центрі уваги органів та інституцій Організації Об'єднаних Націй, зокрема Генеральної Асамблеї (A/RES 63/195), Економічної і Соціальної Ради (рез. 2009/22), Комісії з попередження злочинності і кримінального правосуддя (док. E/ CN.15/2009/15), конгресів ООН з попередження злочинності і кримінального правосуддя, рішення яких потребують розробки шляхів і засобів їх вирішення [4, с. 195]. У переліку міждержавних нормативно-правових актів визнано, що кіберзлочинність сьогодні становить загрозу не тільки національній безпеці окремої держави, а й загрожує людству в цілому. Саме тому цій проблемі приділяється значна увага у багатьох державах.

Розкриття комп'ютерних злочинів являє собою складне завдання, у першу чергу через фактор часу. Оскільки передача даних може бути виконана майже миттєво, часто буває даремно шукати будь-які докази, що підтверджують порушення міжнародного законодавства. За даними КККП, на сьогодні безліч комп'ютерних злочинів здійснюється дітьми, які не досягли дванадцятирічного віку. Згідно з кримінальним кодексом Канади для встановлення кримінальної відповідальності

необхідно довести несанкціоноване використання комп'ютерної системи та намір особи заподіяти своїми діями шкоду. Такий підхід потребує чіткого встановлення параметрів доступу до комп'ютерної техніки з метою попередження порушень. Необхідно враховувати дані про осіб, параметри доступу з урахуванням обмежень, можливість службовців «експериментувати» з програмами. Кваліфіковану консультацію щодо можливої неправомірної поведінки в цьому напрямку може надати міністерство юстиції чи відповідний підрозділ КККП. Слід зазначити, що методика розслідування випадків несанкціонованого дистанційного доступу до комп'ютерних мереж технічно складна, ними займаються спеціалізовані поліцейські підрозділи. З огляду на небезпеку комп'ютерної злочинності, тенденцію її розвитку та впливу на світове співтовариство у межах ООН регулярно проводяться симпозиуми з профілактики і припинення комп'ютерної злочинності. Як один із напрямків фахівці відзначають програмні методи захисту інформації в комп'ютерних системах колективного користування шляхом удосконалення системи автоматичного контролю. На попередження та зменшення злочинів щодо незаконного використання телекомунікаційних систем на міжпровінційному, державному і міжнародному рівнях спрямовані дії та управління боротьби з економічними злочинами. Допомогає поліцейським підрозділам Інформаційний центр.

Отже, ефективне розслідування діянь, пов'язаних із кіберзлочинністю, спрямована і на різнобічний розвиток відносин з якомога більшим суспільним колом через засоби масової інформації, консультативні зустрічі з представниками громадськості, взаємовідносини з різноманітними органами влади і управління, громадськими організаціями, окремими громадянами.

Список використаних джерел:

1. Бойченко О. В. Інформаційна безпека в органах внутрішніх справ України (організаційно-правові засади) :

монографія. Крим. юрид. ін-т ОДУВС. Сімферополь : Сімфероп. міська друк., 2009. 288 с.

2. Сідак В. С., Артемов В. Ю. Забезпечення інформаційної безпеки в країнах НАТО та ЄС : навч. посіб. Київ : КНТ, 2007. 160 с.

3. Конвенція Ради Європи про кіберзлочинність : від 23 листоп. 2001 р. ; ратиф. Україною 7 верес. 2005 р. // Офіційний вісник України. 2007. № 65. Ст. 2535.

4. Сироїд Т. Л. Правова основа міжнародної співпраці у сфері боротьби з кіберзлочинністю // Актуальні питання діяльності правоохоронних органів у сфері протидії кіберзлочинності: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 12 листоп. 2014 р. / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : Права людини, 2014. С. 194–196.

Голубош Володимир Валентинович,

здобувач наукового ступеня доктора філософії

(кандидата юридичних наук)

наукової лабораторії з проблем досудового

розслідування ННІ № 1 НАВС

Науковий керівник:

заступник директора Вишгородського центру

первинної професійної підготовки «Академія поліції»,

кандидат юридичних наук, доцент

Приходько Тетяна Миколаївна

ЗАРУБІЖНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ, ПРЕДМЕТОМ ЯКИХ Є ЗБРОЯ, БОЙОВІ ПРИПАСИ, ВИБУХОВІ РЕЧОВИНИ ТА ВИБУХОВІ ПРИСТРОЇ

Кримінальне законодавство багатьох країн Європи, Азії та Америки передбачає відповідальність за злочини проти громадської безпеки, предметом яких є зброя, бойові припаси, вибухові речовини та вибухові пристрої. З першого погляду, вітчизняним традиціям правотворчості щодо кримінальної відповідальності за злочини проти громадської безпеки,

предметом яких є зброя, бойові припаси, вибухові речовини та вибухові пристрої, у цілому відповідає і кримінальне законодавство зарубіжних країн.

У Великобританії із 1997 р. обіг вогнепальної зброї заборонено. Політика уряду у сфері обігу зброї спрямована на попередження негативних наслідків смертей через її застосування, а законодавство щодо обігу зброї вважається досить жорстким. Злочинними вважаються діяння, пов'язані з незаконним поводженням зі зброєю, незаконним зберіганням вогнепальної зброї; володінням пневматичною зброєю за відсутності правових повноважень чи вагомих підстав. Крім того, в країні заборонено поводження з певними видами пневматичної зброї, які легко піддаються переробці для ведення вогню бойовими патронами [1].

Відповідальність за злочини, що порушують правила поводження з предметами, які становлять підвищену суспільну небезпеку на федеральному рівні у США передбачається нормами Федерального кримінального кодексу, відповідно до яких злочином визнається незаконний обіг зброї, що передбачає їх незаконні придбання, зберігання, використання, перевезення, передачу, переробку, продаж, розповсюдження, виробництво, імпортування, заволодіння різними способами, а також порушення умов виробництва, збереження, торгівлі та володіння викраденою зброєю [2, с. 409].

Чинна редакція КК Німеччини не охоплює всього кола кримінально караних діянь. За підрахунками західнонімецьких юристів, до норм закону про кримінальну відповідальність Німеччини, в яких містяться кримінально-правові приписи, відносяться ще більше, ніж чотириста законів [3]. У Німеччині законодавство про зброю набрало чинності у 1891 р. У країні діє одна з найсуворіших у Європі систем контролю за обігом зброї. Злочином визнається відкрите носіння зброї в громадських місцях [4].

Кримінальне законодавство Норвегії передбачає кримінальну відповідальність за використання та зберігання зброї, боєприпасів і вибухових речовин; незаконне поводження із

радіоактивними матеріалами; публічне розповсюдження інструкцій щодо виготовлення вибухових пристроїв та спеціального обладнання для виготовлення вказаних предметів (розділ 14 «Злочини проти громадської безпеки» (ст.ст. 147а-62Ь).

У КК Швеції передбачається кримінальна відповідальність щодо осіб, які з метою вчинення злочину, що посягає на громадську безпеку або свободу громадян, навчає інших осіб використанню зброї.

Положення КК Данії не містять окремого розділу чи глави, які б передбачали кримінальну відповідальність за злочини, предметом яких є зброя, бойові припаси, вибухові речовини та вибухові пристрої. Але серед норм КК є розділ 20 «Злочини, які становлять небезпеку для суспільства», положення якого передбачають кримінальну відповідальність за незаконне виготовлення, володіння, носіння, використання або передачу зброї чи вибухових речовин.

У Швейцарії 1997 р. ухвалено закон, який гарантує право на володіння зброєю. Така позиція обумовлена особливостями військової служби: швейцарська армія комплектується за принципом ополчення: чоловіки у віці 20 років мають пройти початкову військову підготовку, після чого залишаються у резерві армії до певного віку. На цей період вони отримують табельну зброю, яка зберігається у них вдома. Після закінчення строку служби громадяни мають право залишити в себе зброю, яка направляється на переробку з метою усунення функції ведення автоматичного вогню [5, с. 57]. За наявності законних підстав у країні дозволяється придбання зброї у кількості до трьох одиниць. Законодавство диференціює право на володіння і право на носіння зброї: зброю можна зберігати вдома за наявності дозволу, але для її носіння потрібно мати інший дозвільний документ. При чому, носіння зброї у громадських місцях передбачає наявність дозволу з обґрунтуванням такої необхідності: з метою особистого захисту, захисту інших осіб або майна від протиправних посягань. Без дозволу допускається придбання антикварної зброї та купівля типових мисливський

рушниць мисливцями. Натомість, продаж автоматичної зброї заборонено [6].

Кримінальне законодавство Іспанії передбачає відповідальність за володіння, торгівлю і зберігання зброї, а також за застосування та використання зброї. У КК Австрії злочинним визнається зберігання засобів озброєння.

Контроль за зброєю у Японії є найсуворішим у демократичному світі. В країні встановлено практично повну заборону на поводження зі зброєю за виключенням гладкоствольної та пневматичної зброї. Власники зброї зобов'язані зберігати зброю у спеціальних шафах, місце розташування яких має бути позначене на схемі, яка, в свою чергу, передається у поліцію [7]. Так як незаконне поводження зі зброєю має латентний характер, закон про зброю надав поліції Японії широке коло повноважень: поліцейським дозволяється зупиняти та обшукувати кого-небудь, якщо є ґрунтовні підозри про те наявність у особи вогнепальної чи холодної зброї.

Злочинними є незаконне зберігання вогнепальної зброї, максимальним розміром покарання за яке є 15 років позбавлення волі; незаконне застосування зброї, що карається від 5 років позбавлення волі.

КК Китайської народної республіки (далі – КНР) передбачає кримінальну відповідальність за злочини проти громадської безпеки (ст. 114-139), де на законодавчому рівні закріплюється відповідальність за незаконне виготовлення, купівлю-продаж, поштову пересилку, зберігання вогнепальної зброї, боєприпасів, вибухових речовин; поява в громадському місці або транспорті з вогнепальною зброєю, боєприпасами, холодною зброєю, вибуховими, легkozаймистими, токсичними речовинами. Крім того, окремі статті розміщені в інших розділах КК, зокрема ст. 297 КК у главі 6 «Злочини проти порядку громадського управління» передбачається відповідальність за наявність у громадян зброї, носіння якого при собі заборонено, або вибухових речовин при участі в мітингах чи масових заходах, що являє собою спеціальну норму порівняно з вищевказаними [8, с. 68].

Але, як зазначає М.І. Хавронюк, серед відповідних злочинних діянь, передбачених КК європейських держав, є чимало таких, аналогів яких немає у КК України. Це такі, як неналежне виконання обов'язків по охороні зброї, боєприпасів, вибухових речовин і вибухових пристроїв, порушення правил обігу піротехнічних виробів, незаконне виготовлення газової та металеві зброї (КК Росії, Латвії, Білорусі); незаконний обіг глушителя, лазерного чи нічного прицілу до вогнепальної зброї (КК Естонії) [9, с. 303].

Як ми встановили, відповідальність за злочини даної групи передбачається іноземним кримінальним законодавством, але правова регламентація таких дій різна. Специфіка поглядів на кримінальну відповідальність за злочини проти громадської безпеки, предметом яких є зброя, бойові припаси, вибухові речовини та вибухові пристрої, залежить від правових звичаїв і традицій окремих країн світу залежно від стану розвитку їх громадянського суспільства, рівня правової культури, розвитку філософії та ідеології, а також галузевих наукових розробок та рівня розвитку науки.

Список використаних джерел:

1. Firearms (Amendment) (No. 2) Act 1997. URL: www.opsi.gov.uk.
2. Савченко А.В. Кримінальне законодавство України та федеральне кримінальне законодавство Сполучених Штатів Америки: комплексне порівняльно-правове дослідження : [монографія]. Київ, КНТ, 2007. 596 с.
3. Кримінальне право Німеччини URL: <http://zen.in.ua/n/n%D1%96mechchina-federativna-respubl%D1%96ka-n%D1%96mechchina/krim%D1%96nalne-pavo>.
4. Вовченко О. ТОП – 8 країн, де дозвіл на зброю зменшив рівень криміналу. URL: <http://znaj.ua/news/regions/36094/top-8-krayin-de-gromadyani-vilno-volodiyut-zbroyeyu.html>.
5. Майстренко М.М. Кримінологічна характеристика та попередження органами внутрішніх справ злочинів проти громадської безпеки, предметами яких є зброя, бойові припаси та

вибухові речовини: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Львів, 2010. 285 с.

6. Ordonnance federale sur les armes, les accessoires d'armes et les munitions du 2 juillet 2008 (Etat le 12 decembre 2008). URL: http://www.admin.ch/ch/f/rs/514_541/index.html

7. Japanese Gun Control by David B Kopel. URL: Режим доступу: <http://www.guncite.com/journals/dkjgc.html>

8. Соколовський В.Л. Громадська безпека як об'єкт злочину: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2017. 262 с.

9. Хавронюк М. І. Кримінальне законодавство України та інших держав континентальної Європи: порівняльний аналіз, проблеми гармонізації : дис. ... доктора юрид. наук: 12.00.08. Львів, 2007. – 557 с.

Дідківська Галина Василівна,
к.ю.н., доцент, професор кафедри
кримінального права та кримінології
Університету державної фіскальної служби України

КРИМІНАЛЬНА ЮРИСДИКЦІЯ НАД ОСОБАМИ, ВИННИМИ В ВЧИНЕННІ МІЖНАРОДНИХ ЗЛОЧИНІВ

Якщо не відволікатися на розгляд доктринальних питань транснаціональної організованої злочинності, неважко відзначити, що її відрізняє від звичайної організованої кримінальної діяльності лише одна ознака – «здійснення злочинної діяльності як всередині, так і за межами національних кордонів» [1, с. 8].

На Восьмому конгресі ООН (Гавана, 1990 р.) відзначалось: «Організована злочинність створює пряму загрозу національній та міжнародній безпеці й стабільності та представляє собою фронтальну атаку на політичні та економічні влади, а також утворює загрозу самій державі. Вона порушує нормальне функціонування соціальних та економічних інститутів та компрометує їх, що призводить до втрати довіри до демократичних процесів. Вона підриває процес розвитку і зводить нанівець досягнуті успіхи. Вона ставить у положення

жертви населення цілих країн й експлуатує людську слабкість, отримуючи при цьому прибутки. Вона охоплює, окутує та навіть втягує в кабалу цілі прошарки суспільства у різні взаємопов'язані злочинні підприємства» [2].

З виникненням та розростанням транснаціональних та організованих форм кримінальної злочинності, тероризму, міжнародного тероризму злочинність стала загрожувати не лише суспільній, а й національній (державній) безпеці. Злочинність у світі за останні 30 років збільшилась у чотири рази. За даними ООН, злочинність у світі з кінця 90-х рр. в середньому збільшується на 5 % на рік, у той час як приріст населення складає 1 % на рік. Відповідно, стали удосконалюватися національні та міжнародні прийоми та засоби контролю за злочинністю, прискання та боротьби з нею. Розробка науково об-ґрунтованих рекомендацій з удосконалення кримінально-правових заходів боротьби зі злочинністю, обумовлених, з одного боку, потребами розвитку суспільства, а з іншого – зростаючою загрозою міжнародної злочинності – актуальне завдання науки кримінального права. Особливістю кожної держави є здійснення її кримінальної юрисдикції над особами, винними в вчиненні міжнародних злочинів. Враховуючи, що ніяка держава не в змозі наодинці успішно упоратися зі зростанням міжнародної злочинності, світова спільнота прийняла головні угоди в цьому напрямку, однією з яких є Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності та доповнюючі її протоколи (Італія, 2000 р.).

«Глобалізація соціальних та економічних процесів породила й глобалізацію злочинності, роблячи її все більш організованою, транснаціональною та витонченою» [3, с. 5].

Аналізуючи міжнародно-правові документи з питань боротьби з транснаціональною злочинністю, можна зробити низку висновків, наведених нижче.

1. Виокремлюється декілька характерних рис транснаціональних злочинів:

– здійснення в широких масштабах шляхом утворення та експлуатації ринків незаконних товарів та послуг (Матеріали VIII

Конгресу ООН з по-породження злочинності та поводження з правопорушниками. Гавана, вересень, 1990 р.);

– утворення характеру промислу, наявність системи захисту від соціального контролю з використанням насильства, залякування, корупції, отримання прибутку незаконним шляхом (Підсумковий документ Міжнародного семінару ООН з питань боротьби з організованою злочинністю. Суздаль, жовтень 1991 р.);

– проникнення в прибуткові законні види діяльності, розмивання меж між організованою злочинністю та злочинністю «білих комерційців» (Доповідь Генерального Секретаря ООН «Вплив організованої злочинності на суспільство в цілому» на Другій сесії Комісії з попередження злочинності та кримінального правосуддя ЕКОСОС. Квітень, 1993 р.);

– надбання спеціальних навичок та професіоналізму (Довідковий документ до Всесвітньої конференції на рівні міністрів внутрішніх справ «Про організовану транснаціональну злочинність». Неаполь, листопад, 1994 р.).² Поняття транснаціональних злочинів, віднесення їх до окремих груп не завжди залежить від правової форми, наприклад, якщо правопорушення сформульовано в нормах *juscogens*, в правових звичаях, нарешті, в резолюціях міжнародних організацій. Тобто злочин може набути міжнародного (транснаціонального) характеру незалежно від того, чи був укладений відповідний міжнародний договір. Тому, якщо порівняти поняття злочину за КК України та міжнародним правом, то такі ознаки транснаціонального злочину, як протиправність та покарання впливають із міжнародних обов'язків та знаходяться в текстах міжнародних угод та інших нормах міжнародного права.³ Віднесення злочинів до групи транснаціональних є умовним, оскільки міжнародно-правове регулювання цієї сфери знаходиться в постійній динаміці за рахунок того, що все більша кількість злочинів набуває міжнародного характеру, і з метою співробітництва в боротьбі із ними держави намагаються прийняти міжнародні універсальні або регіональні угоди [4].

Розгортанню цього різновиду злочинності сприяють, окрім

економічних та політичних чинників, і правові. По-перше, це відмінність кримінального законодавства та організації діяльності правоохоронних органів у різних країнах світу. Ступінь цих відмінностей буває настільки великою, що ризик бути притягнутим до кримінальної відповідальності значною мірою визначається місце розташуванням злочинної організації. Тому транснаціональні злочинні організації намагаються закріпитись у районах найменшого ризику, звідки здійснюють незаконні дії.

По-друге, є чинник цілеспрямованої дезорганізації правоохоронних структур, що спостерігається скрізь на державному рівні, і неабияк сприяє розповсюдженню ТОЗ. У сучасних умовах транснаціональні злочинні формування не можна подолати лише традиційними засобами, використовуючи національні правоохоронні структури.

Отже, сукупність зовнішніх (міжнародних) чинників та внутрішніх (національних) умов забезпечує не лише наявність, а й подальшу трансформацію ТОЗ, яка виявляє надзвичайно високу ступінь адаптованості до зміни ситуації і різноманітних умов, зокрема й до процесів її стримування за допомогою правоохоронних органів [5]. Тож, необхідно створювати спільну систему міжнародних силових структур єдиної кримінальної юрисдикції над особами, винними в вчиненні міжнародних злочинів.

Список використаних джерел:

1. Репецька А. Л. Транснаціональна організована злочинність: характеристика, причини, стратегія контролю / А. Л. Репецька. – Іркутськ, 2001. – 215 с.
2. Овчинський В. С. XXI століття проти мафії. Кримінальна глобалізація та Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності / В. С. Овчинський. – М. : ИНФРА-М, 2001. – 148 с.
3. Годунов І. В. Транснаціональна організована злочинність в Росії: шляхи та форми протидії : дис. докт. юрид. наук / І. В. Годунов. – Рязань, 2002. – 604 с.

4. Режим доступу: електронний ресурс: <http://international-relations-tourism.karazin.ua/themes/irtb/resources/62551db2cfcbbda333ba117b1e77d0f9pdf>

5. Режим доступу: електронний ресурс: <http://politics.ellib.org.ua/pages-8491.html>

Драган Олена Василівна,
к.ю.н., доцент кафедри
кримінального права та кримінології
Університет державної фіскальної служби України

СИСТЕМА ЗАХОДІВ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ХАРАКТЕРУ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ КРАЇН ЄС

Беручи до уваги географічні та політико-правові особливості України й те, що наша держава є членом Ради Європи та ОБСЄ, не викликає сумнівів той факт, що найперспективнішим і найактуальнішим у порівняльних дослідженнях нині є вивчення кримінального права європейських держав (насамперед держав Європейського Союзу) та здійснення, у цьому зв'язку, процесу адаптації кримінального законодавства України до кримінального законодавства Європейського Союзу.

Використання поняття «кримінальне право ЄС» є умовним, оскільки як такого кримінального права ЄС у традиційному розумінні (як системи юридичних норм, якими встановлюються засади кримінальної відповідальності, види злочинів та покарання за їх вчинення [2]) на даний час не існує, а мова може вестися лише про вид так званого транснаціонального кримінального права – системи міжнародно-правових норм, спрямованих на регламентацію кримінально-правових питань національної кримінальної юрисдикції і екстрадиції, а також на гармонізацію криміналізації найбільш значимих у правовому просторі ЄС правопорушень і встановлення співрозмірних та ефективних кримінальних санкцій [3]. Крім того, кримінальне право ЄС натеper охоплює і питання так званого

транснаціонального кримінально-процесуального права – наднаціональних правових норм, що регламентують: а) співробітництво органів юстиції та поліції з питань провадження у кримінальних справах, б) оптимізацію функціонування національних правоохоронних та судових систем і забезпечення гарантій прав людини в кримінальному судочинстві [4].

За законодавством країн Західної Європи застосовується, крім власне покарання, низка додаткових кримінально-правових засобів впливу на потенційні ситуації вчинення злочинного діяння та винну особу, у тому числі заходів безпеки, заходів примирення, компенсаційних заходів. Держави Західної і Центральної Європи, виходячи з мети ресоціалізації винної особи як основної мети кримінального закону, у своїй кримінально-виправній політиці дотримуються щонайменше дуалізму кримінально-правових засобів впливу – у поєднанні покарання і заходів безпеки, і крім того – заходів відновлення, примирення та інших кримінально-правових заходів.

Зазначений підхід широко застосовується в кримінальному законодавстві Іспанії, Франції, Швейцарії, Німеччини, Данії, Голландії, Швеції, Італії, Республіки Сан-Марино, Республіки Польща. Віднесення певних обмежувальних заходів до кримінального покарання або до заходів безпеки окремими державами сприймається по-різному. Крім того, в кримінальному законодавстві різних країн схожі або однакові за своєю сутністю заходи безпеки називаються по-різному, враховуючи специфіку термінології кримінального законодавства, що викликано культурою суспільства та правовими ідеологіями, які домінують у певному суспільстві.

Разом з тим, слід зазначити, що сутність та підстави їх призначення здебільшого визнаються однаково всіма країнами. Підставами призначення заходів безпеки визнаються: „суспільно небезпечний стан» особи, що виявляється у вчиненні нею суспільно небезпечного діяння та схильністю до його вчинення, злочинною діяльністю; підвищена криміногенність елементів конкретних життєвих ситуацій (пов’язані з оборотом зброї чи

інших предметів, вилучених з цивільного обороту), а їх основною метою – захист суспільства від антисоціальної активності таких осіб, криміногенність ситуації.

Більшість заходів кримінально-правового впливу за своїм змістом збігається з тими правовими наслідками протиправного діяння, які в інших кримінальних кодексах іменуються додатковими покараннями або заходами безпеки. До них належать, зокрема: превентивний нагляд (КК Італії, Республіки Сан-Марино, Данії), охоронний нагляд (КК Швейцарії) і профілактичне спостереження (КК Швеції); спеціальна конфіскація, конфіскація майна або майнових вигод, одержаних внаслідок вчинення злочинного діяння або як винагорода за його вчинення (КК Іспанії, КК Швейцарії, КК ФРН та ін.); компенсація потерпілому (КК Швейцарії); оприлюднення вироку (КК Швейцарії, Франції, Республіки Сан-Марино, Республіки Польща); заборона користуватися певними правами або обмеження певних/ прав; пониження у військовому званні; вислання іноземців (кримінальні кодекси Іспанії, Франції, Італії, Республіки Сан-Марино), встановлення правової характеристики небезпечного стану особи (КК Іспанії, КК Республіки Сан-Марино). Застосування найбільш суворого виду заходу безпеки – превентивного ув'язнення, в країнах Західної Європи зустрічається в кримінальному законодавстві Швейцарії, ФРН (інтернування „звичних» злочинців) та Данії (утримання під вартою, що забезпечує ізоляцію й безпеку).

Видворення за межі країни (як захід безпеки за КК Іспанії, Італії, Республіки Сан-Марино) – досить перспективний захід, однак він залишається невідомим кримінальному праву України, і широко застосовується вітчизняним адміністративним правом щодо іноземних громадян та осіб без громадянства, хоча за суттю наближається до покарання (у справах Епşel V №іВегІапсІ5 (1976), Веппат V ШІЄСІ КіпşсІот (1996) Європейський Суд з прав людини висловив позицію про можливість у деяких випадках зближення адміністративних санкцій із заходами покарання).

Як зазначає І.М. Горбачова, заходи безпеки були визнані і сприйняті законодавчими системами ряду країн ще наприкінці XIX ст. Кримінальне законодавство більшості країн континентальної Європи є «багатоколіїним», тобто система кримінально-правових заходів сучасних зарубіжних країн представлена взаємно пов'язаною сукупністю заходів покарання, безпеки, компенсаційних (реститутивних, відновлення), заохочувальних заходів, заходів примирення (медіації), які в комплексі спрямовані на досягнення єдиної мети – протидії злочинності, захисту суспільства та відновлення порушеного злочинним посяганням стану особи, держави, суспільства. Але належного визнання в теорії кримінального права інститут заходів безпеки не отримав.

В останні роки спостерігається тенденція до законодавчого закріплення «двоколіїних» систем на пострадянському просторі. Україна стала третьою країною СНД, після Російської Федерації та Молдови, яка пішла цим шляхом, а певні кроки у цьому напрямку спостерігаються і у більшості інших країн-членів [5, 83].

Більшість вчених упродовж всього періоду розвитку інституту заходів безпеки визнавали наявність індивідів, які є небезпечними для суспільства, тобто перебувають в «небезпечному стані». Однак, виходячи з існуючих ідей класичної школи кримінального права, які були закладені в сучасні кримінальні кодекси, навіть самого існування «небезпечного стану» особи виявляється недостатньо для притягнення її до кримінальної відповідальності, адже необхідно, щоб такий «небезпечний стан» проявився у вчиненні особою передбаченого законом суспільно небезпечного діяння (системи діянь) [1].

Як зазначає І.М. Горбачова, перевага „багатоколіїної» системи кримінально-правових наслідків суспільно-небезпечного протиправного діяння полягає в тому, що завдяки їй уявляється можливим застосування необхідних заходів безпеки (спеціальної конфіскації, обмеження певних прав, заборони знаходитися в певній місцевості тощо) або інших заходів до криміногенних ситуацій чи осіб, які перебувають у

стані, небезпечному для суспільства, та до яких в силу певних причин (неосудність, звільнення від покарання) не застосовуються заходи кримінального покарання. Крім того, це дозволяє створити більш гуманну систему заходів кримінально-правового впливу на злочинність за рахунок застосування заходів безпеки, відновлення, примирення, замість покарання або поряд із м'яким покаранням [1].

За думкою М.М. Горбунова в найближчі роки пріоритетними напрямками провадження кримінально-правової політики в Україні стануть, по-перше, вдосконалення вже існуючих законодавчих положень щодо «інших заходів кримінально-правового характеру», по-друге, розробка та впровадження нових видів таких заходів, з урахуванням досвіду різних країн світу (наприклад, заборона перебувати у певній місцевості, обов'язок пройти лікування, превентивний нагляд, вислання тощо) та, по-третє, орієнтування правозастосовних органів на більш активне застосування таких «нових» видів «інших заходів кримінально-правового характеру» [6].

Список використаних джерел:

1. І.М.Горбачова Заходи безпеки в кримінальному праві (порівняльно-правовий аналіз): автореферат дисертації за спеціальністю 12.00.08 — кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право. -Київ.-2008. Електронний ресурс : <http://inter.criminology.onua.edu.ua/?p=2034>
2. Музика А.А. Стаття «Кримінальне право» / Юридична енциклопедія: В 6 т. / Редкол.: Ю.С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. – К., 2001. – С. 400.
3. Зелинская Н.А. Международные преступления и международная преступность: Монография. – Одесса, 2006. – С. 16-17.
4. Зелинская Н.А. Международные преступления и международная преступность: Монография. – Одесса, 2006. – С. 16-17.
5. Горбунов М.М. Місце спеціальної конфіскації у законодавстві країн СНД // Заходи кримінально-правового

впливу: проблеми нормативної регламентації та ефективності застосування: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Одеса, 7 лютого 2014 року / відп. Ред. д-р юрид. наук, проф., академік С.В. Ківалов.; ред. кол.: проф. В.Д. Берназ, проф. Є.Л. Стрельцов, доц. Н.А. Орловська – Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2014. – 216 с.

6. Горбунов М.М. Заходи кримінально-правового характеру як елемент кримінально-правової політики України. Електронний ресурс: <http://law-dep.pu.if.ua/conference2014/articles/horbunov.pdf>

Жерж Наталія Анатоліївна,

к. ю. н., доцент кафедри
кримінального права та кримінології
Університет державної фіскальної служби України

Недосип Юлія Олександрівна,

студентка групи ПМКПЗ-17-1 ННІ права
Університету державної фіскальної служби України

КІБЕРПОЛІТИКА ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОЛІПШЕННЯ КІБЕРБЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ

Злочинність в інформаційному просторі має велику кількість проблем, не лише правового та технічного характеру, але і соціального, ефективно вирішення яких вимагає, в першу чергу, системного підходу з розробки основ забезпечення безпекою життєво важливих інтересів держави, суспільства і громадянина в кіберпросторі.

Вагомим інструментом для вирішення більшості проблемних питань, які виникають на основі інформаційних загроз та атак, є здійснення цілеспрямованої та дієвої державної політики. Саме остання породжує ті основи, які відіграють вагоме значення при запобіганні, попередженні та протидії інформаційної злочинності.

Проблематика кіберполітики у сфері інформаційних технологій і кібербезпеки досить часто обговорюється на

науковому рівні. Дане питання вивчали: Д. Дубов, О. Мандзюк, В. Мілашев, Е. Рижков, Т. Тропіна, В. Хахановський тощо.

Термін «політика кібернетичної безпеки (кібербезпеки)» є досить невживаним, він почав розвиватися внаслідок збільшення кількості злочинних посягань на інформаційний простір держав. При тлумаченні терміну основним елементом виступає розуміння кіберполітики як інструмента поліпшення кібербезпеки, що є структурою високого рівня, яка базується на принципі «зверху донизу» й дозволяє розвивати і підтримувати національні цілі та пріоритети [1, 29].

На сьогоднішній день відсутнє законодавчо закріплене поняття «кіберполітики», що і призводить до виникнення проблемних питань та неможливості врегулювання специфічного кола суспільних відносин. Проте її слід розглядати як різновид державної політики, тому що це діяльність уповноважених та недержавних організацій, а також окремих фахівців щодо створення та втілення правових норм, концепцій, які спрямовані на управлінські та організаційні заходи для забезпечення інформаційного суверенітету України, в тому числі фізичних та юридичних осіб.

Стратегією комп'ютерної безпеки України встановлено, що завдання із формування та впровадження державної політики у сфері кіберзахисту покладено на Державну службу спеціального зв'язку та захисту інформації України, однак, даний орган виконує завдання більш загального характеру, він не є спеціалізованим у сфері комп'ютерної безпеки, а тому належним чином забезпечити нормальне функціонування державної політики в сфері кіберзахисту є неможливим. Тобто, даний етап розвитку характеризується відсутністю в державі чітко визначеного спеціального органу, який би відповідав за реалізацію та державної політики у сфері кібербезпеки [2]. Окремі завдання щодо здійснення даного виду політики покладені на Національний координаційний центр кібербезпеки:

- Визначення шляхів, методів та способів вирішення проблемних питань, які виникають під час реалізації державної політики у сфері забезпечення кібербезпеки;
- Урахування стану фінансового, правового та організаційного забезпечення планів та заходів задля реалізації комп'юерної безпеки України;
- Розроблення і внесення Раді національної безпеки і оборони України, її Голові в установленому законом порядку пропозицій щодо пріоритетних напрямів, ефективних підходів до формування та реалізації державної політики щодо безпечного функціонування кіберпростору, його використання в інтересах особи, суспільства і держави [3, с. 221].

Кіберполітика має бути спрямована на створення ефективної системи кібербезпеки держави, здатної забезпечити протидію кіберзагрозам національній безпеці України. Впровадження кібербезпекової політики має здійснюватися на основі комплексного підходу, а саме: опиратися на реальний стану розвитку кіберзлочинності в державі, аналізу проблемних питань та перспектив розвитку національної системи кібербезпеки, сукупності наявних та можливих інформаційних загроз, врахування міжнародного досвіду щодо попередження кіберзлочинності, наявних сил та засобів у кіберпросторі спеціально уповноважених органів як державних так і міжнародних, кадровому забезпеченні з попередження кіберзлочинності тощо [4, с. 43].

Окрім того, при формуванні кібербезпекової політики України необхідно враховувати особливості та тенденції розвитку геополітичної ситуації та міжнародних кібербезпекових трендів. А також ще одну сталу тенденції – розширення меж використання кіберпростору терористами. Лише питання часу залишається перетворення кіберзброї на зброю терористів, яка буде націлена на об'єкти підвищеної небезпеки та критичну інфраструктуру держави.

Дана тенденція є особливо актуальною на даний час для нашої держави у контексті проведення антитерористичної операції на сході України та вимагає ретельного вивчення та

вжиття відповідних заходів протидії, що забезпечать готовність нашої держави до її можливої реалізації. Враховуючи цей фактор, як бачимо, Україна виявилася вразливою перед кібератаками з боку країни-агресора і саме тому 05 жовтня 2017 року питання кібербезпеки спробували врегулювати на законодавчому рівні, прийняттям Закону України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України», який набуде чинності 05 травня 2018 року. Цей Закон визначає правові та організаційні основи забезпечення захисту життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства та держави, національних інтересів України у кіберпросторі, основні цілі, напрями та принципи державної політики у сфері кібербезпеки, повноваження державних органів, підприємств, установ, організацій, осіб та громадян у цій сфері, основні засади координації їхньої діяльності із забезпечення кібербезпеки [5]. Закон містить визначення базових термінів в області кібербезпеки і визначає основи забезпечення захисту громадян, суспільства і держави, національних інтересів України в кіберпросторі.

Враховуючи зазначені вище положення та прийнятий Закон перед Україною постали ряд питань кіберполітики, які необхідно впроваджувати та викорситовувати на практиці, а саме активне застосування механізмів європейських та світових практик і стандартів у частині розробки та прийняття галузевих стандартів кібернетичного захисту критично важливих об'єктів інфраструктури (більшість об'єктів приватної власності) та впровадження системи аудиту інформаційної безпеки таких об'єктів.

Список використаних джерел:

1. Мандзюк О.В. Роль аналітичної діяльності та аналітичних центрів у формуванні й реалізації кібербезпекової політики//Підприємництво, госп-во і право. –2015. – №5. –с.27-31;
2. Стратегія забезпечення кібернетичної безпеки України. [Електронний ресурс] Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/public/File/2013_nauk_an_rozrobku/kiberstrateg.pdf.

3. Карчевський М. В. Кримінально-правова охорона інформаційної безпеки України : [моногр.] / Карчевський М. В. – Луганськ : Луган. держ. ун-т внутр. справ, 2012. – 327 с.

4. Корченко О., Бурячок В., Гнатюк С.. Кібернетична безпека держави: характерні ознаки та проблемні аспекти / О.Корченко, В.Бурячок, С.Гнатюк // Безпека інформації. – 2013. – Т.19, № 1. – С.40-44.

5. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України: Закон України від 05 жовтня 2017 року // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 45, ст.403 (набуває чинності 05 травня 2018 року)

Забарний Максим Михайлович,
к.ю.н, доцент кафедри
кримінального права та кримінології
Університету державної фіскальної служби України

СУЧАСНІ СИСТЕМИ ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИННОСТІ В СФЕРІ ОПОДАТКУВАННЯ В ПІДРОЗДІЛАХ ДФС УКРАЇНИ

Злочини в сфері оподаткування є різновидом злочинності в сфері господарської діяльності та мають місце під час формування державних фінансових ресурсів (державного бюджету України, бюджетів різних рівнів, державних цільових фондів) і характеризується максимальною неочевидністю, складністю виявлення, припинення та подальшого досудового розслідування, оскільки вчиняється особами, що мають відповідний досвід та знання в сфері господарської діяльності, досвід роботи на керівних посадах в органах управління суб'єктів господарської діяльності або в контролюючих державних органах, і є, як правило, здійснюється службовими особами підприємств, установ, організацій різних форм власності, які в результаті тривалого часу здійснення фінансово-господарської діяльності набувають досвід та знання в сфері бухгалтерського та податкового обліку, фінансової звітності. Ще більшою латентністю характеризуються кримінальні правопорушення в

сфері господарської діяльності, які вчиняються не службовими особами суб'єктів господарської діяльності (тобто особами, що формально рахуються керівникам або головними бухгалтерами підприємств), а неофіційними керівниками, при цьому організатор злочину (з метою запобігання притягнення його до кримінальної відповідальності) жодним чином не проявляє свою особистість в офіційних реєстраційних або фінансово-господарських документах зазначеного підприємства, надаючи, тим самим, статус фіктивності цьому підприємству. Додатковою проблематикою злочинів в сфері оподаткування є те, що вони, зазвичай, заздалегідь продумані, добре підготовлені, багатоетапні, мають складну багаторівневу систему вчинення і «маскування» від перевірочних заходів контролюючих державних органів, пов'язані із застосуванням новітніх електронних технологій і систем, а матеріально-технічне забезпечення правопорушників у вказаній сфері набагато перевищує рівень забезпечення службових осіб правоохоронних органів, що здійснюють боротьбу з фінансовою злочинністю та здійснюють відповідне досудове розслідування.

В системі органів Державної Фіскальної Служби України Наказом ДФС № 543 від 28.07.2105 [1] нормативно врегульовано порядок взаємодії між структурними підрозділами з метою комплексного відпрацювання податкових ризиків, зокрема, з податку на додану вартість, що безсумнівно, є найбільш «криміногенним» податком серед всієї системи податків, зборів (обов'язкових платежів). При цьому, «податковий ризик» зазначен як «ймовірність невиконання (неналежного виконання) платниками податків податкового обов'язку, підтверджена сукупністю наявної податкової інформації», а комплексне відпрацювання податкових ризиків з ПДВ зазначене як сукупність заходів, які здійснюються органами ДФС самостійно або при взаємодії з іншими органами державної влади на центральному та територіальному рівнях та полягають в отриманні, аналізі та використанні (реалізації) податкової інформації з метою унеможливлення отримання платниками податків необґрунтованої податкової вигоди.

В зазначеному Порядку розрізняють такі категорії уваги податкових ризиків за показниками податкової поведінки та рівня ризику суб'єктів господарювання:

«вигодонабувач» – платник податку на додану вартість, який за рахунок відображення в даних податкової звітності недостовірних даних господарських операцій з використанням вигодотворюючих («податкових ям») та вигодотранспортуючих суб'єктів (транзитерів), у тому числі за ланцюгом постачання товару, отримує необґрунтовану податкову вигоду;

«вигодотранспортуючий суб'єкт (транзитер) – платник податку на додану вартість, що здійснює посередницьку функцію між вигодотворюючим суб'єктом («податковою ямою») та вигодонабувачем, у якого відповідно до даних податкової звітності сума задекларованих податкових зобов'язань дорівнює сумі податкового кредиту за всіма чи за окремими операціями або різниця між сумами податкових зобов'язань та податкового кредиту не перевищує 0,5 відсотка за умови відсутності реальної господарської або іншої економічної діяльності;

«зустрічний транзит» – різновид вигодотранспортуючого суб'єкта господарювання (транзитера), який надає послуги з підміни позицій товарних груп (робіт, послуг), що реалізуються на адресу інших суб'єктів господарювання;

«вигодотворюючий суб'єкт («податкова яма») – платник податку на додану вартість, який не відображає або відображає і не сплачує податкові зобов'язання з податку на додану вартість при відповідному декларуванні його контрагентом сум податкового кредиту без реальної господарської або іншої економічної діяльності за такими операціями та, як наслідок, формує податковий кредит з ознаками ризику;

Щодо організації комплексного відпрацювання податкових ризиків з податку на додану вартість встановлено наступні етапи, що фактично є комплексом заходів по запобіганню та припиненню правопорушень в сфері оподаткування:

Перший етап комплексного відпрацювання податкових ризиків – «рання податкова діагностика» - це щоденне виявлення, узагальнення та відпрацювання податкової інформації щодо

можливих податкових ризиків платника ПДВ за допомогою Єдиного Реєстру Податкових Накладних, інших ресурсів інформаційно-аналітичного забезпечення.

Оперативні підрозділи територіальних органів ДФС здійснюють щоденне опрацювання інформації про виявлені податкові ризики та провадять роботу з відпрацювання таких суб'єктів господарювання для установлення місцезнаходження платників податку, опитування їх засновників та посадових осіб щодо причетності до створення та діяльності суб'єктів господарювання, отримання пояснень або інших підтвердних матеріалів у порядку та терміни, визначені відповідними нормативними актами. Оперативні підрозділи територіальних органів ДФС здійснюють відпрацювання ризикових суб'єктів господарювання відповідно до вимог наказу ДПА України від 17.05.2010 р. № 336 [2].

Керівник територіального органу ДФС у разі встановлення ознак фіктивності, передбачених ст. 55-1 Господарського кодексу України [3], суб'єкта господарювання на наступний робочий день (від дня встановлення ознак фіктивності) приймає рішення щодо розірвання всіх чинних договорів про визнання електронних документів. Згідно статті 55⁻¹ Господарського кодексу України ознаками фіктивності СГД є: 1) зареєстровано (перереєстровано) на недійсні (втрачені, загублені) та підроблені документи; 2) незареєстровано у державних органах, якщо обов'язок реєстрації передбачено законодавством; 3) зареєстровано (перереєстровано) у органах державної реєстрації фізичними особами з подальшою передачею (оформленням) у володіння чи управління підставним (неіснуючим), померлим, безвісти зниклим особам або таким особам, що не мали наміру провадити фінансово-господарську діяльність або реалізовувати повноваження; 4) зареєстровано (перереєстровано) та проваджено фінансово-господарську діяльність без відома та згоди його засновників та призначених у законному порядку керівників.

Другий етап комплексного відпрацювання (після граничного терміну подання податкової звітності) – «електронний контроль ризиків» – це автоматизоване виявлення

податкових ризиків на підставі даних податкової звітності. Починаючи з наступного робочого дня після граничного терміну подання податкової звітності, щоденно до граничного терміну сплати на рівні ДФС України формуються переліки «Платники ПДВ, які різко підвищують економічну активність» та платників, у яких виявлено ознаки маніпулювання звітністю.

Третій етап комплексного відпрацювання «податковий контроль ризиків» настає після граничного терміну сплати грошових податкових зобов'язань.

З урахуванням зібраної доказової бази забезпечується проведення позапланової перевірки вигодонабувача (відповідно до Податкового кодексу України) [4], результати перевірки складаються відповідно до «Порядку оформлення результатів документальних перевірок щодо дотримання податкового, валютного та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на органи державної податкової служби», затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 14.03.2013 р. № 395 [5].

У разі встановлення за результатами відпрацювання ознак кримінального правопорушення передача матеріалів до слідчих підрозділів здійснюється з дотриманням вимог Кримінального процесуального кодексу України та пп. 2.5.1 п. 2.5 Методичних рекомендацій щодо порядку взаємодії між підрозділами органів державної фіскальної служби при організації, проведенні та реалізації матеріалів перевірок платників податків, затверджених наказом ДФС від 31.07.2014 р. № 22 [6].

Список використаних джерел:

1. Наказ ДФС України № 543 від 28.07.2015 року.
2. Наказ ДПА України № 336 від 17.05.2010 року.
3. Господарський кодекс України № 436-IV16 від 16 січня 2003 року.
4. Податковий кодекс України №2755-VI від 2 грудня 2010 року.
5. Наказ Міністерства фінансів України № 395 від 14.03.2013 року.

6. Наказ ДФС № 22 від 31.07.2014 року.

Кабанець Людмила Валеріївна,
старший викладач
кафедри кримінального права та кримінології
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник:
д.ю.н., професор, професор кафедри
кримінального права та кримінології
Університету державної фіскальної служби України,
заслужений юрист України
Топчій Василь Васильович

ДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА НЕЗАКОННЕ ВОЛІ АБО ВИКРАДЕННЯ ЛЮДИНИ

Право на свободу, складовою якого є воля людини, належить до невід'ємних прав, що гарантуються та охороняються державою. Так, відповідно до ст. 29 Конституції України та ст. 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод кожен має право на свободу та особисту недоторканність. Таке право закріплене у ст. 3 Загальної декларації прав людини 1948 року та п. 1 ст. 9 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права 1966 року. Кримінально-правова протидія злочинам проти волі особи забезпечується у статтях розділу III «Злочини проти волі, честі та гідності особи» Особливої частини КК України, а саме ст. 146 (незаконне позбавлення волі або викрадення людини); ст. 147 (захоплення заручників); ст. 148 (підміна дитини); ст. 149 (торгівля людьми або інша незаконна угода щодо людини); ст. 150 (експлуатація дітей); ст. 150-1 (використання малолітньої дитини для заняття жебрацтвом); ст. 151 (незаконне поміщення в психіатричний заклад).

Зазначимо, що в Особливій частині КК України відповідальність за незаконне позбавлення волі або викрадення людини встановлена у розділі III «Злочини проти волі, честі та гідності особи».

Якщо порівняти кримінальне законодавство нашої держави

з країнами Європи, можна дійти висновку, що в аналізованих нормативних актах окремих країн-членів ЄС така норма (норми) закріплено у таких розділах (главах): КК Республіки Польща (ст. 189) розміщена у главі XXIII «Злочини проти свободи» [1]; КК ФРН (статті: 234, 234а, 235, 239, 239а) у розділі 18 «Карані діяння проти особистої свободи» [2]; КК Республіки Франція (статті 224-1, 224-2, 224-3, 224-4, 224-5) у Главі IV «Посягання на свободу людини», розділ I «Про викрадення та незаконне позбавлення свободи» [3]; КК Королівства Нідерланди (статті 282, 283) у Розділі XVIII «Злочини проти свободи особи» [4]; КК Королівства Норвегія (статті 223, 226) у главі 21 «Злочини проти особистої свободи» [5]; КК Республіки Болгарія (статті 142, 142а, 143а) у розділі IV «Викрадення та незаконне позбавлення свободи» [6]; КК Королівство Швеція (статті 1, 2) глави 4 «Про злочини проти свободи і громадського спокою» [7]; КК Швейцарської Конфедерації (статті 183, 184) у Розділі 4 «Злочини та проступки проти свободи» [8]; КК Республіки Сан-Марино (статті: 169, 170, 176) у главі II «Злочини проти свободи особи» [9]; КК Королівство Іспанія (статті: 163, 165, 166, 167, 168) у главі I «Незаконне переслідування та викрадення» розділу VI «Злочини проти свободи особи» [10]; КК Королівства Данія (статті 260, 261, 262) у главі 26 «Злочини проти особистої свободи» [11].

Отже, можна зробити висновок про те, що у всіх проаналізованих кримінальних кодексах родовим об'єктом незаконного позбавлення волі або викрадення людини виступає саме право на свободу людини, а не волю, як це передбачено у Розділі III Особливої частини КК України. Варто зазначити, що на доцільності зміни назви розділу III Особливої частини КК України та визначення цієї назви як «Злочини проти свободи особи» наголошує О. О. Володіна [12. с. 6]. Саме тому варто підтримати вказану наукову позицію, додатковою аргументацією якої є визначення родового об'єкта злочинів, аналогічних до ст. 146 КК України, у кримінальних кодексах зарубіжних країн саме у такий спосіб. В контексті наведеного також варто вказати, що зміна назви Розділу III Особливої частини КК України

означатиме також необхідність внесення змін до назви та диспозиції ст. 146 КК України із заміною понять «незаконне позбавлення волі» на «незаконне позбавлення свободи». При цьому необхідно враховувати, що статті розділу III Особливої частини КК України забезпечують кримінально-правову охорону конституційного права на свободу та особисту недоторканість. За визначенням А. С. Політової, злочином проти свободи особи визнається суспільно небезпечне діяння, передбачене кримінальним законом та спрямоване на позбавлення або обмеження свободи особи й порушення її особистої недоторканності [13, с. 6]. Таким чином, відповідні зміни сприятимуть єдності термінології ст. 29 Конституції України з назвою розділу III Особливої частини КК України та ст. 146 КК України.

Список використаних джерел:

1. Уголовный кодекс Республики Польша. СПб.: Изд-во «Юридический центр Пресс», 2001. 234 с.
2. Уголовный кодекс Федеративной Республики Германия. СПб.: Изд-во «Юридический центр Пресс», 2003. 524 с.
3. Уголовный кодекс Франции. СПб.: Изд-во «Юридический центр Пресс», 2002. 650 с.
4. Уголовный кодекс Голландии. СПб.: Изд-во «Юридический центр Пресс», 2001. 510 с.
5. Уголовное законодательство Норвегии. СПб.: Изд-во «Юридический центр Пресс», 2003. 375 с.
6. Уголовный кодекс Республики Болгария. СПб.: Изд-во «Юридический центр Пресс», 2001 298 с.
7. Уголовный кодекс Швеции. СПб.: Изд-во «Юридический центр Пресс», 2001. 320 с.
8. Уголовный кодекс Швейцарии. СПб.: Изд-во «Юридический центр Пресс», 2002. 350 с.
9. Уголовный кодекс Республики Сан-Марино. СПб.: Изд-во «Юридический центр Пресс», 2002 253 с.
10. Уголовный кодекс Испании. Под редакцией и с предисловием доктора юридических наук, профессора Н. Ф.

Кузнецовой и доктора юридических наук, профессора Ф. М. Решетникова. М.: Издательство ЗЕРЦАЛО, 1998. 218 с.

11. Уголовный кодекс Дании. СПб.: Изд-во «Юридический центр Пресс», 2001 230 с.

12. Володіна О. О. Кримінальна відповідальність за викрадення людини (аналіз складу злочину) / автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.08. Володіна. Харків, 2003. 22 с.

Кернякевич-Танасійчук Юлія Володимирівна,
к.ю.н., доцент, доцент кафедри
трудового, екологічного та аграрного права
Прикарпатського національного
університету імені Василя Стефаника

ОБ'ЄКТ ВПЛИВУ В МЕХАНІЗМІ РЕАЛІЗАЦІЇ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ ПОЛІТИКИ

Систему заходів та засобів, а також суб'єктів, відповідальних за втілення їх в життя, за допомогою яких забезпечується вплив на кримінально-виконавчі правовідносини з метою досягнення цілей та завдань кримінально-виконавчого законодавства можна визначити як механізм реалізації кримінально-виконавчої політики.

Однією із складових названого механізму є об'єкт, на який впливає кримінально-виконавча політика в процесі її реалізації.

Виходячи із поданої вище дефініції «механізму реалізації кримінально-виконавчої політики», можна зробити висновок, що його об'єктом виступають правові відносини у сфері виконання покарання (кримінально-виконавчі правовідносини).

Кримінально-виконавчі правовідносини, будучи предметом правового регулювання кримінально-виконавчого права, разом із методом правового регулювання є тим «лакмусовим папірцем», за допомогою якого можна стверджувати про існування кримінально-виконавчого права як самостійної галузі в системі права України.

Традиційно у літературі кримінально-виконавчі правовідносини визначають як врегульовані нормами

кримінально-виконавчого права суспільні відносини між державними органами, що виконують кримінальні покарання, з одного боку, і засудженими, котрі відбувають покарання, – з другого, які виникають з приводу та у процесі виконання-відбування кримінальних покарань. Елементи кримінально-виконавчих правовідносин: 1) суб'єкти правовідносин – це їх сторони, які наділені певними правами та обов'язками щодо виконання-відбування покарань. До суб'єктів належать: а) уповноважені державні органи та установи, які виконують кримінальні покарання; б) засуджені особи, котрі відбувають призначене вироком суду покарання; в) інші учасники правовідносин, які наділені меншим обсягом повноважень, а їх участь у процесі виконання (відбування) покарання не завжди є обов'язковою (прокуратура, громадські об'єднання і організації, представники релігійних конфесій, родичі засуджених); 2) об'єкти правовідносин – це явища та предмети, тобто реально існуючі обставини, з приводу яких виникають правовідносини. Ними можуть бути певні блага та законні інтереси їх суб'єктів чи дії суб'єктів цих правовідносин; 3) зміст правовідносин – це фактична поведінка суб'єктів і сукупність їх прав та обов'язків. Характер та обсяг прав і обов'язків суб'єктів кримінально-виконавчих правовідносин залежить від виду покарання та розкривається під час його виконання [3, с. 10].

Кримінально-виконавчі правовідносини класик науки кримінально-виконавчого права А. Х. Степанюк називає формою, внутрішньо притаманною кримінально-виконавчій діяльності, її конкретною організаційною структурою, зумовленою сутнісним змістом реалізації кари на стадії виконання покарань [1, с. 13].

При цьому об'єктом кримінально-виконавчої діяльності є двоєдиний процес виконання-відбування покарання.

Виконання покарань полягає в застосуванні адміністрацією органів і установ виконання покарань до засуджених державного примусу, тобто у процедурі обмеження їх прав і свобод, які є змістом покарань, визначених Кримінальним кодексом України (далі – КК України). Наприклад, змістом позбавлення волі є

ізоляція засудженого від суспільства, отже, забезпечення ізоляції осіб, позбавлених волі, і є змістом виконання цього покарання. Відбування покарання є забезпеченим державним примусом правовим станом засудженого, що настає після того, як обвинувальний вирок суду набрав законної сили, і полягає у підпорядкуванні поведінки засудженого обмеженням прав та свобод, передбачених у КК України відповідними покараннями. Відбування покарання можливе у межах кримінально-виконавчих правовідносин, що виникають між адміністрацією органів і установ виконання покарань та засудженими. Суб'єктом виконання покарання виступає адміністрація органів і установ виконання покарань. Суб'єктом відбування покарання є засуджений [2, с. 15-16].

Юридичним фактом, що породжує кримінально-виконавчі правовідносини, є саме звернення до виконання обвинувального вироку, який набрав законної сили. Кримінально-виконавчі правовідносини можуть виникнути між представниками адміністрації органів і установ виконання покарань і засудженими, що відбувають покарання, лише після звернення вироку до виконання в установленому кримінально-процесуальним законодавством порядку. Початковим моментом виникнення кримінально-виконавчих правовідносин є одержання адміністрацією органів і установ виконання покарань копії вироку, що набрав чинності, і розпорядження судді про виконання вироку. Після цього включається механізм реалізації норм кримінально-виконавчого права [4, с. 189]. З цього моменту розпочинається реалізація кримінально-виконавчої політики.

І.І. Митрофанов наголошує, що більшість авторів, які торкалися проблеми виникнення виконавчих кримінальних правовідносин у теорії виконавчого кримінального права, вважає, що набрання вироком суду (остаточним рішенням суду) законної сили та звернення його до виконання є тією правовою точкою відліку, яка відокремлює процесуальні кримінальні правовідносини від виконавчих кримінальних правовідносин. Судовий розгляд на цьому етапі завершується у зв'язку з призначенням покарання та починається процес виконання

вироку (реалізації кримінальної відповідальності). У персоналу установ й органів виконання покарань з'являється право застосовувати до засудженого сукупності правообмежень, властивих даному виду покарання (у разі його призначення до реального відбування), а засуджений зобов'язаний перетерпіти правообмеження та піддатися засобам виправлення [5, с. 193].

Таким чином, кримінально-виконавчі відносини, які виступають об'єктом впливу в механізмі реалізації кримінально-виконавчої політики, – це відносини, які виникають між органами та установами, які уповноважені державою виконувати покарання та засудженими, які відбувають покарання, що виникають на підставі набрання вироком суду (остаточним рішенням суду) законної сили та звернення його до виконання.

Список використаних джерел:

1. Степанюк А. Х. Актуальні проблеми виконання покарань (сутність та принципи кримінально-виконавчої діяльності: теоретико-правове дослідження): автореф. дис. ... доктора юрид. наук: спец. 12.00.08. «Кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право» / А. Х. Степанюк. – Х., 2002. – 33 с.
2. Кримінально-виконавче право : підручник / В. В. Голіна, А. Х. Степанюк, О. В. Лисодед та ін. ; за ред. В. В. Голіни і А. Х. Степанюка. – Х. : Право, 2015. – 392 с.
3. Автухов К. А. Кримінально-виконавче право : навч. посіб. (відповіді на екзаменаційні питання та питання до практичних занять) / К. А. Автухов ; за заг. ред. А. Х. Степанюка. – Х. : Право, 2015. – 160 с.
4. Степанюк А. Х. Кримінально-виконавчі правовідносини як форма кримінально-виконавчої діяльності / А. Х. Степанюк // Вісник Академії правових наук України. – 2001. – № 2 (25). – С.182-193.
5. Митрофанов І. І. Можливості «вільного плавання» кримінально-виконавчого права / І. І. Митрофанов // Вісник криминологічної асоціації України. – 2017. – № 1 (15). – С. 188-198.

Колос Ольга Валеріївна,
к.ю.н., доцент кафедри
кримінального права та кримінології
Університету державної фіскальної служби України

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ТЕОРЕТИЧНИХ ТА НОРМАТИВНИХ ОРІЄНТИРІВ ОДНОРІДНОСТІ ЗЛОЧИНІВ

Поняття *«однорідні злочини»* не є новим для теорії кримінального права України, однак кримінально-правовий зміст даного поняття містить ще багато «білих плям», які створюють неузгодженості між його теоретичними та нормативними характеристиками, а також негативно впливають на рівень прийомів спеціально-юридичного та техніко-юридичного характеру законодавчої техніки у чинному Кримінальному кодексі України.

Під поняттям «однорідні злочини» розуміють вчинення декількох подібних злочинів, які у кримінальному законодавстві, за загальним правилом, передбачено різними статтями одного і того ж розділу Особливої частини КК за наявності певної спеціальної вказівки законодавця. Прикладом такого підходу є вчинення зґвалтування «особою, яка раніше вчинила будь-який із злочинів, передбачених статтями 153–155» КК України [1].

За найбільш розповсюдженою теоретичною точкою зору, однорідними злочинами визнаються такі злочини, які посягають на однакові або подібні безпосередні об'єкти і вчинені з однією формою вини (обидва умисно або необережно). Це положення було викладене ще в п.2 постанови Пленуму Верховного Суду СРСР від 3 грудня 1962 р. «Про практику призначення судами покарання у випадку вчинення нового однорідного чи не менш тяжкого злочину». І хоча це роз'яснення формально вже давно не має чинності, як зазначають Зінченко І.О. та Тютюгін В.І., практика все одно орієнтується на нього при вирішенні даного питання [2, с.100]. Тобто, виходячи з вищезазначеного, основним *теоретичним орієнтиром* однорідності злочинів виступає

однаковий або подібний безпосередній об'єкт злочину, а додатковим теоретичним орієнтиром – одна форма вини.

В свою чергу нормативним орієнтиром однорідності злочинів є спеціальна вказівка законодавця, тобто законодавець у Особливій частині КК прямо передбачає певні випадки однорідності злочинів. Однак, чи дотримується сам законодавець при позначенні повторності, яку утворюють однорідні злочини, зазначених теоретичних орієнтирів і чи можуть ці теоретичні орієнтири взагалі бути реальними та універсальними?

З'ясовуючи, чи дійсно у всіх випадках законодавець дотримується тих теоретичних орієнтирів, що зазначені вище, автор дійшла наступних висновків.

По-перше, безпосередні об'єкти тих злочинів, які позначені законодавцем як однорідні, можуть бути не лише однаковими, і навіть не подібними, а взагалі – різними. Наприклад, законодавець прямо передбачає у примітці до ст.185 КК за ознакою «повторно» і ст.262 КК, тобто однорідними злочинами є проста крадіжка (ч.1 ст.185 КК) та викрадення вибухових пристроїв (ч.1 ст.262 КК), де безпосереднім об'єктом злочину в першому випадку є право власності на майно, а в другому – громадська безпека у конкретному її вияві. Можливо, і варто говорити про те, що право власності в другому випадку порушується також (додатковий безпосередній об'єкт злочину), однак основні безпосередні об'єкти обох злочинів все ж є різними. Визначальною характеристикою, яка робить обидва злочини однорідними, є один і той самий тип суспільно небезпечної поведінки – викрадення.

Наведемо інший приклад. У ч.2 ст.187 КК законодавець вживає формулювання «...особою, яка раніше вчинила розбій або бандитизм». При цьому потрібно розуміти, що основним безпосереднім об'єктом бандитизму знову ж таки є громадська безпека в частині захищеності суспільства та окремих його складових від діяльності банд як своєрідного «джерела підвищеної небезпеки», а додатковими безпосередніми об'єктами можуть виступати особиста безпека людини, життя і здоров'я людини, її воля, статеві свобода або недоторканість,

власність, нормальна діяльність державних органів тощо. Ще один важливий момент – об'єктивна сторона бандитизму може передбачати різні дії: а) організація озброєної банди з метою нападу; б) участь у такій банді; в) участь у нападі, вчинюваному озброєною бандою. В той самий час основним безпосереднім об'єктом розбою є право власності, додатковим безпосереднім об'єктом – особиста безпека людини, її здоров'я, а об'єктивна сторона розбою виражається, зокрема, такою конкретною дією, як напад. Тобто, знову ж таки безпосередні об'єкти обох злочинів є різними і сам теоретичний орієнтир – однаковий або подібний безпосередній об'єкт злочинів – в цьому випадку, як і в попередньому, не спрацьовує, проте подібність між обома злочинами існує і вона виражена іншими характеристиками – наприклад, в даному випадку схожим певною мірою є характер діяння – напад.

По-друге, щодо додаткового теоретичного орієнтиру – форми вини, також виникають певні сумніви. Звичайно, умисне вчинення подібних злочинів не викликає запитань, однак цього не можна сказати про їх необережне вчинення. Чи можуть розглядатися як однорідні злочини, схожі за об'єктивними ознаками, але вчинені необережно? Чи можуть розглядатися як однорідні злочини, подібні за об'єктивною стороною, за умови, коли перший злочин є необережним, а другий – умисним? Отже, використання даного теоретичного орієнтиру, навіть як додаткового, є питанням все ж таки досить спірним.

Таким чином, традиційні теоретичні орієнтири однорідності злочинів на сьогоднішній день не є ані універсальними, ані реальними. Відтак існує проблема пошуку інших теоретичних орієнтирів.

Щодо *нормативних орієнтирів*, то вказівка на однорідність злочинів у Особливій частині КК України представлена різними формулюваннями, в тому числі і формулюванням **«повторно»** + **примітка до статті**, яка визначає розширений зміст ознаки «повторно» (наприклад, ч.2 ст.185; ч.2 ст.224 КК). В Особливій частині КК саме такий підхід зустрічається у 12-ти статтях – ч.2 ст.185, ч.2 ст.186, ч.2 ст.189, ч.2 ст.190, ч.3 ст.191, ч.2 ст.224, ч.2

ст.289, ч.2 та ч.4 ст.354, ч.3 ст.368, ч.2 та ч.4 ст.368³, ч.2 та ч.4 ст.368⁴, ч.2 ст.369. На думку автора саме він може бути «базовим» при уніфікації термінології Особливої частини КК.

Втім маємо зазначити, що у теорії загалом і в кримінально-правовій доктрині зокрема немає єдиної точки зору з приводу доцільності використання приміток у тексті нормативного акта (у т.ч. КК України). Якщо одна група науковців категорично заперечує доцільність існування приміток, то інша вважає їх необхідними та корисними. Є і третя група науковців, яка ставиться до існування приміток у нормативних актах, як до вимушеного прийому нормотворчої техніки [3, с. 411].

Аналізуючи такий підхід, слід зазначити, що у цього нормативного орієнтиру однорідних злочинів є декілька недоліків.

По-перше, основною його вадою є те, що такий варіант створює певні проблеми техніко-юридичного характеру, якщо зміст кваліфікуючої ознаки «повторно» поширюється на кілька статей Особливої частини КК (в тому числі розміщених в різних її розділах), але визначений він у примітці до конкретної статті Особливої частини КК. Маємо констатувати, що у тексті Особливої частини КК законодавець застосовує абсолютно різні підходи.

Наприклад, примітка, в якій законодавець тлумачить ознаку «повторно», знаходиться у першій же статті, де її застосовано, окремого розділу Особливої частини КК. При цьому законодавець наводить конкретний перелік злочинів саме цього розділу, які визнаються ним однорідними (ст.185 КК). Інший приклад, примітка вживається в статті 289 КК (розділ XI) та статті 354 КК (розділ XV). При цьому злочини, передбачені законодавцем як однорідні, знаходяться взагалі в інших розділах Особливої частини КК України.

По-друге – у Особливій частині КК відсутній єдиний підхід до стандартизованого або однотипного викладу тексту примітки, яка визначає зміст ознаки «повторно». У всіх чотирьох випадках її вживання в тексті Особливої частини КК тлумачення ознаки «повторно» здійснюється фактично по-різному.

Висновки. Подібність між тими злочинами, які законодавець розглядає як однорідні, має існувати об'єктивно. Втім вона може пов'язуватися з різними їх характеристиками. В деяких випадках це може бути і об'єкт посягання, в деяких – характер чи зміст діяння або спосіб його вчинення, в інших – мета вчинюваного злочину тощо. Виявлення усіх характеристик, завдяки яким злочини можуть розглядатися як однорідні, та визначення прийнятних орієнтирів щодо цього (як теоретичних, так і нормативних), на даний час потребують більш глибоких та детальних досліджень.

Підхід українського законодавця до визнання та нормативного закріплення однорідності злочинів, який мав місце у попередньому КК 1960 р., і який проведений у чинному КК 2001р., залишається проблемним. Зазначені вище вади техніко-юридичного та спеціально-юридичного характеру мають бути виправлені. Підхід щодо місця розташування та змісту примітки, яка розтлумачує ознаку «повторно», має бути однаковий. Загалом у КК України має бути запроваджено єдиний підхід до стандартизованого або однотипного викладу тексту примітки, яка визначає зміст ознаки «повторно».

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 19.02.2018).
2. Зінченко І.О., Тютюгін В.І. Множинність злочинів: поняття, види, призначення покарання: Монографія / За заг. ред. проф. Тютюгіна В.І. – Харків: «Фінн», 2008. – 336 с.
3. Сивак М.М. Чи потрібні примітки як структурна частина статей Особливої частини КК України: до постановки проблеми / М.М. Сивак // Держава і право. – 2012. – Випуск 55. – С. 409–414.

Кудін Сергій Володимирович,
к.ю.н., доцент кафедри теорії,
історії права і держави та конституційного права
Університету державної фіскальної служби України

ДЖЕРЕЛА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ У X – ПЕРШІЙ ЧВЕРТІ XII СТ.: ІСТОРІОГРАФІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

У період становлення Української держави важливим та актуальним є звернення уваги до історико-правової спадщини українського народу. Значущим у цьому сенсі виглядає дослідження вченими історії кримінального права України у X – першій чверті XII ст. загалом, і його джерел зокрема. Проведення дослідження у цьому напрямі дозволяє виявити стан розвиненості правової культури, правосвідомості українського народу, його правових поглядів. Окрім того, вивчення зазначеного питання сприяє вирішенню загальною теорією держави і права проблеми сутності основних властивостей джерел права: правового звичаю, нормативно-правового акту, правового прецеденту, а також визначенню ролі і значення держави у їх формуванні.

У X ст. домінуючою формою існування був правовий звичай, який ототожнювався з різними термінами: “обичай”, “старина”, “правда”, “закон”, “покон.” Про домінування звичаєвого права у X ст. свідчить той факт, що у русько-візантійських договорах їх укладачі посилаються на “закон Руський” (ст. 5 договору Олега, ст. 6, 9, 14 договору Ігоря) – очевидно, неписані норми звичаєвого права, які були розповсюджені на території Середнього Подніпров'я, звідки бере свій початок “Руська земля”. На нашу думку, слід погодитись з поглядами, що висловили М.Ф. Владимирський-Буданов, О.О. Малиновський та деякі інші вчені, які, вважають, що у договорах, в основному, закріплені руські правові звичаї [1, с.310; 2,с.27].

Разом з тим, друга половина X ст. стала добою нормотворчої діяльності князів. Можна згадати видані княгинею Ольгою “устави” та “уроки”, князем Володимиром – “Статут Земляний” тощо. У сфері кримінально-правових відносин

важливою видається реформа, проведена за порадою грецьких єпископів князем Володимиром Святим. Це була, на нашу думку, перша вагома загальнодержавна реформа князівської влади, закон, яким встановлювалась смертна кара. Але незабаром вона була знов скасована. Разом з іншими причинами, які вплинули на відміну смертної кари, не можна не відзначити і роль звичаєвого права, системі якого не були притаманні фізичні покарання. Як справедливо зазначають М.М. Ясинський, М.Б. Свердлов та деякі інші вчені, у цей період правовий звичай як джерело права набував істотного значення [3, с. 17; 4, с. 80]. З літописних джерел нам відомо, що протягом X ст. це була, фактично, єдина реформа у сфері кримінального права, проведена князівською владою. Тому можна говорити про те, що кримінально-правові відносини у зазначений час регулювались, в основному, правовими звичаями.

Виходячи із сказаного вище, можна зазначити, що вчені вважають звичаєве право основним джерелом права у X ст., а у сфері кримінального права нормотворча діяльність князів у той час поступалась за своїм значенням правовому звичаю.

У першій половині XI – першій чверті XII ст. була видана Руська Правда, офіційний збірник, який мав загальнодержавний характер. Слід погодитися з поглядом багатьох дослідників щодо джерел норм Руської Правди, до яких слід віднести правовий звичай, княжі постанови, судовий прецедент [1-10]. Серед цих поглядів виділяються позиції М.М. Ясинського та С.В. Юшкова. Перший з них вважає, що у «земський період» «...главной заботой князей по отношению к действующему праву было не творение или создание новых норм и порядков, а признание ненарушимости и авторитета существующих юридических обычаев, или же их узаконение...» [3, с. 17] Натомість, С.В. Юшков вважає, що провідним джерелом як Короткої, так і Просторової Правди є князівське законодавство [11, с. 289-291, 299-300, 320-322, 331-333].

Заперечуючи думку М.М. Ясинського, слід сказати, що князівська влада не тільки санкціонувала правові звичаї, а й виступала у ролі законодавця, який видавав нові норми. До них,

наприклад, можна віднести норми щодо стягнення на користь суспільства, держави грошових штрафів, запровадження згідно зі ст. 2 Просторової Правди одночасного стягнення віри і головщини, підвищеної відповідальності за вбивство представників державної адміністрації – «княжих мужів» або за фізичне знуцання над огнищанином, деяких обтяжуючих обставин злочинів, деяких обставин, що виключали злочинність діяння тощо.

У той самий час, не можна погодитися з думкою С.В. Юшкова. Адже у Руській Правді міститься багато правових звичаїв. Ними, наприклад, є стягнення різних видів відшкодування шкоди (головщини, пені за посягання на здоров'я, честь, уроку), існування «потоків і пограбування» (хоча і у модифікованому вигляді), закріплення поняття необхідної оборони, принцип відповідальності громади тощо.

Нарешті, слід відзначити і вплив на формування норм Руської Правди судового прецеденту. Так, М.С. Грушевський зазначає, що «Головним джерелом Правди, очевидно, була практика судових рішень...Ся судова практика операла ся передовсім, розумієть ся, на звичайовім праві, й воно таким чином було головним джерелом Правди.» [6, с. 356-357] До судового прецеденту можна віднести випадки, зазначені у ст.23 Короткої Правди про вбивство дорогобужцями князівського конюха, у ст.21 Короткої Правди – про вбивство огнищанина.

Слід зазначити, що нормотворча діяльність князівської влади не обмежувалась виданням лише постанов, які увійшли до Руської Правди. Відомою є її діяльність у сфері церковного законодавства (церковні статuti Володимира та Ярослава). З їх укладенням у вітчизняному кримінальному праві з'являються нові, запозичені з візантійського права, норми щодо злочинів проти церкви, сім'ї та моралі. Разом з тим, законодавча діяльність князівської влади мала на собі відчутний вплив давньоукраїнського звичаєвого права. Як правильно зазначає О.І. Лотоцький з приводу наявності у Статуті Володимира багатьох норм, відсутніх у Номоканоні: «...се була вільна рецепція візантійських норм, переплавнена в горні національної

правно-державної думки... Устав Володимира – се вільна і самостійна рецепція византійського права...» [12, с. 220] Відомий радянський дослідник церковного права Я.М. Шапов відзначає різницю і між Статутом Ярослава і грецькими джерелами. Ця різниця, на його думку, полягала у віднесенні у Статуті виключно до церковної юрисдикції проступків, які у Візантії їй не належали (викрадення дівчини, згвалтування, розлучення, прелюбодіяння, двоєжонство, скотоложство, образа словом і дією тощо). Як вважає дослідник, якщо у Київській Русі церква могла накладати цивільні покарання, то у Візантії – лише церковно-дисциплінарні. Слід додати, що санкціонування законодавцем існуючих правових звичаїв, за якими протиправні діяння, які не були відомі у Візантії, мали переслідуватись відповідно до закону, свідчить, на нашу думку, про вплив звичаєвого права на правотворчість законодавця.

Отже, із сказаного вище можна зробити наступні висновки. Як вважає більшість вчених, у період X – першої чверті XII ст. кримінальне право Київської Русі стосовно його джерел пройшло два етапи. На першому з них (X ст.) домінуючою формою був правовий звичай. На другому (XI – перша чверть XII ст.) правовий звичай також відіграв важливу роль, свідченням чого є існування у правових пам'ятках значної кількості норм звичаєвого права. У той самий час, як відзначають вчені, активізувалась нормотворча діяльність князівської влади, відтак, закон також став однією з важливих форм існування кримінального права Київської Русі. Це свідчить про появу двох тенденцій: посилення органів державної влади та проведення ними політики врегулювання суспільних відносин нормами законодавства. Ще одним джерелом, на думку вчених, був судовий прецедент.

Список використаних джерел:

1. Владимирский-Буданов М.Ф. Обзор истории русского права. – 8-е изд. - Ростов-на-Дону: Феникс, 1995. – 640 с.

2. Малиновский И.А. Лекции по истории русского права. - Ростов-на-Дону: Издательство кооперативного т-ва "Единение", 1918. – 488 с.
3. Ясинский М.Н. Внешняя история русского права. - К.: Типография П. Барского, 1895. – 134 с.
4. Свердлов М.Б. От Закона Русского к Русской Правде. – М.: Юридическая литература, 1988. – 175 с.
5. Чубатий М. Огляд історії українського права. Історія джерел та державного права. - Мюнхен-Київ: Ноосфера, 1994. – 224 с.
6. Грушевський М.С. Історія України-Руси: В 11 т., 12 кн. / АН УРСР. Археографічна комісія. Ін-т історії України. – К., 1993. – Т.3: До року 1340. – 586 с
7. Сергеевичъ В.И. Лекции и исследования по древней истории русского права. – 3-е изд. – СПб: Типография М.М. Стасюлевича, 1903. – 664 с..
8. Калачов Н.В. Предварительные юридические сведения для полного объяснения Русской Правды. – СПб: Типо-литография А.Е. Ландау, 1880. – В.1. – 284 с.
9. Лащенко Р.М. Лекції по історії українського права. - К.: Україна, 1998. – 254 с.
10. Падох Я. Нарис історії українського карного права. – Мюнхен: Молоде життя, 1951. – 128 с.
11. Юшков С.В. Общественно-политический строй и право Киевского государства. – М.: Государственное изд-во юридической литературы, 1949. – 543 с.
12. Лотоцький О. Українські джерела церковного права // Праці українського наукового інституту. Серія правнича. – 1931. – Т.5, кн.1. – 318 с.

Мисливий Володимир Андрійович,
д.ю.н., професор, професор кафедри
кримінального права і кримінології,
Університет державної фіскальної служби України

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Сучасний рівень розвитку суспільства показує його наближення до епохи кібернетичної цивілізації, яка суттєво розширить перспективи людства в багатьох сферах життєдіяльності. При цьому, на відміну від попередніх тисячоліть розвитку соціуму, рушійним підґрунтям сучасного науково-технічного прогресу стають наукові знання, на теренах яких все більш актуальною постає проблема штучного інтелекту.

Термін «інтелект» (від лат. *intellectum*) означає розуміння, здатність мислення, раціонального пізнання, а отже у більш загальному вимірі інтелект визначається як тотожній мисленню, розумному розвитку особистості, а відтак – виключно природним явищем, притаманним людині. Разом з цим *homo sapiens* на сучасній сходинці еволюції визнає доцільним делегування своїх природних якостей так званому «штучному інтелекту», який, власне, є продуктом людського розуму. На відміну від природного інтелекту, одна з інтерпретацій штучного інтелекту – це властивість автоматичних систем брати на себе окремі функції інтелекту людини, зокрема вибирати й приймати оптимальні рішення на основі отриманого досвіду та раціонального аналізу зовнішніх впливів.

Реальний шлях до створення штучного інтелекту у минулому столітті був відкритий із винаходом комп'ютера і розвитком кібернетики. Один з її фундаторів, академік В. М. Глушков, наголошував, що створення штучного інтелекту – це завдання великої складності, яке не можливо вирішити відразу внаслідок геніального осяяння винахідника-одиначки. І хоча в 1986 році вчений вважав, що до вершин творчості комп'ютерам досить далеко, проте вже тоді він відзначав факт видачі авторських свідоцтв на винаходи, зроблені комп'ютерами [1, с. 423, 429].

Через три десятиліття з того часу завдання створення штучного інтелекту стало ще більш реальним, зокрема із впровадженням у різні галузі життєдіяльності соціуму так званих інтелектуальних роботів. Які ж фактори обумовлюють просування людства до практичної реалізації ідеї штучного інтелекту? Вважається, що до них можна віднести такі: а) знаходження суспільства на початку епохи кіберцивілізації; б) досягнутий рівень глобалізації і інтеграції суспільства; в) достатня наукова, матеріально-технічна бази і технологічні ресурси; г) потреби суспільства у масштабних кібернетичних комунікаціях; ґ) широке проникнення роботизованих систем у різні сфери буття; д) необхідність делегування людиною частини своїх функцій штучному інтелекту; е) спроможність штучного інтелекту до більш ефективного виконання широкого кола функцій людини; є) економічна ефективність використання штучного інтелекту; ж) можливість використання штучного інтелекту в екстремальних та небезпечних умовах і ситуаціях та інші.

Безперечно, що названі та інші фактори вказують на певну безальтернативність подальших досліджень та впровадження штучного інтелекту в соціальне буття, оскільки вже сьогодні важко уявити навколишнє середовище без розумних машин, які допомагають людині виконувати чималий обсяг складних та здавалося б незамінних функцій. Досягнення у галузі робототехніки та штучного інтелекту в перспективі може змінити життя людей в соціальному плані, підвищити ефективність їх діяльності, скоротити витрати і підвищити рівень їх безпеки, зокрема в таких сферах, як виробництво, транспорт, енергетика, космічна галузь, аварійно-рятувальні операції, освіта, охорона здоров'я та багатьох інших.

Разом з цим розвій прогресу постійно супроводжується певним спектром негативних явищ, які породжуються цим феноменом, адже спостереження за просуванням людства сходинками цивілізації не свідчить про зменшення певних ексцесів, що мало б бути притаманним сутності прогресу, а подекуди, навпаки, визначається зростанням соціальної

нерівності, агресивністю, війнами, збройними конфліктами, терористичними актами та іншими небезпечними явищами та деліктами.

У цьому контексті як прибічники, так і противники впровадження штучного інтелекту висловлюють чимало застережень щодо серйозних загроз, які можуть виникнути на шляху цього процесу, зокрема: суттєве зростання безробіття у певних сферах матеріального виробництва; втрата значної кількості робочих місць у невиробничій сфері; зникнення ряду професій та спеціальностей; небезпеки, пов'язані зі збоями у функціонуванні штучного інтелекту; можливості маніпулювання машинами людською свідомістю; виникнення конфліктів між людиною і штучним інтелектом; неврегульованість юридичної відповідальності штучного інтелекту за заподіяну шкоду; використання летальної автономної зброї (бойові роботи, безпілотники тощо); непередбаченість шляхів самовдосконалення штучного інтелекту; можливе повстання та війна розумних машин проти людства та інші.

Водночас, незважаючи на певні небезпеки, історія планетарної цивілізації показує на вкрай низькі можливості загальмувати, а тим більш зупинити просування людства шляхом науково-технічного прогресу, а тому беззастережною є нагальна потреба суспільства не лише встигати, але й випереджати своє визначення із соціальними, моральними та правовими аспектами новітніх технологій, що швидко розвиваються.

У зв'язку з цим слід відзначити, що правники стали приділяти більшій увазі питанням протидії злочинам, обумовленим науково-технічним прогресом. Проте у вітчизняному кримінальному праві відсутні ґрунтовні комплексні наукові дослідження, де б розглядалася проблеми кримінально-правової охорони кібернетичної безпеки і, зокрема, штучного інтелекту.

Тим часом вже сьогодні впровадження в соціальну дійсність кібернетичних роботизованих комплексів у галузях економічної, виробничої, фінансової, банківської діяльності, господарювання та багатьох інших сферах життєдіяльності

суспільства стає невід'ємною частиною суспільства, а відтак функціонування кібернетичних технологій з елементами штучного інтелекту являє собою суспільні відносини, що вимагають кримінально-правової охорони. При цьому одним з її актуальних аспектів постає проблема кримінальної відповідальності штучного інтелекту та запобігання суспільно небезпечним деліктам, пов'язаним з його використанням. Адже очевидно, що можливості останнього, як і багатьох інших досягнень науково-технічного прогресу, можуть бути використані як для вчинення злочинів, так і виступати джерелом заподіяння суспільно небезпечних наслідків або створення загрози спричинення істотної шкоди його творцю – людині.

У зв'язку з цим правову науку сьогодні цікавить питання: «Яким чином має регулюватися кримінальна відповідальність штучного інтелекту в ситуаціях заподіяння ним суспільно небезпечних наслідків у певній сфері його функціонування? Які правові засоби мають сприяти запобіганню найбільш небезпечним викликам, пов'язаним з діяльністю штучного інтелекту у відповідних сферах?».

У 2016 році в штаті Флорида (США) відбулася аварія безпілотного автомобіля Tesla Model S, в якому знаходився та загинув його водій. При цьому автопілот своєчасно не помітив перешкоду – полупричіп вантажівки, а тому не вжив заходів до гальмування [2]. Хоча за результатами розслідування було повідомлено про вину в інциденті водія вантажівки, цей та інші, поки що поодинокі, випадки, поставили перед правовою наукою не прості питання щодо врегулювання нових суспільних відносин, оскільки кримінальне законодавство не містить положень щодо правової оцінки деліктів, пов'язаних з функціонуванням кібернетичних систем. Адже чи може носій штучного інтелекту бути суб'єктом відповідальності за заподіяння суспільно небезпечних наслідків, передбачених кримінальним законом, за наявності інших ознак відповідного складу злочину?

Даний приклад, що є реальним свідченням впровадження безпілотного автомобільного транспорту, вказує на необхідність

передбачення у кримінальному законодавстві відповідних норм щодо їх застосування до подібних ексцесів. Аналіз цієї проблематики показує, що саме відсутність законодавчого вирішення означеного питання сьогодні є суттєвим гальмом впровадження безпілотного автотранспорту. Над його розв'язанням працюють в США, країнах ЄС та інших державах, де вже схвалено або розробляються закони, що визначають умови використання безпілотних автомобілів.

Разом з цим, сама постановка питання про можливість відповідальності робота-автопілота або іншої кібернетичної системи з елементами штучного інтелекту у вітчизняному кримінальному праві є проблематичною, навіть якщо наділити його статусом агента юридичної особи, оскільки ні теорія, ні кримінальний закон України поки що не визнають юридичну особу суб'єктом злочину.

Проте, намагання України рухатись у напрямку приведення вітчизняного законодавства до стандартів ЄС не може залишити поза увагою його рекомендації щодо «наділення в перспективі роботів особливим правовим статусом, в рамках якого найбільш просунуті автономні роботи можуть створюватися як електронні особи (курсив наш – В. М.) і нести відповідальність за завдану ними шкоду в тих випадках, коли вони приймають рішення автономно або іншим чином самотійно взаємодіють з третіми особами» [3].

У зв'язку з цим, на даному етапі вважаємо можливим і доцільним розробку теоретичних і прикладних засад щодо реалізації зазначеного положення *de lege ferenda* у Розділі XIV¹ Кримінального кодексу України, виклавши його назву в такій редакції: «Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних та електронних осіб», з відповідними доповненнями.

Підсумовуючи відзначимо, що наведені міркування мають привернути увагу до одного із важливих аспектів врегулювання на національному рівні кримінально-правових відносин, пов'язаних з впровадженням штучного інтелекту.

Список використаних джерел:

1. Глушков В. М. Кибернетика. Вопросы теории и практики. – М. : Наука, 1986. – 488 с.
2. Голованов Г. Произошла первая авария автопилота Tesla со смертельным исходом [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://hightech.fm/2016/07/01/tesla-crash>.
3. Нормы гражданского права о робототехнике. Резолюция Европарламента от 16 февраля 2017 года 2015/2013(INL) P8_TA-PROV(2017)0051 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://robopravo.ru/riezoliutsiia_ies.

Мірошніченко Сергій Сергійович,

д.ю.н., доцент, професор кафедри
кримінального права та кримінології

Університету державної фіскальної служби України

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА НЕВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ: НОВЕЛИ КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОНУ

Визначальним кроком сучасної судової реформи в Україні стало прийняття 13 липня 2017 року Закону України «Про Конституційний Суд України» № 2136-VIII, який суттєво вдосконалив організацію діяльності Суду як єдиного органу конституційної юрисдикції.

Проте докорінною його відмінністю, порівняно з попередніми редакціями (Закон № 2400-XII від 03.06.1992 р. та Закон № 422/96-ВР від 16.10.1996 р.) є пряме і безпосереднє (п. 9 п.п. 3-6 Розділу III «Прикінцеві положення») визначення кримінальної відповідальності за невиконання рішень Суду: Кримінальний кодекс України (ч. 4 ст. 382) доповнено нормою, згідно з якою умисне невиконання службовою особою рішень КСУ та умисне недодержання висновку КСУ визнається кримінально караним діянням. Тож наразі поряд з рішеннями ЄСПЛ, предметом злочину за ч. 4 ст. 382 КК України виступають рішення і висновки КСУ.

Залишимо осторонь суспільно-політичну і морально-етичну складову такого кроку. Адже сама юридична природа і

правова сила актів КСУ має спонукати відповідний державний орган вчинити невідкладні дії до приведення законодавства України у відповідність до нової редакції «базового» закону [цитата – 1, с. 331-332]. Саме так і відбувається у країнах розвиненої демократії, де на засадах верховенства права ефективно функціонують органи конституційної юрисдикції, і виконання їх актів є неухильним [2]. В Україні ставлення до судових рішень дещо інше. З часу утворення (Закон № 2400-ХІІ від 03.06.1992 р.) Конституційний Суд України ухвалив понад триста рішень та зо три десятки висновків. Немало, але й небагато. Проте факти невиконання рішень були і залишаються непоодинокими. Свого часу Конституційний Суд України назвав головним винуватцем Верховну Раду України, ряд інших державних органів [3; 4], які нерідко ігнорували рішення КСУ щодо необхідності приведення законів у відповідність до Конституції України. Неодноразово законодавча влада намагалася відтворити в законі положення, які раніше були визнані неконституційними (рішення КСУ від 10.06.2010 р. № 16-рп/2010 у справі № 1-36/2010 щодо відповідності Конституції України ряду правових норм (статті 9, 10, 24, 26) Закону України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю», та статей 14 і 33-1 Закону України «Про комітети Верховної Ради України»).

З огляду на викладене, попри неоднозначність сприйняття у вітчизняній доктрині кримінального права актів КСУ як предмету злочину, передбаченого ч. 4 ст. 382 КК України, встановлення кримінальної відповідальності зумовлено об'єктивною необхідністю підвищення кримінально-правової охорони відносин, які виникають при здійсненні конституційного судочинства. І, крім того, зважаючи на високу правову значимість функції судового конституційного контролю для утвердження в Україні принципів верховенства права і законності, - вказують на підвищену суспільну небезпечність невиконання актів КСУ.

Предметом злочину, передбаченого ч. 4 ст. 382 КК України, виступають рішення і висновки КСУ. Згідно зі ст. 84 Закону № 2136-VIII рішення ухвалюються:

- за результатами розгляду справ за конституційними поданнями щодо конституційності законів України та інших правових актів Верховної Ради України, актів Президента України, актів Кабінету Міністрів України, правових актів Верховної Ради Автономної Республіки Крим та щодо офіційного тлумачення Конституції України;

- за результатами розгляду справ за конституційними скаргами.

Відповідно до ст. 85 Закону № 2136-VIII КСУ надає висновок у справах щодо: 1) відповідності Конституції України чинних міжнародних договорів України або тих міжнародних договорів, що вносяться до Верховної Ради України для надання згоди на їх обов'язковість; 2) відповідності Конституції України (конституційності) питань, які пропонуються для винесення на всеукраїнський референдум за народною ініціативою; 3) додержання конституційної процедури розслідування і розгляду справи про усунення Президента України з поста в порядку імпічменту; 4) відповідності законопроекту про внесення змін до Конституції України вимогам статей 157 і 158 Конституції України; 5) порушення Верховною Радою Автономної Республіки Крим Конституції України або законів України; 6) відповідності нормативно-правових актів Верховної Ради Автономної Республіки Крим Конституції України та законам України.

Особлива правова природа рішень і висновків КСУ, яку в науковій літературі нерідко пов'язують з їх нормативністю, зумовлює особливий порядок виконання цих актів. Тут слід погодитися з вченими, які вважають, що цей процес не вимагає спеціального виконавчого провадження на відміну від виконання рішень судів загальної юрисдикції, як самостійної і завершальної стадії кримінальних, цивільних та інших процесів [1, с. 319]. Тому і Закон України «Про виконавче провадження» не поширює своєї дії на акти КСУ.

Закон № 2136-VIII в частині виконання актів КСУ передбачає наступне: своє рішення, висновок Суд надсилає учаснику конституційного провадження після ухвалення рішення чи надання висновку (ч. 6 ст. 88); оприлюднення всіх актів Суду за результатами конституційного провадження здійснюється на офіційному веб-сайті Суду або в окремих випадках за ухвалою Суду - в Залі засідань Суду. Акт Суду разом з окремою думкою Судді (за наявності) публікується у «Віснику Конституційного Суду України» та інших офіційних друкованих виданнях України (ч. 1 ст. 94). У своєму рішенні, висновку Суд може встановити порядок і строки їх виконання, зобов'язати відповідні державні органи забезпечити контроль за виконанням рішення (додержанням висновку), а також може вимагати від відповідних органів письмового підтвердження виконання рішення чи додержання висновку (ст. 97).

Будь-яких приписів, які б визначали механізм примусу у разі невиконання рішень і висновків КСУ, новий Закон України «Про Конституційний Суд України» (як і попередній) - не передбачає. Однак, варто зазначити, що у питаннях виконання рішень КСУ, зазвичай, керувалися роз'ясненнями, викладеними у рішенні від 10.12.2000 р. № 15-рп/2000 у справі № 1-31/2000 (справа про порядок виконання рішень Конституційного Суду України). Зокрема, вказувалося на право КСУ у разі необхідності визначити у своєму рішенні, висновку порядок і строки його виконання та покласти обов'язок на відповідні державні органи забезпечити це виконання. При цьому незалежно від того, чи визначено в рішенні, висновку КСУ порядок його виконання, відповідні державні органи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України. Як приклад застосування цієї норми Закону КСУ вказав, що відповідно до пункту 3 частини першої статті 85 Конституції України до повноважень Верховної Ради України належить прийняття законів, у тому числі тих, якими вносяться зміни до чинних законів. Прийняття законів здійснюється згідно з процедурою, визначеною Конституцією України та Регламентом Верховної Ради України. Як впливає з

викладеного, обов'язок Верховної Ради України щодо виконання Рішення Конституційного Суду України (у справі про Рахункову палату від 23 грудня 1997 року) полягає в тому, щоб згідно з конституційно встановленою законодавчою процедурою для забезпечення належної реалізації Закону внести відповідні зміни до нього у зв'язку з визнанням неконституційними його окремих положень.

Оскільки досьгодні іншого механізму виконання рішень і додержання висновків КСУ так і не встановлено, наведене офіційне тлумачення КСУ залишається актуальним. З огляду на це, навіть якщо в рішенні (висновку) КСУ не встановлено порядку його виконання (додержання), то при кваліфікації діяння службової особи за ч. 4 ст. 382 КК України, необхідно керуватися компетенційними актами, тобто нормативними актами, які визначають правовий статус, права та обов'язки відповідних службових осіб.

Однак, постає питання: якщо виконання рішення чи додержання висновку КСУ стосується діяльності колегіального органу, зокрема, Верховної Ради України чи Кабінету Міністрів України, де процес прийняття владних рішень передбачає участь не одного, а низки суб'єктів (народних депутатів, комітетів парламенту, міністрів, погоджувальних комісій та ін.), хто нестиме кримінальну відповідальність? Адже чинний КК України суб'єктом злочину передбачає лише фізичну особу, а в контексті ч. 4 ст. 382 КК України – службову, тобто особу, яка постійно, тимчасово чи за спеціальним повноваженням здійснює функції представників влади чи обіймає в органах влади посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій тощо (ч. 3 ст. 18 КК України). Причому така службова особа має діяти умисно. Чи буде можливість довести умисність дій всіх службових осіб і виокремити роль кожного з них, якщо виконання рішення Суду залежить від волі саме колегіального органу, який реалізує її за відповідною процедурою чи регламентом шляхом голосування більшістю голосів.

Підсумовуючи, маємо визнати, що інститут кримінальної відповідальності за невиконання рішень та недодержання висновків КСУ «de jure» започатковано. Чи діятиме він «de facto», питання скоріш риторичне. Проблему своєчасного, повного і безумовного виконання актів Конституційного Суду України він не вирішує. Для цього потрібне законодавче визначення механізму їх реалізації і прямого застосування заходів адміністративно-управлінського примусу.

Список використаних джерел:

1. Тесленко М.В. Судебный конституционный контроль в Украине [Текст]: Монографія. Вступ. стаття В.Ф. Погорилко. – К.: Ін-т государства и права им. В.М. Корецкого НАН Украины, 2001. – 344 с.
2. Полховська І.К., Пахомова В.А. Проблемні аспекти виконання рішень Конституційного Суду України [Електронний ресурс] / Режим доступу: file:///C:/Users/User/Downloads/FP_index.htm_2016_3_39.pdf.
3. Голова КСУ: рішення Конституційного Суду України не виконуються [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://racurs.ua/ua/n3752-golova-ksu-rishennya-konstytucijnogo-sudu-ne-vykonuutsya>.
4. Віктор Скомороха: За невиконання рішень Конституційного Суду має бути передбачена відповідальність [Текст] / Газета «День», № 185 від 11 жовтня 2002 року.

Мудряк Тамара Олександрівна,
к.ю.н., доцент, доцент кафедри
кримінального права та кримінології
Університету державної фіскальної служби України

ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ У СФЕРІ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

В кінці ХХ початку ХХІ ст. людство вступило в епоху глобалізації – процес всесвітнього взаємопов'язаного національного, соціально-економічного перетворення в єдину

світову економічну і суспільну систему. Основними передумовами, що зробили істотний вплив на розвиток цього процесу стали: відмова від регулювання фінансових ринків та їх діяльності; технологічний прогрес, що дозволяє здійснювати моніторинг фінансових ринків та проведення фінансових операцій у світовому масштабі; зростаюча інституціоналізація фінансових ринків, тобто постійне збільшення частки інституційних учасників ринку (інвестиційних, страхових компаній, пенсійних фондів тощо); лібералізація фінансових ринків, тобто створення законодавства, що сприяє проникненню учасників ринку на фінансові ринки різних рівнів і стимулює їх активність.

Інтеграція світової економіки та стрімкий розвиток транснаціонального фінансово-інформаційного простору на базі новітніх високих технологій потребує значних організаційно-технічних перетворень як національної, так і міжнародної банківської системи. Системний аналіз цих перетворень з урахуванням їх позитивного та негативного характеру дозволяє виділити основні напрямки процесу глобалізації у сфері банківської діяльності:

1. Становлення супер-ринку банківських послуг - інтегрованого, багатофункціонального фінансового інституту, який надає послуги з прийому та обслуговування депозитів, переказу грошових коштів та управління інвестиціями, брокерські послуги по здійсненню операцій з цінними паперами та товарами, послуги довірчого характеру. Цей процес сприяє руйнуванню традиційних бар'єрів між банками та іншими фінансовими установами та створенню багатопрофільних «електронних фінансових супермаркетів», що загрожує зниженням рівня якості надаваних послуг і сумлінності з боку даних установ [1, с. 91].

2. Лібералізація банківської діяльності. Процес глобалізації не тільки стимулює вільне переміщення капіталів, а й у ситуації, коли національні кордони не є перепорою для будь-яких фінансових операцій, сприяє ослабленню внутрішньодержавного контролю над їх здійсненням. Зазначені обставини зумовлюють

можливість вільного переміщення не тільки «законних», а й «незаконних» грошових коштів, і, як наслідок, чим більше країн задіяно в транзиті грошових коштів, чим більше валют, в які ці кошти можна конвертувати, тим важче відстежувати їх пересування.

3. Розвиток офшорного сектора світової індустрії фінансів, з'явився наслідком глобалізації міжнародних фінансів. З одного боку, існування офшорних зон сприяє прискоренню розвитку міжнародної торгівлі та інвестиційних процесів. З іншого - створює сприятливі умови для функціонування цілого сектора банківської діяльності, який не підлягає контролю з боку національних контрольно-наглядових органів.

4. Розвиток і впровадження електронних банківських послуг (інтернет-банкінгу), що включають онлайнове інформаційне обслуговування, емісію електронних грошей, електронні платежі і розрахунки, а також здійснюються електронним способом депозитні, кредитні, валютні та інвестиційні операції [2, с. 226].

На думку фахівців, можна виділити кілька моделей онлайнового банківського бізнесу: Інтернет-підрозділ традиційного (офлайнного) банку (зазвичай спеціалізується на операціях, що проводяться на внутрішньому фінансовому ринку); Інтернет-банк, заснований офлайнним банком (як правило, спеціалізується на операціях з іноземними клієнтами); Віртуальний банк (аналог Інтернет-банку, організований небанківською компанією); агрегатор електронного фінансового супермаркету (банк, який здійснює Web-продажу як своїх, так і пропонованих іншими фінансовими інститутами послуг) [3].

Таким чином, незважаючи на те, що глобалізація - закономірний процес формування загальносвітових принципів життєвого устрою, він несе в собі і різко негативні риси - глобальні проблеми, серед яких особливе місце займає так звана «кримінальна глобалізація» або «кримінальна глобалізація економіки» [4, с. 456].

Позитивні процеси, що сприяють вільному пересуванню людей, товарів і грошових коштів, одночасно створили

сприятливі умови для легалізації «брудних» грошей, переміщення підроблених товарів, наркотиків, зброї, незаконних мігрантів. Іншими словами, процес глобальних змін охопив і світову злочинність, роблячи її більш організованою, транснаціональною, інформаційно і технічно оснащеною.

Результати проведеного дослідження дозволяють виділити наступні основні тенденції кримінальної глобалізації економіки, що мають безпосереднє відношення до банківської сфери:

- Інтегрування незаконних операцій в діяльність законних комерційних фірм і, як наслідок, розмивання меж між законною і незаконною економічною діяльністю, що перешкоджає виявленню протиправного характеру останньої;

- Використання в злочинних цілях кібернетичного простору, надає найширші можливості для організованої злочинності від електронних банківських послуг, у тому числі за допомогою віртуальних і Інтернет - банків до створення віртуальних кримінальних угруповань, члени яких не відчувають необхідності зустрічатися або перебувати в одній країні ;

- Створення підпільної глобальної фінансової системи, що підтримує зв'язки зі своїми клієнтами в злочинному середовищі за допомогою складних механізмів комерційних операцій [5, с. 22].

При цьому не можна не відзначити ще один досить суттєвий фактор - створення єдиного загальносвітового фінансового ринку в результаті об'єднання регіональних і галузевих фінансових ринків. Цей процес супроводжується появою у фінансовій сфері глобальних монополій, що володіють наднаціональною владою в масштабі загальносвітових ринків. Інтерес організованих злочинних співтовариств до подібних поза національним монополіям обумовлюється тим, що вони, в більшості своїй, навіть не формалізовані, і, як наслідок, аналізувати їх діяльність традиційними методами практично неможливо.

Отже, викладене дозволяє дійти висновку, що в даний час сфера банківської діяльності є об'єктом уваги кримінальних структур з двох причин: по-перше, вона використовується для вчинення протиправних діянь, у першу чергу різного роду

шахрайств, по-друге, використовуються з метою відмивання коштів, які здобуті злочинним шляхом.

Список використаних джерел:

1. Аванесов Г.А. Теорія і методологія кримінологічного прогнозування. М, 1972. С. 91.

2. Засадна Х. О. Про захист послуг Інтернет-банкінгу // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. 2008. Вип. 3. С. 225–229.

3. Захарченко О. М. Дистанційні банківські послуги як інструмент підвищення конкурентоспроможності комерційного банку. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.issu.org.ua/bitstream>.

4. Топчій В.В. Проблеми протидії злочинам у сфері банківської діяльності в умовах глобалізації /Теоретична та практична концептуалізація розвитку фінансово-кредитних механізмів в умовах нової соціально-економічної реальності: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції, 25 березня 2016 р. / Національний університет ДПС України, Навчально-науковий інститут фінансів, банківської справи. Ірпінь: Видавництво Національного університету ДПС України, 2016. С.454-458.

5. Кримінальна глобалізація економіки / За ред. Л. М Тимофєєва та Ю. В. Латова. Вип. 5/1. М.: РДГУ. 2012. С.22

Олефір Людмила Іванівна,
викладач кафедри кримінального,
кримінально-виконавчого права та кримінології
Академії Державної пенітенціарної служби

Науковий керівник
д.ю.н., професор кафедри
кримінального права та кримінології
Університету державної фіскальної служби України,
старший науковий співробітник
Богатирьова Ольга Іванівна

КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧІ ЗАСАДИ ПРОБАЦІЇ В УКРАЇНІ

Прийнятий Верховною Радою України у 2015 р. Закон України «Про пробацію»[1], слід вважати першим суттєвим кроком із ведення інституту пробації у правову систему України. Це дозволило Міністерству юстиції України створити правові, кадрові, матеріально-технічні та фінансові можливості для подальшого розвитку пробації та її складових у вітчизняній практиці.

Водночас поява в українському просторі нових правовідносин, пов'язаних з пробацією, потребує внесення змін до низки законів України у сфері правосуддя, до виконання кримінальних покарань, а також до вирішення питань, пов'язаних із соціальною допомогою, волонтерською діяльністю, підготовкою персоналу пробації та деяких інших.

Варто зазначити, що особливої актуальності дослідження кримінально-виконавчих засад пробації в Україні набуває в умовах реалізації Національної стратегії у сфері прав людини (затвердженої Указом Президента України від 25 серпня 2015 р. № 501/2015)[2,], Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 роки (схваленої Указом Президента України від 20 травня 2015 р. № 276/2015) [3], та Концепції реформування (розвитку) пенітенціарної системи України (схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 13 вересня 2017 р. № 654-р) [4].

Взагалі, ідея впровадження пробації в національне законодавство стосується не тільки Закону України Про пробацію, а і осучаснення особливої частини Кримінально-виконавчого кодексу України, зокрема розділу 2 Виконання покарань, непов'язаних з позбавленням волі, а також приведення у відповідність із кримінально-виконавчим регулюванням норм кримінального та кримінально-процесуального законодавства.

Міжнародний досвід переконливо доводить, що, починаючи з ХХ століття і до сьогодні, пробація зарекомендувала себе як один із найбільш дієвих інститутів у системі кримінальної юстиції багатьох розвинутих країн світу. І хоча поняття пробації в цих країнах визначається по-різному, а саме: як покарання чи як кримінально-правовий захід, не пов'язаний з позбавленням волі, або як форма соціально-правового контролю, – однак її існування свідчить, що саме пробація здатна суттєво впливати на виправлення та ресоціалізацію осіб, до яких вона застосовується.

У зв'язку із запровадженням пробації в Україні, набула удосконалення концепція виправлення за рахунок впровадження пробаційних програм завданням яких є застосування комплексу заходів, необхідних для корекції соціальної поведінки суб'єктів пробації або її окремих проявів, формування соціально сприятливих змін особистості, які можливо об'єктивно перевірити

Доречно звернути увагу також на те, що пробація характеризується як ефективний засіб запобігання вчиненню нових злочинів засудженими, крім того, має причинний зв'язок – безпосередньо пов'язана із зменшенням кількості осіб, які перебувають у місцях позбавлення волі, що в сучасних умовах є на часі серед першочергових завдань Міністерства юстиції України.

Ми є свідками того, що у вітчизняній кримінально-виконавчій науці дослідженню кримінально-виконавчим засадам пробації приділено недостатню увагу, а це не сприяє усуненню прогалин у теоретичних та правових основах цього інституту, як у в кримінальному та і кримінально-виконавчому праві України.

Вивчення результатів наявних у сфері кримінального і кримінально-виконавчого права наукових досліджень проблем пробації, аналіз міжнародного та національного законодавства, яке регламентує цю діяльність, оцінка проблем функціонування органів пробації Міністерства юстиції України дають можливість здійснити подальше поглиблення теоретичних знань про зазначений інститут, його історію та розвиток, а також визначити шляхи вдосконалення нормативно-правового й організаційно-управлінського забезпечення.

Як показують результати дослідження кримінально-виконавчих засад пробації в Україні серед вітчизняних вчених у галузі кримінально-виконавчого права присутня наявність розрізнених позицій на правову природу інституту пробації в Україні.

З одної сторони його називають видом покарання, або інститутом звільнення від відбування покарання, з іншого системою заходів, що застосовуються до осіб, яких притягнуто до кримінальної відповідальності тощо. Водночас пробація у зарубіжних країнах передбачає здійснення нагляду за засудженими, а також застосування заходів щодо надання їм допомоги.

Слід також звернути увагу і на деякі проблеми, які виникають під час реалізації пробації на теоретичному та прикладному рівнях. Серед основних такі: неоднакова назва у різних законах органу, що має реалізовувати пробацію на практиці; закріплення у ст. 5 Закону України «Про пробацію» не принципів пробації, а принципів діяльності органу пробації, що підтверджується Європейськими правилами пробації, які, окрім указаних у Законі принципів, визначають ще й наступні у діяльності служби пробації, – це принцип мінімального втручання; принцип недискримінації; принцип дотримання прав як правопорушників, так і потерпілих від злочинів.

Те саме стосується й завдань пробації, викладених у ст. 6 Закону, які фактично є функціями органу пробації, оскільки не пробація готує досудові доповіді, здійснює нагляд, виконує

певні види покарань, не пов'язані з позбавленням волі тощо, цим займається уповноважений орган пробації.

Насамкінець наведені обставини в сукупності вказують на необхідність дослідження кримінально-виконавчих засад пробації в Україні та обумовлюють можливість розгляду в рамках самостійного її актуальність.

Список використаних джерел:

1. Закон України Про пробацію. (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 13, ст.93) {Із змінами, внесеними згідно із Законом № 1798-VIII від 21.12.2016}

2. Про затвердження Національної стратегії у сфері прав людини: Указ Президента України від 25.08.2015 р. № 501/2015. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/501/2015> (дата звернення: 19.12.2017).

3. Про Стратегію реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 роки: Указ Президента України від 20.05.2015 р. № 276/2015. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/276/2015> (дата звернення: 19.12.2017).

4. Про схвалення Концепції реформування (розвитку) пенітенціарної системи України: розпорядження Кабінету Міністрів України від 13.09.2017 р. № 654-р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/654-2017-%D1%80> (дата звернення: 19.12.2017).

Політова Анна Сергіївна,

к.ю.н., доцент кафедри
кримінально-правових дисциплін та судових експертиз
факультету №1 Донецького юридичного інституту МВС країни
(м. Кривий Ріг)

ДОСВІД ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН ЩОДО ПРОТИДІЇ ЗАЙНЯТТЮ ГРАЛЬНИМ БІЗНЕСОМ

На сучасному етапі у світовій практиці існують три моделі правового регулювання діяльності суб'єктів грального бізнесу

[1]. Перша модель – це часткова легалізація діяльності операторів грального ринку, що передбачає створення спеціальних гральних зон за межами населених пунктів (Росія, Великобританія). Друга, характерна для країн із високим впливом релігії на суспільні відносини, – це повна заборона діяльності таких суб'єктів (Узбекистан, Ізраїль). Третя модуль передбачає повну легалізацію грального бізнесу, але виключно в рамках суворого державного контролю та створення особливих ліцензійних умов для цієї індустрії (більшість країн ЄС).

У зарубіжних країнах гральний бізнес це дозволений вид підприємницької діяльності, тому кримінальна відповідальність настає лише за порушення вимог законодавства щодо організації та проведення азартних ігор. Врегульовано відповідальність по-різному: в одних країнах вона пов'язана з порушенням підприємницької (господарської) діяльності у сфері грального бізнесу, тобто з питаннями про її ліцензування, патентування, дотримання відповідних правил щодо організації або проведення; в інших – з посяганнями на громадський порядок, суспільну моральність чи навіть здоров'я населення; в третіх – з посяганнями на власність тощо. Незважаючи на це, спільним для цих країн є те, що вони вдаються до прямих кримінально-правових заборон незаконних азартних ігор.

У державах *романо-германської (континентальної) правової сім'ї*, де провідна роль належить законам, питання кримінальної відповідальності за відповідні суспільно небезпечні діяння зазвичай врегульована національними КК. М.І. Хавронюк відзначає, що кримінальна відповідальність за азартні ігри у державах романо-германської (континентальної) правової сім'ї передбачена переважно в межах злочинних діянь у господарській та фінансовій сферах (у цьому випадку КК відповідних держав – Албанії, Норвегії, Бельгії – виокремлюють діяння, пов'язані з лихварством, лотереями та азартними іграми) або в межах специфічних груп злочинних діянь (наприклад, жебракування і комерціалізації пороку, як це зроблено у КК Данії) [2, с.257, 346].

Але у деяких КК країн романо-германської правової сім'ї уточнюються форми організації або проведення азартних ігор,

чітко встановлюються їх кваліфікуючі ознаки та конкретизується покарання за цей злочин (наприклад, КК Республіки Болгарія – незаконні азартні ігри наявні тоді, коли їх організують без відповідного дозволу або хоча і з відповідним дозволом, однак не у відведеному місці). Крім того, в окремих країнах гра в азартні ігри може бути встановлена у спеціальних регламентаційних положеннях (зокрема, згідно зі ст. 7 «Обмеження поведінки» КК Литовської республіки [3] суд може заборонити неповнолітньому грати в азартні ігри на строк від тридцяти днів до дванадцяти місяців).

Щодо кримінального законодавства країн колишнього СРСР, то, на жаль, прямої регламентації відповідальності за незаконні організацію або проведення азартних ігор в ньому не спостерігається. Тільки окремі з окреслених країн певним чином регламентували таку відповідальність, зокрема у формі: а) втягнення неповнолітніх в азартні ігри (ст. 208, глава VII «Злочини проти сім'ї та неповнолітніх» Особливої частини КК Республіки Молдова) [4]; б) незаконної організації або утримання притонів для азартних ігор (ст. 240 глави 25 «Злочини проти громадського порядку та моральності» Особливої частини КК Республіки Таджикистан) [5].

Щодо держав *загального права* (англо-американської або англосаксонської правової сім'ї), то, як відомо, кримінальне право в них традиційно було вироблено суддями, через це зараз перевага віддається судовій практиці (судовим прецедентам) поряд із законами чи замість законів. Натомість практично в кожній із держав-репрезентантів цієї правової сім'ї (зокрема, Англії, США, Канади, Австралії, Нової Зеландії) нормативно передбачена кримінальна відповідальність за незаконні азартні ігри або грошові парі.

Проте найбільш комплексно питання кримінальної відповідальності за незаконні азартні ігри реалізовані у США (і не тільки на рівні окремих штатів, а передусім на федеральному рівні) [6]. Підтверджують цей висновок і дослідження, здійснені А.В. Савченком [7, с.388-391].

Щодо незаконних азартних ігор чи «незаконного гемблінгу» (з англ. «gambling» – це експлуатація азартних ігор), то це ціла система посягань, що загрожує не тільки сфері економічної діяльності та торгівлі, а й порядку та безпеці судноплавства, стабільності індіанських територій, законній лотерейній діяльності, громадській безпеці тощо. Вказане діяння криміналізовано в положеннях Федерального кримінального кодексу і правил США у межах різних глав розділ 18 Зведення законів США, а саме у нормах: 1) глава 50 «Гемблінг (Азартні ігри)»; 2) §§1166-1168 глави 53 «Індіанці»; 3) глава 61 «Лотереї»; 4) §§1953 і 1955 глави 95 «Рекет» [8].

Таким чином, варто підсумувати, що зайняття гральним бізнесом у США: по-перше, становлять собою комплексний інститут, який поєднує у собі посягання на різні суспільні відносини, та вважається одним з найбільш регламентованих у законодавчому плані; по-друге, криміналізовані у різних формах та передбачають чимало суміжних злочинів; по-третє, включають різні предмети та засобами, зокрема, гральне обладнання, грошові кошти, лотереї (крім цього, сам термін «азартні ігри» включає й лотереї, чого немає в українському законодавстві); по-четверте, є виключно умисними злочинами та можуть бути вчинені не тільки загальними, а й спеціальними суб'єктами (зокрема, круп'є, індіанцями, службовими особами, працівниками пошти); по-п'яте, кваліфікуються з урахуванням низки обтяжуючих обставин (зокрема, спеціального суб'єкта, повторності, розміру отриманого прибутку); по-шосте, караються більш суворо, ніж у державах романо-германської правової сім'ї, при цьому типовим основним покаранням є штраф та/або тюремне ув'язнення на строк до п'яти років, а додатковим – конфіскація злочинно здобутих коштів і майна (крім цього, закон дозволяє визначити відповідні заходи виправлення та безпеки за вчинення незаконних азартних ігор); по-сьоме, мають прямий зв'язок з організованою злочинністю.

Отже, проведений аналіз відповідальності за незаконні азартні ігри за кримінальним законодавством зарубіжних країн, дозволив сформулювати такі висновки:

по-перше, встановлення відповідальності в межах окремої норми, серед групи злочинів у сфері господарської діяльності, є вірним оскільки такий крок відбиває справжню природу грального бізнесу, яка має економічне підґрунтя, спричиняє шкоду відносінам, що регламентують підприємництво, та пов'язана із заподіянням значних матеріальних збитків державі й фізичним особам (при цьому виправданим є визнання додатковими об'єктами цього злочину інших суспільних відносин, передусім власності, суспільної моральності та психічного здоров'я);

по-друге, поєднати дії, пов'язані з гральним бізнесом, з діями, що пов'язані з незаконними організацією або проведенням лотерей чи розіграшів, оскільки такий підхід найповніше регламентуватиме сферу грального бізнесу та державної лотерейної діяльності;

по-третє, використати відповідні нормативні підходи щодо тлумачення відповідних понять і термінів, які пов'язані зі сферою азартних ігор і грального бізнесу.

Список використаних джерел:

1. Study of gambling services in the internal market of the European Union. / Final report / Swiss Institute of Comparative Law. European Commission. – 2006. – 55 p.

2. Хавронюк М. І. Кримінальне законодавство України та інших держав континентальної Європи: порівняльний аналіз, проблеми гармонізації : дис. ... доктора юрид. наук : 12.00.08 / Хавронюк Микола Іванович. – К., 2007. – 557 с.

3. Уголовный кодекс Литовской республики / науч. ред. В. Павилониса. – СПб. : Изд-во “Юрид. центр Пресс”, 2003. – 470 с.

4. Уголовный кодекс Республики Молдова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://law.edu.ru/norm/norm.asp?normID=1241144&subID=100093634,1000936,100094093#text>.

5. Уголовный кодекс Республики Таджикистан [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://www.crime.vl.ru/index.php?p=1323&more=1&c=1&tb=1&pb=1>.

6. Уголовное законодательство США [Электронный ресурс]. – Режим доступу: <http://www.crime.vl.ru/index.php?p=1321&more=1&c=1&tb=1&pb=1>.

7. Савченко А. В. Кримінальне законодавство України та федеральне кримінальне законодавство Сполучених Штатів Америки: комплексне порівняльно-правове дослідження : [монографія] / Савченко А. В. – К. : КНТ, 2007. – 594 с.

8. Federal Criminal Code and Rules. – St. Paul, Minn., West Group, 2003. – P. 707-709, 715-722, 727-729, 797-802.

Приходько Тетяна Миколаївна,

к.ю.н., доцент,
заступник директора Вишгородського
центру первинної професійної підготовки
«Академія поліції».

СУБ'ЄКТ ЗЛОЧИНУ: ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Одні з перших концепцій суб'єкта злочину можна знайти в теоріях філософів, що працювали над розкриттям кримінально-правових проблем. Формування методологічних основ вчення про суб'єкт злочину відноситься до кримінально-правових поглядів І. Канта, Г. Гегеля, А. Фейєрбаха, І. Фіхте та інших представників філософії та кримінального права, які здійснили значний вплив на формування сучасної правової думки [1, с. 8].

Необхідні передумови для переходу від метафізичного матеріалізму до діалектичного були підготовлені вченням Канта і Гегеля. Особливої уваги заслуговують дослідження теоретичних поглядів Канта з позицій його філософського розуміння злочину і особи, яка його вчинила. Уявлення про свободу волі, яка є повністю незалежною від розуміння чуттєвого світу, стала основою кримінально-правових поглядів Канта. Згідно з його теорією, будь-яке умисне порушення пов'язано з

визнанням його в якості злочину. При цьому суб'єкт злочину як фізична особа має свободу волі, яка розглядається і оцінюється філософом як бажання [2, с. 64].

В кримінально-правовій теорії Г. Гегеля знайшли відображення не лише об'єктивний ідеалізм його філософії, а й питання методології. Злочин, на думку філософа, є виявом волі окремої особи; злочинець розуміється як не просто об'єкт каральної влади держави, а суб'єкт права, який підлягає покаранню у відповідності до вчиненого злочину [2, с. 164, 171]. В роботі «Філософія права» Гегель стверджував, що воля і мислення складають непохитну єдину субстанцію, тому що воля є не що інше, як мислення, що перетворює себе в буття. При цьому наявність розуму і волі, за твердженнями філософа, є загальною умовою осудності. Осудність як здатність особи, яка вчинила злочин, полягає тому, що суб'єкт як розумна істота знала про вчинене діяння і хотіла його вчинити. Неосудність особи визначається тим, що саме уявлення особи знаходиться в тісному протиріччі з реальною дійсністю, так як характер вчиненого діяння особою не усвідомлюється [3, с. 89, 165].

Основою кримінально-правової теорії А. Фейербаха стала філософія Канта. Основні положення вчення А. Фейербаха щодо складу злочину, інститутів кримінальної відповідальності, покарання, співучасті були особисто ним розроблені та в подальшому продовжені у працях О. Кістяківського, В. Спасовича, М. Таганцева [2, с. 159]. Виходячи з теорії Фейербаха, злочин вчинявся з чуттєвих прагнень, а не за власною волею.

Варто вказати, що вчення А. Фейербаха про кримінальну відповідальність в цілому ґрунтувалося на критичній філософії. Відповідно до положень його теорії, злочин вчиняється на основі чуттєвих прагнень винного і в цьому сенсі він (злочин) є яскравим наслідком свавілля вільної свободи. Філософ, розглядаючи злочин як результат дії вільної свободи винного, відстоював в своїй теорії «психічного примусу» положення про необхідність застосування до нього, поряд з фізичним впливом, якого ставало явно недостатньо, і психологічного примусу [2, с. 160].

І. Фіхте заснував свої кримінально-правові погляди на філософії суб'єктивного ідеалізму. Він обґрунтував настання кримінальної відповідальності не лише при вчиненні умисного, а і при вчиненні необережного злочину [2, с. 165].

Отже, представники класичної школи кримінального права обґрунтовували концепцію індетермінізму, тобто безумовної, метафізичної, нічим не обґрунтованої свободи волі. Злочин і покарання за його вчинення ґрунтувалися на вченні про злочин як результат дії волі особи. При цьому, кримінальна відповідальність за вчинення злочину в стані неосудності не наступала, але форма вини (умисна чи необережна) особливого значення для притягнення до відповідальності не мала [1, с. 12].

Протилежних поглядів на свободу волі, злочин та винного, а також питання кримінальної відповідальності і покарання притримувалися представники антропологічної школи кримінального права, яка виникла в кінці XIX ст., засновниками якої стали Ч. Ломброзо, Р. Гарофало, Е. Феррі та ін. Представники цього напрямлення розробили вчення про «злочинну особу», в якому практично повністю заперечувалася вольова діяльність людини [4, с. 62]. Злочини, за переконаннями розробників теорії, вчиняються незалежно від тих чи інших суспільних умов і в більшості своїй природженими злочинцями. Виходячи з концепції антропологічної школи, природжений злочинець являв собою особливий тип людини, який відрізнявся вродженими суттєвими фізичними і моральними особливостями і ознаками, які перетворювали його у фатального злочинця [5, с. 21; 6, с. 35].

Кардинально протилежне пояснення кримінальної поведінки особи знайшло своє відображення в працях прибічників так званої соціологічної школи (Ф. Ліст, А. Принс, І. Фойницький). Представники соціологічної школи кримінального права виступали проти визнання того, що особа, вчиняючи злочин, має свободу волі. Дослідники пояснювали причини злочинної поведінки виключно соціальними факторами (безробіттям, проституцією, алкоголізмом, наркоманією). Вважалося, що лише несприятливі умови середовища сприяють

тому, що психічно нестійкі особи деградують і перетворюються в осіб потенційно небезпечних. Вчені даної групи загалом заперечували інститути кримінального права, склад злочину, відмінності понять «осудність» і «неосудність» [1, с. 14].

Таким чином, розробкою положень про суб'єкта злочину займалися представники різних шкіл кримінального права, які репрезентували окремі філософські теорії, що вивчали кримінально-правові питання, в тому числі – щодо суб'єкта злочину. Погляди вчених щодо суб'єкта злочину залежали та обумовлювалися концептуальними позиціями цих шкіл. Для повноцінного аналізу та подальшого удосконалення розуміння суб'єкта злочину, яке було започатковане десятки, а то і сотні років тому, необхідно враховувати первинні погляди представників філософських теорій та течій.

Список використаних джерел:

1. Павлов В.Г. Субъект преступления в уголовном праве. Санкт-Петербург: Санкт-Петербургская юридическая академия, "Издательский Торговый Дом "Герда", 1999. 118 с.
2. Пионтковский А.А. Уголовно-правовые воззрения Канта, А.Фейербаха, и Фихте. Москва. 1940. 243 с.
3. Гегель Г. Философия права. Москва. 1990. 325 с.
4. Ламброзо Ч. Преступный человек. Москва – Санкт-Петербург, 2005.
5. Познышев В.С. Предисловие к книге Энрико Ферри “Уголовная социология”. Криминальная психология. Преступные типы. Ленинград. 1926. 291 с.
6. Красиков Ю.А. Доктрина русского уголовного права: истоки и тенденции развития. Современные тенденции развития уголовной политики и уголовного законодательства. Москва. 1994. 225 с.

Савченко Андрій Володимирович,
д.ю.н., професор,
завідувач кафедри кримінального права
Національної академії внутрішніх справ

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ РОЗУМІННЯ КОРУПЦІЇ В ЗАКОНОДАВСТВІ, ЩО СТОСУЄТЬСЯ ОСВІТЯНСЬКОЇ СФЕРИ

Найголовнішими нормативно-правовими актами нашої держави в освітянській сфері є Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 р. № 2145-VIII [1] та Закон України «Про вищу освіту» [2]. У них, з-поміж іншого, визначені положення, що стосуються запобігання та протидії корупції в сфері освіти (зокрема, вищій). Проте низка положень цих законів України, на наш погляд, є суперечливими та не повною мірою узгоджуються як з положеннями Закону України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 р. № 1700-VII [3], так і з положеннями Кримінального кодексу (далі – КК) України [4] та Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) [5], про що варто зазначити докладніше.

Так, ч. 1 ст. 6 Закону України «Про освіту» засадами державної політики у сфері освіти та принципами освітньої діяльності визнає нетерпимість до проявів корупції та хабарництва (*підкреслено нами. – авт.*). Отже, цей Закон України розрізняє та вважає окремими (неоднаковими) згадані два терміни. При цьому визначення терміну «корупція» цей Закон України не дає та навіть не вказує на те, що він має розумітися так, як про це зазначено в Законі України «Про запобігання корупції». У той же час Закон України «Про освіту» визнає «хабарництво» (ч. 4 ст. 42) порушенням академічної доброчесності (поряд з академічним плагіатом, самоплагіатом, фабрикацією, фальсифікацією, списуванням, обманом, необ'єктивним оцінюванням). У розумінні Закону України «Про освіту» хабарництво – це «надання (отримання) учасником освітнього процесу чи пропозиція щодо надання (отримання) коштів, майна, послуг, пільг чи будь-яких інших благ

матеріального або нематеріального характеру з метою отримання неправомірної переваги в освітньому процесі». За такого підходу термін «хабарництво» містить чимало ознак, характерних для терміну «корупція». Визначення корупції дається в абз. 6 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про запобігання корупції» (це використання особою, зазначеною у частині першій статті 3 цього Закону, наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, зазначеній у частині першій статті 3 цього Закону, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей). В обох законах України спільними є такі характеристики «хабарництва» та «корупції»: надання; отримання (одержання); пропозиція; з метою отримання (одержання) неправомірної переваги (вигоди). Слід уточнити, що в Законі України «Про освіту», порівняно із Законом України «Про запобігання корупції» вживаються терміни «отримання» (замість «одержання»), «кошти» (замість «грошові кошти»), «майно» (замість «інше майно»), «блага» (замість «вигоди»), «неправомірна перевага» (замість «неправомірна вигода»). Це, за нашим переконанням, вносить низку суперечностей в антикорупційну термінологію. Взагалі визначення «хабарництва» позбавлено логіки, адже в ньому має йтися про «хабар», а не про «неправомірну перевагу».

Водночас Закон України «Про освіту» предметами «хабарництва» визнає лише кошти, майно, послуги, пільги чи будь-які інші блага матеріального або нематеріального характеру. Очевидно, що предметами хабарництва не вважаються деякі складові компоненти, що є частиною «неправомірної вигоди» за Законом України «Про запобігання корупції», а саме – вигоди, переваги та нематеріальні активи. «Неправомірна перевага» є лише складовою мети хабарництва, але не його предметом, хоча за логікою речей саме вона має

включати кошти, майно, послуги, пільги чи будь-які інші блага матеріального або нематеріального характеру. Зауважимо, що метою корупції є не тільки одержання неправомірної вигоди (отримання неправомірної переваги – у розумінні Закону України «Про освіту»), а й «схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей». Крім того, «хабарництво» у Законі України «Про освіту» передбачає лише три заборонені дії – надання, отримання, пропозиція, тоді як в інших законах протиправних дій нараховується більше. Наприклад, Закон України «Про запобігання корупції» пов'язує корупцію ще й використанням особою, зазначеною у частині першій статті 3 цього Закону, наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей, а також з обіцянкою, прийняттям вигоди, прийняттям обіцянки/пропозиції такої вигоди. У КК України «корупційні злочини» можуть бути вчинені у формі «обіцянки», «прийняття пропозиції», «прийняття обіцянки», «прохання надати неправомірну вигоду», «вимагання неправомірної вигоди» тощо (зокрема, злочини, передбачені ст.ст. 368 і 369). Також є різниця й у суб'єктах «хабарництва» та «корупції». Якщо суб'єктом «хабарництва» за Законом України «Про освіту» є учасник освітнього процесу (відповідно до ст. 52 ними є: здобувачі освіти; педагогічні, науково-педагогічні та наукові працівники; батьки здобувачів освіти; фізичні особи, які провадять освітню діяльність; інші особи, передбачені спеціальними законами та залучені до освітнього процесу у порядку, що встановлюється закладом освіти), то суб'єктом «корупції» за Законом України «Про запобігання корупції» є особи, зазначені у ч. 1 ст. 3 цього закону.

Слід погодитися з тим, що не кожний учасник освітнього процесу може бути суб'єктом корупції (зокрема, звичайний педагогічний працівник або здобувач освіти), хоча за певних умов, передбаченим законодавством, це можливо, а отже дійсно слід розмежовувати корупцію та суміжні з нею дії. Проте навряд чи оптимальним є вживання для цього саме терміну «хабарництво». У новому антикорупційному законодавстві

України відсутній термін «хабарництво» та подібні до нього варіанти («хабар», «хабародавець», «хабароодержувач» тощо). Замість цього у законодавстві успішно використовується термін «підкуп», що випливає з положень окремих міжнародних, іноземних та вітчизняних нормативно-правових актів (зокрема, ст.ст. 368-3 та 368-4 КК України). Отже, вважаємо за доцільне узгодити положення ч. 1 ст. 6 Закону України «Про освіту» з положеннями антикорупційного законодавства та викласти його таким чином: «нетерпимість до проявів корупції та підкупу». Також відповідне положення ч. 4 ст. 42 Закону України «Про освіту» пропонуємо визначити таким чином: «підкуп – пропозиція, обіцянка або надання учасником освітнього процесу неправомірної вигоди, або прийняття пропозиції, обіцянки або одержання ним такої вигоди, а так само прохання надати таку вигоду за вчинення зазначеним учасником дій чи бездіяльності з використанням наданих йому повноважень в освітньому процесі в інтересах того, хто пропонує, обіцяє чи надає таку вигоду, або в інтересах третьої особи». Одночасно слід ч. 1 ст. 1 «Основні терміни та їх визначення» Закону України «Про освіту» доповнити п. 15-1 «корупція», де навести визначення цього терміну відповідно до положень Закону України «Про запобігання корупції».

Також потребують уточнення положення Закону України «Про вищу освіту», зокрема п. 4 (за рішенням суду визнана винною у вчиненні корупційного правопорушення – протягом року з дня набрання відповідним рішенням суду законної сили) ч. 3 ст. 19, пунктів 4 (за рішенням суду була визнана винною у вчиненні корупційного правопорушення – протягом року з дня набрання відповідним рішенням суду законної сили) і 5 (піддавалася адміністративному стягненню за корупційне правопорушення – протягом року з дня набрання відповідним рішенням суду законної сили) ч. 2 ст. 42 Закону України «Про вищу освіту», оскільки: а) у п. 4 ст. 19 і п. 4 ст. 42 невідомо про яке корупційне правопорушення йдеться – кримінальне, дисциплінарне або цивільно-правове (при цьому за Законом України «Про запобігання корупції» за вчинення корупційного

правопорушення не може наставати адміністративна відповідальність); б) юридична конструкція «піддавалася адміністративному стягненню за корупційне правопорушення» вживається некоректно, адже, зважаючи на положення Закону України «Про запобігання корупції» та КУпАП, зокрема главу 13-А «Адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією», вона має бути замінена на іншу – «піддавалася стягненню за адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією».

Отже, здійснений нами аналіз окремих положень законів України «Про освіту» та «Про вищу освіту» свідчить про те, що наразі вони перебувають у суперечності з деякими положеннями національного антикорупційного законодавства (зокрема, Законом України «Про запобігання корупції», КК та КУпАП). Задля узгодження законодавства в освітянській сфері та антикорупційного законодавства нами були запропоновані відповідні зміни та доповнення до законів України «Про освіту» та «Про вищу освіту», які безсумнівно сприятимуть уточненню відповідної термінології.

Список використаних джерел:

1. Про освіту : Закон України від 05.07.2014 р. № 1556-VII. Дата оновлення: 05.09.2017. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 15.02.2018).
2. Про вищу освіту : Закон України від 01.09.2017 р. № 2145-VIII. Дата оновлення: 01.01.2018. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 15.02.2018).
3. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII. Дата оновлення: 03.08.2017. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1700-18> (дата звернення: 16.02.2018).
4. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. Дата оновлення: 12.01.2018. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 16.02.2018).

5. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 07.12.1984 р. № 8073-Х. Дата оновлення : 06.02.2018. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/80731-10> (дата звернення: 16.02.2018).

Супрун Тетяна Миколаївна,
к.ю.н., доцент кафедри
кримінального права та кримінології
Університету державної фіскальної служби України

ХАРАКТЕРИСТИКА ДІЯЛЬНОСТІ БЮРО З РОЗСЛІДУВАННЯ ВИПАДКІВ КОРУПЦІЇ РЕСПУБЛІКИ СІНГАПУР

Республіка Сінгапур – найменш корумпована країна Азії, а у 1996 році Сінгапур проголошено третьою найменш корумпованою країною світу після Швейцарії та Австралії. Керівництво країни усвідомлювало із самого початку, що для забезпечення швидкого економічного зростання та залучення зовнішніх інвестицій, необхідно суворе дотримання принципу стримувань і противаг для подолання корупції. Шляхом упровадження чітких правил, які поставили корупцію поза законом, а також суворого покарання тих, хто порушує ці правила, у державному управлінні встановилися принципи довіри, прозорості та передбачуваності.

Історія становлення Сінгапуру як держави непроста. Відлік нового етапу починається зі здобуття незалежності 9 серпня 1965 року, а головною фігурою у цих історичних змінах став Лі Куан Ю – прем'єр-міністр Сінгапуру.

Під час його правління Сінгапур, позбавлений усіх природних ресурсів (навіть воду отримували з Джохора в Малайзії), зміг вирішити багато внутрішніх проблем та піднявся у рейтингу від країни третього світу до розвиненої країни з високим рівнем життя. «Як розпочати боротьбу з корупцією? Почніть з того, що посадить за ґрати трьох своїх друзів. Ви напевне знаєте за що, вони знають за що, і народ вам повірить», – відоме

висловлювання автора «сінгапурського дива» Лі Куан Ю [5, с. 88].

Лідери країни дійшли до розуміння нагальної потреби приборкати корупцію і свавілля, усвідомлюючи, що інакше країна не має майбутнього. Це стало підставою для прийняття системи заходів, що відрізнялися суворістю і послідовністю. Дії чиновників були регламентовані, бюрократичні процедури спрощені, а також забезпечено суворий нагляд за дотриманням високих етичних стандартів. Орган, що втілює ці заходи в життя і зберіг свої повноваження, – спеціалізоване Бюро з розслідування випадків корупції (далі – БРВК). Громадяни зверталися в Бюро зі скаргами на дії держслужбовців і вимагали відшкодування збитків.

Бюро з розслідування випадків корупції Сінгапуру було створено у вересні 1952 р., як незалежний орган, відповідальний за попередження корупції та боротьбу з нею, на базі іншого органу – підрозділу сінгапурської поліції, відомого як Антикорупційний відділ. Директором БРВК був призначений Middleton Smith, який підпорядковувався безпосередньо міністру у справах колоній (Colonial Secretary). На момент створення у Бюро працювало лише 13 офіцерів. Їх офіс розташовувався в кількох кімнатах на другому поверсі будівлі Верховного суду. На жаль, обмежені строки та компетенція для проведення ретельного розслідування звели нанівець ефективність функціонування БРВК і корупція продовжувала процвітати.

Ситуація кардинально змінилася у 1959 р. з приходом до влади нового уряду на чолі з прем'єр-міністром Лі Куан Ю [1]. У 1960-ті р. в Сінгапурі були прийняті важливі закони проти корупції. Зокрема, був ретельно доопрацьований Закон «Про запобігання корупції». БРВК були надані додаткові слідчі повноваження. Нове законодавство також посилило відповідальність за вчинення злочинів, пов'язаних з корупцією. У 1989 р. був прийнятий Закон «Про корупцію (про конфіскацію майна у справах про корупцію)».

Розглядуваний правовий акт надав суду право заморожувати та вилучати майно й активи осіб, помічених у правопорушеннях, пов'язаних із корупцією. У 1999 році замість

Закону «Про корупцію» був прийнятий новий Закон «Про корупцію, торгівлю наркотиками та інші важкі злочини (про конфіскацію майна у справах про корупцію)». Крім того, було прийнято нове законодавство у сфері боротьби проти легалізації доходів від злочинної діяльності з наданням суду аналогічних повноважень з блокування фінансових рахунків і активів та конфіскації майна [2].

На сьогодні, Бюро з розслідування випадків корупції в Сінгапурі є багатоцільовим агентством з яскравим прикладом комплексного підходу та зосередження у межах одного органу всіх основних функцій із запобігання і боротьби проти корупції: розроблення політики, аналітична діяльність, технічна допомога з питань попередження, взаємодія із громадянським суспільством та інформування, моніторинг, розслідування.

Зокрема, БРВК діє на підставі розділу 241 Закону «Про запобігання корупції», відповідно до якої, до його функцій входить розслідування і попередження корупції в державному і приватному секторі економіки. Воно займається перевіркою законності дій і рішень всіх посадових осіб, розглядом скарг громадян, що містять звинувачення в корупції і вимагають відшкодування збитків, розслідуванням випадків халатності та недбалості, допущених державними службовцями, розслідуванням фактів зловживання службовим становищем та неналежного виконання службових обов'язків, за наявності підозр на присутність ознак корупції [3, с. 95].

Однак повноваження БРВК поширюються тільки на проведення розслідування корупційних правопорушень, які стосуються хабарництва. Інші економічні злочини (наприклад, викрадення державного майна) належать до юрисдикції Департаменту з економічних справ у складі Поліції Сінгапуру. БРВК проводить розслідування правопорушень, на які поширюється Закон «Про запобігання корупції», а повноваження з кримінального переслідування зберігаються за Генеральним прокурором. Окрім розслідування справ про корупцію, другим напрямком діяльності Бюро є попередження корупції. БРВК вивчає методи роботи схильних до корупції державних органів з

метою виявлення «слабких місць» всередині існуючої адміністративної системи, які могли б сприяти появі корупції, хабарництва і несумлінної практики, і направляє керівникам департаментів рекомендації зі вжиття заходів, спрямованих на усунення недоліків і запобігання корупції. Крім того, співробітники Бюро регулярно проводять лекції і семінари для державних службовців, особливо для тих, які взаємодіють із громадськістю у таких питаннях, як приховані аспекти корупції та методи їх подолання. До обов'язків БРВК також входить проведення перевірки випадків несумлінної практики серед державних службовців та інформування керівників відповідних державних установ про такі випадки у поведінці їхніх підлеглих для вживання заходів дисциплінарного впливу. Бюро відповідає за забезпечення дотримання принципів непідкупності у сфері державної служби і стимулювання добросовісного ведення ділових операцій у приватному секторі [2].

Згідно із Законом «Про запобігання корупції», Директор та спеціальні слідчі БРВК наділені широким колом повноважень:

1) без рішення суду затримувати і обшукувати будь-яку особу, підозрювану у корупційних діяннях, якщо на те є підстави відповідно до Закону, або на яку була подана обґрунтована скарга, або відносно якої

було отримано надійну інформація, або існують обґрунтовані підозри щодо її участі у вказаних діяннях;

2) обшукувати будь-яку заарештовану особу і вилучати всі знайдені при ній речі, при наявності доказів незаконної діяльності. Підозрювані особи жіночої статі можуть бути обшукані тільки слідчим жіночої статі;

3) проводити розслідування випадків корупції;

4) за постановою прокурора отримувати право доступу до особистої інформації підозрюваного та входження в будь-яке приміщення, навіть силою, його обшуку, виїмки та затримання будь-яких документів або майна, пов'язаних з корупційними діями [4].

Методи роботи БРВК досить авторитарні. Однак саме це дозволяє успішно справлятися із завданням протидії корупції.

БРВК являє собою, по суті, підрозділ адміністрації Прем'єр-міністра Сінгапуру, повністю незалежний від поліції та інших урядових відомств. Керівником цього органу є Директор, відповідальний перед Прем'єр-міністром. Директор БРВК призначається безпосередньо Президентом Сінгапуру. Крім того, Президент призначає заступника Директора БРВК. Він також затверджує штатний розклад і призначає помічників Директора та спеціальних слідчих. Він має право призначити таку кількість помічників Директора та спеціальних слідчих, яку визнає необхідною. У Бюро працює 79 співробітників – 49 слідчих і 22 адміністративних працівників [2]. З 1 червня 2011 р. до складу Бюро входять 3 департаменти:

- операційний департамент, який включає в себе розвідувальний відділ, що займається збором та обробкою інформації, необхідної для діяльності Слідчого департаменту Бюро, та підрозділ управління і підтримки.

- Департамент корпоративних справ. До нього входять 4 підрозділи: 1) управління персоналом і розвитку; 2) фінансово-адміністративний; 3) інформаційних технологій; 4) планування, політики і корпоративних відносин. Цей департамент здійснює аналіз робочих операцій схильних до корупції урядових відділів та виявляє слабкі місця в організації та регулюванні роботи підрозділів адміністрації, які служать причиною корупції.

- Слідчий департамент виконує головну функцію Бюро – розслідування правопорушень, передбачених Законом «Про запобігання корупції». В нього входить: відділ підготовки кадрів, відділ політичних досліджень та спеціальний відділ. Спеціальний відділ, в свою чергу, складається з двох підрозділів, що спеціалізуються на розслідуванні випадків корупції в державному секторі (особлива увага приділяється правоохоронним органам і державним службовцям, які за природою своєї роботи більш сприйнятливі до злочину) і приватному секторі (розслідує випадки корупції з метою заохочення чесної практики ведення бізнесу) [3, с. 93].

Про ефективність діяльності БРВК говорить той факт, що вже багато років поспіль Сінгапур незмінно входить до десятки

найменш корумпованих країн світу (за даними 2017 року – 7 місце), відповідно до індексу Transparency International та займає перше місце серед країн Азії. Такого результату вдалося досягти завдяки дотриманню чотирьох основних принципів боротьби проти корупції. Адже за оцінками самого БРВК, поєднання ефективної роботи органів кримінальної юстиції, антикорупційних законів, судової системи і адміністративних заходів є необхідними для ефективної боротьби проти корупції, якщо в її основі лежить тверда політична воля [2].

На основі викладеного вище, можна зробити висновок, що запобігання корупції є світовою проблемою, проте, на прикладі Республіки Сінгапур, існують дієві заходи її протистоянні. Українським законодавцям потрібно враховувати міжнародний досвід провідних країн та сформуванати низку заходів запобігання корупції, які дійсно будуть працювати.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт Бюро з розслідування випадків корупції Сінгапуру URL: Режим доступу: <https://www.cpiib.gov.sg/about-cpiib/our-heritage>.

2. Спеціалізовані інституції з боротьби проти корупції огляд моделей // Організація економічного співробітництва і розвитку: мережа боротьби проти корупції для країн Східної Європи і Центральної Азії, 2007. 131 с. URL: Режим доступу: <http://www.oecd.org/dataoecd/7/51/39972270.pdf>.

3. . Зарубіжний досвід створення та діяльності спеціальних антикорупційних органів: наук.-практ. поїбник / за заг. ред. першого заступ. Генерального прокурора України В. Гузиря. К.: Національна академія прокуратури України, 2015. 313 с.

4. Офіційний сайт Бюро з розслідування випадків корупції Сінгапуру URL: Режим доступу: <http://https://www.cpiib.gov.sg/legislation/prevention-corruption-act>.

5. Зарубіжний досвід створення та діяльності спеціальних антикорупційних органів: наук.-практ. посіб. / З.А. Загинеї, В.М. Драган, О.Н. Ярмаш та ін. К.: Національна академія прокуратури України, 2015. 314 с.

Топчій Василь Васильович,
д.ю.н., професор, професор кафедри
кримінального права та кримінології
Університету державної фіскальної служби України,
заслужений юрист України

ОРГАНІЗОВАНА ЗЛОЧИННІСТЬ ЯК СИСТЕМНЕ СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВЕ ЯВИЩЕ

Організована злочинність – реальне явище сучасного соціуму, яке чинить значний, часто латентний, вплив на його існування. В основі організованої злочинності лежить економічний фактор. Загалом, організована злочинність – це складне соціально-правове явище, яке детермінується цілим комплексом причин, як економічними, так і соціальними, ідеологічними, організаційними, тощо. У зв'язку з цим постає потреба у з'ясуванні суттєвих властивостей організованої злочинності, що дасть змогу суспільству вживати дієві заходи щодо протидії цьому небезпечному явищу.

В.В. Лунєєв зазначає, що поняття організованої злочинності виходить за межі суто кримінально-правової науки і сягає таких площин суспільних відносин як публічне управління, економічна діяльність тощо. Саме в цьому дослідник вбачає найбільші ризики та загрози, оскільки за таких умов організована злочинність перетворюється в невід'ємний елемент повсякденної правової реальності, що унеможливує боротьбу із нею [1].

К.В. Прівалов зауважує що феномен організованої злочинності взагалі є економічним явищем і виступає в якості складового елементу тіньової економіки [2, с. 53-54].

В юридичній літературі визначення організованої злочинності намагалися надати ще у 50-х–60-х роках минулого століття, зокрема зусилля по визначенню цього поняття були зроблені у часи, коли комітети Конгресу США почали збирати докази існування таємного злочинного товариства (картелю) під назвою «Мафія» або «Козаностра». Деякі автори давали різні визначення організованій злочинності з переконання про його всебічність, але їх аналіз показує, що практично усе це було

спробою описати існуючі організовані злочинні формування, що підпадають під ознаки організованої злочинності та її загальних рис: злочинні, тоталітарні, тривалі злочинні змови; прагнення отримати прибутки і могутність, що ґрунтуються на людських слабкостях; застосування залякування і підкупу; прагнення забезпечити себе від вимог закону [3].

Кримінологічна характеристика сучасного стану організованої злочинності в Україні (рівень, структура, динаміка), складена на базі офіційних даних МВС України, має свої суттєві обмеження. Слід мати на увазі, що організована злочинність характеризується високою латентністю. Це свідчить про активність правоохоронних органів у виявленні законспірованої, замаскованої злочинної діяльності, якою займалися члени організованих груп і злочинних організацій [5, с. 87].

Окремою категорією організованої злочинності є банди. Деякі кримінологи виділяють три категорії банд, які умовно називають: «класична банда», «спеціалізована банда», «замовники». Класичним бандам притаманне вчинення таких злочинів, як напади на банки, інкасаторів, магазини, музеї, квартири тощо. Нерідко вони поєднані з убивствами та нанесенням тяжких тілесних ушкоджень. Особливістю спеціалізованої банди полягає у тому, що вона практикується на вчиненні одного, рідше двох видів злочинів. Найчастіше це напади на банки і магазини. Банди, типу «замовники», вчинюють злочини на замовлення. Вони малочисельні, їх члени добре підготовлені фізично, озброєні, відрізняються винятковою конспірацією. «Замовники», як правило, не входять до складу злочинних угруповань, хоча можуть мати зв'язки з їх ватажками. Злочини вчинюють за плату [4, с. 168].

Організована злочинність є структурною частиною суспільства в цілому, її взаємодія з усіма іншими його частинами є багатоаспектною і динамічною. Це особливий світ, і чимала частина представників цього світу є активними членами соціуму саме у рамках його норм, традицій, цінностей, стереотипів поведінки, знаходиться в системі специфічних соціальних зв'язків як усередині держави, а так і зовні [6].

Незважаючи на те, що за останні роки на різних рівнях зроблені значні кроки в об'єднанні держав в єдиний антикримінальний фронт, міжнародне співробітництво в цій сфері в цілому знаходиться на стадії становлення. Актуальним є питання про вироблення єдиної міжнародної антикримінальної політики, що включає в себе не лише міжнародно-правові механізми, а й широкий спектр заходів, спрямованих на попередження проявів транснаціональної злочинності. Здається, що прийняття нової Конвенції ООН проти транснаціональної злочинності та тероризму має ознаменувати новий етап у формуванні такої політики на глобальному рівні. [7].

Список використаних джерел:

1. Лунеев В.В. Преступность XX века: мировые, региональные и российские тенденции / В.В. Лунеев. М.: Волтерс Клувер, 2005.
2. Привалов К.В. Теневая экономика (теоретико-правовой анализ): Монография. СПб.: Санкт-Петербургская академия МВД России, 1998.
3. Сущенко В.Д., Антипов В.І. Профілактика злочинності в Україні: Посібник.К.:НАВСУ. 2000. с.198-200.
4. Литвак О.М. Злочинність, її причини та профілактика. К., 1997. с.167-169.
5. Лунеев В. В. Опыт борьбы с организованной и коррупционной преступностью в Италии / В. В. Лунеев // Организованная преступность, терроризм и коррупция : криминол. ежекв. альм. – М., 2003. – Вып. 1. – С. 86-87.
6. Project Millennium Interpol [электронный ресурс]. URL: <http://www.interpol.int/Crime-areas/Organized-crime/Project-Millennium> (дата обращения 22.03.2014.).
7. <http://intlwalmanac.net/v6/13.pdf>.

Топчій Віталій Васильович,
к.ю.н., прокурор прокуратури Київської області

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ

Розглядаючи питання захисту інтелектуальної власності слід звернути увагу на часи перебування України в складі радянського союзу. Зокрема А.М. Коваль стверджує, що, хоча акти радянського кримінального законодавства і містили в собі норми щодо охорони прав інтелектуальної власності, проте розглядали подібну охорону під кутом зору, відмінним від законодавства Російської імперії, виходячи з пріоритету інтересів радянської держави [1, с. 21].

Зазначене підтверджує і А.С. Нерсисян, який на підставі аналізу статей 101, 198, 199 КК УРСР 1922 року зазначає, що КК УРСР 1922 року здійснював кримінально-правову охорону прав промислової власності на більш високому рівні, ніж охорону авторського права. Це виявлялося перш за все в тому, що держава охороняла права лише на ті твори літератури та мистецтва, які були визнані надбанням республіки. Фактично держава таким чином здійснювала охорону свого монопольного права на видання класичних творів. Так, згідно норм загальносоюзного законодавства, держава мала монопольне право на видання розповсюдження творів, що мали статус надбання республіки. КК УРСР 1922 року в якості обов'язкових ознак злочинів, передбачених статтями 101, 198, 199 вказував їх комерційне спрямування. Тобто злочинам визнавалися не всі діяння, що порушували авторські права чи права промислової власності, а лише ті, що здійснювалися з метою збуту піратської продукції (ст. 101 КК), або з корисливих мотивів (ст. 198 КК), або з метою недобросовісної конкуренції (ст. 199 КК); безумовним позитивом в санкціях статей 198, 199 КК УРСР 1922 року було те, що в якості альтернативного покарання за злочини, передбачені цими статтями державою встановлювався штраф у потрібному розмірі проти прибутку отриманого за рахунок незаконного використання чужих об'єктів права промислової власності [2, с. 29].

Діяльність по вдосконаленню кримінального законодавства в галузі кримінально-правової охорони інтелектуальної власності не закінчилась з прийняттям зазначеного кодексу, а продовжувалась і за часів перебування України в складі Радянського Союзу і за часів незалежної України. Проте аналізуючи відповідні статті КК УРСР 1961 р., сучасні вчені виділяють певні недоліки кримінально-правової охорони прав інтелектуальної власності, зокрема:

1. Як і в КК УРСР 1927 р., в нормах ст.ст. 136 та 137 КК УРСР 1961 р. була відсутня вказівка на наявність матеріальної чи будь якої іншої шкоди, а також комерційної мети. Таким чином, порушення прав інтелектуальної власності розглядалось лише в контексті порушення права на працю. Це цілком відповідало і попередній радянській політиці в згаданій галузі.

2. Держава продовжувала утримувати монополію на результати творчої, інтелектуальної діяльності людей. Право на використання винаходів, за винятком тих, на які видавався патент, повністю належало державі. Навіть сам автор не міг розпоряджатися своїм винаходом: використання ним свого винаходу тягло за собою кримінальну відповідальність за ст. 137 КК [3, с. 479].

3. Як уже зазначалось вище, поза дією кримінально-правової охорони опинилося багато об'єктів прав інтелектуальної власності. Так, хоча на міжнародно-правовому рівні ще 1961 р. було прийнято Римську конвенцію про охорону інтересів виконавців, виробників фонограм та організацій мовлення в якій вперше проголошувались необхідність в охороні суміжних прав, ні в цивільному, ні в кримінальному праві УРСР відповідних змін не відбулося. Не охороняв КК УРСР 1961 і деякі об'єкти права промислової власності – товарні знаки та фірмові найменування, в чому поступався навіть КК УРСР 1922 р. та КК УРСР 1927 р. [2, с. 39].

Дослідивши генезис кримінально-правового захисту прав інтелектуальної власності в Україні слід зробити висновок, що незважаючи на внесені після здобуття Україною незалежності зміни до Кримінального кодексу, проблема кримінально-

правової охорони прав інтелектуальної власності залишалась досить актуальною. І найважливішим кроком для вирішення проблем в цій сфері стало прийняття Верховною Радою України 5 квітня 2001 р. нового Кримінального кодексу України. Кримінально-правову охорону прав інтелектуальної власності в чинному КК України здійснюють ст.ст. 176, 177, 229. Проте, як вказують висновки міжнародних експертів, питання кримінально-правового захисту прав інтелектуальної власності залишається складним та актуальним для науки кримінального права України [4].

Проводячи порівняння з КК України (який втратив чинність) і нині чинним КК України, то останній у ст. 177 обмежився загальною нормою — «незаконне використання» об'єктів промислової власності, що є складом злочину. Таке загальне визначення складу злочину в сфері промислової власності даватиме привід по-різному тлумачити це поняття. Наприклад, вважати незаконним використанням винаходу ввезення на митну територію України виробів з використанням винаходу чи ні. Те саме можна сказати про зберігання чи транспортування цих виробів, пропонування їх для продажу та інші дії. Потрібно визнати, що Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» [5] визначив, які дії слід вважати порушенням прав на об'єкт промислової власності [6].

Привертає увагу і така особливість зазначених статей Кримінального кодексу України. У них акцент зроблений на штрафи, що добре. Проте вони настільки не значні, що будуть для порушника не більше, ніж символічні. Адже найбільший розмір штрафу, передбачений цими статтями, складає 34000 тис. грн. В ст. 177 КК України передбачається кримінально-правовий захист об'єктів права промислової власності. У переліку об'єктів права промислової власності чомусь немає порід тварин, комерційних найменувань, географічних зазначень, комерційної таємниці. Ця стаття передбачає три склади злочину: 1) незаконне використання винаходу, корисної моделі, промислового зразка, топографії інтегральної мікросхеми, сорту рослин, раціоналізаторської пропозиції; 2) привласнення авторства на

зазначені об'єкти; 3) інше умисне порушення права на ці об'єкти, якщо це завдало шкоди у значному розмірі [7, с. 49].

Відповідно до ст. 229 КК України предметом злочину є знак для товарів і послуг, фірмове найменування та кваліфіковане зазначення походження товару, а саме незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару, або інше умисне порушення права на ці об'єкти, якщо це завдало матеріальної шкоди у значному розмірі.

Використанням знака для товарів і послуг визнається: 1) нанесення його на будь-який товар, упаковку в якій міститься товар, вивіску, пов'язану з ним, етикетку, нашивку, бирку чи інший прикріплений до товару предмет, зберігання такого товару із зазначеним нанесенням знака з метою пропонування для продажу, продаж, імпорт та експорт; 2) застосування знака під час пропонування та надання будь-якої послуги; 3) застосування його в діловій документації чи в рекламі та в мережі Інтернет. На думку О. Крижного, ця стаття передбачає відповідальність за використання як тотожних, так і позначень, схожих до ступеню змішування з чужими знаками для товарів і послуг. При цьому для притягнення особи до кримінальної відповідальності за використання останніх не потрібно внесення змін до КК України. Такий висновок можна зробити згідно з абз. 5 ч. 4 ст. 16 ЗУ «Про охорону права на знаки для товарів і послуг» [8], відповідно до якого знак визнається використаним, якщо його застосовано у формі зареєстрованого знака, а також у формі, що відрізняється від зареєстрованого знака лише окремими елементами, якщо це не змінює в цілому відмітності знака [9, с. 30-35].

Список використаних джерел:

1. Коваль А.М.. Кримінальна відповідальність за порушення прав інтелектуальної власності: історія та правова перспектива / А.М. Коваль // Юридична газета. №3(39) 28 лютого 2005 р. С. 21-22.

2. Нерсесян А.С. Кримінально-правова охорона прав інтелектуальної власності: дис. канд. юр. наук 12.00.08 / А.С.

Нерсесян; Національна Академія наук України інститут держави і права ім. В.М. Корецького. К., 2008. 208 с.

3. Уголовный кодекс Украинской ССР: Научно-практический комментарий. [Н.Ф. Антонов, М.И. Бажанов, Ф.Г. Бурчак и др.] К.: Политиздат Украины, 1987. – 880 с.

4. Режим доступу: електронний ресурс: http://www.legalactivity.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1027%3A180515-11&catid=125%3A5-0515&Itemid=147&lang=en

5. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі: Закон України // Відомості Верховної Ради України. 2000. №37. Ст. 307.

6. Кубах А.І. Право інтелектуальної власності: Навч. посібник Харків : ХНАМГ, 2008. 149 с.

7. Жаров В.О. Захист права інтелектуальної власності. Захист авторського права і суміжних прав. Захист права промислової власності: Навчальний посібник. К. : ЗАТ «Інститут інтелектуальної власності», 2003. 64 с.

8. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг: Закон України // Відомості Верховної Ради України. 2001. №8. С. 37.

9. Крижний О. Деякі питання кодифікації законодавства про кримінальну відповідальність за порушення прав інтелектуальної власності. Теорія і практика інтелектуальної власності 3/2010. С. 30-35.

Хряпінський Петро Васильович,
д.ю.н., професор, професор кафедри
кримінального права і кримінології
Національного технічного університету
«Дніпровська політехніка»
заслужений діяч науки і техніки України,
(м. Дніпро)

ОСОБЛИВОСТІ ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА УХИЛЕННЯ ВІД СПЛАТИ ПОДАТКІВ, ЗБОРІВ ТА ІНШИХ ОBOB'ЯЗКОВИХ ПЛАТЕЖІВ

В Розділі VII Особливої частини Кримінального кодексу України (далі – КК) «Злочини у сфері господарської діяльності» на сьогодні наявні два заохочувальні приписи щодо звільнення від кримінальної відповідальності особи у разі здійснення нею позитивної посткримінальної поведінки. По-перше, це припис ч. 4 ст. 212 КК «Особа, яка вчинила діяння, передбачені частинами першою, другою, або діяння, передбачені частиною третьою (якщо вони призвели до фактичного ненадходження до бюджетів чи державних цільових фондів коштів в особливо великих розмірах) цієї статті, звільняється від кримінальної відповідальності, якщо вона до притягнення до кримінальної відповідальності сплатила податки, збори (обов'язкові платежі), а також відшкодувала шкоду, завдану державі їх несвоєчасною сплатою (фінансові санкції, пеня)»; по-друге, майже аналогічний припис ч. 4 ст. 212-1 КК «Особа, яка вперше вчинила діяння, передбачені частинами першою або другою цієї статті, звільняється від кримінальної відповідальності, якщо вона до притягнення до кримінальної відповідальності сплатила єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування чи страхові внески на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, а також відшкодувала шкоду, завдану фондам загальнообов'язкового державного соціального страхування їх несвоєчасною сплатою (штрафні санкції, пеня)».

Особливості звільнення особи від кримінальної

відповідальності полягають у своєрідності передумов та підстав застосування даних заохочувальних приписів. Так, передумовою звільнення винного в ухиленні від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів є умисне ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів), що входять в систему оподаткування, введених у встановленому законом порядку, вчинене службовою особою підприємства, установи, організації, незалежно від форми власності або особою, що займається підприємницькою діяльністю без створення юридичної особи чи будь-якою іншою особою, яка зобов'язана їх сплачувати, якщо ці діяння призвели до фактичного ненадходження до бюджетів чи державних цільових фондів коштів у значних розмірах (ч. 1 ст. 212), або ті самі діяння, вчинені за попередньою змовою групою осіб, або якщо вони призвели до фактичного ненадходження до бюджетів чи державних цільових фондів коштів у великих розмірах (ч. 2 ст. 212), або діяння, передбачені частинами першою або другою цієї статті, якщо вони призвели до фактичного ненадходження до бюджетів чи державних цільових фондів коштів в особливо великих розмірах (ч. 3 ст. 212).

Підстава звільнення при ухиленні від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів передбачає позитивну посткримінальну поведінку, яка утворюється сукупністю активних дій: а) сплата особою податків, зборів, інших обов'язкових платежів до притягнення її до кримінальної відповідальності та б) відшкодування шкоди, завданої державі їх несвоєчасною сплатою (фінансові санкції, пеня) [1, с. 120]. Сплата податків, зборів, інших обов'язкових платежів має здійснюватися як за власною ініціативою платника, так і за пропозицією податкових органів. Відповідно до роз'яснень ВСУ особа, яка вчинила діяння, відповідальність за які передбачена чч. 1, 2 і 3 ст. 212 КК, якщо вони призвели до фактичного ненадходження до бюджетів чи державних цільових фондів коштів в особливо великих розмірах цієї статті, звільняється від кримінальної відповідальності, якщо вона до винесення постанови про притягнення її як обвинуваченого і пред'явлення їй обвинувачення сплатила в повному обсязі податки, збори, інші

обов'язкові платежі, а також відшкодувала збитки, завдані державі їх несвоєчасною сплатою (фінансові санкції, пеня) [2].

Чинна редакція ч. 4 ст. 212 КК, до речі так само, як і ч. 4 ст. 212-1 КК, на сьогодні входить у протиріччя із положеннями Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК). Так, згідно ч. 3 ст. 285 КПК підозрюваному, обвинуваченому, який може бути звільнений від кримінальної відповідальності, повинно бути роз'яснено суть підозри чи обвинувачення, підставу звільнення від кримінальної відповідальності і право заперечувати проти закриття кримінального провадження з цієї підстави. У разі якщо підозрюваний чи обвинувачений, щодо якого передбачене звільнення від кримінальної відповідальності, заперечує проти цього, досудове розслідування та судове провадження проводяться в повному обсязі в загальному порядку. В чинному КПК не передбачено винесення постанови про притягнення особи до кримінальної відповідальності. Натомість, новелою кримінального процесуального законодавства є повідомлення особі про підозру [3, с. 238]. У відповідності до ст. 276 КПК повідомлення про підозру обов'язково здійснюється в порядку, передбаченому статтею 278 КПК, у випадках: 1) затримання особи на місці вчинення кримінального правопорушення чи безпосередньо після його вчинення; 2) обрання до особи одного з передбачених цим законом запобіжних заходів; 3) наявності достатніх доказів для підозри особи у вчиненні кримінального правопорушення. У цих випадках слідчий, прокурор або інша уповноважена службова особа (особа, якій законом надано право здійснювати затримання) зобов'язані невідкладно повідомити підозрюваному про його права, передбачені ст. 42 КПК. Обвинувачем особа визнається після складання обвинувального акту. В ст. 290 КПК зазначається, що визнавши зібрані під час досудового розслідування докази достатніми для складання обвинувального акту, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру прокурор або слідчий за його дорученням зобов'язаний повідомити підозрюваному, його захиснику, законному представнику та захиснику особи,

стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру, про завершення досудового розслідування та надання доступу до матеріалів досудового розслідування. Прокурор або слідчий за його дорученням зобов'язаний надати доступ до матеріалів досудового розслідування, які є в його розпорядженні, у тому числі будь-які докази, які самі по собі або в сукупності з іншими доказами можуть бути використані для доведення невинуватості або меншого ступеня винуватості обвинуваченого, або сприяти пом'якшенню покарання. Відтак, особливістю звільнення за ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів має своєчасність вказаної позитивної посткримінальної поведінки особи. Визначення часу позитивної поведінки у сфері оподаткування, з огляду на запобіжну спрямованість ч. 4 ст. 212 КК, має бути простим і зрозумілим для пересічних платників податків. Н.О. Гуторова справедливо наголошує на необхідності більш чіткої законодавчої регламентації умов звільнення від кримінальної відповідальності за ухилення від оподаткування [4, с. 117]. За оптимальний варіант своєчасності сплати заборгованих податків, зборів, інших обов'язкових платежів, а також відшкодування шкоди, завданої державі їх несплатою, слід визначити повідомлення про підозру щодо конкретного несумлінного платника податків.

Передумовами звільнення за ухилення від сплати страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування виступають злочинні діяння вчинені вперше, з тією специфікою, що предметом цього злочину є страхові внески на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування та це призводить до фактичного ненадходження коштів у значних розмірах [5, с. 493]. Передумовою виступає умисне ухилення від сплати страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, вперше вчинене службовою особою підприємства, установи, організації, незалежно від форми власності, або особою, що займається підприємницькою діяльністю без створення юридичної особи, чи будь-якою іншою особою, яка зобов'язана їх сплачувати, якщо ці діяння призвели

до фактичного ненадходження до Пенсійного фонду України коштів у значних розмірах (ч. 1 ст. 212-1), та ті ж самі діяння, вчинені за попередньою змовою групою осіб, або якщо вони призвели до фактичного ненадходження коштів у великих розмірах (ч. 2 ст. 212-1 КК). Підстави звільнення за ухилення від сплати страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування не відрізняються своєрідністю. Як виразно зауважив О.О. Дудоров, «законодавець вирішив не ламати собі голову й відтворив буквально» відповідні характеристики передбаченого у ч. 4 ст. 212 КК спеціального виду звільнення при ухиленні від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів у такому ж звільненні за ухилення від сплати страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування [6, с. 63]. Отже, позитивна посткримінальна поведінка платника утворюється єдністю двох вчинків: а) сплата страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування до повідомлення про підозру щодо вчиненого злочину та б) відшкодування шкоди, завданої їх несвоєчасною сплатою (фінансові санкції, пеня).

Список використаних джерел:

1. Хряпінський П.В. Спеціальне звільнення від відповідальності у кримінальному праві та законодавстві України: навч. посіб. / П.В. Хряпінський. – Запоріжжя: ЗНУ, 2010. – 270 с.
2. Про деякі питання застосування законодавства про відповідальність за ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів: постанова Пленуму Верховного Суду України від 8 жовтня 2004 р. № 15 [електронний ресурс] // Інформаційний сервер Верховного Суду України. Режим доступу: <http://www.scourt.gov.ua/>
3. Капліна О.В. Підозра у кримінальному провадженні : поняття, ознаки, сутність / О.В. Капліна // Юридичний часопис НАВС. – 2013. - № 1. – С. 238-242
4. Гуторова Н. Проблеми депеналізації злочинів проти державних фінансів / Н. Гуторова // Підприємство, господарство і право. – 2003. – № 10. – С. 114–118.

5. Хряпінський П.В. Заохочувальні норми у кримінальному законодавстві України : моногр. / П.В. Хряпінський. – Харків: Харків юридичний, 2009. – 840 с.

6. Дудоров О. Страхіві внески і кримінальний закон, або про співвідношення складів злочинів, передбачених статтями 212 і 212-1 Кримінального кодексу України / О. Дудоров // Вісник прокуратури. – 2008. - № 1(79). – С. 63-76.

ТРИБУНА МОЛОДОГО НАУКОВЦЯ

Березовська Анна Олексіївна,
студентка групи ПМКП-17-1 ННІ права
Університету державної фіскальної служби України

Науковий керівник:
к.ю.н., доцент, професор кафедри
кримінального права та кримінології
Університету державної фіскальної служби України
Дідківська Галина Василівна

ЩОДО ПРАВОВОЇ ПРИРОДИ СПЕЦІАЛЬНОЇ КОНФІСКАЦІЇ

Актуальність тематики дослідження зумовлена недостатнім ступенем наукового дослідження правової природи спеціальної конфіскації та віднесення її до заходів кримінально-правового впливу, а не до видів покарання.

У тій чи іншій мірі питання спеціальної конфіскації та її правової природи досліджували такі вчені, як Батиргареева В.С., Гуторова Н.О., Дуюнов В.К., Єрмак О.В. та інші. Однак деякі проблемні питання і досі залишають недостатньо вивченими. Зокрема, віднесення вилучення знярядь злочину та інших предметів до спеціальної конфіскації (квзіспеціальної конфіскації), як до виду покарання.

Одним із видів конфіскації, передбачених Кримінальним кодексом України (далі – «КК України») є спеціальна конфіскація.

Відповідно до ч. 1 ст. 96¹ КК України спеціальна конфіскація полягає у примусовому безоплатному вилученні за рішенням суду у власність держави грошей, цінностей та іншого майна у випадках, визначених цим Кодексом, за умови вчинення умисного злочину або суспільно небезпечного діяння, що підпадає під ознаки діяння, передбаченого Особливою частиною цього Кодексу, за які передбачено основне покарання у виді позбавлення волі або штрафу понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а так само

передбаченого частиною першою статті 150, статтею 154, частинами другою і третьою статті 159¹, частиною першою статті 190, статтею 192, частиною першою статей 204, 209¹, 210, частинами першою і другою статей 212, 212¹, частиною першою статей 222, 229, 239¹, 239², частиною другою статті 244, частиною першою статей 248, 249, частинами першою і другою статті 300, частиною першою статей 301, 302, 310, 311, 313, 318, 319, 362, статтею 363, частиною першою статей 363¹, 364¹, 365² цього Кодексу [1].

Однак не зважаючи, на законодавче врегулювання спеціальної конфіскації, у науці кримінального права серед науковців виникли дискусії щодо її правової природи. Проаналізувавши наукові праці з цього приводу, можна виокремити два підходи до розуміння спеціальної конфіскації.

1. Спеціальну конфіскацію можна розглядати, як спеціальну конфіскацію у вузькому розумінні, так і в широкому розумінні як субсидіарну конфіскацію

Так, Батиргарєєва В.С. хоч і вживає єдиний термін «спеціальна конфіскація», однак намагаючись установити логіку в законодавчому підході, приймає за точку відліку те, що всі випадки вилучення переліченого вище набувають форми: а) спеціальної конфіскації (у вузькому значенні слова), передбаченої ст. 96¹ КК, або б) вилучення, що здійснюється у порядку формування доказової бази, передбаченому нормами кримінального процесу (у широкому смислі слова), тобто ті випадки, які прямо не можна віднести до тих, на які поширюється положення ст. 96¹ КК України. Другу групу випадків (до остаточного розв'язання питання щодо правового статусу фактичного існування двох видів спеціальної конфіскації) вона умовно називає спеціальною конфіскацією з додаванням слова «субсидіарна». [2, с. 102-103].

2. Вилучення знарядь злочину та інших предметів, що пов'язані з його вчиненням та прямо передбачена в санкціях статей Особливої частини КК України є квазіспеціальною конфіскацією.

Гуторова Н.О. вважає, що спеціальна конфіскація (квазіспеціальна конфіскація) є нічим іншим як видом покарання тому, що спеціальна конфіскація (квазіконфіскація) передбачена в статтях Особливої частини КК України після слова «карається» [3, с. 363].

На думку Єрмак О.В., квазіспеціальній конфіскації взагалі не місце в санкціях статей Особливої частини КК України. Квазіспеціальна конфіскація потребує трансформації у спеціальну конфіскацію без вказівки на неї у санкціях статей Особливої частини КК України, оскільки вона за своєю природою дуже близька до спеціальної конфіскації, передбаченою 96¹ КК України, а остання на меті не має кару (є іншим заходом кримінально-правового характеру відносно кримінальної відповідальності), тому залишати спеціальну конфіскацію і квазіконфіскацію у санкціях після слова «карається» виглядає по меншій мірі не логічно [4, с. 75].

Дуюнов В.К. зазначає, що квазіспеціальна конфіскація повинна застосовуватися поряд із конфіскацією майна як покаранням. Крім того вчений зазначає, що квазіспеціальна конфіскація має дуалістичну кримінально-правову природу. У разі, коли конфіскації засоби і знаряддя вчинення злочину, вона виконує, в основному, функцію превенції (є заходом безпеки). Якщо є майно (предмети) не призначене спеціально для скоєння злочину, має велику цінність (літак, автомобіль, катер), їх відібрання буде розцінюватися засудженим і суспільством як покарання [4, с.111-112].

Єрмак О.В. здійснивши порівняльний аналіз часткової конфіскації майна та квазіспеціальної конфіскації, наводить такі відмінні риси:

1. Конфіскація майна – це один із видів майнових покарань, тому що передбачена у вичерпному переліку видів покарань (ст. 51 КК України). Квазіспецконфіскація не є покаранням, тому що у переліку покарань її не передбачено.

2. Згідно з ч.2 ст. 59 КК України конфіскація майна встановлюється за тяжкі та особливо тяжкі корисливі злочини, а також за злочини проти основ національної безпеки України та

громадської безпеки незалежно від ступеня їх тяжкості і може бути призначена лише у випадках, спеціально передбачених у Особливій частині цього Кодексу. Квazіспеціальна конфіскація встановлюється за різні види злочинів незалежно від ступеня тяжкості і мотивів їх вчинення, тобто правила, зазначені в ч.2 ст. 59 КК України, на неї не поширюються.

3. Конфіскації, підлягає майно, яке належить засудженому. Квazіспеціальна конфіскація може підлягати, як майно засудженого, так й інше майно, що не може належати засудженому взагалі, або ж конкретно визначене майно, на яке засуджений не має права власності.

4. Квazіспеціальна конфіскація не має на меті кару на відміну від конфіскації майна як покарання. У ряді випадків предмети, що підлягають квazіспеціальній конфіскації взагалі не належать і не можуть належати засудженому [4, с. 75].

На основі вище наведеного, можна зробити висновок, що спеціальна конфіскація має складну правову природу, оскільки її можна розглядати, як у вузькому, так і в широкому розумінні, залежно від випадків застосування. До того ж спеціальна конфіскація є заходом кримінально-правового впливу, а не одним із видів покаранням.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/print>.
2. Батиргареева В.С. Спеціальна конфіскація як засіб запобігання злочинності в Україні // Наукові дослідження.
3. Гуторова Н.О. Проблеми кримінально-правової охорони державних фінансів України: дис. докт. юрид. наук: 12.00.08 // Н.О. Гуторова. – Національний університет внутрішніх справ МВС України. – Х., 2001. – 459 с.
4. Єрмак О.В. Конфіскація майна як покарання та квazіспеціальна конфіскація в кримінальному праві України // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія Юриспруденція, 2015. - №16. – Том 2. – с. 74-76.

5. Дуюнов В.К. Проблемы уголовного наказания в теории, законодательстве и судебной практике // В.К. Дуюнов //Курск, 2000.- 326 с.

**Бичок Тетяна Петрівна,
Карпюк Ірина Сергіївна,**
студенти групи ПБі-15-1 ННІ права
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник:
к.ю.н., доцент, професор кафедри
кримінального права та кримінології
Університету державної фіскальної служби України
Дідківська Галина Василівна,

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ В МІЖНАРОДНІЙ СИСТЕМІ БОРОТЬБИ ІЗ МІЖНАРОДНОЮ ЗЛОЧИННІСТЮ

Загальновизнано, що сьогодні міжнародна злочинність є тим негативним явищем, що завдає величезної шкоди економіці держав, підриває їх національну безпеку та створює загрозу міжнародному миру і безпеці. Одній державі украй складно вживати заходів, ефективних для боротьби з міжнародною злочинністю, не вдаючись до співпраці з іншими державами чи міжнародними правоохоронними організаціями. У зв'язку з цим боротьба зі злочинністю належить до пріоритетних напрямів міжнародного співробітництва усіх держав.

Варто зазначити, що за останні роки Україна стала об'єктом зростаючої зацікавленості міжнародних злочинців, зокрема у сфері відмивання «брудних» грошей та торгівлі зброєю. У зв'язку з цим подолання Україною міжнародної злочинності практично неможливе без її участі в міжнародному співробітництві в цій сфері.

Питання правового забезпечення діяльності України в міжнародній системі боротьби із міжнародною злочинністю розглядали такі науковці, як Войціховський А. В., Голіна В., Нуруллаєв І. О., Корольчук В. В., Борисов В. І., Топчій В. В. та ін.

Правову основу міжнародного співробітництва України у боротьбі зі злочинністю становить значна кількість як законодавчих актів, так і міжнародних угод. В сукупності вони визначають напрями зовнішньої політики України у сфері протидії злочинності.

Так, наприклад в Указі Президента України «Про Стратегію національної безпеки України» від 26.05.2015 р. до стратегічних цілей, пріоритетів та завдань політики національної безпеки України відносять розвиток міжнародного співробітництва у сфері забезпечення кібербезпеки, інтенсифікація співпраці України та НАТО, зокрема в межах Трастового фонду НАТО для посилення спроможностей України у сфері кібербезпеки, активізувати взаємодію з міжнародними антикорупційними організаціями, зокрема Групою держав Ради Європи проти корупції (GRECO) [1].

У ст. 7 Закону України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» від 30 червня 1993 р. передбачається, що «міжнародне співробітництво у сфері боротьби з організованою злочинністю ґрунтується на нормах міжнародного права і чинного законодавства України, міждержавних і міжурядових договорах, двосторонніх відомчих угодах» [2].

Необхідно підкреслити, що міжнародне співробітництво України у галузі боротьби зі міжнародною злочинністю розвивається на трьох рівнях, а саме на двосторонньому, регіональному й універсальному.

Двосторонні угоди дозволяють детально врегулювати відносини між конкретними державами з приводу запобігання міжнародної злочинності та врахувати інтереси кожної з них за конкретною проблемою. Так, прикладом двосторонніх угод слугує Угода між Кабінетом Міністрів України і Урядом Республіки Польща про співробітництво в сфері боротьби з організованою злочинністю від 03.03.1999 р.; Угода між Кабінетом Міністрів України і Урядом Словацької Республіки про співробітництво у боротьбі з організованою злочинністю від 05.12.2000 р.; Угода про співробітництво між Міністерством внутрішніх справ України та

Міністерством внутрішніх справ Республіки Польща в боротьбі зі злочинністю від 12.03.1992 р. та ін.

Крім того, що Україна підписала низку двосторонніх договорів, не слід забувати про співробітництво на регіональному рівні. Аналізуючи практику міжнародного співробітництва національних правоохоронних структур, варто вказати, що найбільш помітною є співпраця нашої держави із Радою Європи, що пояснюється спільністю інтересів в цьому напрямі. Про високий рівень такого співробітництва свідчать численні конвенції, зокрема Європейська конвенція про видачу правопорушників від 1957 р. (підписана Україною 29 травня 1997 р., ратифікована 16 січня 1998 р.); Європейська конвенція про взаємну допомогу у кримінальних справах від 1959 р. (підписана Україною 29 травня 1997 р., ратифікована 16 січня 1998 р.); Європейська конвенція про міжнародну дійсність кримінальних вироків від 1970 р. (підписана Україною 9 червня 2000 р., ратифікована 26 вересня 2002 р.); Європейська конвенція про передачу провадження у кримінальних справах від 1972 р. (ратифікована Україною 28 вересня 1995 р.); Конвенція про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом від 1990 р. (підписана Україною 29 травня 1997 р., ратифікована 26 січня 1998 р.); Конвенція про передачу засуджених осіб від 1983 р. (ратифікована Україною 28 вересня 1995 р.) тощо [3, с. 12].

Одним із головних міжнародно-правових договорів з приводу забезпечення участі в системі боротьби із міжнародною злочинністю, універсального рівня є Декларація про злочинність і суспільну безпеку 1996 року (підписана Україною). У ній, зокрема, було вказано, що всі держави-члени ООН повинні взяти на себе публічне зобов'язання взаємно співпрацювати з метою боротьби з небезпечною транснаціональною, в тому числі, організованою, злочинністю, незаконним обігом наркотиків та зброї, контрабандою інших незаконних товарів, організованою торгівлею людьми, терористичними злочинами, терористичним актам, корупції і відмиванням прибутків від небезпечних злочинів [4]. Даний акт є надзвичайно важливим у сфері

забезпечення діяльності України в міжнародній системі боротьби із міжнародною злочинністю. Оскільки передбачає обов'язок держав-членів (серед яких і Україна) сприяти розширенню співробітництва і допомоги у правоохоронній галузі на двосторонній, регіональній, багатосторонній та глобальній основі з питань, що стосуються питань боротьби із міжнародною злочинністю.

Отже, враховуючи вище зазначене можна зробити висновок, що база правового забезпечення участі України в системі запобігання міжнародній злочинності, на сучасному етапі, є доволі широкою, як на внутрішньому, так і на міжнародному рівні. Проте, в деяких аспектах потребує негайного удосконалення. Найперше, це вдосконалення повинно стосуватися узгодження внутрішнього законодавства відповідно до норм міжнародного права, з урахуванням напрацьованого протягом десятиліть досвіду і одночасне звернення до новітніх досягнень у цій сфері.

Список використаних джерел:

1. Про Стратегію національної безпеки України: Указ Президента України 26.05.2015 № 287/2015. // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/card/287/2015>.

2. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю: Закон України від 30.06.1993 № 3341-ХІІ. // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/card/3341-12>.

3. Войціховський А. В. Міжнародне співробітництво у боротьбі зі злочинністю як пріоритетний напрямок зовнішньої політики України / А.В. Войціховський. // Право і безпека. – 2010. – №3. – С. 10–15.

4. Декларація Організації Об'єднаних Націй про злочинність і суспільну безпеку (укр/рос) від від 12.12.1996 № 995_371. // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_371.

Богданець Вікторія Сергіївна,
студентка групи ПБП-16-6 ННІ права
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник:
к.ю.н., доцент, доцент кафедри
кримінального права та кримінології
Університету державної фіскальної служби України
Мудряк Тамара Олександрівна

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ НЕПОВНОЛІТНІХ

Сучасні реалії на жаль вражають стрімкою динамікою росту злочинності неповнолітніх та низкою проблем, що виникають при притягненні таких суб'єктів до відповідальності. Адже тонка грань між гуманністю та дієвістю призначеного покарання є одною з найбільш гострих проблем, що потребує наукового аналізу та розробки шляхів вдосконалення відповідальності неповнолітніх за злочини, передбачені Кримінальним кодексом України [1, с. 166].

Однією з найбільших проблем у сучасному світі є високий рівень злочинності серед неповнолітніх. Основними причинами даного явища є: особливості психіки суб'єкта (не повна сформованість психотипу призводить до можливості впливу негативного оточуючого середовища, що спричиняє легку можливість схилення неповнолітнього до поведінки, що відхиляється від прийнятих у суспільстві ціннісно-нормативних стандартів), рівень знань законів у неповнолітніх є дуже низький, проблема соціального сирітства, низький рівень правової культури та правового виховання особи.

Питанням кримінальної відповідальності неповнолітніх, звільнення їх від відповідальності та покарання протягом останніх років досліджували й вивчали такі вчені, як: Н. Л. Березовська, Ю. В. Баулін, В. М. Бородін, В. М. Бурдін, І. П. Васильківська, В. О. Глушкова, Т. О. Гончар, Л. С. Дубчак, Я. М. Квітка та ін.

Відповідно до ст. 22 Кримінального кодексу України (КК) кримінальної відповідальності підлягають особи, яким на момент вчинення злочину виповнилося шістнадцять років. Крім того, ч. 2 ст. 22 передбачає кримінальну відповідальність неповнолітніх

у віці від чотирнадцяти до шістнадцяти років лише за умисне вбивство, умисне тяжке тілесне ушкодження, терористичний акт, захоплення заручників, згвалтування, крадіжку, пошкодження шляхів сполучення і транспортних засобів, хуліганство та інші злочини перелік яких є невичерпним [2].

При призначення покарання неповнолітнім виникає ряд проблем, що унеможлиблює дотримання принципів справедливості, рівності, гуманізму та економії кримінальної репресії. Це у першу чергу зумовлено недосконалістю системи покарань, яка закріплена в ст. 98 КК України і, як наслідок, конструкцією санкцій Особливої частини Кодексу. З огляду на те, що не усі покарання можуть бути застосовані до неповнолітніх, кількість альтернативних санкцій щодо них різко зменшується, а це у свою чергу призводить до різкого зниження можливості індивідуалізації покарання.

Так, щодо осіб, які досягли 16 років може застосовуватися лише п'ять основних видів покарань (штраф, громадські роботи, виправні роботи, арешт, позбавлення волі на певний строк – ч. 1 ст. 98 КК України), а щодо осіб, які вчинили злочин у віці від 14 до 16 років, – лише два види покарання (штраф та позбавлення волі, оскільки ст. 100, ст. 101 КК України виключають застосування до них громадських та виправних робіт, а також арешту). У цьому контексті неповнолітній злочинець часто знаходиться у гіршому становищі порівняно з дорослою особою, яка вчинила злочин.

Відповідно до ч. 1 ст. 99 штраф застосовується лише до неповнолітніх, що мають самостійний доход, власні кошти або майно, на яке може бути звернене стягнення. Частина 2 цієї статті обмежує розмір штрафу: він може бути призначений у межах до п'ятисот встановлених законом неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з обов'язковим урахуванням судом майнового стану неповнолітніх [2].

Значно пом'якшені щодо неповнолітніх і такі види покарань, як громадські та виправні роботи. Ці види покарання можуть бути призначені тільки неповнолітнім від 16 до 18 років. Громадські роботи можуть бути призначені на строк від тридцяти

до ста двадцяти годин і тривалість їх не може перевищувати двох годин на день; строк виправних робіт встановлений від двох місяців до одного року, при цьому відрахування в прибуток держави призначаються судом у розмірі від п'яти до десяти відсотків.

На підставі ст. 101 арешт полягає у триманні неповнолітнього в умовах ізоляції в спеціально пристосованих установах і може бути призначений тільки неповнолітнім, які досягай на момент постановлення вироку шістнадцяти років і на строк від п'ятнадцяти до сорока п'яти діб. Позбавлення волі відповідно до ч.2 ст.102 взагалі не може бути призначено неповнолітньому, який вперше вчинив злочин невеликої тяжкості [2].

Крім того, КК визначає більш низькі (ніж повнолітнім) межі максимальних строків позбавлення волі. Частина 1 ст. 102 передбачає, що покарання у виді позбавлення волі особам, які не досягли до вчинення злочину вісімнадцятирічного віку, не може бути призначене на строк більше десяти років, а у випадках, передбачених в п.5 ч. 3 ст. 102 - не більше п'ятнадцяти років [2].

Аналіз теоретичних досліджень науки кримінального права, судової практики та практичне застосування заходів виховного характеру щодо неповнолітніх, дають підстави дійти до наступних висновків:

1. Види покарання, що передбачені кримінальним законодавством щодо неповнолітніх, потребують певної модернізації для ефективності у застосуванні судами, оскільки в основному найчастіше застосовується позбавлення волі на певний строк.

2. Індивідуалізація покарання із врахуванням особливостей суб'єкта злочину, умов життя та виховання, психологічного розвитку та дозрівання, як показала судова практика, є на досить низькому рівні.

3. Складність призначення такого виду покарання як штраф. У зв'язку із небажанням працедавців офіційно оформляти працевлаштовувати неповнолітніх працівників це унеможливило суд накладати даний вид відповідальності.

4. Громадські роботи мають високий коефіцієнт корисної дії та міжнародний досвід показує позитивний вплив даного виду покарання, напрооти цього, рівень призначення його в Україні є надзвичайно низький [3, с. 167].

З огляду на інтенсифікацію злочинності неповнолітніх виникає потреба в аналізі та удосконаленні видів відповідальності та звільнення від відповідальності даного суб'єкта права. Основною метою кримінальної відповідальності є виправлення та перевиховання осіб, що скоїли злочин. Доведено, що гуманність лежить в основі кожної норми КК України щодо неповнолітніх. Констатовано, що не всі норми є дієвими та практичними для виконання та вважаються малоефективними. Тому необхідним є оновлення методологічного підходу до санкцій, що застосовуються до неповнолітніх щодо розширення їх видів та індивідуалізації у виборі покарання. Вважаємо, що на сьогодні громадські роботи виступають найдієвішим найбільш ефективним видом покарання для неповнолітніх

Отже, кримінальна відповідальність неповнолітніх має свої особливості, а саме: до неповнолітніх застосовуються примусові заходи лише тоді, коли вичерпані усі інші заходи впливу на поведінку неповнолітнього, до них застосовуються певні види покарання, вчинення злочину неповнолітнім є обставиною, що пом'якшує відповідальність.

Список використаних джерел:

1. Ортинська Н. В. Кримінальна відповідальність неповнолітніх: оновлення методологічних підходів / Н.В. Ортинська // Форум права. 2015. № 5. С. 166–170.
2. Кримінальний кодекс України від 5 квіт. 2001 р. № 2341-III // Відомості Верховної Ради України. 2001. № 25. Ст. 131. (дата звернення: 01.02.2018).
3. Ортинська Н. В. Кримінальна відповідальність неповнолітніх: оновлення методологічних підходів / Н. В. Ортинська // Форум права. 2015. № 5. С. 166–170.

Божук Ірина Іванівна,
студентка групи ПБі-16-1 ННІ права
Університету Державної фіскальної служби України
Науковий керівник:
к.ю.н., доцент кафедри
кримінального права та кримінології
Університету державної фіскальної служби України
Бодунова Олеся Миколаївна

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ МІЖНАРОДНИХ КРИМІНАЛЬНО- ПРАВОВИХ НОРМ ЯК ФОРМА ВПЛИВУ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА НА КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ

Останнім часом спостерігається світова тенденція до взаємодії й взаємопроникнення міжнародних і внутрішньодержавних явищ та процесів, яка проявляється в поглибленні взаємодії міжнародного права з національними правовими системами в цілому та міжнародного кримінального права з внутрішнім кримінальним правом держав зокрема. Однак поки що сприйняття західних традицій відбувається в Україні однобічно [1, с. 397]. Надбання міжнародного права використовуються вітчизняним законодавцем не повною мірою, без глибокого аналізу норм міжнародних нормативних актів та врахування вітчизняних правових традицій. Ця проблема не оминула й сферу кримінального законодавства.

Виходячи із зазначеного та завдань, що стоять перед Україною у цьому напрямку, дана тема є актуальною та такою, що має теоретико-прикладне значення.

Необхідно наголосити, що до цього часу в Україні спеціальні комплексні наукові дослідження у сфері імплементації міжнародних кримінально-правових норм як форм впливу міжнародного права на національне право практично не здійснювались. Проте теоретичні основи взаємодії міжнародного і національного права досліджувались таким українським вченим-міжнародником, як В.Г. Буткевич [2, с. 32]. Окрім цього, окремі аспекти цієї проблематики досліджують такі науковці:

В.А.Бадира, О.В.Беца, І.Г.Богатирьов, В.В.Василевич, А.О.Галай, О.М.Джуза, Т.А.Денисова, О.В.Романенко, А.Х.Степанюк, Д.В.Ягунов та інші.

Основною метою є дослідження особливостей імплементації міжнародних кримінально-правових норм як форми впливу міжнародного права на національне право. Аналіз основних доктринальних підходів вчених щодо визначення поняття «імплементація» і відмежування його від інших подібних понять.

Насамперед слід зазначити, що термін «імплементація» (від лат. «impliko» – наповнюю, виконую, чи англ. «implementation» – здійснення, виконання) у доктрині міжнародного права та в теорії зазвичай означає процес здійснення, а точніше, реалізації положень міжнародних угод як на міжнародному рівні, так і в рамках національної юрисдикції [3, с. 188]. Попри різні доктринальні підходи щодо визначення поняття «імплементація», найбільш точним слід вважати визначення національно-правової імплементації як процесу, що припускає реалізацію норм міжнародного кримінального права на території держави у сфері дії внутрідержавного права за його допомогою і відповідно до визначеної процедури, забезпеченої організаційно-правовою діяльністю органів держави, спрямованою на фактичне виконання прийнятих державою міжнародних зобов'язань.

Обґрунтованою є думка А.Л. Лучініна про те, що термін «імплементація» не є синонімом до терміна «виконання», оскільки імплементація – це процес, тоді як виконання – можливий результат цього процесу [4, с. 25–26].

Для того щоб з'ясувати особливості імплементації як форми впливу міжнародного кримінального права на національне кримінальне право, спочатку необхідно проаналізувати й інші форми такого впливу. Так, О.Н. Шібков виділяє такі форми впливу міжнародного кримінального права на кримінальне право: посилення, рецепцію, імплементацію, – відзначаючи, що вони є видами інкорпорації, що при імплементації відбувається не буквально включення положень міжнародної норми в національний закон, а адаптація вже наявної кримінально-

правової норми або нової норми кримінального закону національним законодавцем відповідно до особливостей правової системи держави. Можна погодитися з критичним оціненням підходів О.Н. Шібокова, А.Г. Кібальника, описаним у праці В.А. Вдовіна, бо норма кримінального права не може включати акт міжнародного права. Інша точка зору, тобто визнання міжнародного права джерелом національного права і розгляд питання з позицій монізму, помилкова.

На думку фінського юриста М. Шейніна, подібний прийом національно-правової імплементації можна позначити терміном «транскрипція» (transcription). Погодимось з цією думкою, оскільки запропонований термін фактично відображає суть прийому рецепції, яка полягає у текстуальному відтворенні положень міжнародної угоди.

Розглядаючи системно процес взаємодії міжнародного та національного кримінального права, визначаючи загальні умови ефективності національно-правової імплементації, необхідно звернути увагу на той факт, що, крім збереження внутрішньої стійкості і стабільності розвитку кримінально-правової системи, вона постійно відчуває потребу у зовнішньому впливі, який, провокуючи конструктивну дезорганізацію або перенастроювання національної системи, тим самим підвищує її функціональні якості. Відомі приклади довільного трактування норм міжнародних угод з боку законодавця, що призводить до появи в кримінальному законодавстві норм, за якими вузько означені політичні завдання, тобто до деформації взаємодії міжнародного та національного кримінального права.

Б.Л. Зімненко заперечує можливість безпосереднього застосування при певних умовах і навіть з санкції держави норм міжнародного права у внутрідержавній сфері і вважає, що при використанні інкорпораційного посилення застосовують не міжнародну, а комплексну норму, що утворюються при включенні окремих положень міжнародного права у правову систему країни і з'єднання таких положень з положеннями внутрідержавних правових джерел [5, с. 106-108]. Така позиція є

спірною, оскільки відома практика безпосереднього застосування міжнародних угод.

Нині Угоди України щодо протидії злочинності, укладені в рамках співпраці з ООН, ЄС, РЄ, іншими регіональними і світовими організаціями й установами, стають одним із формальних джерел національного кримінального права. Тому такий вплив є реальним, тому що і кримінальне законодавство і Кримінальний кодекс зазнали багатьох змін через те, що Україна взяла обов'язок виконання положень міжнародного права з питань кримінальної політики боротьби зі злочинами міжнародного характеру, міжнародними злочинами, міжнародної співпраці в антикримінальній діяльності. Окрім двох десятків Конвенцій, на території України діють Статут Міжнародної організації кримінальної поліції (Інтерполу) 1956 р. і Положення про бюро по координації боротьби із організованою злочинністю та іншими небезпечними видами злочинів на території СНД 1993 р., що визначають статус окремих міжнародних організацій у боротьбі зі злочинністю. Так, в Україні діє Українське бюро «Інтерпол» як самостійний структурний підрозділ апарату Міністерства внутрішніх справ, а також регіональний орган – «Європол».

Таким чином, можна зробити висновок, що основною метою імплементації міжнародних кримінально-правових норм як форми впливу міжнародного права на національне право є зміна чинного законодавства на виконання міжнародних зобов'язань з урахуванням особливостей кримінально-правової системи, структури чинного галузевого законодавства, особливостей законодавчої техніки. Це дає змогу законодавцю виконати завдання щодо реалізації положень міжнародної угоди і підвищити якість законодавства, причому положення норм міжнародного кримінального права є імпульсом, який ініціює перегляд положень національного законодавства у випадках, коли це прямо передбачено в тексті міжнародної угоди або вимагається згідно із законом. На ефективність імплементації безпосередньо впливає якість національного законодавства, а також вибір законодавцем способів імплементації: рецепції, адаптації, перетворення і відсилання.

Список використаних джерел:

1. Ніколайченко Г.М. Вплив глобалізації на національну політичну й правову культуру // Форум права. 2009. № 1. С. 392–397 URL: <http://www.nbuu.gov.ua>
2. Буткевич В.Г. Теоретические основы взаимодействия международного и внутригосударственного права: автореф. дис. ... докт. юрид. наук. К., 1980. С. 32.
3. Кибальник А.Г. Современное международное уголовное право: понятие, задачи и принципы СПб.: Изд-во «Юридический центр Пресс», 2003. С. 188.
4. Лучинин А.Л. Особенности механизма имплементации европейского права: дис. ... канд. юрид. наук. Казань, 2006. С. 25–26.
5. Зимненко Б.Л. О применении норм международного права судами общей юрисдикции: [справочное пособие] М.: Статут; РАП, 2006. 539 с.

**Бондарева Анна Валеріївна,
Тименко Вікторія Сергіївна,**

студенти ПБ 16-2 групи ННІ права
Університету державної фіскальної служби України

Науковий керівник:

к. ю. н., доцент кафедри
кримінального права та кримінології
Університету державної фіскальної служби України

Супрун Тетяна Миколаївна

ПРОБЛЕМАТИКА ІНДИВІДУАЛЬНОГО ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИНАМ ОРГАНАМИ ВНУТРІШНІХ СПРАВ У СИСТЕМІ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ

Сучасна злочинність в Україні характеризується високим рівнем, несприятливою динамікою та структурою її поширення. Тому проблема протидії злочинності є досить актуальною в процесі формування правової держави, створення якої неможливе без підтримання громадської безпеки суспільства шляхом наступальної протидії злочинності та забезпечення

належного правопорядку, що втілюється в діяльності органів внутрішніх справ. У зв'язку з цим, даному державному органу в індивідуальному порядку було надано коло обов'язків для здійснення контролю над кримінальною ситуацією з метою зниження злочинності.

З поміж вчених, які досліджували дане питання варто виокремити: Г. А. Аванесова, А. І. Алексеева, О. М. Бандурка, С. С. Галахова, В. О. Глушкова, С. С. Голіна, Л. М. Давиденко, І. М. Даньшина, Е. А. Дідоренко, А. І. Долгова, А. Е. Жалінський, А. П. Закалюк, І. І. Карпець, Я. Ю. Кондратьєва, Н. Ф. Кузнецова, О. М. Литвинов, А. Г. Лекарь, В. В. Лунєєва, А. О. Марієнко, С. Г. Міщенко, П. П. Михайленко, В. С. Овчинська, О. А. Шевченко, О. М. Яковлева та ін. Проте на наш погляд питання протидії злочинності в сфері компетенції органів внутрішніх справ є недостатньо вивченою й потребує подальшого дослідження.

Як відомо, протидія злочинності є різновидом правоохоронної діяльності, що спрямована на зменшення, усунення та запобігання злочинів на території країни, що передбачено Основним законом України [1].

Зі статистичних даних динаміка злочинності протягом останніх п'ять років характеризується хвилеподібними коливаннями, найвище значення амплітуди яких припадає на 2013 рік, де кількість злочинів Генеральною прокуратурою України було зареєстровано 563,6 тисяч., а за 2017 рік 523,9 тисяч злочинів. Цифри величезні, але загальний рівень злочинності в країні знизився. Порівняно з 2016 роком рівень злочинності в Україні впав на 13,6% [2].

Процес протидії злочинності, як зазначає С. Г. Міщенко, охоплює виявлення та розкриття злочину, а саме: встановлення суб'єкта його вчинення, стадій на підставі дій процесуально-нормативного характеру, що зрештою складає комплекс заходів щодо притягнення до кримінальної відповідальності злочинця. При цьому «притягнення» є не чим іншим, як процесом збирання доказів винуватості суб'єкта у вчиненні злочину [3, с. 195].

Іншої точки зору дотримуються О. М. Бандурка та Л. М. Давиденко щодо інтерпретування змісту поняття протидія злочинності, вони вважають, що вона охоплює як боротьбу зі злочинністю, так і боротьбу в аспекті запобігання їй. Тому сферу поширення протидії злочинності в суспільних відносинах окреслюють наступну:

1. Загальну організацію протидії злочинності, що включає організаційні, управлінські, профілактичні, контрольні та інших дій компетентних органів.

2. Правоохоронну діяльність, що полягає в здійсненні й реалізації правозастосовних функцій державними органами, громадськими організаціями чи громадянами.

3. Попередження злочинності, що передбачає реалізацію заходів протидії розвитку злочинного наміру на всіх стадіях вчинення злочину [4, с. 186].

З вищезазначеного можна визначити такі завдання, які відображають протидії злочинності в теоретичній площині: по-перше, з'ясування причин, що вплинули на вчинення злочинів та їх усунення на початковому етапі; по-друге, виявлення потенційних злочинців та проведення превентивних дій спрямованих на запобігання вчинення нових злочинів; по-третє, залучення та впровадження заходів щодо протидії злочинності та виховання суспільства в дусі законослухняних громадян.

Таким чином, запобігання злочинності – це сукупність заходів, спрямованих на окремі групи та конкретних осіб, які ведуть злочинний спосіб життя та сприймають його позитивно, з метою запобігання злочинній поведінці та наміру вчинення злочину.

Варто зазначити, що під час запобігання злочинам особливе значення має індивідуальне запобігання злочинам, адже воно стосується конкретних осіб, які потенційно можуть вчинити злочин. Метою такого запобігання є зміна поведінки через безпосередній вплив на свідомість особи, що виявляється у формі свідомих спонукань. Головним завданням індивідуального запобігання злочинам є виявлення особи, до якої треба застосувати заходи впливу [5, с. 194].

Дана компетенція належить органам внутрішніх справ, де вони виступають одними з головних суб'єктів індивідуального запобігання злочинам, до яких відносять: підрозділи кримінальної, патрульної, спеціальної поліції тощо. Їхня діяльність допомагає ефективно реалізовувати державну стратегію запобігання правопорушенням, у тому числі й злочинам та інших заходів пов'язаних із розшуком, затриманням злочинців, відшкодування потерпілим збитків, удосконалення правової бази запобігання злочинності та всебічне, повне та своєчасне інформування населення про результати власної діяльності. Проте досить часто ефективність таких дій бажає бути кращою, адже залишається проблема відсутності формалізованого обліку даних про правопорушників, обмеження часового виміру, за який необхідно зібрати відповідний матеріал та неясність уявлень про те, яке коло суб'єктів необхідно вивчити для правильної тактики застосування індивідуального запобігання злочинам.

На наш погляд, слід посилити вивчення осіб, до яких раніше вже було застосовано заходи впливу в адміністративному та кримінальному порядку, проте на шлях виправлення вони не стали. Це потрібно для того, щоб унеможливити повторності (рецидиву) вчинення злочину з їх сторони. Також здійснити моніторинг по виявленню й перевірці осіб з антигромадськими поглядами, способом життя та протиправною поведінкою, бо вони є початковим осередком криміногенного середовища.

Механізм індивідуального запобігання злочинам органами внутрішніх справ має включати проведення з потенційно злочинними особами мотиваційних бесід та організації спостереження й отримання оперативної інформації про їх діяльність за для формування правової поведінки в даних осіб. У цих діях може використовуватися заходи переконання, соціальної допомоги, профілактичний контроль тощо. В кінцевому етапі має відбуватися фіксація досягнутих цілей та зняття особи з профілактичного обліку органів внутрішніх справ.

Правова основа запобіжної діяльності органів внутрішніх справ є законодавчі та інші нормативно-правові акти, що

комплексно регулюють статус, завдання, мету, функції їх діяльності, проте не звертається належна увага щодо виокремлення та прийняття Закону України «Про запобіжну діяльність в галузі протидії злочинності», де б зазначався більш широкий перелік органів, в тому числі органів внутрішніх справ, та розмежовувалася їх індивідуальна компетенція. Ці дії допомогли налагодити ефективний механізм протидії правопорушенням та злочинам і допоміг сформувати правову державу, де буква закону мала вирішальне значення.

Отже, на нашу думку, основними проблемами діяльності органів внутрішніх справ щодо індивідуального запобігання злочинам є:

1) недосконалість нормативно-правового забезпечення, що можливо виправити шляхом прийняття нового нормативного акту, щоб врегулював питання про запобіжну діяльність в галузі протидії злочинності;

2) неефективність правового механізму органів внутрішніх справ щодо індивідуального запобігання злочинності, що можна усунути формуванням якісної системи дій цих органів щодо потенційних злочинців шляхом мотиваційних бесід з перевиховання та проведення заходів: переконання, соціальної допомоги, профілактичний контроль тощо.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 255/96ВР. – URL: <http://zakon3.rada.gov.ua>.

2. Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування (2013–2017 рр.): статистична інформація Генеральної прокуратури – URL : <http://www.gp.gov.ua/ua/stat.html>

3. Шевченко О. А. Запобігання злочинам як один із пріоритетних напрямів протидії злочинності / О. А. Шевченко // Право і суспільство – 2012. – Випуск 3 – С. 194–197.

4. Бандурка О.М., Литвинов О.М. Протидія злочинності та профілактика злочинів: Монограф. – Х., 2011. – С. 308.

5. Марієнко А .О. Індивідуальне забезпечення злочинам органами внутрішніх справ у системі протидії злочинності: сучасний стан проблеми / А. О. Марієнко // Національний юридичний журнал: Теорія і практика – 2014. – С. 192 –197.

Бумбур Вікторія Вадимівна,
студентка 2 курсу ННІ права
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник:
к.ю.н., доцент кафедри
кримінального права та кримінології
Університету державної фіскальної служби України
Бодунова Олеся Миколаївна

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ОРГАНІЗОВАНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ

На початку ХХІ століття, Україна як учасник глобалізаційних процесів, що відбуваються у світі, не може не враховувати наслідків таких процесів. Одним з яких є сучасна організована злочинність, яка становить небезпеку не лише національним інтересам окремих держав, а й пряму загрозу міжнародній безпеці, набуваючи транснаціонального характеру. Відтак стають актуальними дослідження сучасних тенденцій розвитку кримінально-правової політики України та шляхів її удосконалення на законодавчому рівні. У зв'язку з цим резолюцією 55/25 Генеральної Асамблеї від 15 листопада 2000 р. була прийнята Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності, яку Україна ратифікувала 4 лютого 2004 р.

В останні роки неухильно простежується тенденція до появи нових способів взаємодії та інтеграції організованих злочинних груп в злочинні співтовариства, формуванню і консолідації більших злочинних спільнот, що підсилюють свій потенціал і вплив у суспільстві. Злочинні організації активно створюються для вчинення тяжких та особливо тяжких злочинів у сфері економіки, наркобізнесу, для вчинення терористичних

актів та ін. В результаті їх діяльності істотно збільшується кількість жертв, значно зростає розмір заподіяної ними матеріальної шкоди. Правоохоронні органи досі не можуть достатньо ефективно боротися з цим у край негативною і надзвичайно небезпечним для нашої держави і суспільства соціально-правовим явищем. Зокрема, існують труднощі в доказуванні самого факту створення злочинної організації або керівництва нею. Особливо це стосується випадків, коли його учасниками не скоєно конкретних злочинів.

Варто зазначити, що аналіз виявлених злочинів, які скоєні у складі організованих груп та злочинних організацій (далі ОГ і ЗО), свідчить, що в Україні їхня кількість за останні роки зменшилася. Так, якщо в 2008 році таких злочинів було скоєно 3670, в 2012 році – 2128, то в 2013 році – 800. Окремо слід зупинитися на кількості створених злочинних організацій, оскільки, згідно чинного кримінального законодавства України вони створюються з чітко визначеними цілями. Аналіз статистичної звітності свідчить, що динаміка такого злочину як створення злочинної організації є нестабільною. Зокрема в 2008 році було виявлено 13 таких організацій, 2009 році – 22, 2010 році – 15, 2011 році – 16, 2012 році – 13 і в 2013 році – 7. За останні два роки територіальний розподіл цього виду злочинності засвідчив, що за кількістю виявлених ОГ та ЗО лідером є м. Київ, тоді як у попередні роки домінували такі міста як Донецьк і Дніпропетровськ.

З урахуванням того, що діяльність злочинних організацій реалізується в сфері економіки, управління і у соціальній сфері, дана обставина дозволяє виділити основні види такої діяльності (хоча тут треба відзначити, що більші організації, співтовариства для досягнення намічених цілей сполучають нижче перераховані види діяльності), до яких можна віднести: наркобізнес, порнобізнес і організована проституція, ігорний бізнес, підпільний автомобільний бізнес, незаконна торгівля людьми або органами людського тіла, зброєю, сировиною, енергоресурсами, металом, релігійними, художніми й історичними цінностями, антикваріатами, рідкими дикими й свійськими тваринами,

контрабанда і незаконна міграція, протиправна діяльність в окремих галузях економіки і на транспорті, протиправна діяльність у кредитно-фінансовій сфері й у сфері приватизації, промислове й інше шпигунство, комп'ютерна злочинна діяльність, забезпечення «безпеки» окремих комерційних і інших структур і ін. У результаті такої діяльності крім некримінальних дій злочинними організаціями здійснюються кримінальні правопорушення, які служать головним засобом досягнення злочинних цілей – це збагачення і досягнення контролю в певній соціальній сфері або на певній території. Члени таких організацій використовують більш продумані, підготовлені і небезпечні способи вчинення і приховання спільних злочинних операцій, колективно вибирається і готується відповідна сприятлива для злочинної діяльності обстановка.

Враховуючи те, що сучасне злочинне середовище має стійку тенденцію до вдосконалення злочинної кваліфікації, внутрішньої організованості, професіоналізму, технічної оснащеності тощо, важливим для забезпечення прав та законних інтересів особи, суспільства і держави від злочинних посягань ОГ та ЗО є розробка сучасних заходів протидії, які були б адекватними проявам, формам і методам здійснення злочинної діяльності цих злочинних угруповань.

Основними серед таких заходів є:

1) політичні, що спрямовані на формування політичної культури політичних інституцій держави, ліквідацію політичної корупції, прозорості діяльності політичних партій, формування ними вищих державних органів на засадах високої моральності, професіоналізму, демократії, конкурсного підбору кадрів, ліквідації кумівства, клановості, сімейственості і т. ін.;

2) організаційно-правові, що спрямовані на:

а) удосконалення всіх інститутів цивільного, господарського, адміністративного, трудового законодавства, законодавства;

б) удосконалення законодавства у сфері боротьби з організованою злочинністю та здійснення реформи органів кримінальної юстиції, метою якої є становлення в Україні

системи кримінальної юстиції та органів правопорядку.

Запропонованими заходами не вичерпується підвищення ефективності системи протидії організованій злочинності, подальша їх розробка є одним із основних напрямів діяльності науковців, законодавців та правозастосовників.

Підводячи підсумок, констатую, що організована злочинність в Україні зазнала значних змін. Так для такого виду злочинності характерні високі корупційні та міжнародні зв'язки, збільшення її формування на етнічній основі.

Практика боротьби з організованою злочинністю показує на те, що злочинні організації сьогодні усе більше спеціалізуються на поставках незаконних товарів і послуг, вивозі металів, сировини та енергоресурсів, а також прагнуть до транснаціональної кримінальної діяльності, до розширення контактів з міжнародними злочинними організаціями.

Список використаних джерел:

1. Бобрик К. Ю. Историко-правовые аспекты борьбы с созданием преступных организаций / К. Ю. Бобрик // Право и политика. Научно-методический журнал. – Бишкек, 2013. – № 4. – С. 74–79.

2. Статистична звітність форми № 1 (річна) «Єдиний звіт про злочинність» // Офіційний веб-сайт Міністерства внутрішніх справ України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mvs.gov.ua/mvs/control>.

3. Кулик О. Г. Злочинність в Україні на початку ХХІ століття: монографія / О. Г. Кулик. – К. : Юрінком Інтер, 2013. – 272 с.

4. Злочинність у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів // Статист. звіт. про результати боротьби зі злочинністю в Україні за 2006 рік: МВС України, Департ. інформ. технологій. – К, 2007.

5. Організована злочинність в Україні та країнах Європи: Посібник / За заг. ред. О.М. Джужі. – К.: Нац. ун-т внутр. справ, 2007. – 248 с.

Вітюк Ілля Анатолійович,
аспірант кафедри кримінального права та кримінології
Університету державної фіскальної служби України

Науковий керівник:
к.ю.н., доцент, професор кафедри
кримінального права та кримінології
Університету державної фіскальної служби України
Дідківська Галина Василівна

ДЕТЕРМІНАНТИ ВІДМИВАННЯ КОШТІВ ЗДОБУТИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ

В науковій літературі під причинами злочинності розуміються такі явища, які знаходяться в безпосередньому зв'язку із злочинністю. Від причин злочинності необхідно відрізнити умови, що сприяють учиненню злочину, під якими розуміють ті явища і факти реальної дійсності, які безпосередньо не спричиняють злочини, але їх наявність може сприяти виникненню у людини наміру вчинити злочин. До умов злочинності також входять так звані фонові явища, під якими розуміють негативні процеси в суспільному житті, які не перебувають у прямому причинному зв'язку із злочинністю, але можуть сприяти або створювати умови для вчинення злочину. Звичайно, можна класифікувати причини та умови легалізації злочинних доходів за багатьма підставами. Залежно від змісту виділяють такі види причин та умов відмивання незаконних доходів: економічні, політичні, правові, організаційні та технічні [1, с. 320].

Найбільш важливі економічні детермінанти відмивання злочинних коштів, адже економічні відносини є основою переважної частини злочинів. Економічна криза, що є однією з основних передумов поширення тінізації економічних відносин в Україні, наслідком чого стало значне підвищення рівня економічної злочинності. Кумулятивний вплив на розширення частки тіньової економіки в Україні посилювався такими факторами як: інфляція; недосконалість систем оподаткування та грошового обігу; надмірна монополізація економіки.

Подальшого розвитку економічні причини та умови легалізації злочинних доходів набули у зв'язку із невдалими економічними реформами в перехідний період розвитку національної економіки.

Інший аспект легалізації злочинних доходів в Україні – це діяльність професійних кримінальних структур у фінансовому секторі з акцентуванням останніми роками на відмиванні злочинних доходів. Діяльність цих структур обумовлена недосконалістю законодавства в сфері фінансового моніторингу, непрозорістю процесів приватизації державного майна, можливістю здійснення фінансових операцій через офшорні зони [2, с.50]. Для цих осіб ця діяльність є основним джерелом доходів, і в сучасних умовах спостерігається її професіоналізація та інтернаціоналізація.

Політичні причини та умови відмивання злочинних доходів в Україні тісно переплітаються з економічними перетвореннями, розпочатими зі здобуттям незалежності. При цьому економічна політика в Україні не відрізнялася стабільністю. Економічна криза, яка виникла внаслідок проведення ринкових реформ, помилки, допущені в процесі їх проведення, призвели до вкрай нестабільної політичної ситуації в країні, що поглиблювалася ситуаціями, коли реальні важелі впливу переходили від чинної влади до опозиційних сил, і навпаки. Як наслідок – значною мірою змінювався напрям економічної політики в Україні. У цьому контексті нерозробленість і непослідовність економічної і політики у сфері протидії злочинності виступили умовою зростання злочинності в Україні. Відмивання злочинних доходів безпосередньо взаємозв'язано з ефективністю державної політики, оскільки лише грамотна економічна політика, спрямована на забезпечення добробуту серед населення, здатна усунути причини корисливої злочинності, а грамотна робота правоохоронних органів здатна забезпечити ефективну протидію легалізації злочинних доходів.

Політичні детермінанти відмивання злочинних доходів в Україні посилювалися тенденціями, притаманними країнам із перехідною економікою, а саме: участь публічних осіб у

комерційній діяльності, лобізм, надання пільг «своїм» фірмам із одночасним вилученням державних ресурсів, бюрократичний «рекети», асиметрія в інформаційному забезпеченні [3, с.520].

Тож, як бачимо, економічні та політичні реформи, які відбуваються в Україні з часу здобуття незалежності і до сих пір, не могли не вплинути на соціальну структуру населення. Непродуманість економічних реформ призвела до різкого розшарування в суспільстві, відтак велика кількість людей опинилася на межі бідності, що спричиняло соціальну напруженість у суспільстві. Природним наслідком цих процесів стало те, що для багатьох людей, які опинилися в таких умовах не зосталося духовних цінностей [4, с.190].

Список використаних джерел:

1. Користін О.Є. Відмивання коштів: теоретико-правові засади протидії та запобіганню в Україні: монографія / Користін О.Є. – К., 2007. – 448 с

2. Москаленко Н. В. Фінансовий моніторинг як інструмент економічної безпеки / Н. В. Москаленко // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. – 2009. – № 1. – С. 1–7.

3. Флейчук М. І. Легалізація економіки та протидія корупції у системі економічної безпеки: теоретичні основи та стратегічні пріоритети в умовах глобалізації / М. І. Флейчук. – Львів: Ахілл, 2008. – 660 с

4. Соловій Я. І. Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом: монографія / Я. І. Соловій, В. В. Дутка, А. В. Дутка. – Івано-Франківськ: Надвірнянський друк, 2008. – 231 с.

Герасімчук Юлія Олександрівна,
здобувач вищої освіти другого
(магістерського) рівня вищої освіти ННІ права
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник:
к.ю.н., доцент кафедри
кримінального права та кримінології
Університету державної фіскальної служби України
Бодунова Олеся Миколаївна

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА НЕЗАКОННОГО ОБІГУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН, ЇХ АНАЛОГІВ ТА ПРЕКУРСОРІВ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Однією із глобальних та найгостріших проблем сучасного суспільства є проблема наркоманії та, відповідно, збільшення кількості вчинення злочинів у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів (далі – злочинів у сфері обігу наркотичних засобів). Це є проблема не лише національного, а й транснаціонального характеру, яка стосується як України, так і світу.

Протягом останніх років, враховуючи складне економічне, соціальне й політичне становище, що склалося в Україні, кількість вчинених злочинів у сфері обігу наркотичних засобів лише зростає. За кількістю вчинених злочинів, серед усіх видів (виходячи зі статистики по кількості зареєстрованих кримінальних правопорушень та засуджених осіб), злочини у зазначеній сфері займають друге місце за поширеністю в Україні. Більше ніж 12 000 осіб кожного року визнаються винними у вчиненні злочинів, пов'язаних з незаконним обігом наркотиків [1].

Актуальність даної теми обумовлена необхідністю встановлення достатньої міри відповідальності за вчинення злочинів у сфері обігу наркотичних засобів як для осіб, що займаються їх виробництвом, виготовленням чи збутом, так і для осіб, що здійснюють вживання наркотичних засобів або схиляють до їх вживання. Адже, крім загальновідомого згубного впливу

наркотичних засобів на здоров'я людини, що їх вживає, подальшого деградування особистості, відбувається поступовий незворотний процес занепаду нації.

За роки незалежності України показники захворюваності на розлади психіки внаслідок вживання наркотичних речовин зросли в 2,5-3 рази та у 25 разів збільшилася кількість неповнолітніх осіб, які вживають наркотичні речовини [2]. На 01.01.2017 р. в Україні під наглядом перебуває 694 928 осіб із розладами психіки та поведінки через вживання психоактивних речовин (диспансерна і профілактична група нагляду) або 1631, 6 на 100 тисяч населення (на 0, 72 % менше, ніж у 2015 році) [3, с. 91]. Ці показники свідчать про необхідність нагальної потреби боротьби з таким негативним явищем як наркоманія, що стала однією з сучасних «важко виліковних хвороб» суспільства.

Враховуючи криміногенну ситуацію в Україні, яка склалася протягом тривалого часу, законодавцем були криміналізовані діяння, що стосуються незаконного обігу наркотичних речовин. Так, Кримінальним кодексом України (далі - ККУ) передбачено ряд статей, згрупованих в окремий Розділ XIII (статті 305-320 ККУ), що передбачають відповідальність за діяння, пов'язані з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин.

Крім того, в Україні існує розвинена база законодавчих актів, спрямованих на боротьбу та протидію розповсюдження, наркотичних засобів, наркоманії та наркобізнесу. Крім того, є і низка міжнародних актів, ратифікованих Україною, що є частиною національного законодавства у сфері протидії обігу наркотичних засобів (Єдина Конвенція ООН про наркотичні засоби 1961 р., Конвенція про психотропні речовини 1971 р., Конвенція про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин 1988 р.).

Для більш детального розуміння зазначеного питання, доцільно дати визначення таким основним поняттям як «наркотичні засоби», «психотропні речовини», «прекурсори». Так, відповідно до Закону України «Про наркотичні засоби, психотропні речовини та прекурсори», під наркотичними засобами розуміють речовини природні чи синтетичні,

препарати, рослини, включені до Переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів. Психотропні речовини – речовини природні чи синтетичні, препарати, природні матеріали, а прекурсор – це речовини, які використовуються для виробництва, виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин [4].

Щодо незаконності самого обігу наркотичних засобів, то він означає, що такий обіг відбувається з порушенням норм чинного законодавства України. Як зазначає М. І. Мельник, протиправна сутність діянь, пов'язаних з незаконним обігом наркотичних засобів полягає у тому, що вони вчиняються поза державним замовленням, пов'язані із задоволенням немедичних потреб у наркотичних засобах, або створенням умов, які сприятимуть потраплянню їх до осіб, котрі займаються нелегальною торгівлею чи зловживають ними. Перелічені діяння вважаються незаконними у разі їх вчинення суб'єктами, які взагалі не мають на це права або ж реалізують його з порушенням встановлених правил обігу наркотичних засобів [5, с. 891].

Тобто, будь-яке діяння, пов'язане з виготовленням чи використанням заборонених чинним законодавством України наркотичних засобів чи інших речовин, включених до Переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, передбачає встановлення кримінальної відповідальності, передбаченої ККУ.

Темпи поширення наркоманії в Україні залишаються доволі високими. На кожні 10 тисяч населення в середньому 32 особи незаконно вживають наркотичні засоби або психотропні речовини [6, с. 198].

За офіційною статистикою Генеральної прокуратури України в Єдиному реєстрі досудових розслідувань, лише за січень 2018 року зареєстровано 3 834 кримінальні правопорушення у сфері обігу наркотичних засобів. Якщо проаналізувати статистику вчинення за попередні роки в діапазоні 2013-2017 років, то можна побачити зменшення кількості вчинених кримінальних правопорушень, за винятком 2017 року. Так, у 2013 році було зареєстровано 33 982 злочинів у сфері обігу наркотичних речовин,

у 2014 – 30 494, 2015 – 25 908, 2016 – 23 029, 2017 – 29 010 відповідно. Також спостерігається зменшення частки даних кримінальних правопорушень у загальному об'ємі злочинів, зареєстрованих Генеральною прокуратурою України (з 6,03% у 2013 році до 3,89% у 2016 році) [7].

Незважаючи на певні позитивні тенденції протягом декількох років щодо зменшення рівня злочинності у сфері обігу наркотичних засобів, наркобізнес був, є і залишається джерелом надприбутків, які одержуються незнаним шляхом, при цьому, наносячи непоправну шкоду сучасному суспільству. Адже в результаті поширення наркотичної залежності серед населення, відбувається зростання загального рівня злочинності.

Таким чином, виходячи із вище наведеного, злочини у сфері обігу наркотичних речовин є глобальною проблемою сучасного українського суспільства, «хворобою» нації, нагальне вирішення якої має стати пріоритетним завданням уповноважених органів держави. Адже, незаконний обіг наркотиків, наркобізнес, що постійно розвивається є потужним стимулом до зростання загально кримінальної та економічної злочинності. Ми вважаємо, що має бути встановлений належний контроль за особами, які вже вживають наркотичні речовини та проведені профілактичні заходи з тими особами, які перебувають у зоні ризику.

Список використаних джерел:

1. Юридична консультація в Інтернеті. Незаконне зберігання, виготовлення та придбання наркотиків та психотропних речовин. Дата публікації: 10.02.2016. URL: http://www.pozov.com.ua/ua/posts_ua/zberigannja-narkotyktiv-psyhotropiv.html

2. Управління охорони здоров'я. Наркоманія – проблема сучасного суспільства. Дата публікації: 14.07.2014 р. URL: <http://www.medycyna.sm.gov.ua/index.php/en/370-narkomaniya-problema-suchasnogo-suspilstva>

3. Національний звіт за 2017 рік щодо наркотичної ситуації в Україні (за даними 2016 року). Поглиблений огляд наркоситуації в

Україні для Європейського моніторингового центру з наркотиків та наркотичної залежності. Київ, 2017 р. 225 с.

4. Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори: Закон України від 15.02.1995 р. №60/95-вр (у редакції від 28.12.2015 р.). Відомості Верховної Ради України. 1995. №10. Ст.60. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/60/95-%D0%B2%D1%80>

5. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України. – 6-те вид., перероб. та доповн. / за ред.. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. Київ. Юридична думка, 2009. 1236 с.

6. Грень Р. Р. Сучасний стан злочинності в Україні у сфері обігу наркотичних засобів. Порівняльно-аналітичне право. №2. 2016. С. 197-200. URL: http://www.pap.in.ua/2_2016/60.pdf

7. Інформація щодо зареєстрованих кримінальних правопорушень та результати їх досудового розслідування : офіційний сайт Генеральної прокуратури України. URL: <http://www.gp.gov.ua/ua/statinfo.html>

**Герус Наталія Валеріївна,
Сливка Андрій Володимирович,**
студенти групи ПБі-15-1 ННІ права
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник:
к.ю.н., доцент, професор кафедри
кримінального права та кримінології
Університету державної фіскальної служби України
Дідківська Галина Василівна

СТАНОВЛЕННЯ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ У СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ МІЖНОРОДНІЙ ЗЛОЧИННОСТІ

Злочинність на сучасному етапі розвитку суспільства становить надзвичайно серйозну проблему. Вийшовши за межі кордонів певної держави, злочинність набула небезпечного транснаціонального характеру. Сьогодні уряду будь-якої держави (незалежно від засобів і ресурсів, якими вона володіє)

украї складно вживати заходів, ефективних для запобігання злочинності, не вдаючись до тієї або іншої форми міжнародного співробітництва [1. с, 77]. Усі країни світу повинні усвідомлювати, що жодна з них не захищена від зіткнення із транснаціональною злочинністю. Саме тому в сучасному світі запобігання та боротьба зі злочинністю належить до пріоритетних напрямів міжнародного співробітництва країн і зумовлена необхідністю взаємодії всіх держав у цій важливій справі [2.с, 106]. Потрібно зауважити, що на сьогоднішній день ототожнюється міжнародна і транснаціональна злочинність.

Варто зазначити, що питання злочинності вийшло за межі кордонів однієї держави, тому співробітництво держав у боротьбі зі злочинністю ведеться з найдавніших часів. Історично міжнародне співробітництво держав у боротьбі зі злочинністю зумовлювалося характером злочинності, яка загрожувала світовій спільноті [2. с, 118]. Потреба в правовій взаємодопомозі держав зростала адекватно зростанню міжнародної злочинності й осмисленню її негативного впливу на суспільні відносини.

Нині міжнародне співробітництво передбачає спільну роботу, участь у спільних справах, що належать до відносин між народами, державами, у будь-якій сфері. Відповідно до Статуту ООН, Декларації про принципи міжнародного права, Заключного акта Наради з безпеки й співробітництва держав у Європі, усі держави повинні підтримувати й розвивати співробітництво одна з одною та, відповідно, із цілями й принципами Статуту ООН, іншими міжнародно-правовими документами та зобов'язаннями [3]. Сфера такої взаємодії розширюється відповідно до процесу інтернаціоналізації злочинності й зміни характеру певних її видів. Найбільшу тривогу викликають такі види міжнародної злочинності, як тероризм, відмивання доходів від злочинної діяльності, торгівля людьми, міжнародний наркобізнес, корупція. Створення Міжнародного кримінального суду, розширення сфери його юрисдикції відображає тенденцію до зростання впливу наднаціональних органів юстиції, адже їхня робота спрямована не тільки на боротьбу із злочинністю, а також на її запобігання.

Структура міжнародного співробітництва України в сфері запобігання і боротьби зі злочинністю може бути показана перш за все за напрямками (рівнями), які дозволяють виділити двостороннє, регіональне та універсальне співробітництво [4, с. 145].

На двосторонньому рівні воно забезпечується договорами між Україною та окремими іноземними державами про взаємну правову допомогу, видачу злочинців, передачу засуджених осіб для відбування покарання (наприклад, це договори України про правову допомогу та правові відносини в цивільних і кримінальних справах з Республікою Грузія, з Естонською Республікою, з Республікою Молдова, з Республікою Польща). Такий формат взаємодії дозволяє максимально врахувати інтереси кожної сторони з конкретної проблеми [5, с. 111].

На регіональному рівні міжнародне співробітництво дозволяє враховувати спільні інтереси держав конкретного регіону. Як зазначає М. В. Буроменський, «існування регіональних договорів щодо боротьби зі злочинністю є надзвичайно потужним юридичним засобом забезпечення у регіоні єдиної кримінально-правової політики у тих напрямках, де організація зацікавлена найбільше» [4, с. 115].

Сьогодні найбільш актуальними напрямками розвитку міжнародного співробітництва України в цьому напрямку є її співпраця з питань протидії злочинності із Радою Європи та з Європейським Союзом. Відповідні відносини регулюють численні міжнародні акти регіонального значення – Європейська конвенція про видачу правопорушників від 13 грудня 1957 р., Європейська конвенція про міжнародну дійсність кримінальних вироків від 28.05.1970 р., Європейська конвенція про незастосування строків давності до злочинів проти людяності та воєнних злочинів від 25.01.1974 р., Європейська конвенція про передачу провадження у кримінальних справах від 15.05.1972 р. [6].

Основою регіонального міжнародного співробітництва в рамках Співдружності Незалежних Держав (далі – СНД) для України поки що залишається чинна для України Мінська

конвенція про правову допомогу та правові відношення в цивільних, сімейних та кримінальних справах 1993 р.

На універсальному рівні міжнародне співробітництво України в сфері протидії злочинності здійснюється завдяки її участі у всесвітніх міжнародних організаціях. Надважливою є наявність авторитетного координатора в об'єднанні окремих держав навколо спільних наднаціональних кримінально-правових проблем. У планетарних масштабах цю роботу виконує сьогодні ООН, членом якої Україна є з часу заснування цієї організації. Уособлюючи міжнародну спільноту у відносинах, предметом яких є злочинність і засоби соціального контролю над нею, визначення окремих злочинів та їх типових правових наслідків, у рішеннях ООН створює для національних галузей законодавства, які регламентують протидію злочинності, орієнтири або й стандарти для уніфікації й удосконалення. Ці питання розглядаються в багатьох документах Генеральної Асамблеї, Секретаріату, Економічної та Соціальної Ради, інших органів і спеціальних установ ООН. У формуванні міжнародно-правової бази запобігання і боротьби зі злочинністю помітною є роль Конгресів ООН з питань запобігання злочинності й поводження із правопорушниками [4, с. 132].

Отже, враховуючи вищезазначене можна дійти висновку, що становлення міжнародного співробітництва України у сфері запобігання міжнародній злочинності є актуальним питанням. Адже незважаючи на те, що за останні роки на різних рівнях зроблені значні кроки в об'єднанні держав в єдиний фронт, міжнародне співробітництво у сфері запобігання злочинності в цілому знаходиться на стадії становлення. Актуальним є питання про вироблення єдиної міжнародної антикримінальної політики, що включає в себе не лише міжнародно-правові механізми, а й широкий спектр заходів, спрямованих на попередження проявів транснаціональної злочинності. Здається, що прийняття нової Конвенції ООН проти транснаціональної злочинності має ознаменувати новий етап у формуванні такої політики на глобальному рівні.

Для України ж участь в міжнародних зусиллях у сфері запобігання міжнародній злочинності має велике значення як у світлі завдання інтеграції України у світове співтовариство цивілізованих держав, так і для ефективного протистояння тероризму, сепаратизму й іншим формам транснаціональної злочинності, які нині активно проникають в усі сфери суспільно-економічного й політичного життя держави.

Список використаних джерел:

1. Зозуля Є. Міжнародне співробітництво в боротьбі зі злочинністю як історико-правове явище / Є. Зозуля // Схід. – 2016. – № 4. – 93 с.
2. Ушаповський В. Запобігання міжнародної злочинності: напрями, проблеми та потреби нормативного визначення / В. Ушаповський // Право України. – 2013. – № 10. – 120 с.
3. Сердюк В.В. Загальні засади міжнародного співробітництва при наданні міжнародної правової допомоги у кримінальних справах / В. В. Сердюк, Р. Ш. Бабанли [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua>.
4. Голіна В. В. Конгреси ООН: перспективи використання їх рекомендацій у плануванні та здійсненні заходів запобігання злочинності в Україні / В. В. Голіна, М. Г. Колодяжний // Проблеми законності. – 2015. – № 108. – 177 с.
5. Войціховський А. В. Міжнародне співробітництво у боротьбі зі злочинністю як пріоритетний напрямок зовнішньої політики України / А.В. Войціховський // Право і безпека. – 2014. – № 3. – 155 с.
6. Європейська конвенція про передачу провадження у кримінальних справах [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon3.rada.gov.ua>.

Головко Ярослав Іванович,
магістр кафедри кримінального права та кримінології
Університету державної фіскальної служби України

Науковий керівник:
к.ю.н., доцент, професор кафедри
кримінального права та кримінології
Університету державної фіскальної служби України
Дідківська Галина Василівна

СУЧАСНИЙ СТАН КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ: ШЛЯХИ РЕФОРМУВАННЯ

Цілком очевидно, що ті кардинальні економічні, політичні, соціальні і навіть культурні та ментальні зміни, які відбуваються в українському суспільстві останніми роками, викликали певну динаміку у розвитку вітчизняного законодавства, у тому числі й кримінального. Ухвалення у 2001 році нині чинного Кримінального кодексу України (далі – КК) знаменувало собою достатньо кардинальну реформу цієї галузі права і відображало той рівень, якого досягла українська наука і правозастосовна практика у сфері кримінального права.

Однак уже тоді не було сумнівів у тому, що цей кодекс не залишиться незмінним в умовах постійних і бурхливих перетворень в державі та суспільстві в цілому.

Як свідчить практика за сімнадцять років чинності КК України (станом на 01.12.2015) зміни та доповнення до нього вносилися вже 669 разів. За цей період КК було доповнено 86 статтями, повністю чи частково змінено чи викладено в новій редакції 295 його статей, що становить понад 65% його норм. При цьому деякі приписи змінювалися неодноразово. Наприклад, зміни до статей 18, 45, 194, 200 вносилися тричі; до статей 69, 961, 157, 212 КК – чотири рази; до статей 209, 306, 365, 366 КК – п'ять; до статей 364-1, 368-2 КК – шість, до ст. 364 КК – сім; до ст. 369 КК – аж дев'ять разів.

Достатньо уявити собі, яких трудомістких та, відверто кажучи, титанічних зусиль потребує прагнення практичних

працівників лише відстежити всі ці зміни та доповнення, не кажучи про правильне їх опанування, тлумачення та застосування [1, с. 1].

Також було зрозуміло, що такий стан речей навряд чи може бути роз'яснено винятково тенденцією динаміки законодавства, обумовленою реальними запитами щодо змін у державі і суспільстві.

Так, наприклад, законом України № 191-VIII від 12.02.2015 р. було викладено в новій редакції санкцію ч. 1 ст. 213 КК, у якій найсуворішим із декількох альтернативних основних покарань встановлено обмеження волі «на строк до одного року». Між тим, згідно з ч. 2 ст. 61 КК один рік є мінімальним строком для цього виду покарання.

У іншому випадку законом України 629-VIII від 16.07.2015 р. у ч. 4 ст. 220-1, ст. 220-2 та ч. 1 ст. 365-2 КК було встановлено додаткове покарання у вигляді позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до десяти років. При цьому в ч. 4 ст. 220-1 КК його ще було названо як «обмеження права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю», тоді як відповідно до ч. 1 ст. 55 КК максимальний строк цього виду покарання у випадках, коли воно призначається як додаткове, становить лише три роки, а такого виду покарання, як «обмеження права...», ні ст. 51, ні ст. 55 КК взагалі не передбачають [1, с. 5].

Сьогодні кримінальне законодавство України стикнулося з реальною загрозою його неконтрольованого і безсистемного реформування, результатом чого цілком може стати не лише подальше його «захаращення» науково необґрунтованими і не виправданими життям положеннями, а й, зрештою, порушення основоположних принципів, на яких воно побудоване, системних зв'язків і залежностей його приписів, що своєю чергою потягне за собою істотне зниження ефективності засобів кримінально-правового впливу на злочинність.

Як уже зазначалась, здійснене законодавцем в останнє десятиріччя розширення джерел кримінального права досить важко сприймалось науковцями. Так, М.І. Панов, категорично

заперечуючи проти визнання правові позиції (практику) ЄСПЛ та рішень ВСУ, прийнятих з підстав, передбачених ст. 445 КПК, джерелами кримінального права [2, с. 47].

Важливим правовим актом, спрямованим на проведення спільної кримінальної політики, на захист інтересів спільноти, боротьбу з тяжкими злочинами, що стали зростаючою міжнародною проблемою і вимагають застосування сучасних і ефективних методів на міжнародному рівні стала Конвенція про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, підписана 8.11.1990 р. в Страсбурзі [3].

Крім того, підготовкою національного законодавства до гармонізації із законодавством ЄС займаються Комітет Верховної Ради України з питань Європейської інтеграції, Координаційна рада з адаптації законодавства України до законодавства ЄС, Державний департамент з питань адаптації законодавства України до законодавства ЄС при Міністерстві юстиції України, Управління з питань європейської інтеграції Секретаріату Кабінету Міністрів України, яке виконує обов'язки Служби Віце-прем'єр міністра з питань європейської інтеграції.

На підставі викладеного можна дійти висновку, що існуюче у КК України положення щодо застосування конфіскації майна не відповідає як основним засадам демократичного ринково-орієнтованого суспільства, так і основним принципам кримінального права і потребує законодавчого регулювання.

Список використаних джерел:

1. Виклики сучасності і кримінальне право [Електронний ресурс] // Голос України. – 2016. – Режим доступу: <http://www.golos.com.ua/article/263719>.

2. Панов М.І. Вступ до курсу «Кримінальне право України»: лекція / М. І. Панов. – К. : Ін. Юре, 2015. – 104 с.

3. Зібрання міжнародних конвенцій про взаємну правову допомогу. - Харків: «Еспада» - 2001. - С. 18.

4. Гарбовський Л. А. Окремі аспекти реформування кримінального законодавства України в контексті європейських

стандартів / Л. А. Гарбовський, 2009. – (Юридичний вісник. Повітряне і космічне право).

Гриневиц Анна Василівна,
студентка групи ПБП-16-5 ННІ права
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник:
к.ю.н., доцент, доцент кафедри
кримінального права та кримінології.
Університету державної фіскальної служби України
Мудряк Тамара Олександрівна

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ

Прагнення України стати членом Європейського Союзу (ЄС) тягне за собою реформування, практично, всієї правової системи нашої держави. За останній час багато змін було внесено до Загальної частини Кримінального кодексу України (КК України). Безумовно, норми Особливої частини КК України теж зазнали змін і доповнень, але це не так серйозно вплинуло на доктринальні положення кримінального права. Ті ж зміни, які були внесені в Загальну частину, змушують нас, практично повністю, переглянути традиційні інститути кримінального законодавства і основні положення науки кримінального права. Найбільш складним і проблемним є питання про кримінальну відповідальність юридичних осіб. З 1 вересня 2014 вступив в силу Закон України від 23 травня 2013 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з виконанням Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України щодо відповідальності юридичних осіб». Цим же Законом Загальну частину КК України доповнено розділом XIV-1 «Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб». Питання про юридичних осіб як суб'єктів кримінальної відповідальності не відрізняється особливою новизною, але воно настільки не «вписується» в доктрину кримінального права, що сьогодні важко повірити, що теорія стала реальністю [1, 128].

Сьогодні в юридичних колах багато і завзято дискутується питання щодо можливості запровадження кримінальної відповідальності для юридичних осіб, що зумовлює підвищену актуальність теоретичних досліджень з цього приводу. Позиції, як і завжди, поділилися навпіл. Прихильники (С. Г. Келіна, А. В. Наумов, А. С. Нікіфоров, Р. И. Михеев, А. Г. Корчагін, Е. Ю. Антонова та ін.) розглядають кримінальну відповідальність юридичної особи як прогресивний крок у боротьбі зі злочинністю. Представники протилежної й найбільш численної групи (Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, Н. Ф. Кузнецова, Н. Н. Полянський, Л. Д. Єрмакова, Т. В. Кондрашова, М. І. Панов, В. Я. Тацій, Л. К. Савюк та ін.) висловлюють сумнів або цілком заперечують необхідність подібного рішення.

Як відомо, юридичні особи визнаються суб'єктами правових відносин в багатьох галузях права. В свою чергу, юридичні особи, як і фізичні, своїми діями можуть реалізовувати надані їм права та виконувати покладені на них обов'язки, тобто здійснювати правомірну поведінку, але можуть і порушувати їх. За неправомірну поведінку законодавством передбачено притягнення правопорушника, в нашому випадку юридичну особу, до юридичної відповідальності. Але ж відповідно до ст. 96-3 Кримінального кодексу України, підставами для застосування до юридичної особи заходів кримінально-правового характеру є вчинення дій передбачених даною статтею саме фізичною особою. Якою, за законом, виступає уповноважена особа, яка від імені та в інтересах юридичної особи вчиняє передбачені кримінальним законом злочини. На підтвердження нашого судження зазначимо, що кримінальним кодексом України передбачено, що суб'єктом злочину визнається лише фізична осудна особа, яка вчинила злочин у віці з якого настає кримінальна відповідальність. Тому юридична особа не може виступати суб'єктом даного злочину. Також зазначаємо, що кримінальна відповідальність юридичних осіб не відповідає фундаментальним принципам кримінального права: принципу особистої винної відповідальності та принципу індивідуалізації кримінальної відповідальності і покарання [2, 30-31].

Як правило, до юридичних осіб застосовуються заходи матеріального характеру і всі проблеми можна вирішити (і вони вирішуються) в рамках інших галузей права. Для юридичних осіб створена спеціальна система покарань, які, по своїй суті, не є кримінальними покараннями.

Саме тому за КК України до юридичних осіб застосовуються заходи кримінально-правового характеру: штраф, конфіскація майна, ліквідація. Певний компроміс при вирішенні питання про кримінальну відповідальність юридичних осіб пропонує Б.В. Волженкін, який розмежовує поняття «суб'єкт злочину» і «суб'єкт кримінальної відповідальності». Злочин може вчинити фізична особа, що має свідомість і волю. Однак підлягати кримінальній відповідальності за подібні діяння можуть не тільки фізичні, а й юридичні особи [3, 25-26]. Така позиція викликає ряд питань, основним з яких є питання про співвідношення ознак фізичної особи як обов'язкового елемента складу злочину і ознак юридичної особи, яка є не чим іншим, як юридичною фікцією. Ми можемо погодитися з тим, що за окремі види суспільно небезпечної діяльності можна, і навіть необхідно, застосовувати різні види юридичної відповідальності. Це, в першу чергу, стосується екологічних злочинів. Але, по-перше, не реально всі проблеми вирішувати за допомогою саме кримінально-правових заходів, а по-друге, по новому Закону в Україні юридичні особи не є суб'єктами екологічних злочинів. До злочинів, за які мають нести кримінальну відповідальність юридичні особи законодавець відніс «Легалізацію (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом» (ст. 209 КК України), «Використання коштів, здобутих від незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів, прекурсорів, отруйних чи сильнодіючих речовин, або отруйних чи сильнодіючих лікарських засобів» (ст. 306 КК України), «Підкуп службової особи юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми» (ч. ч. 1 і 2 ст. 368³ КК України), «Підкуп особи, яка надає публічні послуги» (ч. ч. 1 і 2 ст. 368⁴ КК України), «Пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі» (ст. 369 КК України),

«Зловживання впливом» (ст. 369² КК України). Крім зазначених злочинів, юридичні особи є суб'єктами в складах злочинів, передбачених в диспозиціях ст. 258⁵ КК України. Не перераховуючи всі ці злочини відзначимо, що йдеться про злочини терористичної спрямованості.

Таким чином, можна дійти висновку, що ні про екологічні злочини, суспільну небезпеку яких складно переоцінити, ні про торгівлю людьми, наркотиками, зброєю, які також сьогодні дуже поширені і носять транснаціональний характер, ні про відповідальність за випуск недоброякісної продукції, що може завдати і дійсно завдає великої шкоди здоров'ю і навіть життю людей, не йдеться [1,129].

Введення інституту кримінальної відповідальності юридичних осіб впливає на розуміння змісту ряду інших правових інститутів. Ми вже не замислюємося над тим, наскільки доцільно, необхідно і правильно вводити інститут кримінальної відповідальності юридичних осіб. Швидше за все тут вже нічого не можна змінити. Але це положення не дає відповідь на питання про правову природу заходів кримінально-правового характеру, які мають застосовуватися до юридичних осіб.

Цікаве питання, коментуючи дану проблему, поставив Невмержицький Є. В., про основи доктринального положення про склад злочину. Яким чином юридичні особи будуть «вписуватися» у вчення про суб'єкт злочину, у вчення про вину, співучасть, про принципи призначення покарання? А також в деякі інші інститути Загальної частини кримінального права. Насторожує, також те, що в складі злочинів, суб'єктами яких є юридичні особи зміни внесені не були. Таким чином, положення розділу XIV-I «Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб» претендують на те значення, яке відіграють в кримінальному праві такі інститути як, наприклад, співучасть, стадії вчинення злочину, тобто виступають в ролі визначальних, основних інститутів кримінального права [4, 368].

Як висновок, слід визнати, що зміни, які вносяться сьогодні до КК України, є дещо хаотичними і безсистемними, засновані не на наукових підходах, що призводить, по суті, до руйнування

основних теоретичних конструкцій в науці кримінального права. Прірва між наукою і законодавством поглиблюється, а це, в свою чергу, не сприяє формуванню стабільної політики в сфері боротьби зі злочинністю.

Список використаних джерел:

1. Лихова С. Я. Юридичні особи як суб'єкти кримінальної відповідальності за КК України. Юридичний вісник України. 2014. 10-14 квіт. (№4). С. 128.

2. Косенко С. С. Кримінальна відповідальність юридичних осіб в Україні. Актуальні проблеми кримінального права. 2014. (№3). С. 30–31.

3. Волженкін Б. В. Уголовная ответственность юридических лиц. Юридичний вісник України. 1998. 15-19 черв. (№6). С. 39.

4. Невмержицький Є. В. Корупція в Україні: причини, наслідки, механізми протидії: монографія. Академія прокуратури України. 2008. (№3). С. 368.

**Бардакова Діана Олегівна,
Гришко Ірина Миколаївна,**
студенти групи ПБК-16-7 ННІ права
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник:
к.ю.н., доцент кафедри
кримінального права та криминології
Університету державної фіскальної служби України
Супрун Тетяна Миколаївна

ІНСТИТУТ ПРОБАЦІЇ В УКРАЇНІ: ІСТОРИЧНИЙ ДОСВІД І СУЧАСНИЙ СТАН

У сучасному суспільстві проблема дослідження інституту пробації як складової кримінально-виконавчої політики України є однією з найактуальніших. Також вона є важливим предметом обговорення під час дискусій у практиці боротьби зі злочинністю, реформування вітчизняної пенітенціарної системи у відповідності до міжнародних зобов'язань, Європейських

пенітенціарних правил, Концепції державної політики у сфері реформування Державної кримінально-виконавчої служби України (затвердженої Указом Президента України від 8 листопада 2012 року № 631/2012) та багатьох інших нормативно-правових актів. З 2003 року в Україні існували спроби впровадження інституту пробації в пенітенціарну систему, а 2008–2009 роки відзначились формуванням законодавчого підґрунтя зазначеного інституту.

Ступінь розробленості проблеми, поняття «пробація», закономірності розвитку цього явища досліджувались ще вітчизняними науковцями і правознавцями. Окремі аспекти досліджуваної проблеми розглядались у працях таких вчених, як Є.Є. Бараш, О.В. Беца, І.Г. Богатирьов, А.П. Гель, Т.А. Денисова, О.М. Джужа, В.М. Дрьомін, О.Г. Колб, О.В. Лисодєд, А.Х. Степанюк, В.М. Трубников, О.Г. Фролова, Д.В. Ягунов, І.С. Яковець та інших.

Сьогодні світова спільнота, зокрема і Європейський Союз, розглядають пробацію не як альтернативу тюремному ув'язненню, а як заходи кримінально-правового реагування, що мають застосовуватись найперше. До позбавлення волі вдаються лише в крайніх випадках, коли це відповідає інтересам безпеки потерпілого та суспільства або ресоціалізації правопорушника [2, с. 80].

Пробація являється невід'ємним складовим елементом системи кримінальної юстиції в європейських країнах. У Законі України «Про пробацію», розроблену з урахуванням міжнародного та європейського досвіду пробації, зокрема рекомендації № СМ/(2010)1 Комітету Міністрів Ради Європи про Правила Ради Європи про пробацію, термін пробація визначений наступним чином: «пробація – система наглядових і соціально-виховних заходів, що застосовуються за рішенням суду й відповідно до закону щодо засуджених, виконання певних видів кримінальних покарань, не пов'язаних із позбавленням волі, та забезпечення суду інформацію, що характеризує обвинуваченого». Метою впровадження пробації є забезпечення безпеки суспільства шляхом виправлення засуджених,

запобігання вчиненню ними повторних кримінальних правопорушень і надання суду інформації, що характеризує обвинувачених, з метою прийняття судом рішення про міру їхньої відповідальності [1].

Іноземні експерти та провідні урядові організації таких країн як: Канади, Норвегії, Литви, Польщі, Німеччини надають велику допомогу Україні в розробленні концепції та становленні системи пробації.

На даний момент, розроблено профіль професійної компетентності працівника пробації, розроблено навчальні програми для персоналу пробації, успішно проводиться навчання за ними, розпочато пілотування системи дистанційного навчання персоналу пробації з використанням безкоштовної програмної платформи Moodle.

У межах проекту ЄС « Підтримка реформ у сфері юстиції в Україні» розроблено методику оцінки ризиків вчинення повторно кримінального правопорушення. Міністерством юстиції України подано проектну заявку до програми міжнародної технічної допомоги Twinning щодо розроблення пробаційних програм та першої версії електронної системи введення справ суб'єктів пробації [3, с. 35].

Звернення до країн-сусідів під час удосконалення українського законодавства є необхідною умовою для майбутньої ефективності цих норм, особливо коли вони стосуються імплементації до національного кримінального законодавства нових видів покарань. Головне – уникнути крайнощів і механічного копіювання досвіду інших країн, адже слід сприймати і впроваджувати те, що органічно вплітається в національні правові традиції та культуру українського народу.

Враховуючи вище сказане, можна зробити висновок: суть пробації полягає в наданні різного характеру реабілітаційної допомоги певним категоріям злочинців. Мета ж пробації полягає в ефективному виправленні засуджених та зменшення кримінального рецидиву з їхнього боку. Прийняття Закону України «Про пробацію» - це лише перший крок на шляху до міжнародних стандартів у сфері юстиції.

Список використаних джерел:

1. Про пробацію: Закон України від 05.02.2015 // Відомості Верховної Ради (ВВР) – 2015 – № 13 – Ст. 93.

2. Янчук О.Б. Сучасний стан та пріоритетні завдання реформування кримінально-виконавчої інспекції України в службу пробації / О.Б. Янчук [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kvs.gov.ua/zmi/SuchasnyyStanPytannya08082014.pdf>.

3. Концепція Державної цільової програми реформування Державної кримінально-виконавчої служби на період до 2017 р.: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 26 листопада 2008 р. № 1511-р. // Офіційний вісник України. - 2008. - № 93. – Ст. 30-87.

Гур'євських Андрій Сергійович,
студент групи ПМКПз-17-1 ННІ права

Університету державної фіскальної служби України

Науковий керівник:

к.ю.н., доцент, доцент кафедри

кримінального права та кримінології

Університету державної фіскальної служби України

Винниченко Лілія Олександрівна

ІСТОРИКО-ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИЗНАЧЕННЯ ВІЙСЬКОВИХ ЗЛОЧИНІВ В МІЖНАРОДНОМУ КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ

Основоположними нормами, що закріплюють поняття, основні елементи та відповідальність за військові злочини є міжнародно-правові норми, які формувалися впродовж століть і включили в себе правовий досвід багатьох національних правових систем.

Поступово національне законодавство різних країн розвиваючись, в тому числі й під впливом міжнародних зв'язків, інтересів зовнішньої політики і національної безпеки, стало передбачати відповідальність за злочини, боротьба з якими вимагала співпрацю міжнародної спільноти. Так, наприклад, в

давньоіндійському правовому джерелі – законах Ману – містилися положення про способи ведення військових дій, поводження з пораненими і військовополоненими, встановлювалися певні обмеження застосування насильства під час військових дій: заборона на використання отруєної зброї, вбивство беззбройних полонених, які просять пощади, сплячих і поранених; переможець також зобов'язувався бути помірним у вимогах до переможеного. [1, с. 396, 397]. Еволюція звичаїв ведення війни стала поштовхом до розвитку науково-правової думки щодо доктринального визначення і міжнародно-правової регламентації військових злочинів.

Війна і причини її виникнення були предметом дослідження філософів і юристів. Відомий голландський мислитель Гуго Гроцій прийшов до висновку, що війна – це зло, що по природі своїй супроводжує суспільство. Г. Гроцій вважав справедливою лише війну, розпочату у відповідь на правопорушення, або як самооборону: «У разі нападу на людей відкритою силою при неможливості уникнути іншим способом небезпеки для життя дозволена війна» [2, с. 186]. Раз війни відбуваються, то необхідно дотримуватися певних правил ведення війни. У трактаті «Про закон війни і миру» 1625 року голландський юрист виклав правові погляди про правила проведення військових дій.

Безперервні війни у XV-XVII ст. неодноразово засуджувалися вченими, що знайшло своє відображення в численних проектах, спрямованих на ліквідацію таких воєн спільними зусиллями держав. Більшість правознавців вже тоді визнавала необхідність створення правових підстав війни, перш за все з метою створення системи міжнародних правил щодо захисту цивільного населення, поранених, полонених, тобто забезпечення виконання звичаїв війни.

Зокрема, А.В. Гефтер відзначав, що війна є ворожнечею між декількома державами, під час якої вони вважають своїм правом здійснювати проти інших насильство, однак слід не забувати і про гуманізм при застосуванні військової сили [3, с. 216]. Професор П. Казанський визначав війну як «відкриту збройну боротьбу між державами за право» [4, с. 423].

В контексті військових злочинів правознавцями акцентувалася увага на тому, що міжнародний закон встановлює, що «війна ведеться між державами, а не між приватними особами і не проти них» [3, с. 316]. У зв'язку з тим, що вона не є чимось абсолютним, головним є те, що вона відбувається між урядами, а не приватними особами і навіть не між націями. Це основний принцип, визначений цим законом, а тому народи цих країн воюють не як їх громадяни, а як солдати. Інший принцип проголошував, що війна не є чимось безмежним, вона не знищує всіх прав навіть по відношенню до відкритих ворогів. Ось тому між ворогуючими сторонами завжди залишаються певні мирні відносини. Якщо їх не дотримуватися, війна перетвориться в звалище, різанину між варварами.

Вплив міжнародного права визначило розуміння на міжнаціональному рівні необхідності прийняття системи міжнародно-правових актів, які регламентували б право війни і відповідальність за військові злочини. 24 жовтня 1648 року був підписаний Вестфальський трактат, який передбачає відповідальність за посягання на мир і безпеку держав, що засуджує війну, жорстоке поводження з народами і націями, їх знищення. Регламентація та визначення військових злочинів стали носити конвенційний характер з другої половини XIX ст.

Наступним основним документом, що встановлює правила ведення військових дій і вводить відповідальність за їх порушення, слід вважати прийняту з ініціативи Росії в 1868 р. в Санкт-Петербурзі Декларацію про скасування вживання вибухових речовин і запальних куль, а також прийняті в ході Першої та Другої Конференцій світу і створені з ініціативи російського дипломата, юриста-міжнародника Ф.Ф. Мартенса Гаазька конвенції 1899 року (3 конвенції і 3 декларації) 1907 р. (14 конвенцій) про правила морської і сухопутної війни, що стосуються законів і звичаїв сухопутної і морської війни, прав і обов'язків нейтральних держав. Гаазька Конвенції і Декларації 1899 і 1907 р стали першою в історії міжнародного права спробою кодифікувати закони і звичаї ведення війни, а також принципи мирного вирішення міжнародних суперечок. Гаазька Конвенції і

Декларації 1899 і 1907 р закріпили такі основні моменти, які регламентують правила ведення військових дій і ставлення до мирного населення в ході ведення військових дій.

8 серпня 1945 року в Лондоні між СРСР, США, Великобританією і Францією було укладено Угоду про судове переслідування і покарання військових злочинців європейських країн, невід'ємною частиною якого є прикладений до нього Статут Міжнародного Військового Трибуналу для суду і покарання головних військових злочинців європейських країн - Статут Нюрнберзького трибуналу.

У Статуті Нюрнберзького трибуналу вперше були сформульовані поняття військових злочинів, злочинів проти людяності, злочинів проти миру, принципу незворотності покарання за вчинення даних складів злочину від виконавців до керівників, підбурювачів, організаторів та інших, що беруть участь у вчиненні злочинів осіб[6,с.3].

Незважаючи на прийняті і визнані провідними світовими державами принципи міжнародного кримінального права, відображені в Статуті Нюрнберзького трибуналу, фактично єдиному в той час кодифікованому джерелі міжнародного кримінального права, в подальших проведених процесах над військовими злочинцями переважну роль відіграло національне законодавство, а міжнародно-правові норми носили, скоріше, рекомендаційний характер.

Всі документи, прийняті ООН після Другої світової війни, закріплюють невідворотність покарання за військові злочини, а також зобов'язують держави виробити і втілити в життя систему кримінальної відповідальності за вчинення цих злочинів. Особливе значення при цьому мають норми, згідно з якими на військових злочинців не поширюються строки давності і їм не може бути надано право притулку в будь-якій країні. 17 липня 1998 був укладений договір щодо заснування першого в історії універсального органу міжнародної кримінальної юстиції – Міжнародного кримінального суду. Відповідно до ст. 5 Римського статуту Міжнародного кримінального суду юрисдикція Міжнародного кримінального суду поширюється на

найсерйозніші злочини, що представляють собою загрозу безпеці всього світового співтовариства, такі як геноцид, злочини проти людяності, воєнні злочини, акти агресії [7].

Систематична кодифікація і поступальний розвиток норм міжнародного кримінального права, які відбувалися протягом другої половини ХХ століття, невід'ємно пов'язані з тривалим процесом нормотворчості, в тому числі з розвитком «права Гааги». Положення «права Гааги» спрямовані на обмеження і (або) заборону конкретних засобів і методів ведення військових дій, вони регулюють права та обов'язки воюючих сторін, обмежують воюючих у виборі засобів і методів нанесення шкоди противнику, обмежують насильство, не обумовлене військовою необхідністю.

У Віденській декларації про злочинність і правосуддя 2000 року особливо підкреслювалося, що держави-члени ООН сильно стурбовані впливом на суспільство результатів вчинення злочинів, що мають глобальний характер, і переконані в необхідності розвитку співробітництва в галузі попередження злочинності та кримінального правосуддя на різних рівнях [8]. Необхідно підкреслити, що з метою запобігання військових злочинів і злочинів міжнародного характеру необхідно боротися з вчиненням даних злочинів на національному рівні, зокрема, необхідно давати юридичну оцінку скоєного в рамках свого національного законодавства і, як наслідок, удосконалювати національне законодавство, в тому числі шляхом імплементації норм міжнародного права в національне законодавство держави.

Аналіз основних міжнародно-правових джерел норм про військові злочини показує, що в міру розвитку цивілізацій, науково-технічного прогресу, вдосконалення озброєнь, появи нових типів і видів зброї, які сприяли вчиненню все більш жахливих звірств і жорстокостей під час збройних конфліктів міжнародного і не міжнародного характеру, такими ж темпами розвивалося і законодавство. Постійні збройні конфлікти спонукали держави шукати не тільки політичні та економічні шляхи їх запобігання, а й правові шляхи регулювання ведення збройних конфліктів. Основними віхами розвитку міжнародно-

правових норм стали події Першої та Другої світових воєн, які спонукали світове співтовариство до прийняття ряду правових заходів, які виразилися в формулюванні основних норм, що забороняють вчинення тих чи інших дій, в тому числі застосування різного типу озброєнь, під час збройних конфліктів.

Список використаних джерел:

1. История Древнего Востока / Под ред. В.И.Кузищина. - Изд-е 3-е, перераб. и доп.-М.:Высш. шк., 2003. - 724 с.- ISBN: 5060034380.

2. Гроций Г. О праве войны и мира / Гроций Г. Репринт с изд.1956 г.- М.:Ладомир, 1994. - 868 с.- ISBN 5-86218-149-0.

3. Гефтер А.В. Европейское международное право / Гефтер А.В. /Пер. Бар.К.Таубе; предисл. Ф.Ф. Мартенса.- СПб.: Тип. В.Безобразова, 1880. - 453 с.- ISBN 978-5-4458-6835-4.

4. Казанский П. Учебник международного права / Казанский П. - Одесса: Типо-литогр. Штаба Одес. Воен. Округа, 1904. - 534 с. - ISBN 978-5-8354-0792-7

5. Блюнчли И. Современное международное право цивилизованных государств, изложенное в виде кодекса / Блюнчли И. /Пер. с нем. В.Уляницкого и А.Лодыжевского; под ред. Г.Л. Камаровского. -М.: Тип. Индрих, 1876. - 560 с. - ISBN 9785518059436

6. Нюрнбергский процесс. Сборник материалов. Т. I. Под ред. К. П. Горшенина (главный редактор), Р. А. Руденко и И.Т. Никитченко. Изд. 2-е, испр. и доп. - М.: Государственное издательство юридической литературы, 1954. - ISBN 5-7260-0015-3.

7. Римский статут Международного уголовного суда 1998 г., [Электронный ресурс]- Режим доступа: [http://www.un.org/ru/law/icc/rome_statute\(r\).pdf](http://www.un.org/ru/law/icc/rome_statute(r).pdf).

8. Венская декларация о преступности и правосудии: ответы на вызовы XXI века 2000 г. [Электронный ресурс]- Режим доступа:

http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/vendec.shtml

1

Дементьєва Анастасія Олександрівна,
студентка групи ПБП-16-5 ННІ права
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник:
к.ю.н., доцент, доцент кафедри
кримінального права та кримінології,
Університету державної фіскальної служби України
Мудряк Тамара Олександрівна

ПЕРЕВИЩЕННЯ МЕЖ НЕОБХІДНОЇ ОБОРОНИ: ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНО- ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Право захищати себе та інших від суспільно небезпечних посягань є насамперед правом, а не обов'язком особи. А відтак, його зміст і межі встановлені законом і практикою, що склалася, та не є безмежними. У випадку вчинення особою дій, які виходять за межі необхідності, втрачають свій зміст ті умови, що надавали захисним діям правомірного характеру. Саме тому заподіяння шкоди особі, яка здійснює посягання, що в даній обстановці не була необхідною, визнається діянням суспільно небезпечним, яке, у певних випадках, тягне за собою кримінальну відповідальність [1, с. 87].

Актуальність обраної тематики обумовлена значною кількістю помилок, які робляться слідчими та судами при розслідуванні та розгляді подібних кримінальних проваджень з питань перевищення особою меж необхідної оборони та тим, що судам першої інстанції властива обвинувальна установка до того, хто захищається, яка склалася ще за часів СРСР.

Метою є розглянути і проаналізувати перевищення меж необхідної оборони з точки зору концепції правомірності «оборонних дій» особи, що захищається, за якою заподіяння шкоди особі, що посягає, виступає як можливий (додатковий) наслідок таких дій і пропонуються відповідні зміни до кримінального законодавства України.

Дослідженням перевищення меж необхідної оборони в науці кримінального права займалися такі вчені, як

П.П. Андрушко, М.І. Бажанов, В.І. Борисов, Ю.В. Баулін, Н.Н. Паше-Озерський, В.В. Сташис, В.Я. Тацій, І.С. Тишкевич, І.В. Ткаченко, М.І. Якубович та інші.

В теорії кримінального права не існує визначення поняття «межа необхідної оборони». Визначення цього поняття намагалися дати багато вчених, зокрема Ю.В. Баулін, який зазначав, що «межею необхідної оборони визнається спричинення посягаючому шкоди, яка відповідає небезпечності посягання або обстановці захисту». Однак, зрозуміло, що таке визначення цього поняття через формальні критерії перевищення меж необхідної оборони, закріплені в ч. 3 ст. 36 Кримінального кодексу України, є неповним і формалізованим [2, с. 248].

Проаналізувавши кримінально-правову норму, що регулює необхідну оборону, ми можемо виділити наступні види її меж: 1) часові; 2) вчинення оборонних дій (заподіяння шкоди).

Часові межі необхідної оборони пов'язані із початком і закінченням права на необхідну оборону і залежать, відповідно, від початку і закінчення суспільно небезпечного посягання або реальної загрози його здійснення. Перевищення часових меж необхідної оборони тягне за собою відсутність права на необхідну оборону і, кримінальну відповідальність на загальних підставах [1, с. 89].

При оцінці перевищення меж необхідної оборони у нашому законодавстві та науці кримінального права сформульована концепція «заподіяння шкоди», яка полягає у тому, що правомірність необхідної оборони оцінюється судом в залежності від тяжкості шкоди, яка заподіюється особі, що посягає, тобто, фактично суди першої інстанції оцінюють межі необхідної оборони з точки зору спричинення тому, хто посягає, тяжкої шкоди і якщо вона є, то дії особи, що захищається, практично завжди кваліфікуються як перевищення меж необхідної оборони [3, с. 107].

Одні науковці вважають, що перевищення меж необхідної оборони, вчинене службовою особою (представником влади) чи військовослужбовцем (рядовим або особою начальницького складу) при виконанні ними своїх службових обов'язків, повинне

розглядатися як злочин у сфері службової діяльності чи військовий злочин; інші пропонували кваліфікувати її як умисне вбивство при перевищенні меж необхідної оборони. Поділяється друга точка зору, тому що дії службових осіб чи військовослужбовців, які вчинили умисне вбивство при перевищенні меж необхідної оборони при виконанні службових функцій, лише зовні нагадують перевищення влади чи службових повноважень або відповідний військовий злочин, але в дійсності ознак цих злочинів не містять [2, с. 259].

Підкреслюється, що перевищення влади чи службових повноважень у діях представника влади є в тих випадках, коли він у результаті порушення службових обов'язків заподіює смерть громадянину, який вчинив адміністративний чи дисциплінарний проступок, або хоча б і особі, котра вчинила злочин, але не з метою припинення суспільно небезпечного нападу, а для учинення над нею розправи. У таких випадках, природно, не може виникнути стану необхідної оборони, а, отже, не може бути і мови про перевищення її меж.

Загальний критерій правомірності оборонних дій особи, що захищається, є суспільна небезпечність посягання та обстановка захисту. Суспільна небезпечність посягання визначається: а) об'єктом посягання; б) фізичними даними особи, що посягає; в) наявністю і використанням тим, хто посягає, зброї; г) кількістю осіб, що посягають. Обстановка захисту, на нашу думку, визначається такими загальними критеріями: а) фізичними можливостями особи, що захищається (вік, стан здоров'я); б) обстановкою, в якій відбувалося посягання (в житлі особи, на вулиці); в) психічним станом, в якому перебувала особа, що захищалася (наприклад в стані сильного душевного хвилювання). Вказані критерії є загальними, на основі яких суд в кожному конкретному випадку повинен визначати правомірність здійснення особою оборонних дій [3, с. 111].

Отже, поняття «межа необхідної оборони» – це грань її правомірності, яка визначається особливостями кожного конкретного суспільно небезпечного посягання. Проаналізувавши кримінальне законодавство можна виділити

наступні види меж необхідної оборони: 1) часові; 2) вчинення оборонних дій (заподіяння шкоди). Також потрібно зазначити про доцільність закріплення у кримінальному законодавстві за перевищення меж необхідної оборони концепції оцінки «оборонних дій», за якою суд повинен оцінювати виключно оборонні дії особи, що захищається, які мають бути необхідними і достатніми для негайного відвернення чи припинення посягання, а не завдання шкоди, яке повинно розглядатися лише як наслідок таких дій, що може як виникнути, так і не виникнути. Визначення концепції оцінки «оборонних дій» за перевищення меж необхідної оборони допоможе уникнути обвинувальної настанови слідчих та суддів для того, хто обороняється, і стане кроком вперед у напрямі розширення конституційного права особи на захист свого життя і здоров'я, прав і свобод, власності від протиправних посягань.

Список використаних джерел:

1. Балашов І. Перевищення меж необхідної оборони: спірні питання. І. Балашов Право України. 2006. № 8.
2. Кримінальний кодекс України: науково-практичний коментар [відп. ред. Є.Л. Стрельцов]. вид. 5-те, перероб. та доп. Харків: Одиссей, 2008. 800 с.
3. Орловський Б. М. Проблеми кримінально-правового регулювання перевищення меж необхідної оборони. Б. М. Орловський. Вісник Академії адвокатури України. 2011. №2. С. 107–111.

**Дорошенко Юлія Ігорівна,
Барановська Вероніка Василівна,**
студенти групи ПБ-16-2 ННІ права
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник:
к.ю.н, доцент кафедри
кримінального права та кримінології
Університету державної фіскальної служби України
Супрун Тетяна Миколаївна

ІНСТИТУТ ПОКАРАННЯ НЕПОВНОЛІТНІХ: УКРАЇНА- ЄВРОПА

Процес глобалізації покладає на більшість країн певні зобов'язання з метою уніфікації законодавства в різних сферах суспільної діяльності, особливо важливим цей процес представляється в сфері боротьби зі злочинністю, частина якої складає пенітенціарна політика.

З набранням чинності Угоди про партнерство і співробітництво між Україною та Європейськими Співтовариствами і їх державами-членами (1998 р). Україна стала учасником ряду загальноєвропейських процесів щодо політичних, економічних і гуманітарних питань. Українські євроінтеграційні пріоритети закріплені на законодавчому рівні, де адаптація вітчизняного законодавства до законодавства Європейського Союзу розглядається головним імперативом нормопроекування.

Розгляд питання інституту покарання неповнолітніх та імплементації європейських стандартів у процесі застосування покарання до неповнолітніх стало об'єктом дослідження багатьох як зарубіжних, так і вітчизняних учених. Найбільший внесок у вирішення означеної проблеми зробили такі вчені, як Н. Л. Березовський, С. Ф. Денисов, Г. В. Дідківська, Н. М. Крестовська, О. О. Житний, О. М. Литвинов, В. О. Навроцький, І. С. Яковець та деякі інші вчені. Проте незважаючи на виключну важливість та актуальність теми, європейські правові стандарти застосування покарання до

неповнолітніх у вітчизняній науці кримінального права залишаються малодослідженими.

На сьогодні слід констатувати соціально-правову проблему - високий рівень злочинності неповнолітніх. Сім'я є основним агентом правової соціалізації, тому негаразди в сімейному колі стимулюють злочинні прояви у неповнолітніх. Алкоголізм та наркоманія батьків все частіше ускладнює ситуацію. Байдуже ставлення батьків до проявів інфантильності неповнолітніх породжує негативний вплив на свідомість несформованої особи та призводить до вседозволеності поведінки останнього.

Стаття 98 КК України регулює питання відповідальності неповнолітніх. До неповнолітніх, визнаних винними у вчиненні злочину судом можуть бути застосовані такі основні види покарань: 1) штраф; 2) громадські роботи; 3) виправні роботи; 4) арешт; 5) позбавлення волі на певний строк. До неповнолітніх можуть бути застосовані додаткові покарання у виді штрафу та позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю [1]. Такий підхід законодавця потребує оновлення методологічних підходів, а саме застосування певних європейських надбань та стандартів.

Протягом другої половини ХХ століття в результаті законотворчої діяльності таких міжнародних урядових організацій як ООН та Рада Європи було встановлено певні міжнародно-правові стандарти застосування покарання до неповнолітніх. Деякі з цих стандартів, відповідно до характеру того чи іншого міжнародного документу, є обов'язковими до виконання (для держав, які підписали відповідні міжнародно-правові документи), а деякі – є рекомендаціями.

Європейське співтовариство визнає як верховенство й велике значення загальних міжнародних джерел права, так і відповідність, наприклад, між Конвенцією про права дитини і певними основоположними документами європейського права щодо застосування покарання до неповнолітніх. Досить влучним, на нашу думку, є вислів наведений відомими німецькими правниками І. Пруін, Ф. Дункелем та Ж. Гживою перелік міжнародно-правових актів щодо застосування покарання до

неповнолітніх, який містить базові універсальні міжнародні й європейські регіональні документи, що регулюють питання застосування покарання до неповнолітніх [2].

Як зазначає вчений секретар Донецького юридичного інституту МВС України Є. С. Назимко: «Європейські стандарти є відтворенням певних варіативних західноєвропейських моделей правосуддя у справах неповнолітніх. Ця варіативність відтворює три відповідні моделі. Ними є соціально-правова модель, або «модель, що базується на забезпеченні благополуччя неповнолітніх правопорушників» («welfare model»); кримінально-правова («justice model») та змішана, або подвійна («hybrid, dual model») модель»

Ф. Дункель та І. Пруін пишуть: «Протягом останніх 20 років системи правосуддя у справах неповнолітніх зазнали вагомих змін, зокрема, в колишніх соціалістичних країнах Центральної та Східної Європи. Однак відмінні та подекуди протилежні види політики в галузі правосуддя у справах неповнолітніх виникли також і в Західній Європі. Так звані неоліберальні тенденції спостерігаються, зокрема, в Англії та Уельсі, Франції, Нідерландах. В інших країнах, таких як Німеччина та Швейцарія, й досі діє поміркована система, що передбачає мінімальне втручання та зосереджується на відверненні й застосуванні освітніх заходів [3].

Однак за останній час у деяких європейських країнах можна спостерігати тенденції, відповідно до яких визнається і протилежний підхід. Ці тенденції збільшують практику втручань із боку системи правосуддя у справах неповнолітніх внаслідок підвищення строків тюремного ув'язнення для молодих людей та запровадження додаткових форм перебування під наглядом.

Підсумовуючи результати дослідження про співвідношення між різноманітними західноєвропейськими моделями правосуддя у справах неповнолітніх, Ф. Дункель та І. Пруін визнають сучасне переважання «моделі, що базується на забезпеченні благополуччя неповнолітніх правопорушників»: «Слід підкреслити, що у більшості країн континентальної Європи не відбувається повернення до класичних каральних цілей та

підходів, що мали місце у XVIII та XIX століттях. Узагалі спостерігається зростаюча прихильність до головного принципу, що передбачає застосування освітніх заходів та заходів спеціального попередження [2].

Європейська практика застосування покарання до неповнолітніх та відповідні європейські правові моделі протягом 15 років демонструють усе більшу прихильність до таких міжнародних стандартів, як «застосування обмеження або позбавлення волі щодо неповнолітнього лише як крайнього заходу та на мінімальний строк» і «необхідність якомога ширшого застосовування саме виховних, трудових, наглядових, освітніх, соціально-орієнтованих, профілактичних некримінальних заходів» [3].

Європейські стандарти згідно із «моделлю, яка передбачає захист», та положеннями відповідних рекомендацій Ради Європи наголошують, що необхідність «застосування обмеження або позбавлення волі щодо неповнолітнього лише як крайнього заходу та на мінімальний строк» є сучасним завданням як світової, так й європейської практики покарання неповнолітніх правопорушників. Це завдання має бути виконано так само, як і колись було досягнуто скасування практики винесення смертних вироків, довічного ув'язнення та тілесних покарань щодо неповнолітніх правопорушників [4].

Отже, підсумовуючи дослідження даного питання щодо неповнолітніх, можемо зробити такі висновки: 1) види покарання, що передбачені кримінальним законодавством щодо неповнолітніх потребують певної модернізації для ефективності у застосуванні судами, оскільки в основному найчастіше застосовується позбавлення волі на певний строк; 2) індивідуалізація покарання із врахуванням особливостей суб'єкта злочину, як показала судова практика, є на досить низькому рівні; 3) складність призначення такого виду карання як штраф. У зв'язку із небажанням працедавців офіційно оформляти працевлаштовувати неповнолітніх працівників це унеможливорює суд накладати даний вид відповідальності; 4) громадські роботи мають високий коефіцієнт корисної дії та міжнародний досвід

показує позитивний вплив даного виду покарання, напроти цього рівень призначення його в Україні є надзвичайно низький. 5) система правосуддя у справах неповнолітніх вимагає специфічної, компромісної та гнучкої системи права, яка могла б актуалізувати цілу низку видів реагувань на правопорушення з боку неповнолітніх та спиратися на надання допомоги.

З огляду на збільшення злочинності неповнолітніх виникає потреба в аналізі та удосконаленні видів відповідальності та звільнення від відповідальності даного суб'єкта права. Основною метою кримінальної відповідальності є виправлення та перевиховання осіб, що скоїли злочин. Доведено, що гуманність лежить в основі кожної норми КК України щодо неповнолітніх. Констатовано, що не всі норми є дієвими та практичними для виконання та вважаються малоефективними. Тому необхідним є оновлення певних санкцій та запозичення деяких європейських надбань, що застосовуються до неповнолітніх щодо розширення їх видів та індивідуалізації у виборі покарання.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України : від 05.04.2001 р., № 2341-III // ВВР України. - 2001. -№ 25-26. - Ст. 131
2. Пруін І. Впровадження альтернативних санкцій та заходів у системах ювенальної юстиції [Електронний ресурс] / І. Пруін, Ф. Дюнкель, Дж. Гризва. – Режим доступу: <http://journalofsociology.ro/wp-content/uploads/2014/11/Full-text-pdf.26.pdf>.
3. Поєднання та взаємодія між ювенальною юстицією та сектором соціальних послуг. Розгляд справи Семінар ChildONEurope з ювенальної юстиції (Флоренція, Istituto degli Innocenti, 19 квітня 2012 р.) [Електронний ресурс] // ChildONEurope Series 6. - Режим доступу: http://www.childoneurope.org/issues/publications/coe_206_web.pdf.
4. Рекомендація № R (87) 20 Комітету Міністрів державам-членам ЄС «Про соціальний вплив на злочинність

неповнолітніх» від 17 вересня 1987 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_266

Духніна Анастасія Володимирівна,
студентка групи ПМКПз-17-1 ННІ права
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник:
к.ю.н, доцент, доцент кафедри
кримінального права та кримінології
Університету державної фіскальної служби України
Винниченко Лілія Олександрівна

КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ЗАПОБІГАННЯ СЕРІЙНИМ ЗЛОЧИНАМ

Серійні злочини, маючи характерні особливості, відрізняються своєю тяжкістю та складністю розслідування, а тому потребують детального вивчення.

Серійні злочини від усіх інших відрізняє епізодичність, схожість мотивів, обставин, способів, часу тощо. При правильному дослідженні дані ознаки дають змогу кваліфікувати злочини та попередити їх подальше скоєння.

Серійність проявляється у спільному предметі злочинів, що скоюються особою. Велика кількість серійних вбивств вчиняється з корисливих мотивів, при цьому, нерідко матеріальні цінності, які вилучаються серійним злочинцем, мають однакові видові ознаки.

Велике значення при розслідуванні серійних злочинів має обстановка скоєння злочину (місце, час, місцевість). Іноді місця скоєння злочинів є схожими, що пов'язано із їх психологічним сприйняттям суб'єктом. Окремі ознаки серійних злочинів можуть свідчити про певні особливості злочинця (вік, професію, наявність психічних захворювань, спеціальних навичок тощо).

Відмінною рисою серійних злочинів є те, що їх характер тісно пов'язаний з особистістю суб'єкта. Це може бути як особа з психічними розладами, не пристосована до життя у суспільстві, так і особа з високим рівнем інтелекту, повністю соціалізована,

така, яка найменше викликає підозру. В будь-якому випадку, велике значення у розслідуванні серійних злочинів має робота судового психіатра та психолога. Психологічний портрет допомагає слідству у розкритті та попередженні даного виду злочинного діяння.

Як свідчить криміналістична практика, найбільш типовий портрет серійного вбивці, – чоловік віком від 18 до 50 років, який зловживає алкоголем або наркотиками, відрізняється антисоціальною поведінкою, жорстокістю, неповагою до жіночої статі [2, с. 102].

Проте, більш складними для слідства є серійні злочини за участю нетипових суб'єктів. Можна стверджувати, що на сьогоднішній день поки не виявлено чітких кримінологічних характеристик серійних злочинців. Дане питання для кримінологічної науки залишається відкритим.

Висновок. Серійні злочини є одними із найбільш тяжких і складних. Кримінологічна характеристика та аналіз дозволять своєчасно їх розкрити, а вивчення особливостей дасть змогу отримати теоретичне підґрунтя для подальшого попередження та запобігання. Особливе значення у розкритті серійних злочинів має робота психологів та психіатрів. Співпраця з даними фахівцями може допомогти упорядкувати знання про серійних злочинців.

Список використаних джерел:

1. Алексеев О.О. Розслідування окремих видів злочинів : навч. посіб. 2-ге вид. перероб. та доп. / О.О. Алексеев, В.К. Весельський, В.В. Пясковський - К.: "Центр учбової літератури", 2014. - 320 с.
2. Бородин, С.В. Преступления против жизни / С.В. Бородин. – М. : Просвещение, 1999. – 290 с. им
3. Практикум з криміналістики: [навч. посібник] / В.Ю. Шепітько, В.О. Коновалова, В.А. Журавель та ін.; [за ред. В.Ю. Шепітька]. - К. : Ін Юре, 2013. - 128 с.

Жовмір Анна Ігорівна,
студентка групи ПБі-15-1 ННІ Права
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник:
к.ю.н., доцент, професор кафедри
кримінального права та кримінології
Університету державної фіскальної служби України
Дідківська Галина Василівна

КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА СУЧАСНОЇ МІЖНАРОДНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ

Найбільш небезпечним явищем, що істотно позначається на соціально-економічному розвитку країни, є організована злочинність як попередниця міжнародних злочинних проявів.

В умовах погіршення правопорядку, зростання злочинності суттєво знизилась ефективність діяльності правоохоронних органів, зруйновано систему профілактики правопорушень, криміногенна ситуація характеризується зростанням злочинності в Україні. Змінилась сама сутність злочинності, її рівень, структура й динаміка.

У 1991 році в Україні створено головне міжрегіональне управління по боротьбі з організованою злочинністю. За даними статистики, вже у 1991 році в Україні було викрито 275 ОЗГ, члени яких вчинили понад 2,7 тис. злочинів [1].

У 1993 році з прийняттям Закону України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» серед пріоритетних напрямів, зокрема, були визначені знешкодження організованих злочинних груп, насамперед з міжрегіональними, міжнародними зв'язками. Структура цих посягань має тенденцію до збільшення питомої ваги злочинів у фінансово-кредитній, банківській системах, енергетичному комплексі.

Аналіз кримінальних та оперативно-розшукових справ показує, що вчинення вбивств на замовлення з метою усунення конкурентів здійснюється з особливою жорстокістю та застосуванням керованих вибухових пристроїв, підпалів,

використанням стрілецької зброї (Одеська, Дніпропетровська області та м. Київ) [5].

Правоохоронні органи протистоять цьому та добре озброєні, оснащені сучасною технікою, організовані, законспіровані угруповання з міжнародними кримінальними зв'язками.

Національній поліції України загалом вдалось забезпечити стабільність ситуації, закріпити позитивні тенденції в боротьбі зі злочинністю.

Зросла роль та результативність роботи українського НЦБ Інтерполу. Проте злочинність, охоплюючи кредитно-банківську сферу, сферу приватизації, паливно-енергетичний комплекс, видобування нафти і газу, гірничодобувну та металургійну галузі, зовнішньоекономічну діяльність, використовуючи відкриті й таємні методи впливу від відвертого насилля до кримінального терору з використанням зброї та вибухівки, поступово виходить за межі національних кордонів [2].

«Прозорі» кордони перетворюють Україну на плацдарм нелегальної міграції. На цьому тлі великого поширення набуває діяльність міжнародної злочинності, пов'язана з використанням території України як полігону та транзитного шляху для незаконного обігу наркотиків.

Нелегальна міграція, як прибутковий тіньовий бізнес, поступово переходить під контроль міжнародних і місцевих організованих злочинних груп. Прибутки в цій сфері, за оцінками Інтерполу, становлять 3,5 млрд. дол. США щорічно [1].

Рівень злочинності постійно підвищується, хоча Україна за рівнем активності криміналітету поступається багатьом країнам світу. Збільшується кількість злочинів, що вчиняються з використанням вогнепальної зброї. Більшість злочинів (понад 70 %) вчиняються з корисливих мотивів. Поширюються відносно нові кримінальні явища, як вбивства на замовлення, захоплення заручників, викрадення людей з метою шантажу та вимагання.

Прагнення політичної влади характеризує якісно новий щабель розвитку криміналітету, який робить спроби проникнення в органи влади з метою сприяння своїм бізнесовим

інтересам, доступу до важелів кадрової політики у правоохоронних структурах [4].

В Україні та країнах ЄС найбільш поширеними видами цих злочинів є: легалізація (відмивання) коштів та іншого майна, отриманих злочинним шляхом; фальшування грошей та цінних паперів; хабарництво і корупція в органах державної влади; незаконний автобізнес, а також злочини у фінансово-кредитній сфері, пов'язані з підrobкою банківських чеків і кредитних карток, випуском і поширенням незабезпечених цінних паперів, проведенням незаконних операцій з переказу за кордон великих грошових коштів, контрабанда валюти, ювелірних виробів, історичних і культурних цінностей, що легко конвертуються [5].

За даними МВФ, щорічно у світі відмивається від 500 млрд до 1,5 трлн доларів США, що становить 5 % світового валового продукту. Отже, в умовах кризи національної економіки і розвитку інтеграції з міжнародними установами в Україні гостро постає питання про протидію легалізації коштів, одержаних злочинним шляхом.

Досліджуючи стан злочинності можна побачити, що зовні законний бізнес у країнах близького зарубіжжя нерідко слугує прикриттям великомасштабних протиправних угод, пов'язаних з контрабандою сировини, безтоварними експортно-імпортними операціями, незаконними переказами коштів за кордон та іншими формами відмивання «брудних» коштів.

Отже, процес росту міжнародної злочинності на теренах, зокрема, нашої держави не зупиняє свого розвитку. Сучасна ситуація в країні всебічно сприяє останньому. Тому, питання кримінологічної характеристики сучасної міжнародної злочинності є актуальним та залишається відкритим. З'ясування даного питання дасть змогу не тільки покращити рівень життя в державі, але й мінімізувати вплив міжнародної злочинності на суспільство.

Список використаних джерел:

1. Матеріали міжнар. наук.-практ. Конф., 10-11 жовт. 2013 р.
2. Всеукр. громад. орг. «Асоц. кримін. права»: [редкол.:

В.Я. Тацій (голов. ред.) та ін.]. – Х.: Право, 2013. – 841 с.

3. Лук'яненко С.О. «Кримінологічна характеристика злочинів у кредитно-фінансовій системі та їх запобігання в Україні».

4. Закалюк А.П., Михайленко П.П. Запобігання – провідний напрямок системи протидії злочинності // Правова система України: історія, стан та перспективи: у 5-ти т. – Х.: Право, 2008. – Т.5. – С. 196.

5. Еспрес-інформація про стан злочинності на території України за 12 місяців 2015 року // Департамент інформ. технологій. – К., 2016. – С. 1-4.

Загорулько Олена Сергіївна,

Чалюк Світлана Юріївна,

студенти групи ПБК-16-7 ННІ права

Університету державної фіскальної служби України

Науковий керівник:

к.ю.н., доцент кафедри

кримінального права та кримінології

Університету державної фіскальної служби України

Супрун Тетяна Миколаївна

АКТУАЛЬНІСТЬ ІНСТИТУТУ МЕДІАЦІЇ В УКРАЇНІ

Останнім часом все більшої актуальності набуває питання впровадження альтернативних способів врегулювання спорів та необхідність закріплення їх на законодавчому рівні з метою їх ефективного функціонування поряд з судовими процедурами. До таких способів слід віднести й медіацію.

На сьогодні медіація є порівняно новим явищем для українського законодавства і тому широких наукових досліджень у цій сфері не проводилось. Водночас значний внесок у розвиток даного інституту зробили такі науковці, як: Г. Єрьоменко, В. Баранова, Т. Подковенко, О. Боброва, Є. Борисова, С. Васильчак, В. Землянська.

Як у розвинутих країнах, так і в країнах, що розвиваються, традиційним способом вирішення суперечок є судовий процес. У

разі виникнення спору, переважна більшість людей, вважає, що його слід вирішувати через суд, поклавши відповідальність на суддю за прийняте рішення та залишивши за собою право його оскаржувати це рішення у разі незадоволення результатом. Однак, відсутність стабільного розвитку державної та судової системи, недосконалість процесуального законодавства, високий рівень корупції та низька довіра до судової системи призвели до того, що на сьогоднішній день існують значні сумніви щодо можливості оперативного та об'єктивного вирішення спору в судовому порядку. Перевантаженість судів, тривалість судового розгляду, труднощі у реалізації прийнятих судових рішень свідчить про обмеженість такого підходу. Тому виникає потреба подальшого дослідження інститут медіації, що регулює процес вирішення спорів альтернативними методами.

Медіація, в сучасному її розумінні, почала розвиватися у другій половині ХХ ст. насамперед у країнах англосаксонської системи права – США, Австралії, Великій Британії, пізніше вона поступово почала поширюватися і в інших країнах. Перші спроби застосування медіації, як правило, мали місце лише при вирішенні спорів, що виникали у сфері родинних, сімейних стосунків. Згодом медіація отримала визнання й при вирішенні більш широкого кола спорів, починаючи від сімейних конфліктів і закінчуючи складними багатосторонніми конфліктами у комерційній та публічній сфері [1].

На сьогоднішній день світова практика свідчить про те, що медіація є найбільш популярних форм врегулювання конфліктів. Якщо звернутися до статистики, то вона показує, що 80-90 % усіх процедур медіації закінчуються успішно для конфліктних сторін.

Керівник Українського центру медіації при Києво-Могилянській бізнес-школі Г. В. Єрмоєнко у своїх виступах «Практика медіації» підкреслює, що в Україні медіація набирає обертів і в зв'язку з цим потребує законодавчого врегулювання. Тому суттєвим кроком на цьому шляху стала розробка проекту Закону України «Про медіацію» [2].

Не можна залишити без уваги той факт, що в Інституті підвищення кваліфікації Академії адвокатури України з'явилась

Школи медіатора, розроблено програму спецкурсу з медіації для студентів старших курсів відділення спеціальної адвокатської підготовки, магістрів та слухачів Інституту підвищення кваліфікації.

Медіацію вчені відносять до публічних галузей права, тому що в Україні медіацію розуміють як процесуально-процедурний механізм, оскільки держава встановлює цю процедуру та робить її обов'язковою для всіх суб'єктів, які стосуються медіації. Однак сама форма розглянутої процедури є публічною, а зміст медіації проявляється у приватних юридичних питаннях суб'єктів цивільних правовідносин. Виходячи з цього, слід зазначити, що сьогодні в Україні необхідно на національному рівні законодавчо регламентувати медіацію.

Практичне застосування медіації має безліч своїх переваг. По-перше, участь у цьому процесі вирішення конфліктів є добровільною. Учасник будь-коли може покинути стіл переговорів за власним бажанням. По-друге, посередництво вимагає менших фінансових і часових затрат. По-третє, процес посередництва, організований із позиції непротивності, вважається якісно кращим, аніж традиційний ворожий судовий процес. Ще однією перевагою медіації є конфіденційність процесу, що має неабияке значення. Посередництво є короткотривалим, неворожим та орієнтованим на виконання завдання підходом до розв'язання конфлікту [3, с.33].

Метою медіатора є встановлення конкретних домовленостей між учасниками конфлікту. Він зважає на виявлення будь-яких почуттів під час процедури медіації. Медіатор аналізує минулі відносини сторін і визначає перспективу їх майбутніх взаємовідносин. Він є організатором проведення процедури, контролює її, але не може впливати на учасників процесу медіації або результат. Медіатор допомагає сторонам визначити реальні інтереси сторонам конфлікту, визначити спірні питання й самостійно виробити угоду щодо спору. Медіатор є так званим посередником, який полегшує процес спілкування між сторонами конфлікту, адже розуміє

інтереси кожної з них, допомагає знайти ефективне розв'язання проблеми, при цьому сторони самостійно складають угоду.

Сьогодні в Україні можемо спостерігати зміни в законодавстві, правову невизначеність, недостатню розробку юридичних нормативно-правових актів. Але більшість цих проблем може полегшити використання процедури медіації, більше того, це забезпечить задоволення інтересів значної частини учасників спору.

Таким чином, наше суспільство, різні організації, установи і всі рівні державної влади повинні розвивати, вивчати і використовувати нові, більш досконалі системи запобігання, управління і вирішення конфліктів. Як зазначає Д. Проценко, медіація в Україні починає діяти і для цього необхідно забезпечити певні умови: перш за все, внести зміни до процесуальних нормативно-правових актів для скасування перешкод у проведенні присудової медіації. Проте необхідно стримати надмірне і завчасне регулювання ще не сформованої галузі, аби не припинити й не обмежити її розвиток [4]. Такої самої позиції дотримується і В. Землянська, яка, аналізуючи рівень вітчизняного судочинства, зазначає, що наші суди не справляються з тією кількістю справ, яка до них надходить, провадження в справі деколи триває роками, часто судові вироки не виконуються, а рівень довіри до судової системи загалом є дуже низьким [5].

Рада Європи пропонує Україні за допомогою рекомендацій реформувати законодавство, а саме:

- Рекомендації щодо медіації в сімейних справах Rec (98);
 - Рекомендації щодо медіації в кримінальних справах Rec (99)19;
 - Рекомендації щодо медіації в цивільних справах Rec (2002)10;
 - Рекомендації щодо альтернативного судового розгляду спорів між адміністративними органами і сторонами – приватними особами (адміністративні справи) Rec (2001) 9.
- Таким чином, за допомогою рекомендацій Ради Європи охарактеризовано основні тенденції впровадження нормативно-

правової бази в Україні. Але актуальним є прийняття відповідного закону який буде регулювати інститут примирення [6, с.42].

Як бачимо, сфера медіації в Україні, на відміну від інших зарубіжних держав, знаходиться на стадії становлення, але вже зараз існує перспектива розвитку даного процесу і появи нової корисної професії медіатора. Зазначимо, що медіація не має на меті замінити суд, вона існує поруч із судом, допомагає йому. Тому, в умовах осучаснення правових інституцій та засобів вирішення конфліктів, вона може відіграти дуже важливу роль. Особливо це вплине на вдосконалення судової системи та реалізацію права людини на звернення до суду.

Отже, сьогодні медіація є досить новим та ефективним способом вирішення спорів, який має свою перспективу розвитку. Враховуючи вище викладене, ми вважаємо, що прийняття Закону України «Про медіацію», який би закріпив регламентацію проведення процедури позасудове вирішення спорів, забезпечення якості проведення медіації, правовий статус медіаторів стане важливим кроком України до системи реформування судоустрою, зможе зацікавити інвесторів.

Список використаних джерел:

1. Медиация в мире [Електронний ресурс] / Центр медиации и права / Режим доступа: <http://mediatia.com/medworld.htm>.
2. Ероменко Г. Медиация в Украине: «за» и «против» [Електронний ресурс] / Г. Ероменко, А. Павленко//Юрист&Закон, 19.10.2011. – № 42. // Режим доступа: http://www.ligazakon.ua/summary_news/news/2011/10/25/50787.htm.
3. Подковенко, Т. О. Медиация как один з альтернативних способів розв'язання юридичних конфліктів [Електронний ресурс] / Т. О. Подковенко // Держава і право : зб. наук. праць Інституту держави і права ім. В. М. Корецького. Секція юридичні і політичні науки. – К., 2009. – Вип. 45. – С. 31-38.
4. Проценко Д. Медиация в Україну зайшла, і це – факт. Тепер їй треба дати можливість проявитися // Юридична газета.

– 2008. – № 6 (141), 12 лют. // Режим доступу: <http://www.yur-gazeta.com/article/1496/>.

5. Землянська В. Альтернатива судам – належить вам [Електронний ресурс] / В. Землянська // Юридична газета. – №17 (101) 26 квітня 2007 року. – Режим доступу: www.yur-gazeta.com.

6. Колеснікова, М.В. Актуальність впровадження інституту медіації в законодавстві України [Текст] / М.В. Колеснікова, А.О. Шаповалова // Правові горизонти. - 2017. - Вип. 3(16). - С. 41-46.

Змитрович Діана Ігорівна,
студентка групи ПБі-16-1 ННІ права
Університету Державної фіскальної служби України
Науковий керівник:
к.ю.н., доцент кафедри
кримінального права та кримінології
Університету Державної фіскальної служби України
Бодунова Олеся Миколаївна

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ІНСТИТУТІВ ПРОБАЦІЇ В УКРАЇНІ

У наш час реформ і суцільних оптимізацій змінюються напрямки діяльності підрозділів державних служб. Разом із такими нововведеннями у лексиконі наших земляків все частіше з'являються нові слова. Уже звичними, наприклад, стали такі з них, як «люстрація» та «ініціація», а от значення невідомого дотепер «пробація» відоме не всім. Прийняття Закону України «Про пробацію» розширює права засуджених, що свідчить про початок процесу формування пробаційних інституцій у нашій державі.

В наш час дуже багато науковців зацікавились цією доволі новою парадигмою «пробації» у юриспруденції. Так, зокрема, серед вчених Західної Європи та Північної Америки можна відзначити таких, як: П.Лейленд, П. Райнор, Ю Кунов. Серед українських дослідників проблемами служби пробації займаються: Д. Ягунов, І. Яковець, І. Богатирьов, Т. Денисова,

О. Беца, В. Меркулова, А. Степанюк.

В основі дослідження лежить вивчення сучасного стану інституту пробації в Україні, з'ясування проблемних питань та перспектив розвитку цієї служби. Пробація визначається законом як система наглядових та соціально-виховних заходів, що застосовуються за рішенням суду та відповідно до закону до засуджених, а також забезпечення суду інформацією, що характеризує обвинуваченого [1].

Сьогодні термін «пробація» вживається в кількох значеннях:

- 1) як концепція соціальної роботи правопорушниками та іншими соціально вразливими групами;
- 2) як ієрархічна організаційна структура;
- 3) як орган державної влади (служба);
- 4) як умовне невинесення вироку або як умовне звільнення від покарання з випробуванням;
- 5) як специфічний процес виконання альтернативних покарань;
- 6) стан, у якому перебуває злочинець упродовж певного терміну: злочинець (probationer) перебуває на «пробації», тобто під пробаційним наглядом (onprobation, underprobationsupervysion);
- 7) як з'єднувальна ланка між кримінальним процесом, виконанням покарань і соціальною роботою [2].

Визначаючи сутність поняття «пробація», в першу чергу, слід вказати, що це «метод роботи зі злочинцями». Д.В. Ягунов наголошує, що пробація не є просто різновидом покарання, альтернативним ув'язненню, або особливим органом державного управління. «Пробація – це система, яка надає злочинцям можливість реформуватися. Замість того, щоб бути покараними, ці злочинці умовно звільняються під дружній нагляд досвідченого соціального працівника, відомого як офіцер пробації. Упродовж певного часу він здійснює нагляд за злочинцями, намагаючись змінити певні риси останніх. Після завершення пробаційного періоду суд переглядає справу кожного злочинця. Якщо суд переконується, що злочинець виконав свої

обов'язки, він звільняється від покарання» [3].

Першим та єдиним законопроектом про пробацію, який на сьогоднішній день зареєстрований у Верховній Раді України, є документ з аналогічною назвою «Про пробацію» від 26 листопада 2008 р. під № 3412. Як свідчать експертні висновки, надані щодо зазначеного законопроекту, він містить ряд недоліків та значних прогалин.

У Пояснювальній записці до законопроекту пропонувалося набрання ним чинності з 1 січня 2010 р. Він навіть пройшов перші читання, проте оперативно не доопрацьований і не прийнятий. Останній етап проходження – 07 вересня 2010 р., однак розгляд було відкладено. 07 лютого 2012 р. зазначений законопроект включено до порядку денного десятої сесії VI скликання Верховної Ради України, проте ще й у червні місяці 2012 р., за місяць до закінчення роботи десятої сесії, даний законопроект не був включений до основних заходів, які передбачає здійснити Комітет з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності Верховної Ради України. Можливо, воно й на краще, оскільки ще до цього часу точаться дискусії щодо перспектив розвитку відповідної державної структури. Більшість науковців, й ми в тому числі, переконані, що найдоцільніший шлях її створення має відбуватися через посилення та удосконалення чинної кримінально-виконавчої інспекції. Одночасно з цим деякі вчені впевнені, що служба пробації повинна бути окремим органом, оскільки її функції набагато ширші і включають не лише соціальну допомогу засудженому, а й підготовку «соціальної доповіді» про його можливе ви правлення без позбавлення волі [4].

Суттєвим кроком нашої держави у запровадження служби пробації стала також ратифікація 16 вересня 2014 р. Верховною Радою України Угоди про асоціацію з Європейським Союзом, ст. 6 якої передбачає провадження діалогу та співробітництва між Україною та країнами Європейського союзу щодо обговорення внутрішніх реформ, які б ґрунтувалися на таких принципах, як: стабільність і дієвість демократичних інституцій, верховенство права та повага до прав людини і її основоположних свобод.

У відповідності до положень Концепції державної політики

у сфері реформування Державної кримінально-виконавчої служби України, однією з найгостріших проблем Державної кримінально-виконавчої служби України (Державної пенітенціарної служби України) є перевантаженість установ виконання покарань та слідчих ізоляторів. Зазначена проблема зумовлена низкою чинників, серед яких основними є: нерозвиненість механізму застосування системи запобіжних заходів, альтернативних триманням під вартою, низький рівень роботи кримінально-виконавчої інспекції, а отже, неефективність покарань, не пов'язаних із позбавленням волі, і, як наслідок, поширеність практики надання судами переваги покаранням у виді позбавлення волі. Саме тому, вважаємо, що в процесі реформування Державної пенітенціарної служби, їй на зміну приходять абсолютно нова Служба пробації, – мета, завдання, види якої, а також правовий статус персоналу органу пробації та суб'єктів пробації визначені чинним Законом України «Про пробацію» №160-VIII від 05 лютого 2015 р.[5].

Маючи 200-річну історію у різних країнах, процес розвитку пробації відбувався по-різному, але загальними рисами пробації у всіх країнах є :

– по-перше, це забезпечення суду досудовими доповідями про обвинувачених. Доволі нове явище для учасників кримінально-виконавчих відносин, але яке дозволяє пізнати особу обвинуваченого. Досудова доповідь полягає у забезпеченні суду формалізованою інформацією про особу, як притягається до кримінальної відповідальності з метою прийняття судом рішення про призначення міри відповідальності особі. Досудова доповідь складається відповідними органами служби пробації, так званими офіцерами пробації, які вивчають як зовнішні, так і внутрішні фактори впливу на особу злочинця.

Так, зокрема, до зовнішніх можна віднести: середовище, у якому перебуває особа у повсякденному житті, побутові умови, її працевлаштування, матеріальне забезпечення, вплив рідних та друзів. До внутрішніх слід віднести, психологічні та психічні характеристики особи, її емоційний стан, світосприйняття тощо.

При цьому, інформація може отримуватися із різних

джерел: серед оточення обвинуваченого, підприємств, установ, організацій, незалежно від форм власності, в'єрешті-решт, від самої особи обвинуваченого. Власне, досудова пробація передбачає особисту участь особи злочинця у підготовці такої доповіді.

Стандартна доповідь повинна містити у собі наступні підрозділи: 1) вступна частина; 2) аналіз конкретного правопорушення; 3) інформація про особу правопорушника; 4) оцінка ризику скоєння правопорушником нових злочинів; 5) ступінь небезпеки можливих рецидивних злочинів; 6) висновок. Таким чином, суд отримує максимально можливу інформація про особу обвинуваченого. З однієї сторони, це дозволяє краще скласти уявлення про таку особу, але з іншої сторони, може й спотворити остаточне рішення органу правосуддя.

– по-друге, це здійснення нагляду за засудженими. Повноваження, що полягає у комплексі заходів спрямованих на додержання засудженими встановленого їм альтернативного виду покарання за вчинене діяння. Дія пробаційного нагляду поширюється на таких осіб і після відбування ними покарання, таким чином контролюючи поведінку правопорушника з метою його виправлення;

– по-третє, орган пробації організовує виконання покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, громадських робіт, виправних робіт.

– по-четверте, служба пробації здійснює реалізацію апробаційних програм стосовно осіб, звільнених від відбування покарання з випробуванням.

Пробаційна програма – це програма, що призначається за рішенням суду особі, звільненій від відбування покарання з випробуванням, та передбачає комплекс заходів, спрямованих на корекцію соціальної поведінки або її окремих проявів, формування соціально сприятливих змін особистості, які можливо об'єктивно перевірити .

– по-п'яте, соціально-виховна робота із засудженими. Соціально-виховна функція служби пробації та її органів

присутня при втіленні у життя кожного повноваження цієї інституції. Вона проявляється крізь призму чітких та узгоджених дій органу з метою досягнення основної мети – виправлення засудженого. Характеризуючи соціально-виховну роботу в межах пробації, можна виділити такі підходи до її реалізації: 1) індивідуальний підхід, який полягає спілкуванні з кожною особою, яка засуджена, врахуванні усіх її якостей як індивіда з метою її адаптації у суспільстві; 2) диференційований підхід, який змушує надавати правопорушнику консультативну та психологічну допомогу у кожному конкретному випадку, сприяти його працевлаштуванню, залученню до навчання, суспільно корисної праці тощо; 3) профілактичний підхід, що зосереджується на попередженні вчинення повторних протиправних діянь, реабілітації засудженого та його ресоціалізації;

– по-шосте, підготовка до звільнення засуджених, які відбувають покарання у виді обмеження волі та позбавлення волі на певний строк.

Органи пробації у взаємодії з установами виконання покарань, місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування сприяють засудженим, які готуються до звільнення у: визначенні місця проживання після звільнення; влаштуванні до спеціалізованих установ для звільнених; госпіталізації до закладів охорони здоров'я осіб, які потребують стаціонарної медичної допомоги; працевлаштуванні працездатних осіб. Момент звільнення засудженого має досить важливе значення для нього, оскільки він стикається з рядом проблем, які самотужки вирішити не просто. Саме тому на допомогу приходять служба пробації, яка своїм прямим обов'язком має допомогти особі, яка звільняється від відбування покарання у виді обмеження волі чи позбавлення волі на певний строк. Така допомога полягає у належному «поверненні» такої особи до соціуму після тривалої чи короткострокової ізоляції [6].

Отже, з вище зазначеного ми можемо зробити такий висновок, що прийняття Закону України «Про пробацію» це лише перший крок на шляху до міжнародних стандартів у сфері

юстиції. Обов'язковою умовою для ефективної діяльності цієї служби в Україні, а також для досягнення цілей поставлених перед нею є: продовження проведення Державною кримінально-виконавчою службою України плідної роботи в галузі діяльності органу пробації щодо покращення всіх практичних аспектів роботи кримінально-виконавчих інспекцій.

Список використаних джерел:

1. Про пробацію: Закон України від 05.02.2015 № 160-VIII [Електрон. ресурс]. – URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/160-19>.
2. Ягунов Д. Що стоїть на заваді створення служби пробації в Україні (до питання створення національної моделі пробації) // Актуальні проблеми європейської інтеграції : зб. наук. праць з питань європейської інтеграції та права. за ред. Д. Ягунова. Одеса : Фенікс, 2011. С. 146. – Вип. 6.
3. Ягунов Д. Служба пробації: концепція, засади діяльності, організаційна структура // Відновне правосуддя в Україні. 2007. № 1(5). С. 60–64.
4. Богатирьова О. І. Європейські правила пробації та передумови їх застосування в Україні: моногр. К., 2012.
5. Концепція державної політики у сфері реформування Державної кримінально-виконавчої служби України, схвалена Указом Президента України №631/2012 від 8 листопада 2012 р. [Електронний ресурс]. – URL : <http://www.rada.gov.ua>
6. Марків С. Становлення та роль служби пробації в Україні // Актуальні проблеми правознавства. - 2016. - Вип. 3. - С. 78-82. - URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/aprpr_2016_3_18

Іванова Наталія Олександрівна,
студентка групи ПБП-16-5 ННІ права
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник:
к.ю.н., доцент, доцент кафедри
кримінального права та кримінології
Університету державної фіскальної служби України
Мудряк Тамара Олександрівна

ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У ЗВ'ЯЗКУ З ПРИМИРЕННЯМ ВИННОГО З ПОТЕРПІЛИМ

Реалізуючи принципи справедливості, гуманізму та економії кримінальної репресії, антикримінальне законодавство України передбачає випадки, коли за певних обставин держава, в особі суду, відмовляється від реалізації свого виключного права застосувати кримінальну відповідальність до особи, що вчинила суспільно небезпечне діяння, а натомість звільняє її від такої відповідальності.

Одним із таких випадків є звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням із потерпілим. Відповідно до ст.46 КК «особа, яка вчинила вперше злочин невеликої тяжкості або необережний злочин середньої тяжкості, звільняється від кримінальної відповідальності, якщо вона примирилася з потерпілим та відшкодувала завдані нею збитки або усунула заповідяну шкоду»[1].

Метою даної роботи є комплексне вивчення проблеми примирення між особою, яка вчинила злочин, та потерпілим, визначення основних підстав такого звільнення та визначення позитивних аспектів існування та розвитку зазначеного інституту в Україні.

Дослідження окремих аспектів проблеми примирення у руслі вивчення кримінально-правового компромісу міститься в наукових працях Х.Д. Алікперова, М.І. Бажанова, М.А. Беляєва, Л.В. Брусніцина, І.М. Гальперіна, М.І. Гошовського, О.М. Джужі,

Л.О. Доліненко, С.І. Канькала, С.Г. Келіної, Л.Л. Круглікова, О.П. Кучинської, В.З. Лукашевича.

Можна повністю погодитись з думкою В. М. Тертишніка, що принцип пріоритетності інтересів потерпілого над інтересами державних органів, котрий відроджується в національному законодавстві України, як ніколи відповідає ідеям гуманізму [2, с. 30]. Зокрема норма, котра регулює звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із примиренням винного з потерпілим, є значним проявом гуманізму вітчизняного кримінального права та відповідним кроком до відомого зарубіжному законодавству інституту медіації.

Суспільство і держава разом шукають прийнятні форми «розвантаження» системи кримінальної юстиції від зростаючого валу кримінальних справ. Відповідно до цього формуються нові, більш гуманні та демократичні напрямлення розвитку кримінальної юстиції [3, с. 921].

Зазвичай питання про звільнення від кримінальної відповідальності постає тоді, коли з одного боку є підстави для притягнення особи до кримінальної відповідальності, а з іншого - підстави, які дозволяють звільнити її від кримінальної відповідальності.

Таким чином, вчинення особою діяння, що містить ознаки складу злочину, є обов'язковою передумовою такого звільнення.

Окрім вказаної передумови, звільнення від кримінальної відповідальності не можливе без встановлення підстави для його здійснення, адже лише за наявності певної передбаченої законом об'єктивної причини суд звільняє особу від кримінальної відповідальності [3, с. 923].

Зазвичай такими підставами, які можуть застосовуватися лише в сукупності, є: невелика суспільна небезпечність вчиненого злочину та відсутність чи невелика суспільна небезпечність особи, яка внаслідок цього або взагалі не потребує виправлення, або може бути виправлена без застосування покарання.

Примирення між сторонами повинне бути актом добровільного волевиявлення. Тому щоразу правозастосувач

повинен перевіряти, чи не є згода потерпілого на примирення вимушеною внаслідок залякування, погроз з боку особи, котра вчинила злочин, чи її родичів, друзів. При встановленні таких причин примирення суд не вправі звільнити винного від кримінальної відповідальності за розглянутою причиною [4, с. 12].

Підставою звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням з потерпілим є позитивна посткримінальна поведінка, яка полягає у примиренні особи, що вчинила суспільно небезпечне діяння з потерпілим. Сутність такого примирення полягає в тому, що суб'єкт, який вчинив суспільно-небезпечне діяння, відшкодував завдані ним збитки або усунув заповідяну шкоду, а потерпіла особа висловила своє задоволення вжитими щодо неї заходами й надала згоду на звільнення першого від кримінальної відповідальності. Таке примирення, в даному випадку, виступає тією необхідною об'єктивною обставиною, без якої звільнення від кримінальної відповідальності за ст.46 КК є неможливим [5, с.127].

Існує також і точка зору, згідно з якою при примиренні потерпілого з винною особою суд, якщо врахує за потрібне, може зобов'язати винного здійснити певні дії (пройти курс лікування при зловживанні наркотичними чи спиртними напоями), чи навпаки до їх заборони (змінювати без дозволу компетентного органу місце проживання, від'їхати без дозволу цього ж органу на тривалий час, керувати транспортним засобом на певний проміжок часу). Суд може також зобов'язати чи заборонити винному здійснювати інші дії, якщо прийде до висновку, що покладення цих зобов'язань чи введення обмежень буде сприяти меті досягнення покарання [2, с. 922]. Проте це питання потребує додаткової аргументації та вивчення.

Отже, звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням із потерпілим сприяє: відновленню порушених прав та інтересів потерпілого; відшкодуванню матеріальної та моральної шкоди; зниженню рівня рецидиву злочинності; економії заходів кримінально-правової репресії; підвищенню ступеня реалізації принципів кримінального права, а саме: принципу справедливості, гуманності, презумпції

невинуватості, доцільності та індивідуалізації відповідальності, невідворотності кримінальної відповідальності; підвищенню авторитету держави; сприянню реалізації положень кримінальної політики України.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний Кодекс України: станом на 12.01.2018 офіц. текст. Київ: ВРУ, 2018. С.194.
2. Тертишнік В. М. Компроміс в кримінальному процесі. Ваги Феміди. 2010. № 4. С. 29-33.
3. Мандриченко Ж.В. Деякі аспекти нормативного удосконалення звільнення від кримінальної відповідальності за примиренням з потерпілим. Актуальні проблеми держави й права. 2009. №22. С. 921-925.
4. Алікперов Х. Д. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням з потерпівшим. Законність. 2009. № 6. С. 11-13.
5. Яценко А.М. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням з потерпілим: причинно-факторний комплекс здійснення. Право і безпека. 2009. №4. С. 124-128.

Калита Вікторія Григорівна,
здобувач кафедри
кримінального права та кримінології
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник:
д.ю.н., професор, професор кафедри
кримінального права та кримінології
Університету державної фіскальної служби України,
заслужений юрист України
Топчій Василь Васильович

ХАРАКТЕРИСТИКА ОСУДНОСТІ З ТОЧКИ ЗОРУ ПСИХОЛОГІЇ

На сьогодні надзвичайно зростає науковий та практичний інтерес до питання щодо характеристики суб'єкта злочину. Це зумовлено, перш за все, дотриманням принципу індивідуалізації покарання, закладеному кримінально-правовим законодавством, а також, великим збільшенням кількості осіб з психічними розладами, які значно впливають на їхню поведінку при вчиненні суспільно небезпечних діянь.

Суб'єкт злочину є одним із елементів складу злочину, без якого не може наставати кримінальна відповідальність. У статті 18 КК України законодавець визначив, що «суб'єктом злочину є фізична осудна особа, яка вчинила злочин у віці, з якого відповідно до цього Кодексу може наставати кримінальна відповідальність» [1; 2]. Отже, особа може нести кримінальну відповідальність за вчинений нею злочин, якщо вона: 1) є фізичною особою, тобто людиною; 2) є осудною; 3) досягла віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність. Зазначені ознаки є загальними юридичними ознаками суб'єкта злочину. Вони виступають обов'язковими ознаками будь якого складу злочину, і відсутність однієї з них означає відсутність у діянні особи складу злочину.

Проте, виникає необхідність дослідити поняття «осудність» з точки зору психології, адже саме у поєднанні з кримінальним

законодавством ми зможемо надати чітке визначення розгляданого поняття.

Взагалі осудність – це нормальний стан психічно здорової людини. Існує презумпція психічного здоров'я: кожна особа вважається такою, яка не має психічного розладу, доки наявність такого розладу не буде встановлено на підставах і в порядку, передбачених законом. Якщо виникає сумнів із приводу осудності, органи досудового розслідування чи суд призначають судово-психіатричну експертизу. Особа повинна бути визнана судом осудною чи неосудною не взагалі, а лише стосовно діяння, що їй інкримінується.

Отже осудність – це здатність суб'єкта діяти, керуючись свідомістю і волею, має певну біологічну основу та психолого-правовий зміст. Проте не слід відносити поняття «неосудність» до всіх пацієнтів психіатричних лікарень, які не вчинили кримінально-карних дій. При такому розширеному розумінні кримінально-правовий термін замінюється медичним [3, с. 113].

У сучасній науці В.М. Куц пропонує виокремити три критерії осудності: соціально-медичний, психологічний та юридичний.

На думку автора, соціально-медичний критерій повинен визначатися словами «за своїм психічним станом» і означає, що суб'єкт під час вчинення злочину, по-перше, досяг певного рівня психічних функцій та соціалізації, який дозволяє йому усвідомлювати істинний сенс того, що діється, та керувати своїми вчинками, по-друге, він не страждає жодною з хворобливих вад психіки, що позбавляє його спроможності звітувати в своїх діях чи керувати ними.

Психологічний критерій осудності, на його думку, формулюється, як і в класичному розумінні цього критерію, а саме як здатність особи усвідомлювати фактичний характер і суспільну небезпечність діяння та керувати ним.

Юридичний критерій впливає з двох попередніх і позначає здатність особи, що вчинила злочин, бути відповідальною за вчинене діяння, підлягати кримінальній відповідальності.

Осудність, таким чином, – це здатність особи до усвідомлення та сприйняття сенсу осуду [4, с.20].

Психологічний критерій осудності характеризується трьома ознаками: інтелектуальною, вольовою та емоційною. У законодавчу формулу осудності, як звісно, включені лише дві з них: інтелектуальна та вольова.

Інтелектуальна ознака психологічного критерію осудності відображає здатність особи під час вчинення злочину усвідомлювати фактичний характер та суспільну небезпечність дій (бездіяльності) та їх наслідків. Вона характеризує соціальний досвід суб'єкта, тобто певну суму накопичених і перероблених його свідомістю явищ зовнішнього світу [5, с.61].

Як відомо, вольові психічні процеси, разом із пізнавальними і емоційними процесами, у своїй сукупності визначають психіку як вищу форму свідомості. Тому в психологічному значенні суб'єкт права повинен мати свідомість, у тому числі й волю, тобто свідомий характер діяльності людини проявляється через її вольові дії [6]. У зв'язку з цим критерій недієздатності, а також неосудності, сформульований як нездатність розуміти значення своїх дій і (або) керувати ними, оцінюють саме як психологічний критерій, що означає нездатність особи усвідомлювати свої дії тільки у момент здійснення діяння. Поняття розуміння (усвідомлення) і керівництва власними діями включені в деякі норми кримінального і цивільного права як інтелектуальна і вольова ознаки психологічного критерію неосудності.

Емоційна ознака психологічного критерію, хоча у формулу осудності й не включена, повинна враховуватися судом при визначенні осудності, оскільки в деяких випадках емоційне перезбудження (наприклад, при патологічному афекті) може виключати осудність особи [7, с. 23]. Оскільки все, що відбувається, відображається в свідомості людини, воно неминуче повинно викликати певне відношення з її сторони. Як відзначає С.Л. Рубінштейн, особливо тісним є дієвий зв'язок між емоціями людини і його власною діяльністю. Емоція з внутрішньою необхідністю зароджується із співвідношення –

позитивного або негативного – результатів дії до потреби, що є його мотивом, початковою спонукою [8, с. 558].

У розрізі емоційної ознаки психологічного критерію необхідно розглянути акцентуацію особистості, концепція якої висвітлена в книзі відомого німецького психіатра Карла Леонгарда. К. Леонгард пише, що акцентуація – «це, в сутності, ті ж індивідуальні риси, але такі, які володіють тенденцією до переходу в патологічний стан» [9, с. 16].

В психології під акцентуацією особистості або характеру розуміється переважний (акцентуований) розвиток окремих властивостей психіки за рахунок інших властивостей, внаслідок чого погіршуються взаємостосунки з оточуючими людьми [10, с. 175]. Вченими акцентуації особи і акцентуації характеру розглядаються як схожі поняття.

На думку психіатрів, «акцентуовані особистості – проміжне явище між нормою і психопатією». Це означає, що акцентуація межує з розладами особи та за несприятливих умов може досягти значної вираженості [11, с. 54].

Вивчаючи наявність психологічного критерію осудності, слід також приділяти значну увагу спрямованості особи на вчинення злочину. Спрямованість хоча і не входить до складу осудності (знаходиться поза межами цього явища), вона надає можливість конкретизувати здатності особи в певній ситуації.

Завершуючи розгляд психологічного критерію, необхідно відзначити, що психологічний критерій осудності показує здатність особи діяти винно (умисно або з необережності) та за наявності формально-правового (юридичного) критерію – зазнавати заходів кримінально-правового впливу.

На основі викладеного вище можемо відзначити, що осудність якнайповніше характеризуватиметься за допомогою формально-правового та змістовних критеріїв: психологічного та медичного. Разом з тим, зазначимо, що нездатність повною мірою усвідомлювати свої дії (інтелектуальна ознака) завжди свідчить і про наявність вольової ознаки – нездатності повною мірою керувати цими діями і, отже, про наявність юридичного критерію осудності.

Важливим моментом у комплексній оцінці чинників, що визначають експертний висновок, є вивчення кримінальної ситуації, що дозволяє оцінити ступінь актуалізації та впливу психопатологічного розладу, наявного у обвинуваченого, на його здатність до повноцінної регуляції своєї поведінки в період здійснення протиправних дій.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України: офіційне видання. К.: Ін Юре, 2004. 240 с.
2. Кримінальний кодекс України: науково-практичний коментар / Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, С. Б. Гавриш та ін.; за заг. ред. В. В. Сташиса, В. Я. Тація. К.: Ін Юре, 2004. 1196 с.
3. Завязкіна Н. В. Вплив формування поняття «обмежена осудність» На розвиток судово-психологічної експертизи // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету ім.Т.Г. Шевченка. Вісник №128. Серія. Психологічні науки. С. 112-125.
4. Куц В. М. Теоретико-прикладні аспекти проблеми суб'єкта злочину / В. М. Куц // Вісник Ун-ту внутр. справ. 1996. Вип. 1. С. 17-23.
5. Михеев Р. И. Проблемы вменяемости и невменяемости в советском уголовном праве: монография / Родион (Рудольф) Иванович Михеев. Владивосток : Изд-во Дальневост. ун-та, 1983. 300 с.
6. Вейтбрехт Х. Депрессивные и маниакальные эндогенные психозы // Клиническая психиатрия / Под ред. Г. Груле, Р. Юнга и др. М., 1967.
7. Мірошніченко Н. Обмежена осудність та її законодавче закріплення / Н. Мірошніченко, Н. Орловська // Право України. 1997. № 7. С. 23–24, 29.
8. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии / С. Л. Рубинштейн. СПб.: ЗАО «Издательство «Питер», 1999. 720 с.

9. Леонгард К. Акцентуированные личности: монография / Карл Леонгард. Киев: Вища школа. Головное издательство, 1981. 392 с.

10. Столяренко Л. Д. Основы психологии: учеб. пособие [для вузов] / Л. Д. Столяренко. Ростов-на-Дону: Феникс, 1997. 733 с.

11. Назаренко Г. В. Невменяемость: Уголовно-релевантные психические состояния: монография / Г. В. Назаренко. СПб.: Изд-во «Юридический центр Пресс», 2002. 207 с.

Кибукевич Тетяна Іванівна,
студентка групи ПБП-16-6 ННІ права
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник:
к.ю.н., доцент, доцент кафедри
кримінального права та кримінології
Університету державної фіскальної служби України
Мудряк Тамара Олександрівна

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ФІКТИВНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО В УКРАЇНІ

На даному етапі розвитку економіки важко назвати галузі народного господарства нашої держави, в яких би організовані злочинні угруповання не використовували фіктивні суб'єкти господарювання для здійснення незаконної діяльності.

Основною небезпекою фіктивного підприємництва є нанесення майнової шкоди державі, юридичним та фізичним особам, державі. В свою чергу все це виражається в приховуванні фактів забороненої діяльності, незаконній конвертації безготівкових коштів у готівку, створенні передумов для ухилення від сплати податків і досягнення інших протиправних цілей, сприянні відмиванню коштів, які здобуті злочинним шляхом.

Дослідженням даного питання займались досить багато науковців. Серед них найвідомішими є: В.М. Вересов,

Л.М. Дуднік, О.О. Дудоров, І.Є. Криницький, В.В. Лисенко, В.О. Навроцький, Ю.В. Опалінський, В.М. Попович, Е.П. Соловійов, З.А. Тростюк, М.І. Хаваронюк на інші. Питання, пов'язані з реалізацією кримінальної відповідальності, залишаються актуальними і на цей час.

Відповідно до ст. 205 Кримінального кодексу України фіктивне підприємництво – це створення, або придбання суб'єктів підприємницької діяльності (юридичних осіб) з метою прикриття незаконної діяльності або здійснення видів діяльності, щодо яких є заборона [1].

Діяльність, яку здійснює підприємство, можна віднести до фіктивної у випадку наявності наступних ознак:

- підприємство зареєстроване на підроблені або загублені документи;

- засновниками, учасниками та посадовими особами юридичної особи або фізичною особою-підприємцем є так звані «підставні особи», які не займаються господарською діяльністю, а лише зафіксовані в документах;

- підприємство не сплачує податків чи зборів до державного або місцевого бюджету;

- підприємство здійснює діяльність, яка не передбачена у статуті, без отримання відповідних дозволів і ліцензій;

- не ведеться належний бухгалтерський облік і податкова звітність;

- підприємство відсутнє за місцем реєстрації;

- підприємство знаходиться за неіснуючою адресою, або за адресою масової реєстрації;

- засновники таких суб'єктів господарювання досить часто реєструють нові підприємства, які займаються аналогічною фіктивною діяльністю;

- у реєстраційній справі відсутній номер телефону (або телефон недійсний), адреси електронної скриньки та інша контактна інформація [3, с. 75].

Для притягнення до відповідальності за фіктивне підприємництво основна увага правоохоронних органів повинна приділятися доведенню провини засновників і посадових осіб

даних підприємств. Разом з тим, непокараними залишаються «клієнти» фіктивних підприємств. Питання щодо притягнення до відповідальності керівників чи засновників підприємств, організацій та установ, чиї кошти були незаконно перераховані на рахунки фіктивних підприємств, як правило, не ставиться. В матеріалах кримінальних проваджень доволі часто зустрічається формулювання «особи не встановлені слідством». Пояснюється дане положення проблемністю в кримінально-правовій кваліфікації дій таких посадових осіб і доведенні їхньої провини. Засновниками фіктивних підприємств, як правило, є «підставні особи». З цією метою досить часто використовуються викрадені чи підроблені документи соціально незахищених осіб (пенсіонерів, студентів, осіб без постійного місця проживання, іноземців). Наприклад, особа, нічого не підозрюючи, надала організатору свої документи: паспорт та ідентифікаційний код, на підставі яких був укладений договір купівлі-продажу частки фіктивного підприємства та наступна його реєстрація [2, с. 4].

Нині, відповідно до ч. 1 ст. 205 Кримінального кодексу України покаранням за створення або придбання суб'єктів підприємницької діяльності (юридичних осіб) з метою прикриття незаконної діяльності, або здійснення видів діяльності, щодо яких є заборона, встановлено штраф від п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Ті самі дії, якщо вони вчинені повторно, або заподіяли велику матеріальну шкоду державі, банкові, кредитним установам, іншим юридичним особам або громадянам, караються штрафом від трьох тисяч до п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Матеріальна шкода, яка заподіяна фізичним особам, вважається великою, якщо вона у двісті і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян, а матеріальна шкода, яка заподіяна державі або юридичним особам, вважається великою, якщо вона у тисячу і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян [1].

Отже, виявлення осіб, які вчинили злочин «фіктивне підприємництво», та притягнення їх до кримінальної

відповідальності є одним із ефективних заходів протидії економічним злочинам в цілому і фіктивному підприємництву зокрема. Проблеми, що виникають при реалізації кримінальної відповідальності за фіктивне підприємництво, потребують подальшого дослідження і розробки заходів, спрямованих на удосконалення законодавчого та організаційного забезпечення протидії фіктивному підприємництву.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України від 5 квіт. 2001 р. № 2341-III // Відомості Верховної Ради України. 2001. № 25. Ст. 131. (дата звернення: 01.02.2018).
2. Волинець О. Г. Фіктивне підприємництво URL:<http://ibc.org.ua/analytics/fiktivnepidpryemnitstvo.html/>
3. Довнич О. М. Кримінальна відповідальність за фіктивне підприємництво в Україні: стан і шляхи протидії / О. М. Довнич // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). 2014. № 1. С. 75.

**Кирильчатенко Анастасія Романівна,
Бурківський Михайло Віталійович,**

студенти групи ПБк 16-7 ННІ права
Університету державної фіскальної служби України

Науковий керівник:

к.ю.н., доцент, доцент кафедри
кримінального права та кримінології
Університету державної фіскальної служби України

Мудряк Тамара Олександрівна

ЗАХОДИ ПРОТИДІЇ ОРГАНІЗОВАНИЙ ЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ

Сучасна організована злочинна діяльність в Україні перебуває на якісно новому рівні порівняно з початковим періодом її розвитку. Це не просто новий вид злочинності, а особливе суспільно негативне явище, щільно пов'язане з тіньовою економікою і корупцією.

Організованій злочинності сприяють глобальні соціально-економічні процеси: урбанізація, міждержавна та міжрегіональна міграція, формування світового інформаційно-культурного простору. Вона є суттєвим чинником посилення соціальної напруженості та дестабілізації суспільних відносин, виникнення деформацій у сфері господарювання, уповільнення темпів економічного розвитку держави. Суттєвим чинником розвитку організованої злочинності є політична нестабільність у суспільстві. Останнім часом в Україні, як і в інших державах колишнього СРСР, з'явилося чимало різноманітних партій і рухів. З одного боку, це об'єктивні суспільні процеси, але з іншого – їх діяльність спрямована на боротьбу за владу будь-якою ціною, забуваючи при цьому, що суспільство розвивається успішно лише тоді, коли воно об'єднане спільною національною ідеєю [1, с. 85].

Нинішній стан криміногенної ситуації в державі свідчить про необхідність удосконалення заходів, спрямованих на нейтралізацію впливу чинників, що зумовлюють розвиток організованої злочинності, цим обумовлюється актуальність даної теми.

Питання кримінологічної характеристики організованої злочинності та напрями протидії їй в Україні досліджували у своїх працях В. О. Коновалова, А. В. Савченко, О. С. Омельченко, М. В. Корнієнко, К. Л. Бугайчук, М. А. Погорецький та інші.

Метою статті є характеристика поняття організованої злочинності та визначення заходів протидії, шляхом аналізу нормативно-правових актів, міжнародних документів та наукових джерел у цій сфері.

Дефініції поняття «організована злочинність» у нормативно-правових актах та науковій літературі є досить різноманітними. У статті 1 Закону України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» під організованою злочинністю розуміється сукупність злочинів, що вчиняються у зв'язку з створенням та діяльністю організованих злочинних угруповань [2].

У міжнародних правових актах та законодавстві окремих країн вона характеризується як складний вид кримінальної діяльності, що здійснюється у великих масштабах організованими угрупованнями, які мають внутрішню структуру, отримують доходи шляхом створення та експлуатації ринків незаконних товарів і послуг [1, с. 86].

На думку М. В. Корнієнка, організована злочинність – це «структурована система злочинних формувань, що характеризується міжрегіональною, у ряді випадків – міжнародною злочинною діяльністю, спрямованою на заняття злочинним бізнесом (наркобізнес, секс-бізнес, нелегальна міграція, торгівля людьми, кіднепінг і т. ін.), яка здійснюється шляхом застосування насильства або без такого для отримання прибутків і надприбутків, використовуючи у своїх інтересах як державні структури, так і інститути громадянського суспільства» [3, с. 114].

Отже, організована злочинність – це особливе суспільно небезпечне явище, «вершина злочинності». В основі виокремлення цього виду злочинності лежить характер і ступінь взаємодії злочинців під час здійснення протиправної діяльності. Вона відбувається на підставі згуртування осіб, розмежування між ними злочинних ролей, ієрархічності системи взаємовідносин. Чим вищий рівень організованості у групі, тим рельєфніше управлінські функції відмежовуються від виконавських ролей. На сучасному етапі характерними ознаками організованої злочинності виступають:

- наявність елементів вираженої організаційно-управлінської структури, чітка ієрархія, єдині для всіх членів групи норми поведінки, санкції та заохочення;

- законспірований характер злочинної діяльності, загальна мета якої – це отримання значних матеріальних прибутків від тіньового обігу капіталів;

- спроби нейтралізації всіх форм соціального контролю з використанням розвідки та контррозвідки; виявленням планів державних органів, що протидіють злочинності, підкупом

працівників правоохоронних органів, проникненням на посади до державних структур;

– наявність великих фондів (як у гривнях, так і в іноземній валюті), що дає можливість вкладати гроші у різні сфери діяльності, у тому числі нелегальні, для отримання надприбутків, контролю відповідних ринків, засобів масової інформації, матеріальної підтримки членів групи та їх родичів, оплати послуг адвокатів тощо;

– розмежування сфер впливу – кооперація організованих злочинних угруповань у різних галузях господарства, створення «чорного ринку» товарів та послуг (незаконний обіг наркотиків і зброї, проституція) [1, с.87].

Розуміючи важливість та небезпечність цього соціального явища, 21 жовтня 2011 року Указом Президента України було схвалено «Концепцію державної політики у сфері боротьби з організованою злочинністю», яка визначила низку заходів, спрямованих на зменшення проявів організованої злочинності, зміцнення соціальної та політичної стабільності в державі, зростання довіри інститутів громадянського суспільства.

Однак організовані злочинні формування модернізуються, змінюють свої види, виходять за межі національних кордонів однієї держави, набувають транснаціонального характеру. У зв'язку з цим є нагальна потреба у продовженні низки послідовних заходів, що сприятимуть створенню національної системи боротьби з організованою злочинністю як складової системи забезпечення національної безпеки України. Важливим кроком у цьому напрямі є розробка оновленої Концепції реалізації державної політики у сфері боротьби з організованою злочинністю на 2017–2021 роки.

Метою зазначеної Концепції повинно стати визначення напрямів та механізмів реалізації державної політики у сфері боротьби з організованою злочинністю шляхом формування нових та вдосконалення чинних норм адміністративного, кримінального, кримінального процесуального та кримінально-виконавчого законодавства і практики їх застосування, розроблення та виконання заходів, спрямованих на розбудову

сучасної системи суб'єктів запобігання організованій злочинності та правових основ їх діяльності, а також на запобігання виникненню організованих злочинних угруповань і вчиненню ними правопорушень.

При розробці оновленої Концепції її ефективність та дієвість багато в чому буде залежати від того, наскільки будуть враховані всі реалії сьогодення, а саме ті загрози, які виникли у результаті збройної агресії проти України: зміна стандартів і норм поведінки окремих соціальних груп викликає збільшення кількості тяжких та особливо тяжких кримінальних злочинів; неконтрольоване розповсюдження зброї з Донецької та Луганської областей призвело до різкого зростання злочинів із використанням вогнепальної зброї, вчинених, в тому числі, організованими злочинними угрупованнями.

Окремої уваги, заслуговує таке соціальне явище, як корупція, що є одним із негативних чинників організованої злочинності, яка за певних обставин стає її зовнішньою складовою [3, с. 143].

Враховуючи існуючий стан організованої злочинності, а також темпи зростання її рівня в Україні, для забезпечення прав і законних інтересів особи, суспільства і держави від злочинних посягань організованих груп та злочинних організацій важливим є розробка заходів протидії, які були б адекватними проявам, формам і методам здійснення злочинної діяльності цих злочинних угруповань. Такі заходи мають бути спрямовані на:

формування правової культури та правової свідомості громадян, державних службовців та посадових осіб правоохоронних органів;

вдосконалення законодавства у сфері боротьби з організованою злочинністю та реформування органів кримінальної юстиції відповідно до європейських стандартів;

ліквідацію корупції в діяльності державних, виконавчих та правоохоронних органів;

вдосконалення інститутів державної служби, зокрема, щодо добору кадрів на державну службу, належного матеріального забезпечення державних службовців,

вдосконалення механізмів атестації державних службовців на окремих посадах;

законодавче встановлення окремих етичних правил поведінки державних службовців, контроль за їх дотриманням та можливості притягнення до відповідальності за порушення цих правил.

Список використаних джерел:

1. О. С. Омельченко, Сучасний стан та заходи протидії організованій злочинності в Україні / О. С. Омельченко // Вісник ХНУВС. 2013. № 4 (63). С. 85-94.

2. Закон України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» / Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1993. N 35. ст.358

3. Корнієнко М. В. Організована злочинність в Україні: сучасний стан, кримінологічна характеристика, заходи протидії / М. В. Корнієнко. К. : Фонд Юрнауки, 2004. 300 с.

4. К. Л. Бугайчук, Концептуальні засади здійснення державної політики у сфері боротьби з організованою злочинністю / К. Л. Бугайчук // Матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної конференції «Протидія злочинності: теорія та практика». Харків. 2016. с. 143-146.

Козігон Богдан Олександрович,
аспірант 1-го курсу навчання

Університету державної фіскальної служби України

Науковий керівник:

д.ю.н., професор, професор кафедри
кримінального права та кримінології

Університету державної фіскальної служби України,
заслужений юрист України

Топчій Василь Васильович

ПРАВОВІ АСПЕКТИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ГРАЛЬНОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

В Україні гральний бізнес перебуває за рамками правового поля з 2009 року, коли кон'юнктурна політична хвиля за лічені

тижні знищила цілу галузь національної економіки. Компанії, що надавали гральні послуги, зазнали багатомільйонних збитків, державний бюджет позбувся стабільного джерела доходів. Через шість років українська влада врешті-решт визнала, що ця раптова й безальтернативна заборона грального бізнесу створила сприятливе середовище для корупції, розвитку тіньового ринку, спричинила вивід з вітчизняної економіки мільярдів гривень. Отже, рік тому Міністерство фінансів України розпочало роботу над поверненням грального бізнесу в легальне поле.

Тому, ключовим в даному аспекті є дослідження проблемних аспектів відмежування діяльності, що має за мету організацію азартних ігор та діяльності щодо організації спортивних чи інтелектуальних розваг. Одним із основних завдань є виокремлення питання законодавчого врегулювання окремих юридичних моментів та доцільності заборони тих чи інших видів господарської діяльності, а також розгляд альтернативних шляхів запобіганню розвитку грального бізнесу в Україні.

Окремі аспекти досліджуваного питання були предметом досліджень ряду вітчизняних та зарубіжних вчених, зокрема: В.В. Топчія, П.Л. Фріса, В.В. Коваленка, Г.М. Дзюби, З.М. Топорецької, А.П. Гірника, Є.В. Айдемського, Г.М. Чернишова, О.М. Джужи, Р.А. Севастьянова, О.М. Литвинова, О.О. Смирнової, С.Л. Пайова, В.М. Беркета, Ю.А. Темного, Є.І. Спектора, Д.Г. Черника, О.Н. Ярмиша та інших науковців.

Ми ставимо собі за мету окреслити основні проблеми кримінально-правового механізму протидії гральному бізнесу, пов'язані з приховуванням та маскуванням азартних ігор під різного роду законні розважальні заходи.

Статистика правоохоронних органів стверджує, що заняття гральним бізнесом не носить системного характеру і, в основному, «однорукі бандити» розташовуються в незначних пересувних вагончиках, на поромках та в підвалах житлових будинків. Злочини у сфері грального бізнесу є відносно новими, оскільки стаття 203-2 КК України, що передбачає

відповідальність за зайняття гральним бізнесом, набрала чинності лише в січні 2011 року. Варто нагадати, що спочатку заняття гральним бізнесом кваліфікувалось за статтею 203 КК України «Зайняття забороненими видами господарської діяльності». І лише після внесення відповідних змін до КК України було виділено статтю 203-2 «Зайняття гральним бізнесом». Фактично з того моменту законний гральний бізнес перестав існувати [1, с. 41].

Законом України «Про заборону грального бізнесу в Україні» заборонена діяльність, пов'язана з організацією, проведенням та наданням можливості доступу до азартних ігор у казино, на гральних автоматах, комп'ютерних симуляторах, у букмекерських конторах, в інтерактивних закладах, в електронному (віртуальному) казино [2, с. 536]. Цей Закон запроваджує обмеження щодо здійснення грального бізнесу в Україні, виходячи з конституційних принципів пріоритету прав і свобод людини і громадянина, захисту моральності та здоров'я населення, заборони використання власності на шкоду людині і суспільству.

Актуальним є питання законності миттєвих державних лотерей - нового виду розважальних автоматів, що мало чим відрізняються від класичних гральних автоматів. Принцип роботи апаратів державних лотерей майже такий, як і у звичайних. Різниця полягає в порядку внесення грошей гравцем. Тут він вносить гроші на депозитний баланс в касі. Немає обмежень на суми витрачених коштів. Лотерейний автомат, як і ігровий, безпосередньо приймає ставку від 100 і до 900 грн. Кількість ставок необмежена [4, с. 84]. Згідно з п. 1 ст. 1 Закону України «Про заборону грального бізнесу в Україні» діяльність пов'язана з організацією, проведенням та наданням можливості доступу до азартних ігор у букмекерських конторах є заняттям гральним бізнесом. Постає питання щодо азартного характеру ставок в таких закладах.

Для з'ясування відповідності букмекерського бізнесу нормам чинного законодавства необхідно зрозуміти саму суть такої діяльності. Виходячи із самого змісту, діяльність букмекерських

контор належить до інтелектуальних видів грального бізнесу і не є азартною грою. Зі свого боку, букмекерська контора залучає до роботи фахівців з математичних розрахунків, знавців багатьох видів спорту. При цьому нівелюється саме відчуття азарту, оскільки між фактом ставки і отриманим результатом проходить певний часовий інтервал [5, с. 61].

Крім того, букмекерська діяльність, як ефективний засіб наповнення Державного бюджету України, у сучасних реаліях має бути належним чином врегульована, а не підпадати під законодавчу заборону, оскільки містить в собі низку фінансово-економічних та іміджевих ризиків для держави в цілому. Тому очевидно, що заборона букмекерства в Україні завдає негативних наслідків для іміджу держави в світі, породжує не лише підпільний бізнес в цій сфері, але й механізми маніпуляції спортивними результатами [6, с. 18].

Ринок азартних ігор сьогодні справді становить небезпеку для українського суспільства. Ідея територіального обмеження азартного ринку, тобто створення гральних зон, безумовно, має право на існування і з успіхом упроваджена в цілому ряді держав, у тому числі в Європі. Водночас не можна відразу, керуючись політичною доцільністю, скасовувати ліцензії ігровиків. Це незаконно, і підставляє державу, даючи підстави для позовів проти неї. Так, в Ізраїлі, де гральний бізнес під заборonoю, щорічний оборот нелегальних гральних домів перевищує 4 млрд. дол.

Як висновок слід зазначити, що від фрагментарних кроків у сфері протидії гральному бізнесу треба переходити до системи чітких дій. У зв'язку із цим необхідним є вирішення ряду першочергових завдань. По-перше, необхідно здійснити якісне доопрацювання і зміцнення нормативно-правової бази в цій сфері. На законодавчому рівні повинні бути чітко визначені компетенція і відповідальність кожної структури, що входить у систему протидії гральному бізнесу. По-друге, слід приділити підвищену увагу особливому напрямку – профілактичній роботі в групах підвищеного ризику, зокрема серед школярів та людей із ігровою залежністю.

У зв'язку з цим необхідним є деяке переформатування

законодавчих актів щодо боротьби з зайняттям гральним бізнесом, зокрема виділення з поняття «азартні ігри» діяльності букмекерських контор; включення до чергових заходів щодо протидії гральному бізнесу та залучення громадських об'єднань для спільного вжиття заходів щодо виявлення осередків організації підпільних ігрових клубів.

Список використаних джерел:

1. Топорецька З.М. Проблеми формування методики розслідування злочинів у сфері грального бізнесу / Топорецька З. М. //Адвокат. - 2011- № 3. - С. 40-42.

2. Про заборону грального бізнесу в Україні: Закон України від 15 травня 2012 р. № 1334-УІ // Відомості Верховної Ради України. - 2009. - № 38. - Ст. 536.

3. Айдемський Є.В. Кримінальний контроль організованої злочинності за діяльністю гральних закладів / Айдемський Є.В. // Форум права. - 2012. - № 3. - С. 15-22.

4. Дюба Г. Шляхи оптимізації правового регулювання сфери грального бізнесу в Україні /Дюба Г. //Юридична Україна. - 2010. - № 6. - С. 82-87.

5. Топчій В.В. Протидія злочинам, пов'язаним із незаконним заняттям гральним бізнесом: проблеми теорії і практики / Топчій В.В. // Бюлетень Міністерства юстиції України. - 2011. - № 6. - С. 57-67.

6. Чернишов Г.М. Аналітичний огляд наукових статей з проблем протидії економічній злочинності / Чернишов Г. М. // Вісник Одеського центру з вивчення організованої злочинності і корупції. - 2013. - № 6. - С. 15-19.

Конченко Неля Миколаївна,
студентка групи П-42
Ірпінського державного коледжу економіки та права
Науковий керівник:
к.ю.н., доцент кафедри
кримінального процесу та криміналістики
Університету державної фіскальної служби України
Лазебний Анатолій Миколайович

СУЧАСНІ СИСТЕМИ ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИННОСТІ ТА ЇХ УДОСКОНАЛЕННЯ

Злочинність – це одна із стародавніх форм соціального буття, яка існує незважаючи на пекуче бажання переважної частини людства позбутися її.

Протидія злочинності за своїм характером є правоохоронною діяльністю, яка розглядається як багатофункціональне і різноаспектне поняття, що охоплює собою практично усі сфери державної діяльності. Вона здійснюється на загально-соціальному та спеціальному рівнях. Загально-соціальна протидія злочинності є основою спеціальної протидії. Спеціальна протидія здійснюється шляхом правового реагування на вчинення злочину та спеціально-кримінологічного запобігання новим злочинам. Процес реагування на вчинений злочин утворює самостійну систему заходів, які застосовуються у певній послідовності. Перший комплекс таких заходів найчастіше визначають терміном «виявлення» злочину. При цьому С.Г. Міщенко зауважує, що, по-перше, виявленням доцільно охоплювати і так зване розкриття злочину, тобто встановлення суб'єкта його вчинення; по-друге, виявленню підлягає не лише вчинений злочин, а й каране готування до нього та замах на його вчинення; по-третє, у сфері власне кримінальної юстиції мають залишатися лише процесуально унормовані засоби виявлення злочину. Наступним комплексом заходів реагування на вчинення злочину є притягнення до кримінальної відповідальності. При цьому «притягнення» є не чим іншим, як процесом збирання доказів винуватості суб'єкта у вчиненні злочину. Розглядаючи

зміст поняття протидії злочинності, О.М. Бандурка та Л.М. Давиденко зазначили, що вона охоплює як боротьбу зі злочинністю, так і боротьбу в аспекті запобігання їй [1].

Сучасна міжнародна практика запобігання злочинності показує, що найбільш прогресивні інноваційні та ефективні підходи до протидії злочинності та її окремим проявам мають місце переважно у розвинених і благополучних західних країнах світу [3].

Загально-соціальна профілактика злочинності є визначальною підсистемою системи профілактики злочинів, яка охоплює найбільш масштабні, довготривалі та ефективні види діяльності, найбільш значні соціальні заходи у державі, та покликана забезпечити правомірну поведінку всіх членів суспільства. Соціальним адресатом загальної профілактики може виступати як усе населення держави, так і окремих її регіонів чи місцевостей [2].

Протидія злочинності охоплює три сфери суспільних відносин:

1. Загальна організація протидії злочинності – це сукупність організаційних, управлінських, профілактичних, контрольних та інших дій різноманітних органів та установ, які взаємодіють для досягнення спільних результатів.

2. Правоохоронна діяльність – система заходів із реалізації правоохоронних або правозастосовних функцій державними органами, громадськими організаціями чи громадянами.

3. Попередження злочинності – це здійснення спеціальними суб'єктами передбачених законом заходів для недопущення розвитку злочинного наміру на попередніх стадіях вчинення злочину, виявлення ознак скоєних злочинів, встановлення осіб, які їх скоїли, притягнення цих осіб до відповідальності, відновлення порушених прав, свобод і законних інтересів громадян і відшкодування збитків від злочинних дій [1].

Отже, основним напрямом протидії злочинності є запобігання злочинам. Запобігання злочинності є сформованою системою дій стосовно антисуспільних явищ та їх причинного комплексу з метою розширення тенденції зниження рівня і

масштабів злочинності та її викорінення.

Список використаних джерел:

1. Запобігання злочинам як один із пріоритетних напрямів протидії злочинності Шевченко О.А. кандидат юридичних наук Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2012/3_2012/40.pdf

2. Запобігання злочинності Медичкий І.Б. [Електронний ресурс]/Режим доступу: <http://194.44.152.155/elib/local/1460.pdf>

3. Сучасна концепція запобігання злочинності в європейському союзі Колодяжний М.Г. канд. Юрид. наук Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності імені академіка В.В Сташиса НА-ПрН України [Електронний ресурс] / Режим доступу: file:///C:/Users/ASUS/Downloads/FP_index.htm_2013_4_30.pdf.

Коренюк Анастасія Анатоліївна,

аспірант кафедри

кримінології та кримінально-виконавчого права

Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

к.ю.н., доцент, професор кафедри

кримінології та кримінально-виконавчого права

Національної академії внутрішніх справ

Расюк Едуард Вікторович

ОСОБЛИВОСТІ РЕЛІГІЙНОЇ ПРОФІЛАКТИКИ РЕЦИДИВНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ

В останні роки в Україні спостерігається зростання масштабів злочинності неповнолітніх, яке простежується через ряд несприятливих тенденцій: збільшення питомої ваги злочинності неповнолітніх у злочинності в цілому, перевага в структурі підліткової злочинності частки тяжких злочинів, зростання групової та рецидивної злочинності неповнолітніх. Обумовлено таке становище не тільки негативними соціальними

процесами, а й недосконалістю системи профілактики злочинності цього виду. З огляду на це, актуальним є питання впровадження нових ефективних видів профілактики рецидивної злочинності неповнолітніх, зокрема релігійної.

За вчиненням кожного злочину стоїть особистість конкретного підлітка, формування якої є результатом дії цілого комплексу криміногенних факторів, які мають соціально-демографічну, морально-психологічну та правову природу. При цьому, ще до початку 90-х років до їх числа кримінологи відносили лише окремі недоліки, що мали місце в системі сімейного, шкільного, трудового виховання, деякі упущення в організації дозвільної діяльності, що впливають на криміналізацію неповнолітніх. Крім цього, у даний час серйозну стурбованість викликають інші проблеми, з набагато більшою масштабністю і криміногенною значимістю: криза шкільної та професійної освіти, тривала трудова незайнятість, неорганізованість дозвілля неповнолітніх, наркоманія, а особливо прогресує сімейне неблагополуччя та відсутність релігійного виховання. Водночас, аналізуючи норми Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації» в Україні функціонує розмежування відокремлення церкви від держави, але разом з цим «державна захищає права і законні інтереси релігійних організацій; сприяє встановленню відносин взаємної релігійної і світоглядної терпимості й поваги між громадянами, які сповідують релігію або не сповідують її, між віруючими різних віросповідань та їх релігійними організаціями; бере до відома і поважає традиції та внутрішні настанови релігійних організацій, якщо вони не суперечать чинному законодавству» [2].

При цьому, саме релігія формує у підлітків моральні цінності, які є перешкодою на шляху до злочинного світу. У свою чергу, відсутність релігійного виховання підвищує ризик вчинення неповнолітніми кримінальних правопорушень.

Окрім цього, позитивне формування особистості неповнолітнього повинно ґрунтуватися на суспільних цінностях в поєднанні зі стійкими ментально-етнічними нормами виховного процесу, що враховують риси національного

характеру, традиції, звичаї, уклад життя, особливості сімейних відносин і традицій, позитивне виховання в душі моральних канонів релігії. Традиції і звичаї, будучи системоутворюючою категорією культури, за умови дотримання в родині з покоління в покоління, покликані перетворитися в міцні основи поведінки особистості, які є фундаментом запобігання вчиненню злочинів неповнолітніми. Разом з цим, формуванню законослухняної поведінки неповнолітніх сприяє вплив релігії в процесі сімейного і релігійного. У зв'язку з цим, доцільно активізувати духовно-моральне забезпечення боротьби зі злочинністю неповнолітніх за участю органів держави, що здійснюють культурно-виховну функцію, засобів масової інформації, політичних партій, громадських об'єднань, з метою використання антикриміногенного потенціалу релігії, національних звичаїв і традицій.

М. Палій у своїх наукових працях зазначає, що: «релігійна профілактика злочинності існувала до того, як науковцями було сформульовано загальне поняття профілактики злочинності, визначено її різновиди та заходи.» Крім цього, науковець у своїх працях надає визначення поняттю «релігійна профілактика», зокрема: «це – діяльність церков, релігійних організацій, їх представників та центрів соціальної реабілітації, які використовують віровчення, релігійну літературу, релігійні обряди, молитви та іншу богослужбову практику для запобігання та/або усунення рецидиву злочинів та пов'язаного з цим способу життя у суспільстві» [3].

При цьому, в Україні інститут релігійної профілактики рецидивної злочинності, зокрема неповнолітніх, потребує ґрунтовного дослідження, оскільки існує низка проблем щодо діяльності цього інституту. Крім цього, на нашу думку, релігія є гарантом вдосконалення організації та діяльності суб'єктів профілактики злочинної поведінки неповнолітніх. Тобто ефективність такої профілактики можлива лише у взаємодії з іншими органами, інститутами та організаціями.

Підсумовуючи викладене, пропонуємо вдосконалювати та продовжувати практику взаємодії органів державної влади та

релігійних організацій щодо попередження кримінальних правопорушень і злочинів неповнолітніх. У межах цієї співпраці, розробити єдині міжвідомчі програми щодо посилення протидії злочинності неповнолітніх, укласти угоду між органами пробації [1] та священнослужителями різних релігійних конфесій з метою пропаганди духовно-моральних цінностей релігійних навчань в процесі індивідуальної попереджувальної і масової роботи серед неповнолітніх.

Список використаних джерел:

1. Про пробацію: Закон України від 05.02.2015 № 160-VIII: станом на 21 грудня 2016 року. [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/160-19>.

2. Про свободу совісті та релігійні організації: Закон України від 23.04.1991 № 987-XII : станом на 21 грудня 2016 року. [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/987-12>.

3. Палій М.В. Пробація та капеланство як нові перспективи взаємодії державних та релігійних інститутів у протидії злочинності в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nauka.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/07/4_23.pdf.

Костючик Дарина –Михайлина Михайлівна,
студентка групи ПБі-16-1 ННІ права
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник:
к.ю.н., доцент кафедри
кримінального права та кримінології
Університету державної фіскальної служби України
Бодунова Олеся Миколаївна

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА НЕНАЛЕЖНЕ НАДАННЯ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ В МІЖНАРОДНОМУ ТА НАЦІОНАЛЬНОМУ ПРАВІ В КОНТЕКСТІ МЕДИЧНОГО ТУРИЗМУ

Актуальність даного дослідження зумовлена розвитком такої комерційної галузі, як медичний туризм та відсутності правового інструментарію регулювання кримінальної відповідальності осіб, що надають послуги у цій сфері діяльності. Існує певний перелік документів, що сприяють розвитку ринку медичного туризму в державі та відповідають міжнародним стандартам. Проте, в Україні ще досі не створено чіткого механізму впливу на роботу посередницьких структур із надання медичних послуг, захисту прав українських громадян під час отримання послуг у сфері медицини в інших країнах та притягненні до кримінальної відповідальності представників закладів охорони здоров'я за неналежне надання медичної допомоги.

Міжнародно-правові аспекти регулювання соціально-забезпечувальних відносин щодо надання медичної допомоги та їх нормативно – правовому забезпеченні присвячені праці В. Москаленка, А. Степаненко, І. Сенюти, А. Роханського, К. Діденко, Є. Рижової, О. Покотило, С. Антонова та інших.

Право на життя забезпечено низкою конституційних гарантій. Серед них однією з основних гарантій права на життя є система охорони здоров'я, її постійний розвиток, прогрес медичної науки, удосконалення системи забезпечення санітарно-епідемічного благополуччя. Життя людини – це фізіологічне і

психологічне функціонування її організму як єдиного цілого. У той же час одним з ключових аспектів правового статусу особи можна вважати право людини на медичну допомогу. Загальність цього права і його природний характер закріплюються у міжнародно-правових документах, які визнані всіма цивілізованими країнами світу (наприклад, у ст. 3 Загальної декларації прав людини, ст. 6 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, ст. 2-1 Конвенції про захист прав людини та основних свобод тощо) [4].

Вимоги міжнародно-правових актів повною мірою відображені в Основному Законі України, зокрема у Преамбулі Конституції України проголошується, що держава дбає про забезпечення прав і свобод людини та гідних умов її життя, а у ст. 3 Конституції закріплено, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Зараз, коли зміни в суспільстві торкнулися багатьох аспектів життя, коли права людини пріоритетні, а ст. 27 Основного Закону України проголошує, що кожна людина має невід'ємне право на життя, цей феномен має потребу в новому осмисленні з позицій медичної діяльності, з позицій медичного права.

В ст. 49 Конституції України зазначено, що одним з найважливіших завдань нашої держави є надання кваліфікованої медичної допомоги населенню: «Кожен має право на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування» [1]. Неправильні дії медичного персоналу можуть бути підставою для притягнення лікаря або іншого медичного працівника до дисциплінарної або кримінальної відповідальності. Кримінальна відповідальність лікаря настає за злочини, передбачені в кримінальному кодексі України. Згідно зі ст. 11 КК України під злочиним «... визнається суспільно небезпечне діяння, вчинене суб'єктом злочину, що посягає на громадський або державний лад, ... особистість ... і інші права громадян ...». Відносно медичних працівників злочиним буде таке їх небезпечне діяння або бездіяльність, що призводять до шкоди здоров'я окремої особи або групи населення, а саме: ненадання допомоги хворому;

незаконне проведення абортів; умисне або необережне ушкодження; умисне або необережне вбивство [7].

Під службовою особою у сфері медичної діяльності слід розуміти особу, яка наділена владними повноваженнями у сфері медичної діяльності, яка здійснює організаційно-розпорядчі та адміністративно-господарські функції в органах управління охорони здоров'я, лікувально-профілактичних, санітарно-гігієнічних та інших закладах державної і комунальної систем охорони здоров'я [8].

У наш час активно розвивається такий вид комерційної діяльності, як медичний туризм. Пацієнт обирає країну, лікаря та клініку, де йому може бути запропоновано діагностику та лікування, які є цікавими саме для нього. При цьому місце постійного проживання не є визначальним критерієм для отримання медичних послуг, тому зростає інтерес до розвитку медичного туризму, який почав розвиватись з античних часів, а у ХХІ ст. перетворився в окремих вид туристичної індустрії, оскільки є найбільш стабільним, цілорічним, затребуваним і перспективним видом туризму. Медичний туризм включає в себе таке поняття як «оздоровчий туризм» - коли люди подорожують з метою оздоровлення та поліпшення зовнішнього вигляду; «діагностичний туризм» - коли основною метою є обстеження організму (check-up), встановлення правильного діагнозу і отримання, так званої, «другої думки».

Сьогодні медичний туризм глобалізується та стрімко набирає обертів. У провідних країнах світу з високим рівнем медицини прибуток від в'їзного оздоровчого та діагностичного туризму вимірюється сотнями мільйонів доларів до щорічного державного бюджету. Прикладом може слугувати Туреччина, яка продемонструвала стрімкий злет в цій галузі та станом на 2012 рік прийняла 617 000 медичних туристів, заробивши на них \$ 4,2 млрд. Також хорошим прикладом виступають такі країни як: Німеччина, Чехія, Словаччина, Ізраїль, Швейцарія та інші [3].

Та разом з розвитком нового виду відносин, з'являється також необхідність регламентації протиправної поведінки медичних працівників та установ, що надають медичну

допомогу. Щодо медичної діяльності, незважаючи на суттєві особливості, які відрізняють цю сферу, принципи кримінальної відповідальності медичних працівників мають загальний характер. Значення вивчення питань кримінально-правової відповідальності медичних працівників зумовлена такими основними причинами:

- відсутність у представників судово-слідчих органів чіткого уявлення про специфіку професійних злочинів медичних працівників;

- необхідність для лікарів адекватного сприйняття тих наслідків, які настають за порушення норм кримінального закону;

- труднощі з визначенням та доведенням форми вини конкретного медичного працівника, підозрюваного у вчиненні професійного злочину за умов лікування шляхом медичного туризму;

Під професійним медичним злочином слід розуміти умисне або необережне діяння, вчинене медичним працівником при виконанні професійних обов'язків, заборонене кримінальним законом під загрозою покарання. вчиненого правопорушення [6]. Медичний працівник з позиції кримінального права розглядається з урахуванням двох особливостей. Перша полягає у сприйнятті медика як загального суб'єкта вчинення злочину. Друга зводиться до сприйняття медичного працівника як спеціального суб'єкта вчинення злочину, пов'язаного з фактом здобуття медичної освіти. Керуючись такими особливостями, а також можливістю медика виконувати певні службові обов'язки, всі злочини, за які медичні працівники можуть бути притягнені до кримінальної відповідальності, поділяються на :

1. Професійні медичні злочини.
2. Службові медичні злочини.
3. Злочини, за які медичні працівники притягуються до кримінальної відповідальності на загальних підставах.

До кримінальної відповідальності медичні працівники також можуть бути притягнені за наслідки, зумовлені порушенням професійних обов'язків. Якщо наслідком протиправних дій лікаря

при виконанні ним професійних обов'язків буде смерть хворого, лікар може бути притягнутий до відповідальності за ст. 115 (умисне вбивство), за ст. 119 (вбивство через необережність). Якщо ж наслідки неправомірних дій лікаря обмежуються різним ступенем шкоди здоров'я, лікар несе відповідальність за умисне або необережне заподіяння тяжких, середньої тяжкості або легких тілесних ушкоджень (ст. 121, 122, 125).

Розглядаючи міжнародно-правовий аспект, то варто зазначити, що Україна стала активною учасницею процесу імплементації міжнародних норм в національне законодавство. До основних джерел міжнародного, а тепер і національного, медичного права слід віднести: Угоду про надання медичної допомоги громадянам держав – учасниць Співдружності Незалежних Держав, Рекомендацію № И(90)3 Комітету міністрів Ради Європи державам – учасникам відносно медичних дослідів на людині, прийнята 6 лютого 1990 р. на 43-й нараді заступників міністрів; Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права (прийнятий у 1966 р., ратифікований Указом Президії Верховної Ради Української РСР у 1973 р.); Декларацію ВООЗ про розвиток прав пацієнтів у Європі 1994 р.; Положення ВМА про доступність медичної допомоги (1988); Конвенцію МОП 1952 р. № 102 «Про мінімальні норми соціального забезпечення»; Конвенцію МОП про медичну допомогу та допомогу у випадку хвороби № 130, прийнята у Женеві 25 червня 1969 р., Європейську конвенцію про соціальну та медичну допомогу та Протокол до неї, Париж, 11 грудня 1953р.; Європейську конвенцію про соціальне забезпечення № 78, Париж, 14 грудня 1972 р. [2].

Таким чином, з вищенаведеного можна зробити такі висновки:

По-перше, більшість міжнародних актів, що стосуються медичної допомоги, не ратифіковані Україною. По-друге, ратифікація міжнародного стандарту не означає, що всі положення цього документа будуть виконуватися в Україні як де-юре (можливість ратифікувати міжнародний акт із застереженнями), так і де-факто (відсутність організаційних та

фінансових ресурсів для забезпечення реалізації міжнародно-правових приписів). Розвиток та встановлення цієї галузі четвертого покоління тягне за собою низку інших викликів навколо яких дискутують професіонали вже не один рік. Одним з таких є створення, шляхом кодифікації, Медичного кодексу, як зведеного нормативно-правового акту, що став би базисом регулювання відносин у сучасних умовах та містив би засади не лише цивільно – правової, але й кримінальної відповідальності осіб, що надають медичну допомогу.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1996. С. 141. (остання редакція від 20.04.2010).

2. Баришніков М. Р. Міжнародне медичне право та його вплив на медичне законодавство України // Ліки України. 2008. № 6. С. 188-190.

3. Сенюта І. Міжнародно-правові стандарти у сфері охорони здоров'я // Вісник Львівського університету. Сер. юридична. Л., 2004. Вип. 40. С. 24-36.

4. Сенюта І. Я. Право людини на медичну допомогу: деякі теоретико-практичні аспекти // Медичне право України: правовий статус пацієнтів в Україні та його законодавче забезпечення (генезис, розвиток, проблеми і перспективи вдосконалення): матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф., Львів, 17-18 квіт. 2008 р. Л., 2008. С. 277-283.

5. Копилова Н. А. Міжнародні норми регулювання соціального розвитку: особливості правозастосування в Україні / / Державне будівництво. 2009. № 1.
URL: www.nbuv.gov.ua/e-journals/DeBu/2009-1/doc/5/04.pdf.

6. Медичний туризм: проблемні питання та шляхи їх вирішення [Електронний ресурс]. – URL:<http://www.umj.com.ua/article/93452/medichnij-turizm-problemni-pitannya-ta-shlyaxi-ix-vyrishennya>

7. – URL: <https://helsinki.org.ua/pravaljudyny-v-haluzi-ohorony-zdorov-ya-a-rohanskyj/>

8. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. № 2341–III // Відомості Верховної Ради України. 2001. № 25–26. С. 131.

Красько Василина Василівна,
студентка групи ПБі-16-1 ННІ права
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник:
к.ю.н., доцент кафедри
кримінального права та кримінології
Університету державної фіскальної служби України
Бодунова Олеся Миколаївна

ПРАВОВІ ПРИНЦИПИ ЯК ПЕРЕДУМОВИ ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИННОСТІ

Період становлення України як незалежної та самостійної держави, характеризується не лише позитивними, а й явищами деструктивного характеру, а саме – підвищеним рівнем злочинності, яка на сучасному етапі становить реальну загрозу національним інтересам. Існуюча ситуація, безперечно, потребує реалізації відповідної стратегії протидії злочинності, яка повинна включати заходи не стільки карального кримінально-правового, як запобіжного впливу, який є більш дієвим, раціональним і гуманним. Протидія злочинності є об'єктивною потребою суспільства, що сприятиме зміцненню правової держави. Головний напрям цієї протидії – усунення причин та умов, що породжують злочинність і сприяють її різноманітним проявам [4, с.35].

Значний внесок у дослідженні даної проблеми зробили такі вчені-кримінологи, як Г.А.Аванесов, М.М.Бабаєв, А.Е. Жалинський, А.П. Закалюк, В.С. Зеленецький, В.К. Звирбуль, К.Е. Ігошев, В.М. Кудрявцев, А.Г.Лекар, А.Ф. Лопушанський, Г.М. Міньковський, А.Б.Сахаров, А.П. Тузов, А.С. Шляпочников тощо. З урахуванням цього особливого значення набуває всебічне та повне дослідження всіх взаємопов'язаних між собою аспектів злочинності, на основі яких можуть бути розроблені дієві механізми запобігання.

Під запобіганням злочинів слід розуміти систему заходів економічного, соціального, культурного, виховного та правового характеру, що здійснюються державними органами та громадськими організаціями з метою боротьби зі злочинністю та усунення її причин [3, с. 110]. Головна мета заходів запобігання полягає в тому, щоб створити в державі таке сприятливе становище, такий міцний правопорядок, що гарантували б зниження злочинності до мінімального рівня [3, с. 98-103].

Як і кожна діяльність, що здійснюється уповноваженими державою органами та стосується прав і інтересів громадян нашої країни, профілактика злочинності також повинна здійснюватись на основі певних принципів, тобто керівних ідей, які є основоположними та знаходять своє вираження в правових нормах, зокрема в нормах кримінального права. Їх можна класифікувати на такі групи: 1) загальноправові; 2) управлінські; 3) спеціально-профілактичні [2, с. 45-46].

У системі загальноправових принципів найперше та чільне місце займає принцип законності, адже він є керівним у будь-якій соціальній і правовій державі, бо передбачає унормованість усіх аспектів запобіжної діяльності. Тобто, всі профілактичні заходи повинні здійснюватись у межах закону і ніяке прагнення до ефективності не може виправдати його порушення. Законність щодо профілактики та попередження злочинності передбачає наявність та розвиток правової бази, а також неухильне виконання її вимог [2, с.97-98].

Слід сказати, що в Україні ще немає законодавчого акту, який повністю був би присвячений профілактиці злочинності. Таке сучасне становище у державі, коли регламентація здійснення різноманітних профілактичних заходів закріплюється у численних нормативно-правових актах різних галузей права у розпорошеному вигляді, вже не може задовольнити сучасний стан нашої держави та потребує змін. Тому, на мою думку, законодавцю варто задуматись над прийняттям нового нормативно-правового акту, який своєю метою мав би створення правової бази для ефективної діяльності суб'єктів профілактики з виявлення і усунення причин та умов правопорушень,

здійснення ефективного впливу на осіб, схильних до вчинення правопорушень, та який би чітко визначав принципи профілактики правопорушень, встановлював перелік ефективних заходів впливу та порядок їх застосування.

Демократизм у профілактиці злочинності означає, що запобігання злочинності – це загальнодержавна справа. Тобто, запобіжні заходи щодо попередження злочинності здійснюються під контролем органів представницької влади, за безпосередньої участі і під контролем громадських об'єднань та формувань, роль яких у цьому зв'язку не можна зводити лише до ролі «помічників» державних органів із врахуванням результатів постійного моніторингу громадської думки.

Гуманізм і справедливість профілактичної діяльності означає, перш за все те, що не можуть бути застосовані такі заходи, що суперечать загальнолюдській моралі, адже запобігання злочинам – це гуманістичний напрям протидії злочинності, перед яким ставиться завдання виявити та запобігти подальшому розвитку криміногенних процесів, щоб мінімізувати шкоду для особистості, суспільства і держави.

До управлінських принципів профілактики злочинності відносяться, зокрема принцип системності, який передбачає комплексність заходів, взаємодію суб'єктів профілактики, що досягається шляхом програмування профілактичної діяльності, а також правових і організаційних заходів у її координації. Системний підхід до розробки і здійснення заходів запобігання злочинності вимагає розуміння дії різних ланок даної діяльності, диференційованих за масштабом, функціями, властивостями і в той же час взаємопов'язаними у вирішенні профілактичних завдань.

Принцип оптимальності та ефективності передбачає найменші затрати сил та засобів, матеріальних та фінансових ресурсів, але при цьому отримання найбільш ефективного результату за найкоротший термін. Показником ефективності стає сповільнення темпів росту, стабілізація, зменшення рівня злочинності та її окремих видів в державі, регіоні, галузі соціальної життєдіяльності, а також якісне підвищення

соціально-профілактичної активності населення, державних і недержавних структур.

Необхідною передумовою ефективності діяльності щодо запобігання злочинності є її соціальна та економічна обґрунтованість, тобто відповідність розроблюваних та здійснюваних заходів фактичній наявності, тенденціям криміногенних процесів, явищ, ситуацій і можливостям вплинути на них у конкретних умовах за допомогою даних засобів.

Не менш значну увагу необхідно приділити спеціально-профілактичним принципам, серед яких вирізняють такі як принцип громадського осуду злочинної поведінки. Результати зниження рівня злочинності можуть бути незначними, якщо в суспільстві панують суперечливі думки про генезис злочинності, методи боротьби з нею. Цей принцип здійснюється, з одного боку, шляхом розробки заборон, які переконують у небезпеці протиправних діянь, формуванні законодавцем у громадян негативного ставлення до окремих видів поведінки, з іншого – шляхом стимулювання активності сил, які протидіють злочинності, їх поповнення та надання підтримки у формі практичної діяльності державних органів [1].

Принцип систематичності та багатоплановості профілактичних заходів зумовлює необхідність розробки програм профілактичної діяльності, як глобальних, так і спеціальних, і підкреслює, що навіть невеликі за масштабом профілактичні заходи мають значення для боротьби із злочинністю, якщо вони проводяться систематично і носять масовий характер.

Принцип переваги профілактичних засобів перед засобами кримінальної репресії означає, що за допомогою лише одних покарань неможливо вирішити основні проблеми, оскільки детермінанти злочинності є дуже складними чинниками із внутрішньою побудовою. Будь-яка соціальна проблема в державі потребує ретельного пошуку шляхів до її вирішення, які б насамперед включали у собі заходи недопущення її появи у майбутньому, і тільки потім – заходи відповідальності для осіб, винних у її виникненні.

Принцип залежності кримінальної політики від кримінологічних знань про злочинність визначає, що кримінальна політика, в першу чергу, повинна враховувати генезис та динаміку злочинності. Органи державної влади, розробляючи і застосовуючи конкретні програми з боротьби із злочинністю, повинні оперувати достовірними даними про причини цього негативного соціального явища, а також про умови, що сприяють вчиненню злочинів.

Принцип науковості профілактики передбачає забезпечення відповідності розроблюваних завдань та заходів профілактичної діяльності соціальній і кримінальній ситуації та її тенденціям. Втілення в життя принципу науковості дозволяє створити достатню за обсягом та надійністю інформаційну базу профілактики злочинності.

Підсумовуючи варто відмітити, що профілактика злочинності повинна плануватися на всіх рівнях. Принципи запобігання злочинності є передумовами успішної реалізації заходів у сфері профілактики, прийняттю своєчасних рішень щодо мінімізації злочинів, можливих способів їх усунення, з приводу прогнозу кримінології, на основі яких плануються профілактичні заходи. При цьому важливо враховувати перспективу можливих негативних і позитивних моментів, що можуть вплинути на злочинність, тенденції її зміни, закономірності й особливості прояву з урахуванням соціально-історичних, економічних, соціально-демографічних, територіальних умов як на загальнодержавному, так і на регіональному рівні.

Список використаних джерел:

1. Джужа О.М., Василевич В.В., Кирилюк А.В. Теоретичні проблеми сучасного погляду на розвиток кримінології. [url:mndc.naiu.kiev.ua/Gurnal/6text/6_17htm](http://mndc.naiu.kiev.ua/Gurnal/6text/6_17htm).

2. Закалюк А.П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика: У 3 кн. К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2007. 712 с.

3. Питання боротьби із злочинністю (Збірник статей). К.: Академія правових наук України. Випуск №3. 1999. 226 с.

4. Фріс П.Л. Кримінально-правова політика України. Автореф. дис. д-ра юрид. наук / Київський Національний університет внутрішніх справ. К., 2005. С.35.

Крупич Олена Сергіївна,
студентка групи ПБП-16-6 ННІ права
Університету державної фіскальної служби України

Науковий керівник:
к.ю.н., доцент, доцент кафедри
кримінального права та кримінології
Університету державної фіскальної служби України

Мудряк Тамара Олександрівна

ЗАПОБІГАННЯ ВІДМИВАННЮ КОШТІВ ОТРИМАНИХ ЗЛОЧИНИМ ШЛЯХОМ

Сучасне суспільство прагне подолати тіньовий сектор економіки, як однієї зі складових походження «брудних» коштів, а також посилити заходи з фінансування тероризму та протидії легалізації доходів злочинного походження.

Варто зауважити, що більшість тіньового капіталу формується за рахунок доходів, одержаних внаслідок вчинення економічних злочинів та інших правопорушень, зокрема у зовнішньоекономічній діяльності, кредитно-фінансовій сфері, паливно-енергетичному комплексі, агропромислового комплексу, на ринку металів та корисних копалин.

Так як одне структурне об'єднання не здатне справитися з цим, тому, щоб подолати таку проблему, необхідне об'єднання інтелектуальних та організаційних зусиль багатьох державних інституцій, які здатні припинити, зупинити та виявити незаконні фінансові операції, маскуванню злочинного походження коштів або іншого майна [1, с.153].

З'ясуванням цього питання займалися такі науковці, як Ю. В. Баулін, Я. М. Брайнін, С. М. Братусь, О. А. Герцензон, М. І. Панов, В. Г. Смирнов, А. Н. Трайнін, В. Д. Філімонов тощо.

Можливість злочинців легалізувати свої незаконні доходи, використовуючи готівкові кошти – є суспільною небезпекою та загрозою для України. Отже, ця проблема вимагає негайного вирішення.

Основна функція як готівкових так і безготівкових коштів – служити засобами платежу. У багатьох країнах кількість готівкових коштів жорстко обмежується законодавством, їхня максимальна межа при здійсненні тієї або іншої операції не повинна перевищувати визначений законодавством поріг, тобто суму.

Важливо зазначити те, що обіг безготівкових коштів легше контролюється, ніж обіг готівкових. Кошти, переведені з рахунку на рахунок, можуть контролюватися з боку банківських установ, контролюючих та правоохоронних органів. У такий спосіб готівкові кошти є найбільш зручними через відсутність сильного правового контролю над ними [2, с. 16].

Операції з переведення коштів у готівку слугують для досягнення злочинцями наступних цілей:

- приховування слідів походження доходів, отриманих з незаконних джерел;
- приховування осіб, що отримали (отримують) незаконні доходи й тих, що ініціюють сам процес відмивання;
- створення умов для безпечного й комфортного використання коштів, отриманих з незаконних джерел;
- створення умов для безпечного інвестування в легальний бізнес [3, с. 9].

Ефективність системи, яка протидіє легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом перш за все полягає у необхідності тісної взаємодії та співпраці оперативних підрозділів правоохоронних органів і Державного фінансового моніторингу, як спеціально уповноваженого органу виконавчої влади з питань фінансового моніторингу [4, с.143].

У зв'язку з цим питання про те як шукати незаконно отримані доходи є досить цікавим.

Щоб уникнути «відмивання» грошей громадян уповноважені державою органи повинні спочатку встановити

факт вчинення суспільно-небезпечного протиправного діяння, що передує легалізації (відмиванню) доходів, отриманих злочинним шляхом, а потім на цій підставі, шукати в діях злочинців ознаки злочину з відмивання (легалізації) коштів, одержаних злочинним шляхом [5, с.32].

Таким чином, якщо правоохоронні органи володіють лише неперевіреною інформацією та якщо підозри про причетність злочинного угруповання до такого злочину, як легалізація доходів не є доведеними, то про це повідомляється в Держфінмоніторинг для перевірки причетності підозрюваних осіб до будь-яких підозрілих фінансових операцій.

Отже, легалізація (відмивання) коштів визнається суспільно-небезпечним діянням, яке шкодить фінансовому становищу держави та громадян в цілому і органи, обов'язком яких є протидія подібним злочинам, повинні сумлінно виконувати поставлені перед ними завдання.

Список використаних джерел:

1. Актуальні проблеми кримінального права: [навч. посіб.] / В. М. Попович, П. А. Ткачук, А. В. Адрушко, С. В. Голін. – К. : Юрінком Інтер, 2009. – 362с.

2. Фріс П.Л. Кримінально-правова політика України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Кримінальне право, криминологія; кримінально-виконавче право» / П.Л. Фріс. – К., 2005. – 35 с.

3. Рощина О. І. Ефективність норм кримінального права України у запобіганні злочинам : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Кримінальне право, криминологія; кримінально-виконавче право» / О. І. Рощина. – К., 2009. – 20с.

4. Грищук В.К., Пасека О.Ф. Кримінальна відповідальність юридичних осіб: порівняльно-правове дослідження: монографія / В.К. Грищук, О.Ф. Пасека. – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2013. – 248 с.

5. Зінченко, І. О. Види множинності злочинів: кримінально-правовий зміст і співвідношення [Текст] : наук. нарис / І. О. Зінченко ; наук. ред. В. І. Тютюгін. - Х. : Юрайт, 2012. - 64 с.

Куценко Анастасія Олександрівна,
студентка ПБП-16-5 ННІ права
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник:
к.ю.н., доцент кафедри
кримінального права та криминології
Університету державної фіскальної служби України
Бодунова Олеся Миколаївна

РЕЦИДИВНА ЗЛОЧИНІСТЬ СЕРЕД НЕПОВНОЛІТНІХ: ПРИЧИНИ ТА ЗАХОДИ ЩОДО ЇХ ПОПЕРЕДЖЕННЯ

В умовах сьогодення рецидивна злочинність є одним із найнебезпечніших видів злочинності. Кількість осіб, у діях яких міститься рецидив злочинів, зростає, і це призводить до того, що рецидив є однією з головних проблем кримінальної політики.

Зростання масштабів цього виду злочинності серед неповнолітніх усе частіше привертає увагу суспільства, оскільки більшість населення вважають рецидивну злочинність серед неповнолітніх більш небезпечною, ніж «дорослу» злочинність.

Дану тему досліджували: Ю. Антонян, В. Батиргарєєва, І. Гальперін, В. Голіна, І. Даньшин, О. Дроздов, В. Дрьомін, А. Закалюк, А. Зелінський, Н. Пісоцька, В. Пирожков, А. Тузов, І. Туркевич, І. Шмаров, О. Яковлев та інші вчені.

Згідно зі ст. 34 КК України «рецидивом злочинів визнається вчинення нового умисного злочину особою, яка має судимість за умисний злочин» [1].

З вищезазначеного визначення можемо виділити ряд ознак. По-перше, рецидив має бути вчинений особою два чи більше самостійних злочинів. По-друге, у межах рецидиву всі злочини, які вчинила особа, мають бути умисними незалежно від стадії цих злочинів; окрім цього, має враховуватися роль особи (була вона виконавцем чи іншим співучасником). По-третє, злочини, які

становлять рецидив, мають бути віддалені один від одного певним проміжком часу, а на момент вчинення злочину особа повинна мати незняту чи непогашену судимість [2, с. 284–285].

Залежно від характеру й ступеня суспільної небезпеки правопорушень до неповнолітньої особи, яка вчинила таке діяння, законодавством України встановлюється застосування міри покарання, що передбачає цивільну, адміністративну або кримінальну відповідальність.

Позбавлення волі як вид покарання є необхідним і дієвим засобом боротьби зі злочинністю. Водночас воно поєднане з багатьма негативними соціальними й соціально-психологічними наслідками. Один із них полягає в тому, що процес перевиховання злочинця відбувається в середовищі, яке є глибоко дефектним у педагогічному й моральному аспектах. В. Панкратов, наприклад, зазначає: «Система покарання з випробуванням дозволяє уникнути направлення неповнолітніх правопорушників до виховної колонії. Адже досвід переконує, що з виправної колонії підліток повертається невиправленим. Позбавляючи, наприклад, неповнолітнього підлітка волі на три роки, юристи розуміють, що прирікають його на перебування в гранично негативному середовищі, яке матиме на підлітка сильний негативний вплив, оскільки вирватись із цього середовища неможливо» [3].

В Україні лише близько 20% засуджених за злочини неповнолітніх засуджуються до позбавлення волі (у тому числі з випробувальним терміном). Серед осіб, засуджених умовно або з відстрочкою виконання вироку, 49,5% вчинили новий злочин упродовж іспитового строку, визначеного вирокком суду [4, с. 4].

Більшість молодих рецидивістів (49,2%) починають скоювати злочини впродовж першого року після відбуття покарання, 32,6% – від року до двох, 8,4% – від двох до трьох, 4,2% – від трьох до чотирьох, 4,9% – від чотирьох до п'яти, 0,7% – від п'яти до шести років [5].

Основна кількість злочинів, за які засуджують неповнолітніх в Україні, становлять крадіжки (6 802 вироки) і грабежі (1 342 вироки).

Більше того, варто наголосити, що злочини, які скоюються неповнолітніми, особливо рецидивні, характеризуються більшою зухвалістю, агресивністю, жорстокістю, ніж злочини, вчинені дорослими. Як показує практичний досвід, під час виявлення трупа з багатьма ножовими пораненнями однією з найбільш вірогідних версій може бути така, що злочин скоїли неповнолітні, жінки або психічно хворі особи.

70% злочинів вчиняються неповнолітніми в стані алкогольного чи наркотичного сп'яніння. Кожний другий злочин вчиняється в групі. Серед неповнолітніх невелика частка рецидиву злочинів, оскільки друга судимість, як правило, уже має місце за досягнення особою 18-річного віку

Характеризуючи злочини неповнолітніх за місцем їх вчинення, в кримінологічних джерелах тривалий час зазначали, що до 80 % злочинів неповнолітні вчиняють поблизу свого місця проживання, навчання чи праці [6, с. 170].

За часом вчинення більш ніж половина злочинів неповнолітніх вчиняється у вечірній час (після 22 години), в зимовий період – після 20 години. Скорочення кількості неповнолітніх, що працюють або навчаються, призвело до зменшення (з третини до однієї четвертої частини) кількості злочинів, вчинених у години перебування за місцем праці чи навчання [7, с. 475].

Більшість неповнолітніх злочинців – це особи чоловічої статі, хоча злочини також скоюють і дівчата спільно із хлопцями.

Рецидивна злочинність все більше поширюється, а особливо серед неповнолітніх через відсутність дієвих запобіжних засобів.

Для профілактики злочинності серед неповнолітніх в Україні, крім існуючої служб медичного спрямування (спеціальних наркологічних служб), потрібно створити служби інформативного, просвітницького, психологічного спрямування. Тому, що лікарська допомога - це допомога насильницька, яку підлітки не сприймають. Доцільною є педагогічна психотерапія,

аутотренінг, активні ефективні методики позбавлення підлітків від наркогенної залежності.

Слід зазначити, що в усіх цивілізованих країнах такі служби існують у різних формах.

У Польщі, наприклад, профілактичною роботою займаються спеціальні товариства, які утримуються за рахунок держави й координуються на високому урядовому рівні. Мета цих товариств – соціально-психологічна реабілітація неповнолітніх, зміст є інформаційно – просвітницьким, консультативним [8].

Отже, проаналізувавши все вище зазначене пропонуємо наступні профілактичні заходи щодо рецидиву вчинення неповнолітніх злочинів:

- 1) вдосконалення виховання людини;
- 2) збільшення частки зайнятості підлітків у суспільно корисних справах;
- 3) правова освіта неповнолітніх щодо наслідків скоєння повторних злочинів;
- 4) необхідно розробити й упровадити дієві заходи протидії кримінальній субкультури в місцях позбавлення волі аж до зміни концепції умов утримання засуджених;
- 5) важливу роль у попередженні нових злочинів покликана відігравати пенітенціарна й постпенітенціарна робота виправно-трудова установ та органів внутрішніх справ (кардинальна зміна умов утримання засуджених, зняття невиправданих обмежень, руйнування тюремного співництва, удосконалення системи адміністративного нагляду, соціального контролю й допомоги тощо).

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України : станом на 1 вересня 2015 року. К.: Паливода А.В., 2015. 212 с.
2. Кримінальне право України. Загальна частина / за ред. В.Я. Тація, В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна. Х. : Право, 2015. С. 284–285.

3. Бочелюк В. Юридична психологія: [навч. посібник] К.: Центр учбової літератури, 2010. 336 с.

4. Алексеев Л., Солопанов Ю. Криминологическая характеристика и профилактика рецидивной преступности. М.: Право, 2006. 120 с.

5. Яцишин М. Правовий та соціальний захист осіб, звільнених з місць позбавлення волі, як важлива складова кримінально-виконавчої політики (огляд наукових сентенцій і важливіших правових актів) // Науковий вісник Київського національного університету внутрішніх справ. – 2010. – № 2(69). – С. 121–127.

6. Александров Ю. В., Гель А. П., Семаков Г. С., Криминологія: курс лекцій / Ю. В. Александров, К.: МАУП, 2002. 325 с.

7. Закалюк А. П. Теоретичні засади та історія української криминологічної науки // Курс сучасної української криминології: теорія і практика: У 3 кн. / К.: Видавничий Дім “Ін Юре”, 2007. – 424 с.

8. Коваль В. Постпенітенціарний соціальний супровід неповнолітніх // Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Серія «Психолого-педагогічні науки». 2012. № 7. С. 51–54.

Кучер Ольга Володимирівна,

студентка групи ПБП-16-6 ННІ права
Університету державної фіскальної служби України

Науковий керівник:

к.ю.н., доцент, доцент кафедри
кримінального права та криминології
Університету державної фіскальної служби України

Мудряк Тамара Олександрівна

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК СУЧАСНА ПРОБЛЕМА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

Одним із головних проблем в кримінальному праві є кримінальна відповідальність за порушення. Кримінальне право

розробляє широке коло питань, пов'язаних із кримінальною відповідальністю, її формами, підставами та іншими характеристиками. Кримінальна відповідальність є різновидом юридичної відповідальності, обов'язок особи, яка вчинила злочин, зазнати державного осуду в формі кримінального покарання. Кримінальний кодекс України встановлює кримінальні покарання, дає вичерпний перелік покарання, передбачає підстави, порядок, межі їх призначення. Відповідальність гарантує дотримання законності, прав і свобод громадян та дає підстави говорити про ефективну дію кримінального права. Метою цих тез є розгляд сучасних поглядів науковців у галузі кримінального права на проблему кримінальної відповідальності в Україні.

У свої працях щодо цієї проблеми зверталися сучасні науковці: Ю.В. Александрова, Ю.В. Бауліна, А.В. Андреева, М.І. Бажанова, Ю.В. Бурдіна, В.І. Борисова, В.М. Кудрявцева.

Щодо визначення поняття кримінальної відповідальності однозначного розуміння її суті не має через складність та дискусійність.

М.І. Панов вважає, що кримінальна відповідальність має наскрізний характер, «пронизує» майже всі інститути як Загальної, так і Особливої частин Кримінального кодексу України (далі – КК України) або тісно пов'язана з ними, тому є універсальною категорією кримінального права [1, с. 45].

Кримінальна відповідальність сьогодні займає особливе місце в системі заходів кримінально-правового впливу. Це різновид юридичної відповідальності, обов'язок особи, яка вчинила злочин, зазнати державного осуду в формі кримінального покарання. Форма реалізації кримінальної відповідальності є кримінальне покарання. Відповідно і сама кримінальна відповідальність поділяється на два види: без призначення покарання – кримінальна відповідальність вичерпується або фактом засудження особи (суд постановляє обвинувальний вирок без призначення покарання), або застосуванням замість покарання заходів кримінально-правового характеру (примусові заходи виховного характеру, примусові

заходи медичного характеру); з призначенням покарання. Виділяють такі підстави кримінальної відповідальності: філософські, правові, фактичні. Філософські пояснюються тим, що обов'язок особи нести кримінальну відповідальність має супроводжуватись волею особи; правові підстави дають пояснення чому саме ця особа має нести кримінальну відповідальність; фактичні підстави це вчинення особою суспільно небезпечного діяння, що містить склад злочину передбаченим КК України. Метою кримінальної відповідальності полягає у виявленні соціальної необхідності та ефективності такої відповідальності, разом з тим вона виконує регулятивну, превентивну, каральну, відновлювальну та виховну функцію.

У ст. 2 КК України передбачено підстави кримінальної відповідальності, в якій зазначено, що кримінальну відповідальність і покарання несе тільки особа, винна у вчиненні злочину, тобто особа, яка умисно чи необережно вчинила діяння, яке передбачено законом про кримінальну відповідальність як суспільно небезпечне. Сукупність ознак, які визначають діяння як злочин, має назву «склад злочину». Тому часто стверджують, що єдиною підставою кримінальної відповідальності є наявність складу злочину [2].

М.Й. Коржанський доводить, що головна сутність кримінальної відповідальності полягає в тому, що «вона є особистою, персоніфікованою, належною лише певній особі, що вона – це не державним примус, не санкція правової норми. Юридична відповідальність ґрунтується лише на психофізичних і суспільних властивостях особи, здатною бути відповідальною» [3, с. 120].

Найбільш розповсюджений у науці кримінального права негативний (ретроспективний) вид кримінальної відповідальності, що зазвичай трактується як правовий наслідок реально вчиненого злочину. На офіційному рівні визначення негативної кримінальної відповідальності дав Конституційний Суд України, назвавши її особливим елементом механізму кримінально-правового реагування держави щодо особи, яка

вчинила злочин, формою реалізації державою правоохоронних норм, що, як правило, полягає в застосуванні до того, хто вчинив злочин, конкретних кримінально-правових заходів примусового характеру через обвинувальний вирок суду [4, с. 7-13].

Крім того, в процесі правового виховання населення нашої країни доцільно звертати більшу увагу й на підстави кримінальної відповідальності. На думку В.В. Сташиса, саме кримінальне законодавство в цілому має на меті не лише позитивний вплив на ту чи іншу особу, винну у вчиненні злочину, а й спрямоване на досягнення ще однієї перспективної мети – знизити ймовірність злочинних діянь у соціумі за допомогою застосування закону або погрози, що дозволяє розглянути його превентивні можливості з точки зору як загально-соціального, так і спеціально-кримінологічного запобігання злочинності [5, с. 43-44].

Проблема кримінальної відповідальності та її реалізація відносяться до найскладніших у теорії кримінального права України. Нині поки що не існує однозначного розуміння суті кримінальної відповідальності через її багатогранність. Її зміст полягає в застосуванні до порушника передбаченого правовими нормами впливу за вчинення кримінального правопорушення. У свою чергу кримінальна відповідальність виконує регулятивну, превентивну, каральну, відновлювальну та виховну функції.

Отже, кримінальна відповідальність – це знатність особи, яка винна у вчиненні злочину нести відповідальність особистого, майнового чи організаційного характеру. Законодавство України про кримінальну відповідальність становить Кримінальний кодекс України, який ґрунтується на Конституції України та загальноновизнаних принципах і нормах міжнародного права [2].

Список використаних джерел

1. Панов М.І. Кримінальна відповідальність та її підстава / М.І. Панов // Вісник Національної академії прокуратури України. – 2010. – № 4. – С. 45–52.
2. Кримінальний кодекс України від 02.11.2004 № 2341-III // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>

3. Коржанський М.Й. Презумпція невинуватості і презумпція вини : [монографія] / М.Й. Коржанський. – К. : Атіка, 2004. – 216 с.

4. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Міністерства внутрішніх справ України щодо офіційного тлумачення положень частини третьої статті 80 Конституції України (справа про депутатську недоторканість) від 27 жовтня 1999 р. // Вісник Конституційного Суду України. – 1999. – № 5. – С. 7–13.

5. Сташис В.В. Роль і значення покарання в системі запобігання злочинності / В.В. Сташис // 10 років чинності Кримінального кодексу України: проблеми застосування, удосконалення та подальшої гармонізації із законодавством європейських країн : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 13–14 жовтня 2011 р.) / редкол. : В.Я. Тацій (голов. ред.), В.І. Борисов (заст. голов. ред.) та ін. – Х. : Право, 2011. – С. 40–44.

Легін Андрій Валерійович,
аспірант кафедри кримінології та
кримінально-виконавчого права
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:
к.ю.н., доцент
Микитчик Андрій Васильович

ПОНЯТТЯ ТА ЗМІСТ КОРУПЦІЙНОГО ЗЛОЧИНУ В ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ

Україна ще з початку 90-х років минулого століття намагалася розробити стратегію подолання корупції в державі, для чого приймалися численні державні програми, плани, концепції, було ратифіковано низку антикорупційних міжнародних документів, зокрема Кримінальну конвенцію Ради Європи про боротьбу з корупцією, Конвенцію ООН проти транснаціональної організованої злочинності, Конвенцію ООН проти корупції тощо. Однак, відповідно до

досліджень, це жодним чином не вплинуло на стан та рівень корупції в Україні. За понад 20 років з моменту прийняття першого документу, спрямованого на подолання корупції в Україні – постанови Верховної Ради України «Про невідкладні заходи щодо боротьби з організованою злочинністю і корупцією» від 7 травня 1993 року № 3207-ХІІ, – і до створення на рівні Закону засад державної антикорупційної політики в Україні місце нашої держави в різноманітних антикорупційних рейтингах було серед аутсайдерів [1]. При детальному аналізі це не викликає подиву, адже лише в 2014 році до законодавства України були внесені зміни, якими було закріплено поняття «корупція», визначено перелік корупційних злочинів та посилено заходи відповідальності за їхнє вчинення.

На законодавчому рівні відповідно до ст. 1 ЗУ «Про запобігання корупції» за явищем «корупція» закріпили наступне визначення – використання особою, уповноваженою на виконання функцій держави або місцевого самоврядування (або прирівняними до них особами), наданих їй службових повноважень чи пов’язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або, відповідно, обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди цій особі або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов’язаних з ними можливостей.

Під корупційним правопорушенням, відповідно до тієї ж ст. 1 ЗУ «Про запобігання корупції», слід розуміти діяння, що містить ознаки корупції, за яке законом встановлено кримінальну, дисциплінарну та/або цивільно-правову відповідальність [2].

Відповідно, визначення поняття «корупційний злочин» в законодавстві все ще залишається відсутнім, проте, виходячи із змісту положень наведеної статті, його можна сформулювати наступним чином: *корупційний злочин* – це

суспільно небезпечне діяння, передбачене Особливою частиною КК України, яке містить ознаки корупції.

Також прикінцевими положеннями ЗУ «Про Національне антикорупційне бюро України» було доповнено ст. 45 КК України приміткою з переліком корупційних злочинів – це злочини, передбачені статтями 191, 262, 308, 312, 313, 320, 357, 410, у разі їхнього вчинення шляхом зловживання службовим становищем, а також злочини, передбачені статтями 210, 354, 364, 364-1, 365-2, 368-369-2 цього Кодексу [3].

Таким чином, як ми бачимо, законодавець вирішив питання про те, які злочини слід вважати корупційними, шляхом формування їхнього вичерпного переліку. При цьому слід зазначити, що до нього не входять певні склади злочинів, які вважаються корупційними відповідно до положень антикорупційних міжнародних актів та антикорупційного законодавства зарубіжних країн, наприклад підкуп виборця, відповідальність за який передбачено ст. 160 КК України.

Крім того, неоднозначним є вибір законодавця сформуванню вказаний перелік не на підставі формування в межах відповідного розділу Особливої частини КК України, а взявши за основу певні спеціальні ознаки, що дещо порушує структуру та логіку наповнення Кодексу. Незважаючи на той факт, що визначити спільний родовий об'єкт корупційних злочинів неможливо, оскільки вони за об'єктом посягання можуть належати до різних сфер діяльності, досвід зарубіжних країн, зокрема Ізраїлю, Швейцарії, Іспанії, Болгарії, Туреччини, Франції, демонструє, що окремий розділ КК, в якому регламентується покарання за вчинення кримінальних корупційних правопорушень, цілком має право на життя [4].

Проте, незважаючи на вказані вище проблемні моменти такого підходу, закріплення переліку корупційних злочинів є позитивним нововведенням у законодавстві України, оскільки воно значно ускладнило застосування заохочувальних норм кримінального права до осіб, які їх вчинили.

Перелік осіб, які можуть бути суб'єктом корупційного злочину, визначений на законодавчому рівні в ч. 1 ст. 3 ЗУ «Про запобігання корупції», ст. 18 КК України та примітках 1 та 2 ст. 364 КК України. Крім того, через введення до українського законодавства поняття «публічна послуга» суб'єкти корупційних злочинів у сфері надання таких послуг окремо визначені в ст. 365-2 та 368-4 КК України.

При цьому слід зазначити, що в українському кримінальному законодавстві відсутній поділ суб'єкта корупційного злочину на активного і пасивного, що є характерним для антикорупційного законодавства багатьох зарубіжних країн. Це можна розцінювати як певний недолік, оскільки такий розподіл дозволяє вважати суб'єктів, які пропонують, дають, передають тощо службовій особі неправомірну вигоду, не менш небезпечними за тих, які цю вигоду отримують, і, відповідно, застосувати до них жорсткіші санкції [5].

З суб'єктивної сторони корупційні злочини в українському законодавстві характеризуються умисною або змішаною формою вини (тобто, за умисності діяння, ставлення до наслідків може бути необережним), для них характерний корисливий або особистий мотив та прагнення отримати неправомірну вигоду.

Відповідно до положень ст. 45 КК України, корупційні злочини поділяються на дві групи: 1) безумовно корупційні – передбачені статтями 210, 354, 364, 364-1, 365-2, 368-369-2 та 2) такі, що стають корупційними лише у разі вчинення шляхом зловживання службовим становищем, передбачені статтями 191, 262, 308, 312, 313, 320, 357, 410. Виходячи з цього очевидно є така ознака корупційних злочинів, як те, що їхнє вчинення пов'язане з використанням особою службового становища.

Таким чином, можна зробити висновок, що за останні три роки в українському законодавстві відбулися позитивні зміни: нарешті було надано законодавче визначення корупції, корупційного правопорушення та окреслено перелік

корупційних злочинів, що, безумовно, в перспективі сприятиме підвищенню ефективності запобігання та протидії корупційним проявам, проте для гармонізації української правової системи із правом країн-членів ЄС та положеннями міжнародного антикорупційного законодавства необхідно ще чимало нововведень, які сприятимуть більш чіткому розмежуванню корупційних злочинів, невідворотності покарання за вчинення корупційних злочинів, посиленню запобіжного впливу на службових осіб, схильних до вчинення корупційних діянь, тощо.

Список використаних джерел:

1. Corruption Perceptions Index 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.transparency.org/cpi2016
2. Про запобігання корупції Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1700-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>
3. Кримінальний кодекс України Редакція від 12.01.2018 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
4. Виговська А. В. Кримінальна відповідальність за корупційні злочини за вітчизняним і зарубіжним кримінальним законодавством: порівняльна характеристика / А. В. Виговська // Правова держава. – 2010. – Вип. 21. – С. 355
5. Куц В. Поняття корупційних злочинів та їхні види В. Куц, Я. Триньова. // Вісн. Нац. акад. прокуратури України: проблеми сьогодення, теорія, практика, життя академії – 2012. – № 4. – С. 34

Лізнiченко Євгенiя Михайлiвна,
студентка 2 курсу ННi права
Унiверситету державної фiскальної служби України
Науковий керiвник :
к.ю.н., доцент кафедри
кримiнального права та кримiнологiї
Унiверситету державної фiскальної служби України
Бодунова Олеся Миколаiвна

ПРОБЛЕМА СПIВВIДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ «КОЛIЗIЯ» ТА «КОНКУРЕНЦIЯ» НОРМ ПРАВА

У теорiї права вже досить довгий час iснують розбiжностi щодо визначення спiввiдношення колiзiї та конкуренцiї норм, проте єдиної думки серед науковцiв щодо застосування цих iнститутiв не встановлено. Дане питання розглядалося у працях таких вчених – юристiв, як: О. Черданцев, М. Власенко, I. Сенякiн, С. Погребняк, Д. Лилак, М. Занiна, В. Кудрявцев, В. Малков, З. Незнамова, Л. Иногамова-Хегай, В. Шакiн, О. Марiн.

Перший пiдхiд у юридичнiй лiтературi характеризується повною вiдмежованiстю колiзiї вiд конкуренцiї норм. На думку В. Кудрявцева, iснування колiзiї двох або бiльше норм можливо в незалежностi вiд iснування фактiв, що вiдносяться до таких норм. Тобто не обов'язково мати таку кримiнальну справу, де б застосовувалася колiзiя. Щодо конкуренцiї, то її наявнiсть можлива лише при iснуванні конкретного факту злочину. Проте, у Постановi Пленуму Верховного Суду України не зазначено, що конкуренцiя залежить вiд обставин справи.

Так, З. Незнамова вказує що саме та обставина, що конкуренцiя iснує абстрактно, дозволяє В. Кудрявцеву, так само як i iншим вченим, вказувати загальнi правила подолання конкуренцiї. Якби конкуренцiя виникала лише в кожному конкретному випадку, це було б неможливо [1, с. 31].

Колiзiя та конкуренцiя норм права iснують у статичному та динамiчному станах. У першому проявляється невiдповiднiсть мiж змiстом норм без обов'язкової наявностi обставини, яка

відповідатиме таким нормам. У разі появи конкретного юридичного факту колізія та конкуренція правових норм переходять в другий стан. Перший етап його динаміки пояснюється існуванням щонайменше двох норм, які регулюють відмінні на фактичному рівні обставини. Потім виникає юридична обставина, що спричиняє застосування відповідної норми. І згодом, на останньому етапі проявляється виокремлення однієї з двох норм шляхом подолання колізій. Тому позицію В. Кудрявцева щодо повного відмежування колізії від конкуренції слід вважати неправильною.

Другий аргумент, який традиційно використовується для обґрунтування різниці між колізією норм права і конкуренцією кримінально-правових норм, полягає в тому, що при конкуренції, на відміну від колізії, норми не суперечать одна одній. На думку Б. Шакіна, при конкуренції ми маємо справу з взаємопов'язаними нормами, а не суперечливими [2, с. 71].

Схожої позиції дотримується і О. Марін, який відмічає, що єдиною спільною ознакою колізії та конкуренції кримінально-правових норм є подвійне нормативне регулювання одного і того суспільного відношення [3, с. 61, 66].

М. Заніна зазначає, що відмінність таких понять в тому, що колізія спричинена помилкою законодавця у певній справі, в той час як конкуренція вважається необхідним об'єктивним явищем. Проте і тут є свої особливості: більшість колізій наперед заплановані законодавцями, а виникнення конкуренції може бути пов'язане з дефектами кримінального закону.

Згідно з другою точкою зору, яку підтримують О. Черданцев, М. Власенко, В. Денисенком та Б. Яценко, конкуренція є видом колізії, коли обидві норми можуть вирішити одну ситуацію.

О. Черданцев, зазначає, що колізія являє собою конфліктне відношення, в якому ступінь, сила зіткнення може бути різною: більшою чи меншою, що залежить від змісту норм, що перебувають у колізії. Суперечність виступає як найвища ступінь зіткнення, тобто той випадок, коли норми пропонують полярні рішення з одного питання. Тому суперечність, в якій

В. Кудрявцев бачить сутність зіткнення, є лише різновидом конфлікту норм. Більш того колізія у формі суперечності в законодавстві зустрічається значно рідше, ніж колізія у формі відмінності [4, с.60].

Таким чином формується інша думка щодо ототожнення понять конкуренції та колізії. Вони є термінами, які вирішують одну проблему, але використовуються в різних галузях права. Теорії права дозволяє стверджувати, що у колізії норм формуються як суперечливі, так і відмінні правові норми. Тому зазвичай під «конкуренцією кримінально – правових норм» розуміють колізію норм права. Також підтвердженням є те, що як при існуванні спеціальної та загальної норм в колізії, так і при їх існуванні в конкуренції, у пріоритеті завжди залишається спеціальна норма.

Подолання конкуренції загальної і спеціальної норми при кваліфікації злочину в кримінальному праві, відбувається на підставі використання правила пріоритету спеціальної норми. Так, в узагальненні Верховного Суду України судової практики з питань кваліфікації повторності та сукупності злочинів (статті 32, 33, 35 Кримінального кодексу України) від 01.12.2008 вказується, що у випадках конкуренції між загальною та спеціальною нормами суди застосовують загальне правило: якщо злочин одночасно передбачений загальною і спеціальною нормами, то сукупність злочинів відсутня, і застосуванню підлягає спеціальна норма, яка найбільшою мірою відображає специфіку та особливості такого злочинного діяння [5] .

Конкуренція загальної та спеціальної норм є співвідношенням кримінально-правових норм, котрі перебувають відносно підпорядкування за обсягом. При цьому відношенні загальна норма ст. 129 КК України «Погроза вбивством» є поняттям, котре має більшу ступінь узагальнення, що включає в себе багато випадків, а спеціальна норма ч.1 ст. 345 КК України «Погроза вбивством, насильством або знищенням чи пошкодженням майна щодо працівника правоохоронного органу, а також щодо його близьких родичів у зв'язку з виконанням цим працівником службових обов'язків» є одним з таких випадків. При

цьому виді конкуренції завжди застосовується спеціальна норма, котра за своїм обсягом є індивідуальним випадком із безлічі. Спеціальна норма застосовується незалежно від того чи більш сувору чи менш сувору відповідальність вона встановлює в порівнянні із загальною нормою [6].

Отже, проаналізувавши можливі позиції щодо співвідношення понять колізії норм права та конкуренції кримінально-правових норм, ми прийшли до висновку, що дані терміни є тотожними. Це аргументується тим, що у теорії кримінального права прийнято застосовувати поняття «конкуренція», а в теорії права – «колізія».

Із практичної точки зору, при кваліфікуванні злочинів більш доцільно вживати «конкуренцію» кримінально – правових норм, адже виходячи з правил теорії, колізії не можуть бути подолані в даному випадку. Проте поза межами кваліфікації суспільно – небезпечних діянь слід вживати термін «колізія», що допоможе при виборі однієї з норм на загально-теоретичних підставах.

Список використаних джерел:

1. Незнамова З.А. Коллизии в уголовном праве: монография Екатеринбург: Изд- во «Cricket», 1994. 284 с.
2. Шакин В.Б. Конкуренция и коллизия уголовно- правовых норм // Сибирский юридический вестник. 2001. № 1. С. 68–71.
3. Марін О.К. Конкуренція кримінально-правових норм: дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 «кримінальне право і кримінологія; кримінально-виконавче право» / Львів, 2001. 233 с.
4. Черданцев А.Ф. Системность норм права // Сб. учен. тр. Свердловского юридического ин-та. 1970. Вып. 12. С. 47–63.
5. Узагальнення Верховного Суду України від 01.12.2008 судової практики з питань кваліфікації повторності та сукупності злочинів (статті 32, 33, 35 Кримінального кодексу України) // Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://portal.rada.gov.ua>.

6. В. І. Возний Особливості кваліфікації злочинів при конкуренції кримінально – правових норм (на прикладі ст. 129 КК України та ч. 1 ст. 345 КК України) //УДК 343. 43 (477) ФП 2011-3.

Лук'янчук Мирослава Ростиславівна,
студентка групи ПМКП-17-1 ННІ права
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник:
к. ю. н., доцент кафедри
кримінального права та кримінології
Університету державної фіскальної служби України
Жерж Наталія Анатоліївна

СУЧАСНІ МЕТОДИ ПОПЕРЕДЖЕННЯ ТА ПРОТИДІЇ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ДОХОДІВ, ОДЕРЖАНИХ ПРИ ВЧИНЕННІ КІБЕРЗЛОЧИНІВ

Надзвичайно швидкий темп розвитку нових технологій в інформаційній та комп'ютерній сферах останнім часом призводить до виникнення нових видів послуг, в тому числі у фінансовій сфері та стрімкого прогресування кіберзлочинності. Це, в свою чергу, змушує злочинців вдосконалювати свої вміння та вигадувати нові схеми незаконного заробітку в кіберпросторі. Тому особливої актуальності сьогодні набувають питання попередження та протидії злочинам у кіберсередовищі, а саме запровадження ефективних методів запобігання та протидії цим кримінальним правопорушенням в Україні.

Попередження кіберзлочинності ґрунтується на заходах спрямованих на зниження ризику вчинення таких злочинів, загроз, вразливостей суспільству і державі, наслідків їх реалізації та підвищення можливостей їм протистояти чи зменшувати їх вплив.

Ефективна протидія кіберзлочинам повинна містити в собі комплекс правових, технічних, організаційних та інформаційних заходів.

Удосконалення правових заходів у галузі протидії та попередження легалізації прибутків, пов'язаних із вчиненням кіберзлочинів, ймовірно за такими напрямками:

- посилення відповідальності за злочини у галузі інформаційних та комп'ютерних технологій;
- неухильне проведення обов'язкового онлайн-інформування клієнтів про кожну здійснену операцію;
- чітка регламентація механізмів взаємозв'язку між банком та клієнтом, між підприємством та його контрагентом;
- зобов'язання банків щодо перспективи проведення вихідних платежів клієнтів лише за рахунок остатків на їх рахунках на початок операційного дня;
- впровадження практики ідентифікації користувача Інтернет шляхом надання ідентифікаційного коду індивіда оператору зв'язку, при подачі письмової заяви про укладення контракту на надання послуг;
- впровадження сертифікації електронних платіжних засобів;
- запровадження реєстрацію в податкових органах Інтернет-магазинів стосовно конкретних платників податків [1].

З ціллю попередження кіберзлочинам банківськими установами можуть упроваджуватись наступні організаційні та технічні заходи:

- систематичний огляд банкоматів для виявлення незаконно встановлених приладів;
- введення реєстру рахунків шахраїв для вчасного блокування операцій;
- запровадження для клієнтів банку карток з мікропроцесором (чіпом), як більш захищених від фальсифікації;
- вживання клієнтом самостійного комп'ютеру, котрий призначений тільки для системи Інтернет-банкінг, з налаштованими міжмережевими фільтрами;
- вживання ряду логічних правил для підозрілих платежів в системі Інтернет-банкінгу;
- підтвердження здійснених проплат в телефонному режимі;

- встановлення обмежень на здійснення певних ризикових операцій;
- прив'язка ключа клієнта та серійного номеру жорсткого диску, флеш-накопичувача, що унеможливило копіювання ключів системи Інтернет-банкінгу та доступ до сторінки клієнта за умовою використання інших комп'ютерів [4].

Необхідно зазначити, що вагомими причинами кіберзлочинів є некомпетентність населення та порушення основних правил безпеки. У зв'язку з цим, велика увага у попередженні кіберзлочинності має приділятися інформаційним заходам, а саме:

- інформування щодо даних про кіберзлочини та їх кількість;
- інформування щодо ризиків запровадження нових платіжних сервісів та систем;
- виконання елементарних норм безпеки при користуванні клієнт-банком та спеціальними платіжними засобами в мережі Інтернет;
- інформування щодо правильного зберігання цифрового електронного підпису та паролів клієнтами банківських установ;
- інформування щодо використання та встановлення ліцензійного програмного забезпечення;
- виконання парольної та інформаційної безпеки.

Отже, попередження та протидія кіберзлочинам поєднує комплекс правових, технічних, інформаційних та організаційних заходів, де роль кожного з цих заходів не може бути пріоритетною чи другорядною. При цьому ефективна протидія відмиванню злочинних доходів та зниження рівня злочинності в цій галузі можливі завдяки своєчасному виявленню фінансових операцій, що можуть бути пов'язані з відмивання доходів, отриманих у галузі кіберзлочинності, та ефективному співробітництву між приватним та державним сектором.

Список використаних джерел:

1. Кіберзлочинність та відмивання коштів [Електронний ресурс] / Департамент фінансових розслідувань. Державна

служба фінансового моніторингу. – 2013. – Режим доступу до ресурсу:

http://www.sdfm.gov.ua/content/file/Site_docs/2013/20131230/tipolog2013.pdf

2. Карчевський М. В. Комп'ютерна інформація, як предмет злочину в сфері використання ЕОМ, систем, комп'ютерних мереж та мереж електрозв'язку / М. В. Карчевський // Боротьба зі злочинами у сфері комп'ютерної інформації: проблеми та шляхи їх вирішення : матеріали міжвуз. наук.-практ. конф. 14 груд. 2007 р. – Донецьк : Донец. юрид. ін-т, 2012. – С. 61-64.

3. Сезонова І. К. Попередження неправомірних діянь при використанні інформаційних систем / І. К. Сезонова, Т. П. Колісник // Протидія кіберзлочинності в фінансово-банківській сфері : матеріали Всеукр. наук. практ. конф., Харків, 23 квіт. 2013 р. – Х. : ХНУВС, 2013. – С. 68-76.

4. Протидія легалізації доходів, отриманих у сфері кіберзлочинності коштів [Електронний ресурс] / О. Ю. Скалюк / Тернопільський національний економічний університет. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: http://www.sdfm.gov.ua/content/file/Site_docs/2013/20131230/tipolog2013.pdf

Люблянецький Ярослав Васильович,
студент групи ПМКП-17-1 ННІ права
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник:
к.ю.н., доцент кафедри
кримінального права та кримінології
Університету державної фіскальної служби України
Супрун Тетяна Миколаївна

СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ ВИДАЧІ (ЕКСТРАДИЦІЇ) ОСІБ, ЯКІ ВЧИНИЛИ КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Актуальність вивчення інституту видачі полягає в тому, що для кожної держави основними її завданнями є захист. Одним із

таких аспектів захисту є захист від осіб, які вчинюють кримінальні правопорушення. Однак на практиці в основному такі особи, що вчинили кримінальне правопорушення, прагнуть уникнути кримінальної відповідальності за вчинене кримінальне правопорушення. Одним із способів уникнути відповідальності для вищезазначених осіб є втеча в інші зарубіжні країни. Тому міжнародно-правова співпраця країн між собою виконує особливу роль щодо можливості притягнути до відповідальності винних осіб.

Правове регулювання суспільних відносин у сфері видачі (екстрадиції) відноситься до норм різних галузей, однак, враховуючи той факт, що йде мова саме про екстрадицію осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, то необхідно, насамперед, досліджувати інститут видачі саме через призму матеріальних норм кримінального права та процесуальних норм – кримінально-процесуального права. Видачу розглядають і через призму адміністративно-правових норм, адже на практиці рішення про здійснення видачі особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, приймається не у судовому порядку, а адміністративному – органом державної виконавчої влади, що здійснює відповідні державні функції.

Видача не являє собою одну єдину дію, адже є певною законодавчо регламентованою процедурою, яка складається з декількох взаємопов'язаних етапів, що свідчить про складність досліджуваного правового інституту, який, у свою чергу, є відносно новим правовим явищем у міжнародному праві та кримінальному процесі.

Наявність великої кількості багатосторонніх договорів та міжнародних конвенцій, а також національних законів, що регламентують питання видачі особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, певною мірою зумовили різне тлумачення окремих її елементів, у тому числі й самого поняття «видача особи, яка вчинила кримінальне правопорушення», дефініція якого, як правило, нормативно не закріплюється [1, с. 68]. Відсутність законодавчого закріплення поняття екстрадиції

зумовила виникнення різних підходів до її трактування науковцям.

У юридичній літературі зміст поняття екстрадиції прийнято трактувати у вузькому та широкому значеннях. У вузькому сенсі він є синонімом поняття «видача особи для кримінального переслідування або виконання вироку», а в широкому – виступає як узагальнюючий термін, що охоплює не тільки видачу для кримінального переслідування, а й суміжний з нею підінститут передачі осіб міжнародних судових органів, а також інститут передачі осіб з метою відбування покарання [2, с. 88]. Проте у даному аспекті науковці не намагаються обмежити інститут екстрадиції лише видачею особи, винної у вчиненні кримінального правопорушення, а, навпаки, більш загально підходять до даної правової категорії, адже практично не кожен державний запит закінчується процедурою видачі такої особи, можлива відмова зарубіжної держави у такій процедурі. Автор вважає, що такий підхід свідчить про те, що інститут екстрадиції виник із інституту видачі, є являє собою нове правове явище, яке включає в себе правові норми, які стосуються видачі, та правові норми, які стосуються екстрадиції. А звідси можна визначити, що інститут екстрадиції є відносно новим правовим явищем як у міжнародно-правових відносинах, так і у кримінально-процесуальному праві.

Враховуючи, що у юридичній літературі відсутній загальновизнаний підхід до визначення поняття «екстрадиція», автор приходить до висновку про доцільність зведення всіх наукових визначень даного поняття до основних типів наукових точок зору на таке визначення: як інститут кримінального процесуального права; як інститут кримінального права; як інститут адміністративного права; як інститут міжнародного права; як міжгалузевий інститут.

Підтримуємо позицію С.С. Нестеренко, яка, проаналізувавши різні дефініції, дійшла висновків, що екстрадиція – це заснована на міжнародних договорах, загальновизнаних принципах міжнародного права та нормах внутрішньодержавного права форма міжнародно-правової допомоги у кримінальних справах, що полягає у віддані

обвинуваченого для здійснення правосуддя або засудженого для приведення до виконання обвинувального вироку суду, що надається державою, на території якої знаходиться запитувана особа на запит державою, що має підстави для здійснення своєї юрисдикції із дотриманням прав та інтересів осіб, що підлягають видачі [3, с. 14].

Загалом інститут екстрадиції виконує інтегруючу функцію у сфері міжнародного співробітництва України з іншими державами, служить найважливішим інструментом виконання міжнародних зобов'язань у галузі кримінального судочинства [4, с. 14].

Доцільними є позиції Г.М. Гришук, яка провівши власне дисертаційне дослідження, визначає екстрадиції як передачу іноземній державі особи, яка порушила положення закону про кримінальну відповідальність даної держави, на вимогу останньої для притягнення особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, до кримінальної відповідальності або приведення у виконання вироку суду, що вступив у законну силу (наведену дефініцію 65,9% опитаних працівників Національної поліції при проведенні авторського анкетування вважають чіткою і повною) [5, с. 181].

Таким чином, трактуючи поняття «екстрадиція», потрібно брати до уваги правові норми кримінального процесу та правові норми міжнародного права, так як видача осіб пов'язана з процесуальною діяльністю.

Отже, з вище наведеного можна сформувати авторське визначення видачі (екстрадиції) як врегульовану правовими нормами міжнародного та кримінального права законодавчо визначену процедуру, яка має на меті передачу особи державі, компетентними органами якої ця особа розшукується для притягнення до кримінальної відповідальності за вчинене нею кримінального правопорушення або для виконання вироку, що включає в себе декілька різних стадій, зокрема офіційний запит про видачу особи, її встановлення на території однієї держави, перевірку обставин, що можуть перешкоджати у майбутній видачі такої особи, прийняття рішення за запитом та фактичну

передачу такої особи іншій державі, компетентні органи якої звернулися із запитом про видачу або ж ухвалення рішення про відмову у видачі такої особи та зазначення відповідних обставин, на яких обґрунтовується дане прийняте рішення.

Список використаних джерел:

1. Кісілюк Е. М. Правова природа видачі особи, яка вчинила кримінальне правопорушення [Текст] / Е. М. Кісілюк, Г. М. Гришук // Проблеми законності. – 2015. - № 128. – С. 67-74.
2. Маланчук П. М. Видача особи (екстрадиція) у кримінальному провадженні щодо злочинів міжнародного характеру [Текст] / П. М. Маланчук, А. П. Молчанова // Правові горизонти. - 2017. - № 3(16). - С. 86-91.
3. Нестеренко С. С. Міжнародно-правовий захист прав людини при здійсненні екстрадиції [Текст]: монографія // С. С. Нестеренко. – Одеса : Фенікс, 2011. – 192 с.
4. Кримінальний процес [Текст]: підручник / Ю. М. Грошевий, В. Я. Тацій, А. Р. Туманянц та ін. ; за заг. ред. В. Я. Тація, О. В. Капліної, О. Г. Шило. Х. : Право, 2014. 824 с.
5. Гришук Г. М. Кримінально-правова характеристика інституту видачі осіб, які вчинили кримінальне правопорушення [Текст] : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Галина Миколаївна Гришук. – Луцьк. – 2017. – 252 с.

Мазур Ірина Вадимівна,
студентка групи ПБП 16-6 ННІ права
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник:
к.ю.н., доцент кафедри
кримінального права та кримінології
Університету державної фіскальної служби України
Бодунова Олеся Миколаївна

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА СУТЕНЕРСТВА АБО ВТЯГНЕННЯ ОСОБИ В ЗАЙНЯТТЯ ПРОСТИТУЦІЄЮ

Стаття 43 Конституції України задекларовано право кожного на працю, що передбачає можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується [1, с.20]. Використання примусової праці заборонено. Тому за найбільш небезпечні форми протиправної експлуатації людей встановлено кримінальну відповідальність. Серед таких форм особливо небезпечною є сексуальна експлуатація. Окрім того, такі злочини, як сутенерство або втягнення особи в заняття проституцією, ведуть до незворотних процесів у суспільстві, зокрема ВІЛ-інфікування (вірусу імунодефіциту людини) та СНІДУ (синдрому набутого імунодефіциту), розпаду сімей, відсутності належного виховання підростаючого покоління, особливо дівчат, та інших негативних явищ. Саме тому необхідність удосконалення кримінально-правової характеристики сутенерства або втягнення особи в заняття проституцією як однієї із основ протидії злочинності представляє важливе значення в рамках вирішення наукових завдань.

Методологічною основою статті є праці вчених, які досліджували проблемні питання сутенерства або втягнення особи в заняття проституцією, зокрема це роботи: Ю.В. Александровна, Д.Г. Казначєєва, А.М. Лупашко, Д.Й. Никифорчука, І.І. Святкіна, І.С. Стаценко, О.Б. Западнюка, Н.В. Плахотнюка, О.А. Гапона, О.М. Джура, М.І.Василенко,

А.О. Авер'янова, О.Б. Петрика, О.О. Татарінцева, О.В. Бойченко та інших авторів. Але ці науковці приділили недостатньо уваги вивченню відповідно до теми кримінальної відповідальності за сутенерство або втягнення особи в заняття проституцією як однієї із підстав протидії злочинності [2].

На сьогодні наука визначає чотири елементи кримінально-правової характеристики сутенерства або втягнення особи в заняття проституцією: суб'єкт, суб'єктивна сторона, об'єкт, об'єктивна сторона [3]. Не вдаючись до їх детального розгляду зупинимось лише на деяких головних аспектах. Відповідальність за сутенерство або втягнення особи в заняття проституцією передбачена ст.303 Кримінального кодексу України, де:

1. ч.1 передбачає покарання у вигляді позбавлення волі на строк від трьох до п'яти років за втягнення особи в заняття проституцією або примушування її до зайняття проституцією з використанням обману шантажу чи уразливого стану цієї особи або із застосуванням чи погрозою застосування насильства або сутенерство

2. ч.2 передбачає позбавлення волі на строк від чотирьох до семи років за дії передбачені частиною першою цієї статті вчинені щодо кількох осіб або повторно або за попередньою змовою групою осіб або службовою особою з використанням службового становища або особою від якої потерпілий був у матеріальній чи іншій залежності

3. ч.3 покарання у виді позбавлення волі на строк від п'яти до десяти років з конфіскацією майна або без такої за дії передбачені частиною першою або другою цієї статті вчинені щодо неповнолітнього або організованою групою

4. ч.4 таке покарання як позбавлення волі на строк від восьми до п'ятнадцяти років з конфіскацією майна або без такої за дії передбачені частинами першою другою або третьою цієї статті вчинені щодо малолітнього або якщо вони спричинили тяжкі наслідки

5. у примітці, по-перше, під сутенерством слід розуміти дії особи у забезпечення заняття проституцією іншою особою. По-друге відповідальність за втягнення малолітнього чи

неповнолітнього в заняття проституцією чи примушування їх до заняття проституцією за цією статтею має наставати незалежно від чи вчинені такі дії з використанням обману шантажу уразливого стану зазначених осіб або із застосуванням чи погрозою застосування насильства використанням службового становища або особою від якої потерпілий був у матеріальній чи іншій залежності [4].

Однак чинне кримінальне законодавство не відповідає вимогам сьогодення і багатьох країн світу, мусить мати удосконалену норму статті 303 КК України і бути однією із головних підвалин протидії злочинності.

Українське законодавство має низку прогалин порівняно з закордонним, зокрема, ст. 303 КК України не передбачає відповідальності за такі суспільно-небезпечні дії: хто схилив або примусив іншу особу до вживання наркотичних засобів та (або) їх аналогів з метою втягнення у проституцію, зведення для статевих зносин, гомосексуальних та розпусних дій; втягнення особи у проституцію шляхом зловживання її довірою; втягнення в заняття проституцією шляхом використання залежного становища, знищення чи пошкодження майна; сприяння заняттю проституцією тим, хто використовує свободу дій особи, яка займається проституцією, порушує її інтереси, здійснює нагляд за її діяльністю, або визначаючи місце, час, обсяг чи інші обставини заняття проституцією; втягнення неповнолітнього в проституцію, скоєне одним із батьків, педагогом або іншою особою, на яку за законом покладені обов'язки з його виховання; особа, яка наперед знає про своє захворювання сифілісом, гонореею або іншими венеричними захворюваннями, займається проституцією і розпуюстю; примушення великої кількості третіх осіб або багаторазове примушування третіх осіб до заняття проституцією [5] тощо.

Отже, наведена характеристика сутенерства або втягнення особи в заняття проституцією є не тільки однією із підстав протидії злочинності, а і передумовою створення справедливої кримінальної відповідальності за злочинні дії, передбачені ст.303 КК України.

Список використаних джерел:

1. Конституція України : від 28.06.1996 р. –Х. : Одісей, 2011. – 56 с.
2. Небитов А.А. Сутенерство або втягнення особи в зайняття проституцією // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. – 2014. – № 2. – С. 41-50 URL: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua>.
3. Кримінальний кодекс України//Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 25-26, ст.131 [Електронний ресурс]. – URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
4. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України : у 2 т. Т. 2 / за заг. ред. П. П. Андрушка, В. Г. Гончаренка, Є. В. Фесенка. 3-тє вид., перероб. та доп. К. : Алерта; КНТ ; Центр учбової літератури, 2009. 624 с.
5. Шендрік В. В. Кримінально-правова характеристика сутенерства або втягнення особи в заняття проституцією як одна із підвалин протидії злочинності // Форум права. 2015. № 1. С. 366–370 URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2015_1_60.pdf

Мазурець Олена Олександрівна,
студентка групи ПБК 16-7 ННІ права
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник:
к.ю.н., доцент кафедри
кримінального права та кримінології
Університету державної фіскальної служби України
Супрун Тетяна Миколаївна

ВПРОВАДЖЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВА РОЗВИТКУ МЕДІАЦІЇ В УКРАЇНІ

Процес євроінтеграції, що на даний момент відбувається в Україні, спричиняє реформування внутрішнього законодавства, що потребує введення норм європейського права до національної системи законодавства. Останнім часом значна увага приділяється альтернативним способам врегулювання

конфліктів, що мають вияв гуманізації та демократизації, зокрема що стосується питання інституту покарання. У багатьох країнах світу впроваджений новий метод щодо реагування на злочин, що становить застосування програм відновного законодавства, а саме примирення правопорушників та потерпілих у кримінальних справах, тобто медіація, що полягає в усуненні шкоди потерпілому та прийнятті відповідальності за скоєне діяння. Аналізуючи тенденцію боротьби зі злочинністю, можемо стверджувати, що останні роки характеризуються зниженням ступеня жорстокості покарання, що має свій вияв в новому Кримінальному кодексі України 2001 року.

Окремі питання щодо медіації висвітлили у своїх працях такі вчені як І. Войтюк, О. Губська, Ю. Баулін, В. Землянська, В. Тацій, В. Гончаренко тощо. Важливе практичне та наукове значення мають дослідження вчених, проте проблема застосування медіації в Україні є дискусійною, з огляду на це специфічність медіації залишається недостатньо дослідженою.

Як вже зазначалось медіація має широке застосування у всьому світі, зокрема у США, Польщі, Німеччині тощо. Вперше у Європі в своєму законодавстві запровадила медіацію Велика Британія, яка встановила два шляхи реакції держави на злочин: перший полягає у офіційному кримінальному переслідуванні особи, яка вчинила суспільно-небезпечне діяння, а другий – відсутність з боку держави реакції на вчинене кримінально-протиправне діяння та відмова від переслідування особи, яка вчинила злочин [1, с. 56]. Таким чином, ще у 70-х –початку 80-х років концепція медіації була запозичена з проєктів США, Австрії та Канади.

Визначаючи термін «медіація», можемо стверджувати, що це альтернативний підхід врегулювання спорів із залученням посередника, що виступає медіатором, який допомагає сторонам конфлікту налагодити процес комунікації, з огляду на це сторони могли б обрати те рішення, яке задовольнить дві сторони.

На думку вчених медіація в кримінальному праві – це специфічний кримінально-правовий механізм врегулювання конфлікту, що виник в суспільстві в результаті вчинення злочину,

який реалізується у вигляді сукупності взаємоспрямованих юридично значущих дій учасників при активній посередницькій ролі державних органів.

Таким чином, у кримінальному судочинстві медіацією між потерпілим і правопорушником є процедура, завдяки якій потерпілий та обвинувачений (підсудний) за взаємною згодою та за допомогою третьої сторони як посередника – медіатора – можуть досягти згоди щодо відшкодування завданої шкоди та примиритися. Таким чином, під примиренням сторін необхідно розуміти добровільне волевиявлення потерпілого на прощення особи, яка вчинила злочин, та досягненню з нею згоди щодо порядку, розміру, умов усунення шкоди, яка була заподіяна злочинцем, і досягнення між ними миру.

Постанова Пленуму Верховного Суду України від 5 листопада 2005 року «Про практику застосування судами України законодавства про звільнення особи від кримінальної відповідальності», про те, що примирення обвинуваченого, підозрюваного з потерпілим належить розуміти як акт прощення його в результаті вільного волевиявлення потерпілого, що виключає будь-який неправомірний вплив, незалежно від того, яка з сторін була ініціатором та з яких мотивів [2].

Як стверджує спеціаліст відділу з питань кримінального та процесуального права Департаменту законодавства про правосуддя, правоохоронну діяльність та боротьбу із злочинністю Жмудь Вікторія, з 2003 року в Україні проводяться експерименти у судах із застосування медіації (зокрема, у містах Києві, Харкові, Івано-Франківську, Автономній Республіці Крим та інших). Також на території України діє ціла низка Регіональних Груп Медіації, які об'єдналися в Асоціацію Груп Медіації України та Український Центр Порозуміння, який активно займається впровадженням програм примирення потерпілих і правопорушників та просвітницькою діяльністю у цій сфері [3].

До того ж, наказом Міністра юстиції у травні 2005 року було створено міжвідомчу робочу групу з питань впровадження процедури медіації (примирення) в кримінальне та кримінально-

процесуальне законодавство України, до якої увійшли представники Міністерства юстиції України, Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту, Верховного Суду України, Генеральної прокуратури України, та науковці.

З 2015 року в Україні розпочато новий етап удосконалення та модернізації системи судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів, тому 12 січня 2015 року Президент України своїм Указом затвердив Стратегію реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 роки та План дій щодо реалізації її положень [4]. Серед головних напрямів реформування окрема увага приділяється підвищенню ефективності правосуддя та оптимізації повноважень судів різних юрисдикцій.

На сьогодні Україна починає формувати національну модель відновного правосуддя, що підтримується провідними фахівцями. В українському законодавстві, а саме у кримінальних та кримінально-процесуальних нормах на даний момент не закріплений процес реалізації вирішення конфлікту шляхом медіації. Чинне українське законодавство містить передумови щодо врахування примирення між сторонами, тому з огляду на це і можливе введення інституту медіації, зокрема такі норми вміщені у статтях 46, 66, 75, 82, 97, 103-105, 107 Кримінального кодексу, статті 8 та 27 Кримінальний процесуальний кодекс.

Вважаємо, що Україні необхідно впроваджувати та вдосконалювати даний інститут, оскільки з урахуванням досвіду зарубіжних країн він є досить ефективним, а саме: сприяє гуманізації кримінальної системи, прискорює та спрощує процес розгляду кримінальних проваджень, знімає соціальну напругу між потерпілим та обвинуваченим, підвищує рівень довіри до судових органів та сприяє забезпеченню прав та законних інтересів як правопорушника, так і потерпілого тощо.

Проте слід також зазначити, що існують ризики впровадження медіації. Основним з них є корупція. Саме тому встановлення інституту медіації має бути організаційно досконалим, для того щоб забезпечити ефективне

функціонування. З досвіду зарубіжних країн можемо стверджувати, що медіація є сучасним правовим засобом вирішення конфліктів, що склалися. Для того щоб медіація функціонувала на належному рівні, особливу увагу потрібно звернути на медіатора, який безпосередньо є третьою особою, за допомогою якої конфлікт врегульовується.

Спеціального законодавства щодо медіації в Україні не існує, проте є Проект Закону «Про медіацію» від 27.03.2015 р., який встановлює на законодавчій основі інститут медіації та створення належних умов для її реалізації. Процес медіації відповідно до ст. 4 законопроекту повинен ґрунтуватися на таких принципах як добровільної участі, рівності, активності і самовизначення сторін медіації, незалежності, нейтральності та конфіденційності інформації щодо медіації. Даний законопроект пропонує ввести модель добровільної присудової медіації, при якій суд має право рекомендувати медіацію, а сторони мають право відмовитись [5].

Враховуючи Комітету Міністрів Ради Європи щодо медіації в кримінальних справах від 15.09.1999р., Рекомендацію Комітету Міністрів Ради Європи щодо альтернатив судовому розгляду спорів між адміністративними органами й сторонами – приватними особами від 05.09.2001р., Основоположне рішення Ради Європейського Союзу щодо місця жертв злочинів у кримінальному судочинстві від 15.03.2001р. тощо, запровадження механізму альтернативного вирішення спорів, а саме медіації є доцільним на сучасному етапі розвитку правової системи. Тому що це не тільки сприятиме зменшенню навантаження на судову систему, а й пришвидшить вирішення спорів. Саме тому прийняття нормативно-правового акту, який забезпечить належне врегулювання процедури медіації, обов'язковість прийнятих в її результаті рішень, є передумовою застосування цього альтернативного способу вирішення спорів. Проте на сьогодні даний законопроект не прийнятий Верховною радою України, тому процес медіації не має регламентації в Україні.

Підсумовуючи все вище згадане, можемо зробити висновок, що медіація відповідає загальній позиції України щодо гармонізації національного законодавства із законодавством Європейського Союзу, оскільки питанню примирних процедур присвячено низку рекомендацій і рішень Ради Європи. Даний інститут сприятиме наближенню до встановлених стандартів ЄС, розвитку громадського суспільства та реалізація мирного вирішення конфліктів, що обґрунтується на принципах згоди та забезпеченню власних інтересів.

Крім того медіація є ефективним методом щодо розв'язання проблеми відшкодування моральної та/або матеріальної шкоди, можливістю сторонам впливати на рішення, що приймається у справі та допомагає зняти емоційне напруження. Є важливим те, що за допомогою медіації можливе звільнення суддів від навантаження у зв'язку із розглядом справ невеликої тяжкості і надає можливість зосередитися на більш серйозних справах, а також прискорює процес розгляду справ у суді.

Список використаних джерел:

1. Головка Л. В. Альтернативы уголовному преследованию как форма процессуальной дифференциации (современные тенденции развития): дисс. ... докт. юрид. наук : 12.00.09 / Л. В. Головка. – М. : РГБ, 2003. – 463 с.
2. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 5 листопада 2005 року «Про практику застосування судами України законодавства про звільнення особи від кримінальної відповідальності» Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0012700-05>
3. Жмудь В. Запровадження процедури медіації (примирення) у законодавстві України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old.minjust.gov.ua/11347>
4. Указ Президента України «Про стратегію реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 роки» від 12 січня 2015 року Офіційний

веб-сайт Верховної Ради України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/276/2015>

5. Проект Закону «Про медитацію» від 27.03.2015 р. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=54558

Жерж Людмила Анатоліївна,
аспірант кафедри
кримінального права та кримінології ННІ права
Університету державної фіскальної служби України
Макарук Лілія Олександрівна,
студентка групи ПБ-14-5 ННІ права
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник:
к.ю.н., доцент кафедри
кримінального права та кримінології
Університету державної фіскальної служби України
Жерж Наталія Анатоліївна

АНАЛІЗ СТАНДАРТІВ ПРОТИДІЇ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ ТА НАПРЯМКИ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ В УКРАЇНІ

На сьогодні торгівля людьми є справжнім викликом людству, непереборним та складним явищем на світовому рівні. Актуалізує дане питання у нашій державні і сучасна нестабільна ситуація на Сході країни. Різноманітні джерела засобів масової інформації повідомляють про факти примушування мирного населення, особливо чоловіків, до вступу в незаконні воєнні формування, експлуатацію їхньої праці з метою копання окопів і зведення блокпостів, вилучення та незаконну трансплантацію органів людини [1, с.75]

Оскільки, торгівля людьми є надзвичайно жорстоким порушенням прав людини, яке має тяжкі наслідки, то протидія цьому виду злочину набуває особливого значення. Варто звернути увагу, що цей злочин постійно прогресує внаслідок

прагнення злочинців отримати високі прибутки від експлуатації осіб.

Суттєві кроки щодо протидії торгівлі людьми на міжнародному рівні були зроблені лише у ХХ ст. такими неурядовими організаціями, як Міжнародна федерація аболіціоністів та Лондонський комітет для виявлення та ліквідації торгівлі англійськими дівчатами [2, с. 117–119]. Першим міждержавним договором у цій сфері став Міжнародний договір про боротьбу з торгівлею білими рабнями від 18 травня 1904 року, який основну увагу приділяв захисту жертв, а не покаранню злочинців.

На початку ХХІ століття торгівля людьми стає глобальним викликом. На сучасному етапі протидію торгівлі людьми простежуємо на всіх рівнях: глобальному (ООН та її структури, Інтерпол), регіональному (ОБСЄ, Рада Європи, ЄС) та державному (державні механізми протидії) [2, с. 83].

Щодо правового регулювання боротьби із цим явищем, то сьогодні існує велика кількість міжнародних нормативно-правових актів, покликаних створити основу для боротьби із торгівлею людьми. Серед них: Конвенція про боротьбу з торгівлею людьми та експлуатацією проституції третіми особами, Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації стосовно жінок, Рамкове рішення Ради Європи про торгівлю людьми та інші. Проте, центральним міжнародним документом щодо протидії торгівлі людьми є Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності та Протокол про попередження і припинення торгівлі людьми.

Досліджуючи дане питання, варто зупинитись на основних міжнародних організаціях та органах, покликаних боротися із цим явищем:

1. Комісія із запобігання злочинності та кримінального правосуддя, Робоча група з сучасних форм рабства створені при Організації Об'єднаних Націй. Ці структури спільно працюють над включенням питань, пов'язаних з торгівлею людьми, у міжнародні, регіональні і національні програми.

2. Європейський координатор з протидії торгівлі людьми, Група експертів ЄС щодо торгівлі людьми, які створені при Європейському Союзі.

3. Бюро по боротьбі з наркотиками та торгівлею людьми, Радник з проблеми торгівлі людьми, які діють при ОБСЄ.

4. Міжнародна організація з міграції до складу якої входять 100 місій із різних країн. Дана організація зосереджує свою діяльність на проведенні різноманітних досліджень.

5. Міжнародна організація праці, яка активно здійснює програми з допомоги у боротьбі з дитячою працею, кабальною працею та іншими неприйнятними формами експлуатації [2, с.86].

6. Міжнародна організація кримінальної поліції (Інтерпол), яка співпрацює із правоохоронними органами різних держав.

У 2002 році Управління Верховного Комісара з прав людини розробило керівні положення щодо протидії торгівлі людьми, серед них такі:

- забезпечувати зміцнення та захист прав людини;
- виявляти жертв та суб'єктів торгівлі людьми;
- проводити оцінку, аналіз та поширення відповідних даних;
- забезпечити адекватну законодавчу базу;
- забезпечити адекватну роботу правоохоронних органів;
- забезпечувати захист та підтримку жертвам торгівлі людьми;
- здійснювати заходи, спрямовані на попередження торгівлі людьми;
- приймати спеціальні заходи для захисту та допомоги дітям, що стали жертвами торгівлі людьми;
- забезпечення доступу до засобів правового захисту;
- забезпечувати міжнародну та міжрегіональну співпрацю, спрямовану на протидію торгівлі людьми [3].

На нашу думку, дані положення є не достатньо точними, адже сформульовані загальними фразами із використанням слів «забезпечувати», «здійснювати», «виявляти». Варто було також вказати їх конкретні способи та методи реалізації.

Загалом механізм протидії торгівлі людьми повинен реалізовуватися спільними міжнародними зусиллями та

співпрацею, а не намаганнями окремих країн. На жаль, на сьогодні існує близько 52 держав та територій, де процвітає торгівля людьми, серед них: Ангола, Бангладеш, Камбоджа, Ірак, Ліван та інші.

Варто також проаналізувати стан боротьби із цим злочином в Україні. У нашій державі було створено близько 12 органів, покликаних протидіяти та попереджувати торгівлю людьми. Зокрема, їх перелік та повноваження визначені у законі України «Про протидію торгівлі людьми» від 09 грудня 2015 року. На жаль, майже усі норми залишаються закріпленими лише на папері, оскільки через нестабільну ситуацію на Сході нашої держави все частішими стають випадки експлуатації та торгівлі людьми.

На сьогодні внутрішньо переміщені особи є найбільш вразливою групою населення, яка найчастіше стає жертвою цього злочину. Ці особи перебувають у психологічному стані відчаю та легко погоджуються на сумнівні пропозиції з отримання роботи.

Для протидії та попередження цього злочину у нашій державі потрібно:

1) покращити економічну ситуацію в країні, оскільки вона є основною причиною існування торгівлі людьми. Необхідно створювати нові робочі місця, забезпечити належний рівень заробітної плати та стабільність національної одиниці тощо;

2) збільшити контроль за структурами, фірмами, які займаються працевлаштуванням та туристичними агенціями;

3) систематично здійснювати роз'яснення та інформування громадян щодо можливих небезпек, які можуть призвести до потрапляння у «рабство», шляхом проведення тематичних тренінгів та лекцій;

4) вдосконалити процедури перетину державного кордону, зокрема, через покращення законодавчої бази;

5) залучати засоби масової інформації для підвищення рівня поінформованості населення та висвітлення проблеми торгівлі людьми (тематичні відеоролики, плакати, буклети);

6) залучати волонтерів до реалізації програм та кампаній щодо подолання торгівлі людьми;

7) збільшити міру можливого покарання за торгівлю людьми;

8) тісно співпрацювати із міжнародними організаціями та органами, країнами-сусідами щодо проведення спільних заходів, реалізації програм тощо.

Отже, беззаперечним залишається факт значного поширення торгівлі людьми у сучасному світі. Напрями боротьби із цим явищем мають ґрунтуватися на комплексних заходах та реалізовуватись шляхом консолідації зусиль усіх держав, міжнародних організацій та членів суспільства загалом.

З вищенаведеного випливає, що в Україні необхідно, перш за все, покращити законодавчу базу, оскільки у даній сфері існує близько 50 нормативно-правових акти. На нашу думку, потрібно зменшити їх кількість та конкретизувати їх у декількох законодавчих актах, а також забезпечити відповідне їх практичне застосування.

Також варто зазначити, що державні органи повинні залучати засоби масової інформації, різноманітні релігійні та світські організації, волонтерів для ефективної роботи щодо боротьби із торгівлею людьми. Адже тільки спільними зусиллями можна подолати цю «хворобу» XXI століття.

Список використаних джерел:

1. Лукач Н. М. Концептуальні засади запобігання та протидії торгівлі людьми в Україні [Електронний ресурс] / Н. М. Лукач // Грані. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Grani_2015_7_15.

2. Краєвська О. А. Міжнародний досвід протидії глобальній проблемі торгівлі людьми [Електронний ресурс] / О. А. Краєвська, Н. М. Лукач // Вісник Львівського університету. Випуск №37. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <http://intrel.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/09/173-479-1-PB.pdf>.

3. Жуковська Г. Г. Протидія торгівлі людьми як державно-управлінська проблема [Електронний ресурс] / Г. Г. Жуковська // Демократичне врядування. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: http://www.lvivacademy.com/vidavnitstvo_1/visnyk15/fail/Zhukovska.pdf.

Малогіна Альона Олександрівна,
студентка групи ПМКП-17-1 ННІ права
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник:
к.ю.н., доцент, професор кафедри
кримінального права та кримінології
Університету державної фіскальної служби України
Дідківська Галина Василівна

ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ ЯК СУБ'ЄКТИ ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИНАМ

Сьогодні у зв'язку з приведенням кримінального процесуального законодавства України у відповідність до міжнародних стандартів особливої актуальності набуває ґрунтовне дослідження правових механізмів запобігання злочинам в умовах гуманізації національного судочинства.

Загальнотеоретичну базу дослідження запобігання злочинам правоохоронними органами складають праці вчених у галузі кримінального права та кримінології, а саме: Г. А. Аванесова, Ю. М. Антоняна, О. М. Бандурки, Ю. В. Бауліна, В. І. Борисова, В. О. Глушкова, В. В. Голіни, І. М. Даньшина, Т. А. Денисової, О. М. Джужі, А. І. Долгової, А. П. Закалюка, А. Ф. Зелінського, О. Г. Колба, В. М. Кудрявцева, Н.Ф. Кузнецової, О. М. Литвинова, В. В. Лунеева, В. Т. Маляренка, П. П. Михайленка, В. П. Тихого, В. П. Філонова, П. Л. Фріса, М. І. Хавронюка, В. І. Шакуна та ін.

Визначення місця та ролі правоохоронних органів у запобіганні злочинам і значення Національної поліції України у цьому.

Злочинність, як відомо, є продуктом суспільства, їй

запобігають всі елементи (ланки, інститути) соціальної системи. Саме тому здавна питання запобігання злочинам розглядаються в науці у контексті функціонування різних суб'єктів запобіжної діяльності. При цьому, як слушно зауважив з цього приводу А. П. Закалюк, суб'єктом діяльності щодо запобігання злочинності та злочинам можуть бути визнані орган, організація, окрема особа, які у цій діяльності виконують хоча б одну з таких функцій: організація, координація, здійснення або безпосередня причетність до здійснення [1, с. 346]. Крім того, як вірно зробив висновок В. К. Звірбуль, система запобігання злочинам має два необхідних аспекти опису: через суб'єктів запобіжної діяльності та через структуру і зміст загально-соціальних і спеціально-кримінологічних заходів [2, с. 133].

Виходячи з цього у кримінології суб'єкти запобігання злочинам поділені на декілька груп, до однієї з яких входить і Національна поліція України як орган, для якого запобігання злочинам віднесено до основних завдань і функцій.

В основу такого поділу суб'єктів запобігання злочинам покладено функціональну ознаку, насамперед реальний вплив виконуваних ними функцій та відповідних їм видів діяльності на усунення (нейтралізацію) детермінантів злочинності та злочинних проявів.

Проголошення у статті 3 Конституції України того, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю, а утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави, вимагає від останньої утворення відповідних органів (суб'єктів), які отримали назву правоохоронні [3]. До них, як уже зазначалося, належить і Національна поліція України. Нині їй відведено важливе місце в системі органів державної влади, а її функції та повноваження суттєво змінилися.

Передусім зазначимо, що в сучасних умовах діяльність правоохоронних органів, насамперед Національної поліції, вимагає принципово нового підходу, адже поява нових видів злочинів, напруження ситуації у світі потребують перегляду

своїх завдань і основних функцій, хоча головного призначення – забезпечення надійної охорони законних прав та інтересів людини, суспільства і держави – залишається незмінним. До того ж, враховуючи останні зміни, необхідно визначити місце Національної поліції України, її служб та підрозділів, які безпосередньо ведуть боротьбу зі злочинністю, а також удосконалити правові та організаційні основи запобіжної діяльності. Як з цього приводу зауважив Г. В. Форос, запобігання злочинам в сучасних умовах – це найбільш реальний внесок правоохоронних органів у сприяння політичній реформі та економічним і соціальним перетворенням у країні [4, с. 180].

Дійсно, це так, бо за Конституцією України охорона внутрішньої державної безпеки, зміцнення правопорядку є однією з основних функцій держави, а отже, боротьба зі злочинністю та іншими правопорушеннями – це прерогатива законодавчої, виконавчої і судової гілок влади. Наведене дає підстави стверджувати, що всі органи державної влади та управління, включаючи Національну поліцію, сприяють діяльності щодо запобігання злочинам, вживаючи при цьому різноманітні заходи [3].

Саме тому значення діяльності щодо запобігання злочинам у сучасному українському суспільстві необхідно розглядати через призму функцій держави, що демонструє рівень захисту громадян, а не рух слідами вчинених злочинів. У зв'язку з цим В. Б. Авер'янов зробив висновок, що принципово новий погляд на суспільну цінність запобігання злочинності полягає в тому, що воно розглядається як засіб забезпечення прав і свобод людини у сфері функціонування виконавчої влади держави [5, с. 6].

Як показує практика, суб'єктом правоохоронної діяльності виступає держава через свої представницькі, виконавчі, судові органи і прокуратуру, а також громадські організації та об'єднання. Виходячи з цього суб'єктом діяльності щодо запобігання злочинам можуть бути визнані орган, організація, окрема особа, які у цій діяльності виконують хоча б одну з таких функцій: організація, координація, здійснення або безпосередня причетність до здійснення. Додамо, що ті органи, які, зокрема,

забезпечують навчання, видання літератури, підготовку рекомендацій, фінансування тощо, не належать до «суб'єктів» запобігання злочинності та злочинним проявам.

З огляду на наведено вважаємо за необхідне запропонувати наступну структуру суб'єктів запобігання злочинам:

1) державні органи, які визначають державну політику у сфері боротьби (у тому числі і запобігання злочинам) зі злочинністю;

2) державні органи, які здійснюють координацію діяльності у запобіганні злочинам;

3) державні органи, які провадять правоохоронну діяльність у сфері боротьби зі злочинністю;

4) органи, діяльність яких напряму не пов'язана із запобігання злочинам, водночас безпосередньо впливає на усунення причин та умов злочинів.

Сукупність суб'єктів запобігання злочинам, їх повноважень, правових і організаційних заходів, форм та засобів здійснення останніх нерідко називають системою запобігання злочинності [6, с. 183]. Проте з таким підходом не можна погодитися. Нині в Україні склалася така ситуація: ще не досягнуто повноти законодавчого регулювання, незадовільний стан організації та здійснення запобіжної діяльності, відсутність у ній багатьох забезпечуючих та виконавчих заходів та засобів, а отже, фактично немає підстав називати її системою. Тому вищенаведених суб'єктів цієї діяльності віднесено до таких не стільки через реальне системне виконання ними запобіжних функцій, скільки з огляду на те, як вони визначені у правових актах сучасної України.

У будь-якій державі структурні елементи системи суб'єктів запобігання злочинам взаємопов'язані по вертикалі і горизонталі кримінальними процесуальними нормами та впливають один на одного (хоча й по-різному, залежно від ступеня значущості). Одночасно кожен суб'єкт, у тому числі будь-який структурний підрозділ правоохоронних органів, має системну ознаку, тобто певний комплекс властивостей і якостей, які не можуть бути зведені лише до арифметичної суми складових.

І навпаки. На думку науковців, яка є слушною, це означає, що окремі суб'єкти, які є складовими зазначеної системи (як і підрозділи правоохоронних органів), хоч і мають свої специфічні завдання, функції та відносну самостійність, проте тільки у системі (орган у цілому) спроможні виконувати встановлені завдання і реалізовувати покладені функції у повному обсязі [4, с. 182].

Так, у Законі України «Про Національну поліцію» від 02 липня 2015 року прямо вказано завдання Національної поліції України щодо запобігання злочинам, а саме: здійснює превентивну та профілактичну діяльність, спрямовану на запобігання вчиненню правопорушень; виявляє причини та умови, що сприяють вчиненню кримінальних та адміністративних правопорушень, вживає у межах своєї компетенції заходів для їх усунення та ін. [7].

Поряд з цим необхідно констатувати, що Національна поліція України здійснює запобіжну діяльність не ізольовано, а у різних видах взаємодії з органами:

- які визначають державну політику у сфері боротьби зі злочинністю (Президент України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України);

- які здійснюють координацію діяльності у сфері запобігання та протидії злочинності (Генеральний прокурор України та підпорядковані йому прокурори; Рада національної безпеки і оборони України);

- які провадять правоохоронну діяльність у сфері боротьби зі злочинністю. Серед суб'єктів даної групи варто виділяти дві підгрупи:

- органи, для яких боротьба зі злочинністю є однією з основних функцій (наприклад, Департамент карного розшуку Національної поліції України, Головне управління по боротьбі з корупцією та організованою злочинністю СБУ України та ін.);

- органи, які провадять таку діяльність лише у процесі виконання ними основних функцій, що безпосередньо не пов'язані з боротьбою зі злочинністю (Національний банк України, Міністерство фінансів України, Державна митна служба України, Державна прикордонна служба України, а також інші

міністерства та відомства, що мають контрольні повноваження у межах покладених на них обов'язків щодо взаємодії зі спецпідрозділами по боротьбі зі злочинністю);

– органи, які здійснюють контролюючу та інші види управлінської діяльності (громадські організації, об'єднання, органи державного контролю, преса).

Тільки за такого підходу та за умови усунення правових прогалин можна створити належні правові засади діяльності Національної поліції як суб'єкта запобігання злочинам в Україні.

Таким чином, запобігання злочинам є одним із напрямків кримінально-правової політики держави, що складається із сукупності заходів, спрямованих на окремі групи та конкретних осіб, які реалізують злочинні наміри, замислюють вчинення злочинів і позитивно сприймають злочинний спосіб життя, з метою дискредитування злочинної поведінки, відмови від злочинної мотивації та наміру або продовження злочинної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Закалюк А. П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика: [у 3 кн.] / А. П. Закалюк. – Київ : Ін Юре, 2009. – Кн. 1: Теоретичні засади та історія української кримінології науки. – 424 с.

2. Звирбуль В. К. Теоретические основы предупреждения преступности / отв. ред. В. К. Звирбуль, В. В. Клочков, Г. М. Миньковский. – Москва: Юрид. литература, 1977. – 432 с.

3. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

4. Форос Г. В. Суб'єкти діяльності щодо попередження злочинів та протидії злочинності / Г. В. Форос // Правова держава. – 2012. – № 4. – С. 179-184.

5. Авер'янов В. Б. Принципи верховенства права і реформа українського адміністративного права / В. Б. Авер'янов // Адвокат. – 2010. – № 2. – С. 5-8.

6. Маляренко В. Т. Перебудова кримінального процесу України в контексті європейських стандартів: монографія /

В. Т. Маляренко. – Київ: Юрінком Інтер, – 2015. – 512 с.

7. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII // Відомості Верховної Ради (ВВР), – 2015, – № 40-41, – Ст. 379.

Yulia Martynyuk,

second year student of the Educational Institute of Law
University of the State Fiscal Service of Ukraine

Supervisor:

candidate of juridical sciences (Ph. D.),
department of criminal law and criminology
University of the State Fiscal Service of Ukraine

Mudryak Tamara Oleksandrivna

DEVELOPMENT OF AN INFORMATION SOCIETY

The turn of the millennium coincided with the transition of human civilization to the third stage of development, which is usually defined as information society. The international community faced the fundamentally new level of development, based on theoretical skills, access to information technology and particularly information itself. The notion of «information» performs an important ideological and methodological function.

The changes brought about by the information age, encircle all spheres of life and functioning of society and in such a way contribute to the convergence of different forms of social activity. As a result, these revolutionary changes create new socio-cultural situation (space), which determines the formation of a new type of not only the individual, but also of civilization [1, p. 67].

A new information society's ideology called Smart Society formed in the cultural and civilization world. Smart Society's ideology need of substantial studying and adjustments because of intensive development of computer technologies and informatization processes, based on the special knowledge system and exploration of human reality, social groups and society as a whole.

The information society is a global communication network. But its usage and the evolving reality are the products of human activity in

special circumstances where the object of study (Information Society) is developing and changing faster than the subject (Researcher) and represents a revolutionary challenge for those who must make decisions, because the Internet is a global trend of development of the information society [2, p. 49].

Forming an ideology of the information society requires a high level of information and communication technologies and their heavy use by citizens, businesses and state and municipal authorities. The increase added value today is due to intellectual activity, improve technological production and distribution of modern information and communication technologies. Increasing the additional cost today is due to intellectual activity, improve technological production and distribution of modern information and communication technologies. The transition from an industrial to a postindustrial and the Information Society, significantly increases the role of intellectual factors, including knowledge of the information society. It is necessary to have in the medium term implement the cultural, educational, scientific and technological potential of the country and ensure its rightful place among the leaders of the global information society due to the ideology of the Information Society.[2, p. 50].

Today, few countries are known to create a national system of legislative regulation of relations in the global information space. International agreements on these problems are still under development, judicial practice is still under development. However, the current situation presents a peculiar threat to a number of countries that do not pay enough attention to these issues. The threat is a possible legal expansion that will lead to attempts to extend the jurisdiction of the national system of legislation of one or more countries to the Internet attitudes. Before the national legal system, it is a very important task to develop a system of national legislation in the field of relations of the global information space, which should be maximally harmonized with international law, to take into account trends and directions of its development. These are regulatory legal acts that establish the legal status of an electronic document, a digital signature, mass media on the Internet, which regulate the features of copyright, economic relations in the conditions of network technologies, those that establish liability for

computer crimes, and so on.

Literature:

1. Ideas of information society within the framework of contemporary research approaches A. V. Mieziensev
2. Conceptualization of cognitive-communicative dimensions of the ideology of the information society in the humanities and scientific discourse of xxi century: research methodology Mykola Kyrychenko

Маткевич Юрій Юрійович,

аспірант кафедри кримінального права та кримінології
Університету державної фіскальної служби України

Науковий керівник:

к.ю.н., доцент, професор кафедри
кримінального права та кримінології

Університету державної фіскальної служби України

Дідківська Галина Василівна

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ПРОТИДІЇ КОНТРОБАНДИ

Становлення контрабанди зумовлено встановленням контролю держави за зовнішньоекономічними зв'язками та введенням митних зборів. Впродовж століть митниця була і залишається одним із чинників державності й незалежності країни, яскравим свідченням владного і фінансового суверенітету. Варто зазначити, що ще у стародавні часи існували міждержавні стосунки, контроль за якими був одним із джерел наповнення державної казни [1, с.12].

Відомості про контрабанду зустрічаються в письмових документах давньогрецьких і давньоримських вчених, але з високою часткою ймовірності можна стверджувати, що це явище виникло в більш стародавніх державах. Починаючи з стародавнього Вавилону (початок II тис. до н. е.) в усіх державах впроваджувався огляд та збір мита з товарів, що ввозилися. За кілька століть до нашої ери в м. Тариф, розташованому на півдні сучасної Іспанії, була винайдена таблиця, згідно з якою

встановлювалися ставки мита на той чи інший вид товару. У подальшій історії ця ставка отримала назву «тарифу». Зазначимо, що Ганнібал (полководець карфагенським військом в Іспанії, 247-183 р. до н.е.), використовуючи систему митного тарифу, збирав гроші на війну з Римом, і навіть звільнив частину населення від внутрішніх податків [2, с. 127].

На території сучасної України поняття мита як плати за провіз товарів територією держави з'явилося за часів Київської Русі, саме тоді і виникло в слов'янській мові слово «мито» і «митник» [3, с. 16]. Проте достеменно точних свідчень про час виникнення митної справи на території нашої держави нема. Так, Є. Осокін вважав, що система митних давньоруських правил була завезена грецькими священиками князю Володимиру для розповсюдження християнства, а саме в 988-989 рр. [1, с. 21].

Відомості про мито на території сучасної України зафіксовано ще в IX ст. Саме тоді на нинішніх землях України виникає і впродовж кількох століть аж до завоювання монголотатарами розвивається могутня Київська Русь. У фінансуванні своєї діяльності князі насамперед залежали від данини. До інших джерел княжих доходів належали: плата за судочинство, штрафи і мито [1, с. 13].

У Київській Русі відомості про контрабанду датовані ще IX-X ст. (зі становленням оптової та роздрібної торгівлі, промислів), однак її визнання, як врегульованого законом явища, прийшло набагато пізніше, приблизно в XII-XIII ст., саме тоді держава за рахунок правових заходів стала реагувати на контрабанду. Першими контрабандистами на Русі були іноземні купці, починаючи з представників Ганзи у Новгороді у XIII-XVI ст., згодом й англійські купці – у XVI-XVII ст. [3, с. 14].

Особливе поширення контрабанда отримала в епоху промислового розвитку в країнах Західної Європи в середні віки. При переході більшості країн Європи до індустріальної економіки навіть за наявності великих ринків збуту у вигляді колоній і нових освоєваних територій різко зростає конкуренція між основними країнами-виробниками, перш за все, між Францією, Англією, Голландією, Німеччиною, Австрією. З часом

до цієї боротьби долучились США, Італія, Іспанія. У таких умовах склалась жорстка протекціоністська політика для захисту інтересів національного капіталу, національного виробника. Митне регулювання переросло з питання економічного в питання політичне [6].

Змістовне поняття контрабанди як правопорушення з'явилося у XVII – початку XVIII століттях у період розвитку товарно-грошових відносин, коли держави вважали невігідним для себе безмитне ввезення та вивезення товарів. Будь-яке порушення встановлених законом та іншими нормативно-правовими актами правил перевезення товарів і цінностей через кордон, що приховувалося від контролю з боку митниці, отримало назву контрабанди, а порушники, що вдавалися до таких дій, підлягали покаранню [4, с. 24].

Вперше поняття контрабанди, вже близьке до сучасного, було дане в Митному статуті (1819 р.). Під контрабандою розуміли не тільки перенесення або перевезення товарів через кордон повз митницю, але й товари, не зазначені в пред'явлених у митниці документах. Визначення, дане в Митному статуті (1904 р.), розширило поняття контрабанди. Контрабандними вважались товари, що перевозились або переносились незаконними шляхами і способами не тільки з-за кордону, а й за кордон. При цьому об'єктом контрабанди визнавалися не будь-які товари, а тільки митні та заборонені [3, с. 133].

Деталізоване і узагальнене поняття контрабанди надане в Положенні про контрабанду (27 березня 1907 р.), до якого віднесено ввезення чи вивезення тільки заборонених та обкладених митом товарів. Причому щодо експортних товарів контрабанда визнавалась такою, що вже вчинена не тільки при фактичному переміщенні товарів, але й при замаху на вивезення, так як у відношенні експортної контрабанди в той момент, коли вивіз уже буде вчинено, затримання контрабандиста на іноземній території уже було неможливе [5, с. 24-31].

Тож, як бачимо, кожна держава завжди прагне до контролю за тим, що ввозиться або вивозиться з її території, оскільки такий контроль дає можливість захищати її військові, політичні та

економічні інтереси. Контроль за переміщенням товарів з боку держави спонукав до винайдення нових способів переміщення товарів та предметів через кордон, що змушувало державні інституції, покликані виконувати охоронні функції, знаходити нові ефективні способи боротьби з контрабандою. Саме тому аналіз історичного розвитку правового регулювання протидії контрабанді надасть можливість сформулювати новий погляд на проблему.

Список використаних джерел:

1. Осокин Е. Внутренние таможенные пошлины в России / Казань, 1950. 125 с.
2. Владимирский-Буданов М. Ф. Обзор истории русского права / Ростов-на-Дону: Феникс, 1995. 640 с.
3. Кисловский Ю. Г. Контрабанда. История и современность / М., 1996. 87 с.
4. Бойко В. М., Багрій-Шахматов Л. В., Попов Г. В. Історія митної справи в Україні / К. : Видавець Вадим Карпенко, 2002. С. 24.
5. Потяев А. И. Контрабанда и борьба с ней / М., 1925. 207 с.
6. Турчин Ю. Історична та соціальна обумовленість виникнення контрабанди на території сучасної України [Електронний ресурс] // Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. 2010. Вип. 5. С. 245-249. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzlubp_2010_5_60.

Моргун Ганна Олегівна,
студентка групи ПМКП-17-1 ННІ права
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник:
к.ю.н., доцент, професор кафедри
кримінального права та кримінології
Університету державної фіскальної служби України
Дідківська Галина Василівна

ЖОРСТОКЕ ПОВОДЖЕННЯ З ТВАРИНАМИ ЯК ПЕРЕДУМОВА ФОРМУВАННЯ ОСОБИ СЕРІЙНОГО ЗЛОЧИНЦЯ

Особа злочинця становить для кримінології самостійний інтерес, бо вона не просто відображає певні зовнішні умови, а є системою внутрішніх ознак, дослідження яких дозволяє виявити суб'єктивну сторону вчиненого кримінального правопорушення. Для неї характерна свідома, цілеспрямована діяльність та зв'язок соціальних умов зі злочинною поведінкою, який є складним, і причому завжди соціальні умови проявляються в злочині через дослідження особи злочинця. У ряді випадків вони в процесі тривалого соціальної взаємодії накладають відносно стійкий відбиток на особу і породжують не окремі злочинні акти, а стійку протиправну орієнтацію, яка проявляється в комплексі конкретних правопорушень.

Актуальність дослідження даної теми полягає в тому, що в сучасний період криміногенна обстановка в Україні залишається складною, особливо у структурі загальної кількості злочинів, криміногенна обстановка серійних, а відповідно і насильницьких злочинів все більше загострюється. Зростає кримінальний професіоналізм, злочини стають все більш жорстокими та зухвалими, поширюється їхня корислива мотивація. Саме тому проблема дослідження особи злочинця для попередження серійної злочинності є однією з найактуальніших не тільки для України, де вона загострилась через тривалу економічну, фінансову, енергетичну та політичну кризу, але й для більшості країн світу.

В юридичній (кримінальній) психології відзначається, що позбавлення життя іншої людини має серйозні психологічні наслідки для особи, яка його вчинила. «Не убий» твердить шоста заповідь Закону Божого. І це пов'язано не лише із захистом життя людини, але й з прагненням захистити від страждань (певних психічних станів) особу, яка вчинила вбивство, адже вчинення вбивств призводить до деформації всієї структури особистості [1, с. 367].

На теперішній час у спеціальних джерелах робилися спроби щодо вивчення особи серійних убивць [2, с. 323, 324; 3, с. 379-381]. При цьому, мали місце звернення до різних аспектів (інформаційних, соціально-психологічних, психіатричних, медичних). Разом з тим такі спроби відрізняються своїм розрізненим характером, охоплюють певні відомості з різних наукових галузей, привертають увагу щодо існування специфічних проявів у осіб, які схильні до асоціальної та девіантної поведінки, соціальної агресії та жорстокості.

Під час учинення серійних убивств відзначається прояв явища садизму. Садизм - це «статеве збочення, за якого для отримання задоволення необхідно завдати фізичного болю партнерові»; «пристрасть до жорстокості, катування, насолода від страждань інших» [4, с. 1095].

Серійні сексуально-садистські вбивства вчинюють так звані сексуальні (статеві) психопати. У цьому випадку мова йде про парафілію: різні форми сексуального потягу, що відхиляється і призводить до поведінки, яка суперечить стереотипам статевої моралі [5, с. 65-86].

Між тим європейські та північно-американські кримінологи вже понад 50 років розробляють проблематику жорстокого поводження з тваринами та її причини в контексті домашнього насильства, дослідження особистостей серійних убивць, підтвердження або спростування зв'язку між знущанням з тварин та насильством, спрямованим на людей тощо [6; 7]. Тому охарактеризуємо основний теоретичний доробок авторів, що спеціалізувалися в указаній сфері.

Так само, як і в Україні, у світі не існує єдиного доктринального визначення жорстокого поводження з тваринами. Так, Ф. Р. Асціоне пропонує розуміти жорстоке поводження з тваринами як «неприйнятну в суспільстві поведінку, в результаті якої особа умисно заподіює непотрібний біль, страждання, стрес і (або) смерть тварині» [8, р. 54].

Цікавою є сексуально-поліморфна теорію, яка пояснює знущання з тварин та людей як необхідну для злочинців умову задоволення статевої пристрасті [9, р. 104]. Так, серійний убивця Г. Лукас, за власним зізнанням, вбивав тварин і людей тому, що «був нездатний мати статеві зносини з живою людиною» [10, р. 179]. Однак, на наш погляд, такий підхід є необґрунтовано звуженим, а описана спільна риса таких злочинців здебільшого спричинена пережитим у дитячому або підлітковому віці фізичним або статевим насильством, невдалим сексуальним досвідом тощо.

Сьогодні досить розповсюдженим напрямом наукового пошуку у вивченні проблематики людської жорстокості в межах необіхевіористського підходу є підтвердження або спростування наявності причинного зв'язку між девіантними формами дитячої поведінки у дитинстві із наступною злочинною кар'єрою. Деякі науковці вважають, що знущання з тварин є характерним передвісником насильницької злочинності; інші ж дійшли висновку, що така поведінка є доволі поширеною й серед дітей та підлітків, що не мають потягу до злочинної поведінки [11, р. 125]. Науковці дослідницького центру при Федеральному Бюро Розслідувань США, вивчивши низку біографій особливо жорстоких убивць, також дійшли висновку про «сигнальну» значущість епізодів жорстокого поводження з тваринами у дитячому й підлітковому віці [12, р. 1117]. Так, Альберто де Сальво, на прізвище «бостонський душитель», у дитинстві закривав собак в картонні коробки і стріляв по них з лука [13, р. 71]. Е. Кемпер, який убив вісім жінок, у тому числі і свою матір, ще дитиною ловив безпритульних котів та відрізав їм голови [13, р. 42]. Інший серійний вбивця, 20-річний Д. Мейсі, який, зокрема, відрубав голову 13-річній дівчинці і застрелив її брата, почав

свою кримінальну кар'єру з катувань котів та собак. Органи загиблих тварин і людей він зберігав у себе в холодильнику [13, р. 53]. Д. Х'юберт, який розстріляв понад двадцять чоловік в ресторані швидкого харчування, згадував, що перший досвід насильства набув, будучи підлітком: з пневматичної рушниці розстріляв сусідського пса [13, р. 148]. К. Е. Коул, який убив близько тридцяти людей, на суді зізнався, що перше вбивство скоїв ще в дитинстві, коли задушив цуценя [13, р. 235]. Б. Спенсер, яка вбила з гвинтівки двох школярів, розповідала, що улюбленою розвагою її молодості було підпалювати кішкам хвосту [13, р. 329]. Д. Дамер, що розчленував 17 людей, до цього практикувався на кішках: він протикав їх в'язальним гачком або спицею, а потім манікюрними ножицями розпорював черевну порожнину [13, р. 241].

Разом із тим деякі інші учені ставлять під сумнів імовірність впливу знущання з тварин на формування нахилів до жорстоких, насильницьких злочинів. На думку кримінолога С. Гудні Лі, реальний рівень жорсткого поводження з тваринами серед підлітків значно перевищує офіційний, а переважна більшість дітей принаймні один раз, свідомо або несвідомо, знущаються з тварини і не перетворюються на серійних убивць, тому це явище нічим суттєво не відрізняється від інших соціальних патологій - пияцтва, наркотизму, хуліганства, проституції тощо [11, р. 105].

Отже, порівняно вагомим наслідком знущань з тварин є те, що засвоєні моделі деструктивної поведінки можуть надалі повторюватися в тяжчій формі. Зауважимо, що жорстоке поводження з тваринами свідчить про ймовірність переходу в майбутньому до різних форм насильства над людьми.

На підставі проведеного дослідження, наголошимо на необхідності вивчення кількісних і якісних показників жорстокого поводження з тваринами в Україні, факторів, що його детермінують, рівня латентності, а також особистості злочинця, який жорстоко поводиться з тваринами, з метою розроблення ефективного загальносоціального та спеціально-кримінологічного запобігання цьому негативному явищу

суспільного буття, як можливого чинника формування серійних злочинців.

Список використаних джерел:

1. Коновалова В. О. Юридична психологія [Текст] : акад. курс : підручник / В. О. Коновалова, В. Ю. Шепітько. - К.: Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2004. - 424 с.

2. Маккиббен А. Замеры динамических факторов у сексуальных преступников: компьютеризированная система наблюдений и воздействия [Текст] / А. Маккиббен // Серийные убийства и социальная агрессия: что ожидает нас в XXI веке? Медицинские аспекты социальной агрессии : материалы 3-ей Международ. науч. конф. (18-21 сентября 2001 г.; Ростов-на-Дону, Россия). - Ростов-на-Дону : Изд-во ЛРНЦ «Феникс», 2001. - С. 323-324.

3. Павленко Е. А. Анализ сексуальных преступлений за 1998-2000 гг., совершенных на территории Краснодарского края [Текст] / Е. А. Павленко // Серийные убийства и социальная агрессия: что ожидает нас в XXI веке? Медицинские аспекты социальной агрессии : материалы 3-ей Международ. науч. конф. (18-21 сентября 2001 г.; Ростов-на-Дону, Россия). - Ростов-на-Дону : Изд-во ЛРНЦ «Феникс», 2001. - С. 379-381.

4. Великий тлумачний словник сучасної української мови [Текст] / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. - К.; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2001. - 1440 с.

5. Барыгина А.А. Организация расследования серийных сексуальных убийств [Текст] : науч.-практ. пособие / А. А. Барыгина, В.И. Майоров. - М. : Юрлитинформ, 2011. - 280 с.

6. Felthous A. R. Childhood Cruelty to Animals among Criminals and Noncriminals / A. R. Felthous, S. R. Kellert // Human Relations. - 1985. - № 38. - P. 1113-1129.

7. Felthous A. R. Childhood cruelty to animals and later aggression against people: a review / A. R. Felthous, S. R. Kellert // American Journal of Psychiatry. - 1987. - № 144. - P. 710-717.

8. Ascione F. R. Child Abuse, Domestic Violence, and Animal Abuse / F. R. Ascione, P. Arkow. - West Lafayette : Purdue University Press, 1999. - 70 p.
9. Haddox V. G. Sexual aberrance in male adolescents manifesting a behavioral triad considered predictive of extreme violence : some clinical observations / V. G. Haddox, D. E. Wax // Journal of Forensic Sciences. - 1974. - № 19. - P. 102-108.
10. Norris J. Serial killers / J. Norris. - New York : Doubleday, 1988. - 249 p.
11. Goodney Lea S. R. Delinquency and Animal Cruelty: Myths and Realities about Social Pathology / Suzanne R. Goodney Lea. - New York : LFB Scholarly Pub., 2007 - 142 p.
12. Felthous A. R. Childhood Cruelty to Animals among Criminals and Noncriminals / A. R. Felthous, S. R. Kellert // Human Relations. - 1985. - № 38. - P. 1113-1129.
13. Everett D. A-Z Encyclopedia of Serial Killers / D. Everett, H. Schecter. - Pocket, 2006. - 352 p.

Мороз Діана Адамівна,
студентка групи ПБ -16-2 ННІ права
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник:
к.ю.н., доцент кафедри
кримінального права та кримінології
Університету державної фіскальної служби України
Супрун Тетяна Миколаївна

ОСНОВНІ АСПЕКТИ ІНСТИТУТУ ПРОБАЦІЇ В УКРАЇНІ

У сучасному суспільстві проблема дослідження інституту пробації як складової кримінально-виконавчої політики України є однією з найактуальніших, і є важливим предметом обговорення під час дискусій у практиці боротьби зі злочинністю. Новели кримінального-виконавчого кодексу України та прийняття Закону України «Про пробацію» розширюють права засуджених, що свідчить про початок процесу формування пробаційних інституцій у нашій державі. Але наразі нам потрібні

конкретні практичні заходи впровадження такого інституту.

Дослідження інституту пробації свідчить про чималу зацікавленість серед науковців. Так, зокрема, серед вчених Західної Європи та Північної Америки можна відзначити таких, як: Д. Вітфілд, П. Лейленд, Ю. Кунов. Серед українських дослідників проблемами створення служби пробації займаються: В.С. Дрьонкін, І.С. Яковець, О.Д. Колб, І.Г. Богатирьов, Т.В.Денис та інші.

Донедавна в Україні контроль за виконанням покарань без ізоляції від суспільства покладался на кримінально-виконавчу інспекцію Державної пенітенціарної служби, що була побудована ще за радянських часів та не відповідала сучасному рівню соціально-економічного розвитку суспільства [1, с. 368], що і призвело до її реорганізації і перетворення у службу пробації. Саме тому одним із пріоритетів української правової науки та законодавства став комплексний підхід до створення єдиної та ефективної служби захисту прав і свобод людини в процесі виконання покарань.

Розробка дієвого законодавства про пробацію розпочалася із схвалення Указом Президента України Концепції розвитку кримінальної юстиції №597/2011 24 травня 2011 р. та Концепції державної політики у сфері реформування Державної кримінально-виконавчої служби України, №631/2012 схваленої Указом Президента України 8 листопада 2012 р.

Учені наголошують, що кримінально-виконавча система України знаходиться на шляху кардинального реформування. Слід змінювати традиції суспільства, вчитися виявляти терпимість, підвищувати рівень правової культури і моральності. Тоді заходи держави щодо скорочення та лібералізації з точки кримінально-виконавчого примусу будуть сприйняті суспільством як такі, що мають відбуватися.

Однією з найгостріших проблем Державної кримінально-виконавчої служби України є перевантаженість установ виконання покарань та слідчих ізоляторів. Законодавець вказує, що зазначена проблема обумовлена низкою чинників, серед яких основними є: нерозвиненість механізму застосування системи

запобіжних заходів, альтернативних триманню під вартою, низький рівень роботи кримінально-виконавчої інспекції, а отже, неефективність покарань, не пов'язаних із позбавленням волі, і як наслідок, поширеність практики надання судами переваги покаранням у виді позбавлення волі.

Перш за все, на сучасному етапі розвитку кримінально-виконавчої системи в Україні потребує з'ясування ідеологічно-філософське обґрунтування майбутнього пробації [2, с. 198-207] і дослідження всіх європейських стандартів діяльності служби пробації [3, с. 31-37]. Без цих заходів функціонування інституту пробації в нашій державі вбачається неефективним.

Закон України «Про пробацію» визначає, що орган пробації – це центральний орган виконавчої влади, що реалізує політику у сфері пробації [4]. На сьогодні служба пробації створюється на базі кримінально-виконавчої інспекції, хоча принципи її діяльності та завдання суттєво відрізняються від попередньої та є значно більшими. Новостворена структура має на меті перейти до цілковито нового механізму попередження вчинення кримінально-караних діянь, виправлення засуджених та їх ефективної реалізації. Додаткові навантаження на кримінально-виконавчу інспекцію, переорієнтація її діяльності на виконання соціально-попереджувальних функцій ставить питання про доцільність утворення служби пробації.

Особливої уваги потребуватиме досудова функція служби пробації, яка здійснюється на стадії розслідування злочину. При цьому забезпечується збір інформації про правопорушника з метою надання допомоги суду у визначенні найбільш ефективного для даної особи виду покарання на основі прогнозу подальшої поведінки особи та можливостей її виправлення у в'язниці чи на волі. Другою функцією служби пробації є після судова, тобто, виконання альтернативних видів покарань, нагляд за засудженим та його виправлення на основі спеціальної програми, запропонованої у висновку. Офіцер пробації здійснюватиме також і соціально-психологічну роботу із засудженим, під час якої він психологічно впливатиме на особу, буде прагнути зняти агресію, невдоволення.

Як бачимо, служба пробації займає контролюючу позицію щодо особи засудженого, намагається зорієнтувати правопорушника до легітимної поведінки, стимулювати його виправлення для так званого «повернення у суспільство».

На практиці пробаційна програма може здійснюватися не лише пробаційними органами самостійно, а й за участю кола осіб, в рамках якого проводить свій час засуджена особа, за сприяння тих же підприємств, установ, організацій, незалежно від форм власності. Слід наголосити, що виходячи зі ст. 76 Кримінального кодексу України [5], обов'язками, які покладає суд на засуджену особу в межах пробаційної програми, є: утримання від контактів з особами, які визначені судом, не залишати місця проживання у визначені судом години, офіційно працевлаштовуватися, періодично з'являтися для реєстрації до уповноваженого органу пробації, повідомляти про зміну місця свого проживання чи реєстрації тощо.

Соціальна доцільність застосування пробації є очевидною. На особливу увагу заслуговує реабілітаційний аспект пробації: при її застосуванні головною метою вважається не покарання, а соціальна реінтеграція в суспільство та виправлення засуджених. Інституту пробації на практиці дозволить запровадити суттєве поліпшення умов тримання засуджених осіб та осіб, взятих під варту, вдосконалити рівень організації соціально-виховної та психологічної роботи, підвищити ефективність діяльності та рівень професійної підготовки персоналу органів та установ виконання покарань України [6, с. 146].

Впровадження інституту пробації у вітчизняну кримінально-виконавчу систему є актуальним і невідкладним завданням. Перспективами подальших розвідок у даному напрямку є дослідження практичних можливостей впровадження Закону України «Про пробацію» в існуючу кримінально-виконавчу систему; створення Державної служби пробації як окремого центрального органу виконавчої влади або як структурного підрозділу Міністерства юстиції України; фінансове забезпечення і формування штатної чисельності служби пробації; створення інформаційної системи служби

пробації та електронного обліку осіб, до яких застосовано заходи пробації.

Таким чином, можна констатувати, що роль служби пробації є неоціненною для системи виконання покарань. Використання виховних, соціальних і наглядових заходів, що передбачені системою пробації до осіб, які визнані судом винними у вчиненні злочинів невеликої і середньої тяжкості, буде гуманним, розумним, економічно доцільним і ефективним заходом у запобіганні рецидивній злочинності, зменшенні криміногенного потенціалу українського суспільства.

Список використаних джерел:

1. Богатирьова О. Теоретико-прикладні засади впровадження пробації в Україні : моногр. / О. Богатирьова. – К.: Дакор, 2013. – 368 с.
2. Ягунов Д.В. Філософія пробації: трансформація поглядів на сутність та цілі поводження зі злочинцями (період після 1990-х років) / Д.В. Ягунов // Актуальні проблеми політики. – Одеса : Юридична література, 2011. – Випуск 41. – С. 198–207.
3. Ягунов Д.В. Європейські стандарти діяльності служб пробації та впровадження концепції пробації до національної системи кримінальної юстиції / Д.В. Ягунов // Вісник адвокатури. – 2012. – № 3. – С. 31–37.
4. Закон України «Про пробацію» №160-VIII від 05 лютого 2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
5. Кримінальний кодекс України №2341 - III від 5 квітня 2001 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
6. Виноградова С.О. Кримінологічні аспекти інституту пробації як гуманізаційна складова загальнодержавної політики України / С.О. Виноградова // Право і суспільство. – 2015. – № 3. – С. 142–146.

Музика Володимир Федорович,
студент групи ПМКП-17-1 ННІ права
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник:
к.ю.н., доцент, професор кафедри
кримінального права та кримінології
Університету державної фіскальної служби України
Дідківська Галина Василівна

ПРАВОВІ АСПЕКТИ НЕОБХІДНОСТІ РЕФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА НЕЗАКОННЕ ЗБАГАЧЕННЯ

На сьогоднішній день, на превеликий жаль, але питання незаконного збагачення в Україні досить гостро стоїть перед українським суспільством. І хоч, існує значна кількість правових механізмів, що протидіють корупційній злочинності, однак вони на сьогоднішній день не є ефективними, як ми можемо прослідкувати, і потребують якнайшвидшого оновлення та реформування.

Дослідження відповідної теми, показали, що проблема незаконного збагачення є дуже дискусійним не тільки на просторах України, а й в низці передових країн світу.

Визначним явищем на міжнародному рівні, щодо боротьби з корупцією є прийняття Генеральною Асамблеєю ООН «Конвенції ООН проти корупції» (далі Конвенція), яка в свою чергу зобов'язує розглядати вжиття заходів, країн які ратифікували відповідну Конвенцію, за умови дотримання внутрішнього законодавства країни, необхідних для визнання злочином, умисне незаконне збагачення, тобто значне збільшення активів державної посадової особи, яке перевищує її законні доходи і які вона не може обґрунтувати [3].

Україна виконуючи відповідні зобов'язання включила в КК статтю за незаконне збагачення і як ми можемо побачити реалії, що вона не функціонує, що зумовлено низкою проблем.

Стосовно першої проблеми наголосимо, що диспозиція норми ст. 368² зобов'язує доводити законність підстав у власність

активів у значному розмірі на суб'єкта злочину, чим порушує ст.62 Конституції України, в контексті того, суб'єкт злочину фактично повинен буде доказувати факт законності набуття активів, задля то щоб його не звинуватили у незаконному збагаченні [7].

Звертаючи увагу на зарубіжний досвід країн, котрі ратифікували Конвенцію, щодо порушення презумпції невинуватості, ми можемо побачити, що деякі країни до цих пір не включили в своє законодавство кримінальну відповідальність за незаконне збагачення із-за дискусійності відповідного питання. Це зумовлено тим, що кримінальному переслідуванню повинно підлягати не саме незаконне збагачення, а факт вчинення протиправного діяння, яке призвело до виникнення «незаконного збагачення», тобто незаконне збагачення не може спричинити настання кримінальної відповідальності, оскільки є не діянням, а його результатом [6].

Влучно підкреслила Книженко О.О., в рамках проблем в побудові чинної редакції ст.368² КК. Аналізуючи відповідну статтю можемо проглянути про недодержання норм Загальної частини КК України, а саме те що санкція передбачена ч. 1 цієї статті, яку законодавець встановив, передбачає спеціальну конфіскацію та конфіскацію майна. Однак, ч. 2 ст. 59 КК України визначається, що конфіскація майна встановлюється за тяжкі та особливо тяжкі корисливі злочини, а також за злочини проти основ національної безпеки України та громадської безпеки незалежно від ступеня їх тяжкості і може бути призначена лише у випадках, спеціально передбачених в Особливій частині цього Кодексу. Враховуючи ст. 12 КК України, можемо впевнено говорити, що злочин передбачений ч.1 відповідної статті не є тяжким [4].

До проблем, які перешкоджають застосування ст.368² КК на сьогодні є недосконалість системи антикорупційного декларування, відповідно на якій і базується відповідальність за відповідний злочин. Багато науковців запевняють про позитивність впровадження такої системи, однак ми можемо проглянути цілу низку проблем які унеможливають

корупціонерів для притягнення до реальної відповідальності за незаконне збагачення.

Однією з них є недосконалість нормативного забезпечення правдивості декларування готівкових коштів до введення у дію системи антикорупційного декларування за Законом України «Про запобігання корупції». Так ст. 366¹ КК України, яка встановлює кримінальну відповідальність за декларування недостовірної інформації, недобросовісний суб'єкт владних повноважень має можливість посилатися на те, що по «неуважності» не вніс актив до своєї декларації або, якщо і вніс непропорційний його легальним доходам актив, то посилатися на те, що на нього заощаджував протягом довгого проміжку часу, наприклад, у готівкових коштах [5]. В такому разі процесуально довести правоохоронним органам про «умисність» та подання «завідома» недостовірних відомостей в декларації недобросовісним суб'єктом владних повноважень, а отже в подальшому притягнути особу за незаконне збагачення, дуже складно і в деяких випадках практично не можливо.

Також, варто не оминати тої проблеми, що кандидат на заміщення вакантної посади наприклад державної служби, «стратегічно» підійшовши до вчинення корупційних дій може штучно створювати завищений рівень майнових статків, чим гарантуватиме собі вчинення корупційних дій в майбутньому. Відповідне завищення статків, може бути здійснене шляхом взяття значної суми грошових коштів у борг, що зумовить «колосальну» безкарність такої особи в майбутньому за незаконне збагачення, та погашення боргу коштами отриманими корупційними діями [5].

Отже, дослідивши аспекти необхідності реформування незаконного збагачення, можна однозначно, що чинна стаття 368² КК а також вся антикорупційна система не виконує свої функції і потребує додаткового дослідження та як найшвидшого реформування для забезпечення зменшення рівня корупції та становлення дійсно демократичної держави.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України (ВВР). - 1996 р. - № 30.
2. Кримінальний кодекс України: Кодекс України від 05.04.2001 № 2341 -III // Відомості Верховної Ради України. - 2001 р. - № 25.
3. Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією (ETS 173): Конвенція від 27.01.1999 № ETS173// Відомості Верховної Ради України. - 2007 р. - № 47. - Ст.2028.
4. Книженко О. О. Проблемні аспекти кримінальної відповідальності за незаконне збагачення / О. О. Книженко // Вісник Кримінологічної асоціації України. - 2015. - № 2. - С. 112-119. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkawk_2015_2_12.
5. Михайленко Д. Г. Недоліки антикорупційного фінансового контролю за готівкою та іншими подібними за латентністю активами як причина недієвості норми про незаконне збагачення в Україні / Д. Г. Михайленко // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право. - 2016. - Вип. 39(2). - С. 11-16. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2016_39\(2\)_4](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2016_39(2)_4).
6. Гузоватий О. І. Реалізація вимог статті 20 Конвенції ООН проти корупції "Незаконне збагачення" у кримінальному законодавстві деяких європейських країн / О. І. Гузоватий // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. - 2012. - № 3. - С. 504-514. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvdduvs_2012_3_74.
7. Кубальський В. Н. Кримінальна відповідальність за незаконне збагачення в контексті принципу презумпції невинуватості / В. Н. Кубальський // Вісник Національної академії прокуратури України. - 2013. № 3. - С. 30-34.

Музиченко Аліна Валеріївна,
студентка групи ПБК 16-7 ННІ права
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник:
к.ю.н., доцент кафедри
кримінального права та кримінології
Університету державної фіскальної служби України
Супрун Тетяна Миколаївна

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ

На сучасному етапі, у кримінально-правовій науці ще не розроблено єдиного концептуального підходу щодо розуміння кримінально-правової політики. Тим самим, розробку теоретичних основ кримінально-правової політики потрібно віднести до найбільш складних проблем кримінально-правової науки. Навіть не дивлячись на те, що в останні роки даній проблемі було присвячена велика кількість публікацій, проте існує й надалі потреба в подальшому її вивченні.

Розробленню особливостей кримінально-правової політики присвячені наукові праці зарубіжних учених: С. С. Босколова, О. В. Гребцова, Ю. В. Голіка, А. І. Долгової, І. А. Ісмаїлова, О. І. Коробєєва, Г. Ю. Лєснікова, М. А. Лопашенко, А. В. Наумова, Є. Ф. Побегайло, Б. Т. Разгельдієва, А. В. Усса, В. Д. Філімонова, С. Г. Чаадаєва та ін.

В Україні певними аспектами кримінально-правової політики цікавилися українські вчені, такі як: М. І. Бажанов, Ю. В. Баулін, Я. М. Браїнін, В. І. Борисов, Ф. Г. Бурчак, С. Б. Гавриш, В. К. Гришук, І. М. Даньшин, О. М. Джу́жа, В. С. Зеленецький, М. В. Костицький, О. М. Костенко, О. М. Митвак, П. С. Матишевський, П. П. Михайленко, В. О. Навроцький, М. І. Панов, В. М. Смітєнко, В. В. Сташис, Є. Л. Стрельцов, В. Я. Тацій, В. П. Тихий, П. Л. Фріс, В. І. Ша́кун та інші.

Поняття «кримінально-правова політика» тлумачиться та використовується на сучасному етапі неоднозначно.

Як зазначав ще М. П. Чубинський: «Хто перший застосував термін «кримінальна політика» – в науці не встановлено... Вже в 1804 р. Фейєрбах говорив про кримінальну політику як про поняття, що існує» [1]. Слід віддати належне авторові цих рядків, оскільки саме його перу належать перші ґрунтовні дослідження кримінальної політики, що були здійснені у кримінально-правовій науці [2].

Кримінально-правова політика – нерозривна складова частина всієї політики Української держави. Вона виступає як напрям боротьби зі злочинністю, який базується на нормах законодавства України про кримінальну відповідальність, а також законах України, указах Президента України, постановах Кабінету Міністрів України, рішеннях державних органів, політичних партій і громадських організацій спрямованих на проведення цієї діяльності.

Кримінально-правова політика має певний комплекс завдань, вирішення яких створює передумови для успішної діяльності всієї системи боротьби зі злочинністю:

1) захист особи, власності, держави та інших об'єктів (інтересів), які охороняються кримінальним законом від злочинних посягань;

2) розробка і прийняття нормативних, цільових програм, які дають можливість здійснювати протидію і запобігання злочинності;

3) використання різноманітних методів кримінально-правової політики, а саме, криміналізації і декриміналізації, пеналізації і депеналізації, диференціації та індивідуалізації кримінальної відповідальності;

4) тлумачення чинного законодавства у сфері протидії злочинності з метою з'ясування і роз'яснення його точного змісту;

5) з'ясування ефективності діяльності правоохоронних органів щодо застосування на практиці інститутів і норм кримінального права;

6) недопущення порушення взаємозв'язку між нормами кримінального права і нормами різних галузей законодавства

[3, с. 30].

Напрями кримінально-правової політики визначаються на підставі групування об'єктів злочинних посягань. Отже можна виділити такі:

- кримінально-правова політика у сфері боротьби із злочинами проти основ національної безпеки;
- кримінально-правова політика у сфері боротьби із злочинами проти життя та здоров'я особи;
- кримінально-правова політика у сфері боротьби із злочинами проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини та громадянина;
- кримінально-правова політика у сфері боротьби із злочинами проти власності та інші.

З 1 січня 2008 року в Інституті вивчення проблем злочинності Національної академію правових наук України розпочато фундаментальне дослідження «Теоретичні основи забезпечення якості кримінального законодавства та правозастосовної діяльності у сфері боротьби зі злочинністю в Україні». Зокрема за кримінально-правовим напрямом дослідження:

- 1) складено бібліографію (510 джерел);
- 2) вивчено судову практику та проаналізовано статистичні дані щодо стану злочинності, за результатами чого складено п'ять аналітичних довідок, зокрема, на предмет виявлення помилок, що припускаються під час застосування норм Особливої частини КК України;
- 3) підготовлено пропозиції щодо оптимізації застосування оціночних понять у кримінальному законодавстві;
- 4) встановлено чинники, що забезпечують якість законодавства України про кримінальну відповідальність (серед них: наукове обґрунтування кримінально-правової норми, соціальна обумовленість криміналізації тих чи інших діянь, чітке окреслення системи прав і обов'язків учасників суспільних відносин між державою і суспільством в особі відповідних компетентних органів (правоохоронних, судових) та особою, яка вчинила злочин, належна лінгвістична форма думки законодавця

за допомогою мовних засобів та ін.);

5) з метою з'ясування недоліків здійснено аналіз законодавчої техніки, яка використовується для опису майнової шкоди в Особливій частині КК України, та підготовлено відповідні пропозиції з цього питання для забезпечення якості кримінального закону [4, с. 16–17].

Таким чином, можна зробити висновки, що кримінально-правова політика являє собою системоутворюючий елемент усієї політики у сфері боротьби зі злочинністю яка розробляє стратегію і тактику, здійснює формування основних завдань, принципів, напрямків та цілей кримінально-правового впливу на злочинність та засоби їх досягнення. А також як підсистема державної правової політики у сфері боротьби зі злочинністю, кримінально-правова політика потребує більш ґрунтовного та глибокого дослідження.

Список використаних джерел:

1. Чубинский М. П. Очерки уголовной политики (понятие, история и основные проблемы уголовной политики, как составного элемента науки уголовного права). Х.: Типография «Печатное дело» кн. К. Н. Гагарина, 1905. С. 64.
2. Чубинский М. П. Курс уголовной политики. Изд. 2-ое. СПб. : Типография т-ва «Общественная польза», 1912. 426 с.
3. Елифанова Е. В. России необходима концепция уголовно-правовой политики / Е. В. Елифанова // Российская юстиция. 2008. № 4. С. 26–31.
4. Борисов В. І. Дослідження інститутом вивчення проблем злочинності АПрН України якості законодавства та правозастосовчої діяльності у сфері боротьби зі злочинністю.

Негер Іванна Михайлівна,
студентка групи ПМКП-17-1 ННІ права
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник:
к.ю.н., доцент, професор кафедри
кримінального права та кримінології
Університету державної фіскальної служби України
Дідківська Галина Василівна

ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ЖУРНАЛІСТІВ

Складність, неоднозначність, нормативна невизначеність правового регулювання діяльності ЗМІ свідчить про необхідність дослідження та розробки відповідних пропозицій щодо вдосконалення галузевого законодавства в цій сфері, адже злочини проти журналістів щороку набувають більшого розмаху та мають різко негативний вплив на розвиток будь-яких взаємовідносин у державі [1].

На жаль, на сьогодні, перешкоджання професійній діяльності журналістів залишається однією з головних перешкод для свободи та вільної роботи [3]. Попри криміналізацію таких діянь, правоохоронні органи в Україні рідко застосовують відповідні положення Кримінального кодексу України, кількість кримінальних проваджень є низькою порівняно з кількістю випадків перешкоджання, застосовуються неадекватні міри покарання, які не забезпечують попередження нових порушень [6].

У статті 171 Кримінального кодексу України встановлена кримінальна відповідальність за перешкоджання здійснення професійної діяльності журналіста, саме законодавчо закріплені норми слугують певним захистом та опорою для представників ЗМІ від протиправних дій з боку окремої кримінально активної частини населення [4].

Професія журналіста в Україні за останнє десятиріччя стала однією із найнебезпечніших, так за 2017 р. Інститут масової інформації (далі – ІМІ) зафіксував 7 випадків убивств журналістів, 286 випадків побиття та нападів на журналістів, 148 випадки перешкоджання законній професійній діяльності

журналістів та 138 випадків цензури, тоді як обліковано кримінальних правопорушень за вказаний період лише 74 (а направлено до суду з обвинувальним вироком лише 7) [1].

Ці дані свідчать про стійкі негативні тенденції у зазначеній сфері, перешкоджання законній професійній журналістській діяльності є поширеною формою порушення свободи слова в Україні, далі ідуть побиття, убивства, цензура [2]. В зв'язку з цим, простежується тенденція щодо значних порушень прав журналістів, а питання захисту професійної діяльності журналістів в Україні залишається резонансним і досі.

Головною причиною такого стану справ, на думку членів Комітету з питань свободи слова та інформаційної політики, є незадовільна діяльність органів правопорядку, безкарність за випадки нападів чи інших дій з перешкоджання роботі журналістів та ЗМІ [5]. Водночас окремі недоліки залишаються і в законодавчих положеннях. В зв'язку з цим, для підвищення ефективності розслідування злочинів проти журналістів, членами Комітету пропонується такі злочини віднести до підслідності Державного бюро розслідувань (після початку його роботи), а також розглянути можливість запровадження обов'язкового страхування професійної діяльності журналістів у зоні проведення антитерористичних операцій, бойових дій, надзвичайних ситуацій .

Задля ліквідації зазначених недоліків у законодавстві 4 лютого 2016 р. Верховною Радою України було прийнято Закон України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо удосконалення захисту професійної діяльності журналістів», яким ст. 171 було викладено в новій редакції та посилено санкції проти тих, хто перешкоджає працівникам ЗМІ, журналістам доносити до громадськості правдиву інформацію.

Під професійною діяльністю журналіста слід розуміти систематичну діяльність особи, пов'язану із збиранням, одержанням, створенням, поширенням, зберіганням або іншим використанням інформації з метою її поширення на невизначене коло осіб через друковані ЗМІ, телерадіоорганізації, інформаційні агентства, мережу Інтернет. Статус журналіста або

його належність до ЗМІ підтверджується редакційним або службовим посвідченням чи іншим документом, виданим ЗМІ, його редакцією або професійною чи творчою спілкою журналістів. Слід зазначити, що надзвичайно велике значення має включення до переліку традиційних ЗМІ також Інтернет – ЗМІ [4].

Отже, слід сподіватися, що оновлене законодавство знищить ряд проблемних моментів щодо здійснення професійної діяльності журналістів. Посилення кримінальної відповідальності стало закономірним кроком у встановленні законодавчих гарантій свободи слова та діяльності ЗМІ [3]. Тим не менше, уведення нових норм викликає ще більше запитань у сфері їх реалізації правоохоронними органами, вирішенні проблем сукупності й відмежуванні від суміжних складів злочинів.

Список використаних джерел:

1. Барометр свободи слова за березень 2016 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://imi.org.ua/barametr/53004-barometr-svobodi-slovaza-berezen-2016-roku.html>

2. Барометр свободи слова за грудень 2014 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://imi.org.ua/barametr/47236-barometr-svobodi-slovaza-gruden-2014-roku.html>

3. Барометр свободи слова за грудень 2015 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://imi.org.ua/barametr/51833-barometr-svobodi-slovaza-gruden-2015-roku.html>

4. Положення про Раду з питань захисту професійної діяльності журналістів та свободи слова: Указ Президента України від 23 лютого 2016 р. № 61/2016 // Офіційний вісник України. – 2016. – № 16. – Ст. 622.

5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення гарантій законної професійної діяльності

журналістів від 14 травня 2015 р. № 421-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 29. – Ст. 264.

6. Каплій О. В. Посилення кримінальної відповідальності за вчинення злочинів проти журналістів у світлі адаптації законодавства України про діяльність ЗМІ до європейських стандартів / О. В. Каплій // Новітні кримінально-правові дослідження – 2016 : зб. наук. пр. / відп. ред. О. В. Козаченко. – Миколаїв : Іліон, 2016. - С. 74-78.

Передерій Владислава Володимирівна,
студентка групи ПМКПз-17-1 ННІ права
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник:
к.ю.н., професор, професор
кафедри кримінального права та кримінології
Університету державної фіскальної служби України,
заслужений юрист України
Антипов Володимир Іванович

ДЕЗЕРТИРСТВО ЯК ОДИН ІЗ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ВСТАНОВЛЕНОГО ПОРЯДКУ НЕСЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

У світовій історії питання забезпечення та підтримання миру і безпеки людства завжди викликало особливу увагу не тільки на національному рівні, а й на рівні міжнародного співтовариства. Адже забезпечення територіальної цілісності та непорушності кордонів було основним завданням кожної з країн, оскільки ніщо так не могло дестабілізувати міжнародні відносини як посягання однієї держави на територіальну цілісність іншої. Виконання таких завдань покладалося на відповідні військові формування, від злагодженої і точної роботи яких напругу залежав мир і спокій у країні.

Відповідно до ст. 17 Основного Закону нашої держави встановлено, що захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього

Українського народу. Оборона України, захист її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканості покладається на Збройні Сили України [1]. При цьому, суворе та неухильне дотримання встановленого законодавством порядку проходження військової служби є одним із основних критеріїв боєздатності Збройних Сил України. На жаль, протягом останніх років зафіксована велика кількість випадків порушення такого порядку, не зважаючи на те, що фактично з початку 2014 року в Україні проводиться антитерористична операція (так звана гібридна війна Російської Федерації проти України), у зв'язку з якою відбулася тимчасова окупація Автономної Республіки Крим, окремих територій Донецької та Луганської областей. Діяння щодо порушення порядку проходження військової служби були криміналізовані та викладені в трьох статтях Кримінального кодексу України (далі – КК України): ст. 407 «Самовільне залишення військової частини або місця служби», ст. 408 «Дезертирство», ст. 409 «Ухилення від військової служби шляхом самокалічення або іншим способом».

Згідно статистичної інформації Генеральної прокуратури України у 2013 році було зареєстровано 369 випадків вчинення військових злочинів, з яких 5 кримінальних правопорушень за ст. 408 КК України. Проте, у зв'язку з проведенням антитерористичної операції ситуація погіршилася в рази. Так, у 2015 році було зареєстровано 6 213 військових злочинів, з них 997 – за ст. 408 КК України, у 2016 році – 3 650 (з них 386 – за ст. 408 КК України), у 2017 році – 4 577 (з них 451 – за ст. 408 КК України) відповідно [2].

Враховуючи викладене вище, актуальність даної теми не викликає сумнівів, оскільки дезертирство є одним із найбільш тяжких і небезпечних військових злочинів [3, с. 185], передбачених КК України. Адже даний злочин спрямований на порушення встановленого порядку проходження військової служби, що негативно впливає на боєздатність і бойову готовність військових формувань захищати територіальну цілісність нашої держави.

Військові злочини, що передбачені розділом XIX КК України належать до групи злочинів, що характеризуються підвищеним рівнем суспільної небезпеки. Дезертирство як склад злочину, передбачений ст. 408 КК України, тобто самовільне залишення військової частини або місця служби з метою ухилитися від військової служби, а також нез'явлення з тією самою метою на службу у разі призначення, переведення, з відрядження, відпустки або з лікувального закладу [4], належить до групи злочинів проти порядку проходження військової служби.

В юридичній літературі зазначається, що порядок проходження військової служби включає в себе порядок виникнення відносин військової служби, строки служби, порядок їх присвоєння, правила атестації військовослужбовців, порядок переміщення за посадою і просування по службі, переміщення, відрядження та відпустки військовослужбовців, умови і порядок припинення військової служби [5, с. 54]. Тобто, це будь-які відносини, що виникають у зв'язку з проходженням військової служби як для військовослужбовців строкової служби, так і за контрактом.

Аналізуючи ст. 408 КК України, дезертирство - це формальний склад злочину зі спеціальним суб'єктом, якими є військовослужбовці. Для злочинів з формальним складом сам факт вчинення суспільно небезпечного діяння вже утворює закінчений злочин без необхідності настання будь-яких наслідків. При дезертирстві, в першу чергу, це нематеріальні наслідки, тобто можливість завдання шкоди злагодженій діяльності відповідного військового формування, що може негативно позначитися на боєздатності та можливості захисту територіальної цілісності України. Тобто, дезертирство вважається закінченим злочином з моменту, коли військовослужбовець без належного дозволу покинув територію військової частини або місце служби чи не з'явився у встановлені строки для подальшого проходження військової служби.

Особливістю даного злочину, що відрізняє його від подібних складів злочинів (наприклад, ст. 407 КК України) є мета

його вчинення, що вказана в диспозиції статті – ухилення від військової служби. Також, для даного складу злочину характерне вчинення діяння лише з прямим умислом. При цьому, при дезертирстві військовослужбовець має намір ухилитися від військової служби не протягом певного часу (3 днів, місяця чи більше), а постійно. Ми підтримуємо думку Ониськіва А. М., який у своїх наукових дослідженнях, побудованих на аналізі кримінального законодавства Білорусі, Киргизії, Узбекистану, Вірменії вказує на необхідність уточнення мети вчинення – «... з метою остаточного ухилення від військової служби...» [6, с. 57]. Конкретизація мети вчинення злочину матиме позитивний результат під час розмежування дезертирства та самовільного залишення військової частини або місця служби.

В Єдиному державному реєстрі судових рішень за 2017 рік зареєстровано 407 вироків, винесених за результатами розгляду кримінальних проваджень за ст. 408 КК України. Так, Чугуївським міським судом Харківської області було розглянуто кримінальне провадження за обвинуваченням особи у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 408 КК України. Обставини справи полягали в тому, що 5 вересня 2014 року обвинувачений на підставі Указу Президента України «Про часткову мобілізацію» був призваний у лави Збройних Сил України та направлений для подальшого проходження військової служби до військової частини. В період військової служби, 28 січня 2015 року обвинувачений самовільно залишив місце служби. Реалізуючи свої наміри і діючи навмисно в цей день, він без поважних причин і дозволу відповідних командирів та начальників, самовільно залишив військову частину та виїхав до свого постійного місця проживання в м. Бердичів. До військової частини не повернувся і не мав намірів повертатися на військову службу взагалі. За результатами розгляду кримінального провадження, обвинуваченого було визнано винним у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 408 КК України та призначено покарання у вигляді трьох років позбавлення волі. Проте, на підставі ст. 75, 76 КК України його було звільнено від відбування покарання та призначено

покарання з випробуванням із встановленням іспитового строку терміном на два роки [7].

Якщо проаналізувати зазначену ситуацію, то ми можемо побачити недостатню, на нашу думку, міру покарання за даний злочин. Адже суспільні відносини, що порушуються даним злочином є надзвичайно важливими, особливо враховуючи ситуацію, що склалася в Україні.

Таким чином, вчинення злочинів проти порядку проходження військової служби характеризуються підвищеним ступенем суспільної небезпеки, що обумовлено, зокрема, ситуацією в Україні, внутрішніми та зовнішніми загрозами воєнній безпеці України та вимагає підвищеної уваги до комплектування Збройних Сил України. Кримінальна відповідальність за вчинення будь-якого з військових злочинів, в тому числі і дезертирства, має відповідати суспільній небезпечності діяння з врахуванням специфіки військової служби.

Список використаних джерел:

1. Конституція України : закон від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №30. – Ст.141.
2. Генеральна прокуратура України : статистична інформація про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування. URL: <http://www.gp.gov.ua/ua/stat.html>
3. Касько Т. Ю. Об'єкти злочинів проти порядку проходження військової служби. Юридичний науковий електронний журнал. - № 4. - 2014. - С. 183-186. URL: http://www.lsej.org.ua/4_2014/47.pdf
4. Кримінальний кодекс України : закон від 05.04.2001 р. №2341-III. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 25-26, ст.131. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
5. Анісімов Г. М., Дзюба Ю. П., Касинюк В. І. Злочини проти встановленого порядку несення військової служби : навч. посіб. [за ред. М. І. Панова]. Право. Харків, 2011. 184 с.

6. Ониськів А. М. Кримінальна відповідальність за порушення порядку проходження військової служби в, вчинені в умовах особливого періоду або в бойовій обстановці : дис. на здобуття ступ. канд. юрид. наук: 12.00.08 «Кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право». Київ, 2017. 268 с.

7. Судова влада України. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/70887419>.

Петренко Тетяна Миколаївна,
студентка групи ПБ-16-2 ННІ права
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник:
к.ю.н., доцент кафедри
кримінального права та криминології
Університету державної фіскальної служби України
Супрун Тетяна Миколаївна

СУЧАСНІ СИСТЕМИ ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИННОСТІ ТА ЇХ УДОСКОНАЛЕННЯ

Період становлення України як незалежної та самостійної держави, характеризується і явищами деструктивного характеру, а саме – підвищеним рівнем злочинності, яка на сучасному етапі становить реальну загрозу національним інтересам. Кризовість суспільства в економічній, політичній, ідеологічній підсистемах життєдіяльності продовжують викликати до життя кількісні та якісні зміни у показниках цього феномену та подальше ускладнення криминогенної ситуації. Існуюча ситуація, безперечно, потребує реалізації добре продуманої стратегії протидії злочинності, на перший план у якій повинні виходити заходи не стільки карального кримінально-правового, як запобіжного впливу, які є більш дієвими, раціональними і гуманними та принесуть, як уявляється, максимально можливий позитивний результат.

Можна констатувати той факт, що загальна теорія запобігання злочинності в нашій державі не отримує належного їй розвитку та уваги, використовуючи при цьому здобутки ще

радянських науковців, найбільш значимі праці яких припадають на 70-80 роки минулого століття. Ситуація змінюється із виходом у світ кримінологічних праць, присвячених окремим проблемам запобігання делінквентній поведінці громадян, темам, пов'язаним із економічною та організованою злочинністю, корупцією, злочинністю у сфері використання високих технологій тощо.

Залежно від масштабу профілактичної діяльності в її системі вирізняють три основні види (рівні) – загально-соціальний, спеціальний (кримінологічний) та індивідуальний.

Загально-соціальний вид профілактики злочинності (загальна профілактика) охоплює діяльність держави, суспільства та їх інститутів, яка спрямована на розв'язання суперечностей в галузі економіки, соціального життя, у моральній сфері тощо. Цю діяльність здійснюють різні органи державної влади і управління, громадські формування, для яких функція запобігання злочинності не є основною або професійною. Профілактичний ефект досягається завдяки ефективній соціально-економічній політиці загалом.

Спеціальний (кримінологічний) вид (кримінологічна профілактика) полягає у цілеспрямованому впливі на криміногенні фактори, пов'язані з окремими видами й групами злочинної поведінки, наприклад, насильницькою або економічною злочинністю. Такі комплекси специфічних причин і умов злочинної поведінки усуваються або нейтралізуються у процесі діяльності відповідних суб'єктів, для яких профілактична функція є виконанням їх основних професійних завдань.

Індивідуальний вид профілактики злочинності (індивідуальна профілактика злочинів) охоплює діяльність щодо конкретних осіб, поведінка яких вступає у конфлікт з правовими нормами.

Поряд із рівневою та видовою диференціацією запобіжну діяльність поділяють за масштабом (межами поширеності) здійснення на: – загальнодержавну – в межах усієї країни; – регіональну або галузеву – в межах регіону, міста, району, мікрорайону, галузі суспільних відносин; – об'єктову – на

конкретному об'єкті (підприємство, навчальний заклад); – індивідуальну – стосовно конкретної особи та її мікро-соціальних умов.

Проблема протидії злочинності є комплексною за суттю і включає біологічні, соціальні, психологічні та економічні фактори, що її обумовлюють. Отже, і запобіжні заходи повинні носити системний характер

- підвищення ролі превентивної діяльності у сфері протидії злочинності і упровадження відповідних локальних програм у рамках єдиної політики, сформованої МВС;

- удосконалення організаційних і правових основ для посилення боротьби з організованою злочинністю та протидії торгівлі людьми, наркозлочинності та кіберзлочинності;

- упровадження інституту кримінальних проступків і нових процесуальних форм для підвищення ефективності досудового розслідування;

- розроблення і впровадження єдиної електронної системи роботи з даними і матеріалами досудових розслідувань у партнерстві з органами прокуратури і судами (e-Casemanagement system) для забезпечення безперервності та підзвітності проведення досудового розслідування;

- реалізація концепції діяльності органів системи МВС, заснованої на використанні різних джерел інформації (Intelligence Led Policing), комплексне впровадження сучасних систем кримінального аналізу, у тому числі методології ЄВРОПОЛ;

- забезпечення належного рівня технічного і матеріального оснащення органів досудового розслідування і використання в їх діяльності сучасних експертно-криміналістичних засобів;

- підвищення професіоналізму працівників органів системи МВС щодо використання форм і методів оперативно-розшукової діяльності;

- удосконалення законодавчого механізмів регулювання і контролю за обігом і використанням зброї та вибухонебезпечних речовин;

- розроблення і впровадження оптимальної системи захисту свідків в Україні разом з іншими органами державної влади;

- розвиток міжнародної взаємодії у сфері протидії організованих і транснаціональній злочинності;
- розвиток системи ювенальної превенції у сфері відповідальності органів системи МВС.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України. – С.:ТОВ «ВВП Нотіс», 2013 – 292 с. ISBN 978-617-624-047-1
2. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар / [за заг. ред. В.Г. Гончаренка, В.Т. Нора, М.Є. Шумила]. – К.: Юстініан, 2012. – с. 1224.
3. Закон України «Про національну поліцію» № 580-VIII від 02. 07. 2015 року // Відомості Верховної Ради України (ВВР) – 2015. – № 40-41 – с.379.
4. Про Стратегію національної безпеки України: указ Президента України від № 287/2015 від 26.05.2015 року // Відомості Верховної Ради України (ВВР) – 2015. – №227.
5. Бандурка О. М. Профілактика злочинності / О. М. Бандурка // Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України. – 2014. – № 1. – с. 115-124.
- 6.Голіна В. В. Запобігання злочинності (теорія і практика): навч. посіб. / В. Голіна– Х., 2011.
- 7.Закалюк А.П. Курс сучасної української кримінології. У 3 книгах. Книга 2. – Київ, 2007. – 706 с.
8. Куц В. М. Кримінальна відповідальність у системі заходів кримінально-правового характеру / В. М. Куц // Актуальні проблеми кримінальної відповідальності : матеріали міжнар. наук. –практ. конф., 10–11 жовтня 2013 р. / редкол.: В.Я. Тацій (голов. ред.), В.І. Борисов (заст. голов. ред.) та ін. – Х. : Право, 2012. – С. 170–171
- 9.Фріс П. Л. Ідеологія кримінального права й кримінально-правові політика / П. Л. Фріс // Актуальні проблеми кримінальної відповідальності : матеріали міжнар. наук.- практич. конф., 10–11 жовтня 2013 р. / редкол.: В.Я. Тацій (голов. ред.), В.І. Борисов (заст. голов. ред.) та ін. – Х. : Право, 2012. – С. 117.

10. Стан та структура злочинності в Україні // Офіційний сайт Міністерства внутрішніх справ України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mvs.gov.ua/mvs/control/main/uk/index>.

Петручик Анжела Володимирівна,
студентка групи ПБП 16-5 ННІ права
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник:
к.ю.н., доцент, доцент кафедри
кримінального права та кримінології
Університету державної фіскальної служби України
Мудряк Тамара Олександрівна

ОСОБЛИВОСТІ ПОКАРАННЯ, У ВИДІ ДОВІЧНОГО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ В УКРАЇНІ

Після проголошення незалежності України і до сьогодні система кримінальних покарань в нашій державі перебуває на шляху стрімкого розвитку і вдосконалення. Довічне позбавлення волі є найвищою, найсуворішою мірою покарання, своєрідною альтернативою смертній карі, що була вилучена з кримінального законодавства. Цей вид покарання застосовується тільки як основний, може призначатись і самостійно, і у поєднанні з додатковими покараннями.

Метою даної роботи є вдосконалення знань та вчень щодо кримінально-правової характеристики покарання у виді довічного позбавлення волі та його відбування в Україні, а також пропозицій щодо вдосконалення чинного кримінального та кримінально-виконавчого законодавства .

Дослідження питання щодо довічного позбавлення волі та його особливостей відбування в Україні є актуальним в наш час, адже це покарання є новим і специфічним в кримінальному законодавстві України. Його прийняття було зумовлене заміною смертної кари, що зблизило нашу країну з європейськими державами.

Дане питання розглядали багато науковців, таких як: О.О. Антонов, В. І. Баранов, І. Г. Богатирьов, О. В. Беца, О.П. Детков, Т. В. Дуюнова, І. І. Карпец, Г. Л. Мінаков, В.І. Селіверстов, А. Х. Степанюк, Ю. М. Ткачевський, В.М. Трубников, В. О. Уткін, О.І. Фролов та ін.

Ставши на шлях демократичних реформ та намагаючись привести національне законодавство до вимог міжнародних стандартів, Україна приймає відповідні закони й ратифікує міжнародні договори. Визначальне місце в системі нормативно-правових актів відводиться кримінальному та кримінально-виконавчому законодавству України, оскільки людяне ставлення до засуджених – один із проявів гуманізму, до якого так прагне наша країна. Проте важливим етапом в процесі демократизації кримінального законодавства стало введення мораторію на смертну кару. На противагу цьому найтяжчому покаранню прийшло довічне позбавлення волі [1, с. 142].

Нині більшість держав світу застосовують «як крайню міру» довічне позбавлення волі. Найбільш суворим видом покарання із передбачених чинним КК України є покарання у виді довічного позбавлення волі, яке було запроваджене лютого 2000 р. Законом України «Про внесення змін до Кримінального, Кримінально-процесуального та Виправно-трудоного кодексів України» [2].

Головним елементом зазначеного інституту є ізоляція від соціального середовища. Вона зводиться до обмеження спілкування засуджених як із людьми, які знаходяться на волі, так і з іншими засудженими. Багаторічна практика довела, що позбавлення волі на строк понад 10 років веде не до виправлення засудженого, а навпаки, до деградації особи, тому тюрма не є установою для виправлення осіб, засуджених до довічного позбавлення волі. Стосовно цієї категорії осіб має йтися не про абстрактну можливість їх виправлення, а про те, щоб щонайменше через 15 років перебування за ґратами в убивць, які становлять переважну більшість засуджених до довічного позбавлення волі, ще залишилася якась частина людських рис. Отже, зрозумілим є те, що призначення цього виду покарання не

ставити за мету виправлення та ресоціалізацію засуджених в установах виконання покарань. На сьогодні довічне позбавлення волі встановлюється за вчинення особливо тяжких злочинів і застосовується лише у випадках, спеціально передбачених КК України, якщо суд не вважає за можливе застосувати позбавлення волі на певний строк. Зазначений вид покарання регулюється чинним Кримінально-виконавчим кодексом України, а саме розділом IV, що має певні суперечності в процесі застосування норм права на практиці [3, с. 76].

Незважаючи на те, що цей вид покарання і називається довічним позбавленням волі, це зовсім не означає, що засуджена до нього особа в усіх без винятку випадках повинна його відбувати до кінця життя. Довічний характер окресленого покарання не є абсолютним, оскільки у передбачених законом випадках можлива його заміна іншим видом покарання. Зокрема, ч. 2 ст. 87 КК України встановлює, що актом помилування може бути здійснена заміна засудженому призначеного судом покарання у виді довічного позбавлення волі на позбавлення волі строком не менш як 25 років. Можлива заміна довічного позбавлення волі іншим видом покарання судом. Так, ч. 5 ст. 80 КК України встановлює: якщо суд не визнає за можливе застосувати щодо особи, засудженої до довічного позбавлення волі, давність виконання обвинувального вироку, то це покарання замінюється позбавленням волі на певний строк.

Найсуровіший характер покарання у виді довічного позбавлення волі визначається істотністю і тривалістю позбавлень та обмежень прав і свобод особи, засудженої до цього покарання, та позначається на порядку і умовах його встановлення, застосування і відбування. Відповідно до ч. 1 ст. 64 КК України, довічне позбавлення волі призначається лише у випадках, якщо суд не вважає за можливе застосувати позбавлення волі на певний строк. При цьому не має значення, яку роль виконувала особа у вчиненні злочину, – виконавця, організатора, підбурювача, пособника. Був він закінченим, тривало тільки готування до нього чи замах на його вчинення. Рішення про призначення покарання у виді довічного

позбавлення волі, а у зв'язку з цим і висновок про неможливість застосування покарання у виді позбавлення волі на певний строк у кожному окремому випадку повинні бути належно мотивовані у судовому вирокі [4, с.209-210].

Процес відбування довічного позбавлення волі засудженим, все ж таки мають місце відповідні проблеми законодавчого регулювання. Так у ч. 2 ст. 64 КК України зазначено, що довічне позбавлення волі не застосовується до осіб у віці понад 65 років. Проте у разі досягнення особою, яка відбуває покарання, зазначеного віку, цього виду підстав для звільнення законом не передбачено.

Наступним проблемним питанням є застосування умовно-дostroкового звільнення від відбування довічного позбавлення волі, що може виникнути в кращому випадку лише через 38 років і 7,5 місяців. Проте згідно зі статистичними даними середня тривалість життя чоловіків в Україні становить приблизно 58–62 роки, тому перспектива застосування умовно-дostroкового звільнення до цієї категорії засуджених виглядає досить примарно. Оскільки навіть така перспектива може виникнути лише за умови застосування акту помилування, вірогідність отримання засудженим права на умовно-дostroкове звільнення є досить незначною.

Суперечливим моментом є також те, що згідно з ч. 1 ст. 151-1 КВК України зміна умов тримання засуджених до довічного позбавлення волі здійснюється в порядку, визначеному ст. 100 цього кодексу, яка передбачає зміну умов тримання засуджених в межах однієї колонії або шляхом переведення до колонії іншого виду. Незрозумілим є те, що законодавець розповсюджує дію ст. 100 КВК України на засуджених до довічного позбавлення волі, оскільки дана стаття поширюється на осіб, які засуджені до позбавлення волі на певний строк, тому що у ст. 51 КК України чітко розмежовуються ці два покарання [1, с. 143].

Отже, інститут довічного позбавлення волі потребує ґрунтовного вивчення та усунення колізій, які мають місце в кримінально-виконавчому законодавстві. Порівнюючи можливість дostroкового звільнення від даного виду покарання

в Україні та деяких інших державах, необхідно зазначити, що наш законодавець практично унеможлиблює використання цього права засудженими. Можливо, було б доцільніше переглянути строки щодо клопотання про помилування та застосування до засуджених умовно-дострокового звільнення. Однак без внесення відповідних змін до КК України та КВК України все це залишається приводом для дискусій в наукових колах [5].

На наш погляд, питання оптимальної організації процесу виконання-відбування покарання у виді довічного позбавлення волі потребують подальшої ґрунтовної розробки.

Тому розглянувши такий вид покарання як довічне позбавлення волі і його особливості в нашій державі, стає зрозуміло що він є досить нерозвиненим і в його вдосконаленні нам допоможе досвід і практика Європейських держав.

Список використаних джерел:

1. Тимошенко Ю. П. Особливості відбування покарання у вигляді довічного позбавлення волі засудженими: недосконалість правового регулювання. Науковий вісник Херсонського державного університету. Херсон, 2015. № 1. С. 141–144.

2. Про внесення змін до Кримінального, Кримінально-процесуального та Виправно-трудоного кодексів України: Закон України № 1483-III від 22 лютого 2000 року. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 03.02. 2018).

3. Журавський В. С. Діалектика довічного позбавлення волі: сутність та форма гуманізації кари. Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. Київ, 2015. № 1. С. 75–81.

4. Бурда С. Я. Покарання у виді довічного позбавлення волі за КК України як альтернатива смертної. *Науковий вісник*. 2013. №4. С. 207–215.

5. Смертна кара і довічне позбавлення волі як її альтернатива. URL:

<http://ua-reftrat.com/> (дата звернення: 03.02.2018).

Пилипів Ірина Василівна,
студентка групи ПБП-16-6 ННІ права
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник:
к.ю.н., доцент, доцент кафедри
кримінального права та кримінології
Університету державної фіскальної служби України
Мудряк Тамара Олександрівна

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ ПУБЛІЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ

Поділ сучасного права на приватне та публічне, стає більш актуальним та популярним в наш час, із зусиллями чітко виділити межі та кордони компетенції органів державної влади. Такий поділ супроводжується в Україні, як і в переважній більшості країн пострадянського простору, тенденцією до повернення у романо-германську правову систему, де він є стандартним, класичним, а межі приватно- та публічно-правової відповідальності більш широкими. У законодавстві країн Західної Європи положення про публічну відповідальність юридичних осіб розроблені більш точніше. Можна підмітити, що у питаннях юридичної відповідальності: публічної або приватної, європейці не роблять виключень за суб'єктивним складом, тобто юридичні особи поруч із фізичними несуть відповідальність у публічно-правовій сфері, зокрема за кримінально-карані діяння. На наш погляд, це зумовлюється саме природою публічно-правових відносин, завданням яких є перш за все на відповідно-високому рівні забезпечувати приватні відносини.

Вітчизняне право та законодавство навпаки обмежує деліктоздатність саме юридичних осіб (йдеться про можливість вчиняти кримінально-карані діяння та можливість бути притягненим до кримінальної відповідальності), що на наш погляд, пов'язано зі штучним прагненням на протязі майже всього ХХ сторіччя розвитку економічних відносин, яке в свою чергу не сприяло розвитку інституту юридичних осіб.

Модерні глибинні трансформації в економічній сфері діяльності, наростаючі процеси глобалізації та консолідації суб'єктів господарювання, складність підтримки на належному рівні контролю та ревізій за їх діяльністю з боку держави, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України а також ряд міжнародних договорів, в деякій мірі примушують та спонукають законодавця до пошуку та розробки зовсім нових підходів до публічної відповідальності юридичних осіб [1, с.128].

Закон «Про відповідальність юридичних осіб за вчинення корупційних правопорушень» встановлює відповідальність юридичних осіб за вчинення їх уповноваженими особами злочинів, які скоїли реалізацію корупційних схем, а саме в законі йдеться про підстави та порядок притягнення до відповідальності юридичних осіб приватного права, його дія не поширюється на юридичних осіб публічного права, які утримуються за рахунок державного або місцевого бюджетів [3]. У Законі не зазначено вид юридичної відповідальності до якого притягується особа, що спричиняє чимало плутанини у прагматичному тлумаченні статей Закону.

Так А. Нерсесян стверджує, що відповідно з положеннями даного Закону юридична особа приватного права є додатковим або «другорядним» суб'єктом корупційних злочинів [2, с. 44].

На нашу думку, положення Закону не можуть інтерпретуватись в такому порядку. Закон справді розширює правосуб'єктність юридичних осіб приватного права, тобто надає їй здатність нести публічну «відповідальність за вчинення їх уповноваженими особами корупційних злочинів», але в жодному разі не дає їй можливості вчиняти злочини, тобто бути суб'єктом злочину, не вносить відповідних змін в Загальну частину Кримінального кодексу України.

Також необхідно наголосити на певній незгодженості положень Закону із іншими нормативно-правовими актами, що були затверджені після остаточного прийняття Верховною Радою України 18.10.2006 року Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції, Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією та прийняті указом Президента України 8 квітня 2008

року Концепції реформування кримінальної юстиції України (далі – Концепції), що беззаперечно свідчать про старання держави змінити політику щодо притягнення до відповідальності юридичних осіб у публічно-правових відносинах, а саме, реалізувати питання кримінальної відповідальності юридичних осіб як це вказано у Концепції.

Так, наприклад, прийнятий 17.09.2008 р. № 514-VI Закон України «Про акціонерні товариства» у ст. 3 передбачає: «До товариства та його органів не можуть застосовуватися будь-які санкції, що обмежують їх права, у разі вчинення акціонерами протиправних дій», але, очевидно, що акціонери можуть бути уповноваженими особами у розумінні Закону та згідно із своїм правовим статусом можуть бути суб'єктами злочинів вказаних у ст. 2 цього Закону, що за Законом «Про відповідальність юридичних осіб за вчинення корупційних правопорушень» тягне відповідальність юридичної особи (в даному випадку акціонерного товариства) [4].

Отже, враховуючи вищесказане, слід зазначити, що законодавцю України необхідно переглянути положення щодо публічної відповідальності юридичних осіб в нашій державі та наблизити її до європейських стандартів, що стосуються даної тематики.

Список використаних джерел:

1. Лихова С.Я. Юридичні особи як суб'єкти кримінальної відповідальності за КК України: 2014. с. 128.
2. Нерсесян А. Юридична особа як «вторинний» суб'єкт корупційних злочинів: аналіз новел українського антикорупційного законодавства: 2010 № 3(93) с. 44
3. Коханська І. Кримінальна відповідальність юридичних осіб URL: <http://economist.net.ua/node/677> (дата звернення: 15.02.2018).
4. Закон України «Про акціонерні товариства» [від 17.09.08 р. № 514-VI] URL: [http://www.zakon.rada.gov.ua/и](http://www.zakon.rada.gov.ua/) (дата звернення: 15.02.2018).

Попельнюк Назар Вікторович,
аспірант кафедри кримінального права та кримінології
Університету державної фіскальної служби України

Науковий керівник:
к.ю.н., доцент, професор кафедри
кримінального права та кримінології
Університету державної фіскальної служби України
Дідківська Галина Василівна

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИНАМ У СФЕРІ ЕКСПОРТНОГО КОНТРОЛЮ УКРАЇНИ

Національна система експортного контролю України є важливою складовою державної системи протидії загрозам міжнародному миру та безпеці. Тому Президент України та Уряд нашої держави приділяють значну увагу удосконаленню цієї системи у напрямі підвищення її ефективності та адекватності сучасним викликам, у тому числі впровадженню на національному рівні процедур, які забезпечували б неухильне виконання міжнародних зобов'язань України у сфері експортно-імпортного контролю безпеки [1].

Пріоритетними завданнями Державної служби експортного контролю України, в тому числі її нормативно-правові забезпечення, вдосконалення, є лібералізація умов ведення бізнесу із орієнтацією на європейські дерегуляційні механізми, забезпечення дотримання міжнародних зобов'язань в сфері нерозповсюдження та експортного контролю з метою сприяння розвитку експорту озброєнь і військової техніки та створення умов доступу України до міжнародного ринку сучасних озброєнь.

У рамках зазначених напрямів Державна служба експортного контролю України за підтримки та активної участі Інституту ядерних досліджень, Науково технічного центру експорту та імпорту спеціальних технологій, техніки та матеріалів та Державного підприємства «Конструкторське бюро «Південне» ім. М.К. Янгеля розробила національний Єдиний

список товарів подвійного використання. Цей список поєднав у собі товари подвійного використання, зазначені у п'яти додатках до Порядку здійснення державного контролю за міжнародними передачами товарів подвійного використання, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28.01.2004 № 86, при цьому, Список враховує зміни станом на 2016 рік, внесені до переліків контрольованих товарів, прийняті на Пленарних засіданнях міжнародних режимів.

За своєю структурою український Єдиний список відповідає Єдиному списку товарів подвійного використання Європейського Союзу, наведеному у додатку 1 до Регламенту Ради ЄС № 428/2009, що встановлює режим Співтовариства з контролю за експортом, трансфером, брокерською діяльністю та транзитом товарів подвійного використання [2].

З метою запобігання порушення законодавства у галузі державного експортного контролю та розмежування адміністративної та кримінальної відповідальності за такі правопорушення Держекспортконтроль розробив та готує для надсилання на розгляд Мінекономрозвитку проект Закону України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та Кримінального кодексу України щодо порушення вимог законодавства в галузі державного експортного контролю».

У законопроекті Держекспортконтроль врахував пропозиції Служби безпеки України, що стосуються посилення кримінальної відповідальності за вчинення злочинів у галузі державного експортного контролю.

Таким чином розробленим Держекспортконтролем законопроектом пропонуються нові редакції статті 333 Кримінального кодексу України та статті 212-4 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Якщо говорити про системність розвитку військово-технічного співробітництва та розвитку експортного контролю, то в цьому напрямку є два цільових показники предметно-технічного характеру – забезпечення сталого розвитку військово-

промислової галузі та забезпечення безпеки як держави, так і міжнародного миру та безпеки [3, с. 33].

Зброя для знищення, чи зброя для оборони? А якщо для оборони то від кого? Філософська проблема – зробити так, щоб зброя, яку ми створили, не знищила нас самих? Саме така умова вимагає запровадження обмежень. Власно це завдання вирішує експортний контроль. Виходячи із зазначених цільових установок сформульовані основні завдання щодо удосконалення системи експортного контролю України, яка повинна стати не «стримуючим» фактором, а навпаки, - «каталізатором» зовнішньоекономічної діяльності. На цей час в Україні склалися сприятливі умови для досягнення зазначеної мети. Не скористатися цим було б вкрай недалекоглядно. Хоча «збройний» експорт України поки що не досягає бажаного рівня, ми можемо стверджувати, що у нашій державі створена та функціонує одна з найефективніших систем експортного контролю товарів військового призначення та подвійного використання. Україна є активним учасником усіх міжнародних режимів експортного контролю. Потрібно підкреслити, що експортний контроль є важливою складовою частиною економічної політики держави, а економічна політика торкається кожного громадянина України [4].

Важливою формою вдосконалення національної системи експортного контролю є співробітництво з органами експортного контролю інших держав та використання їх позитивного досвіду із запровадження національних процедур експортного контролю, а також взаємодія з міжнародними організаціями та іноземними державами з метою зміцнення міжнародної безпеки і стабільності, у тому числі, з метою запобігання розповсюдженню зброї масового знищення та засобів її доставки. Зазначене, а також необхідність підтримання високого авторитету нашої держави як активного учасника зусиль міжнародної спільноти у встановленні контролю за міжнародними передачами озброєнь, військової техніки та відповідних технологій, потребує докорінного посилення прогностно-аналітичної складової у діяльності Держекспортконтролю. Ця робота, зокрема, має включати аналіз політичних, воєнних та економічних процесів у

регіонах світу з точки зору формування коротко та середньострокової політики експортного контролю, узагальнення найкращих міжнародних практик у сфері нерозповсюдження зброї масового знищення та експортного контролю, моніторинг стану і тенденцій розвитку міжнародного військово-технічного співробітництва та ін. Це дозволить оцінювати ефективність національної системи експортного контролю, формувати відповідні пріоритети державної політики, готувати звіти та інформаційно-аналітичні матеріали з питань військово-технічного співробітництва і експортного контролю, в тому числі для забезпечення діяльності вищих посадових осіб держави [1].

Список використаних джерел:

1. file:///C:/Users/Andrii/Desktop/Nvamu_upravl_2011_4_30.pdf
2. http://dsecu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=53950&cat_id=34940
3. Демехин В.А. Целеполагание как элемент системы деятельности по инновационному развитию региона // Экономист. – 2007. - № 9. – с.32-35;
4. Демьохін В.А. Економічна політика держави та її законодавче забезпечення. Голос України – 15.06.2004 р., № 108 (3358);

Путько Роман Васильович,
студент групи ПМКП 17-1 ННІ права
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник:
к.ю.н., доцент, професор кафедри
кримінального права та кримінології
Університету державної фіскальної служби України
Дідківська Галина Василівна

СТАН ТА РОЗВИТОК КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ БОРотьБИ З ТЕРОРИЗМОМ В УКРАЇНІ

На сьогоднішній день великого значення в Україні набули питання тероризму та боротьби з ним. Під цим негативним явищем приховується цілеспрямована діяльність, метою якої є застосування насильства, вбивств, посягань на життя та здоров'я, захоплення заручників та інші негативні дії.

Оскільки на сході України проводиться антитерористична операція, то тематика тероризму для нас є надзвичайно актуальною. Задля недопущення терористичних дій, у країні посилена увага приділяється кримінальній політиці, яка покликана забезпечити такі умови, при яких кожен громадянин, суспільство та держава загалом відчували себе захищеними.

Задля позитивної тенденції боротьби з тероризмом, необхідно переглянути стан кримінальної політики у цій сфері та стратегії держави та вжити усіх можливих засобів щодо її покращення.

Дане питання в своїх працях розглядали Резнікова О.О., Місюра А. О., Дрьомов С. В., Войтовський К. Є., Хачатурян Т. Х., Гаркуша А. В., Петрищева В. В., Антипенко В. А., Федченко В. В., Ткач А. В., Паламарчук М. А. та інші. Проте, тема є остаточно недосліджена і потребує подальшого аналізу, що і зумовило написання даної роботи.

На сьогоднішній день дуже поширене таке негативне явище як тероризм. Під тероризмом можна розуміти суспільно небезпечну діяльність, яка полягає у свідомому, цілеспрямованому застосуванні насильства шляхом захоплення

заручників, підпалів, убивств, тортур, залякування населення та органів влади або вчинення інших посягань на життя чи здоров'я ні в чому не винних людей або погрози вчинення злочинних дій з метою досягнення злочинних цілей [1]. Тероризм керується двома головними цілями. Перша – це залякати органи влади та вчинити тиск на них. Друга ціль – це викликати співчуття у колі своєї аудиторії, тобто тих кругів, з яких «вийшли» терористи. Саме тому за всі терористичні акти, які були вчинені, терористи несуть відповідальність. Акти тероризму завжди закінчуються негативними наслідками (жертвами, втратами, вбивствами тощо) [2, с. 349]. Останнім часом великих темпів поширення набуває міжнародний тероризм, тобто такий, який зачіпає інтереси більше як двох держав. Якщо характеризувати детальніше це явище, то можна побачити, що основним елементом його є наявність насильства. Це, як правило, позбавлення або загроза позбавлення людей життя, заподіяння матеріальної та моральної шкоди тощо.

Наразі для України найбільша терористична загроза виникає не з огляду на тенденції розвитку міжнародного тероризму, а через агресивну політику Росії, спрямовану на дестабілізацію і дезінтеграцію нашої держави і пов'язану з цим організацію та підтримку диверсійно-терористичної діяльності квазідержавних утворень «ДНР» і «ЛНР», а також організацій сепаратистського спрямування, на кшталт «Харківських партизан» тощо.

Наприклад, у 2014 р. Україна (з початком російської агресії) перемістилася з 51-го на 12-те місце, а у 2015 р. – на 11-те місце серед 163 країн, які внесено до Глобального індексу тероризму¹⁸.

У 2016 р. Служба безпеки України попередила вчинення 30 терористичних актів, затримала 56 учасників терористичних та диверсійно-розвідувальних груп¹⁹.

При цьому терористична активність в Україні має такі характерні прояви:

- використання «класичної» тактики терору (вибухи, залякування, диверсії тощо) не тільки в районі проведення антитерористичної операції, а й у інших регіонах України;

22.02.2015 р. – терористичний акт під час пішої ходи у м. Харків;

03.08.2014 р. – підрив комунікацій ДП «Завод ім. В.О. Малишева»;

17.09.2014 р. – вибухи поблизу Лозівського військкомату;

14.04.2016 р. – вибух автомобіля в н. п. Новоолексіївка Генічеського району Херсонської області та ін.

- застосування важкої зброї, у т. ч. проти мирного населення;

24.01.2015 р. – обстріли житлових масивів м. Маріуполь;

10.02.2015 р. – обстріли Краматорська Донецької області;

17.07.2014 р. – збито пасажирський літак Малайзійських авіаліній МН17;

13.01.2015 р. – знищено цивільний пасажирський автобус у районі н. п. Волноваха Донецької області та ін [3, с. 153].

- використання цивільного населення як «живого щита», наприклад, ведення вогню з житлових кварталів населених пунктів, розміщення зброї біля шкіл, лікарень, дитячих садків тощо;

- переслідування громадян за інші політичні або релігійні переконання;

- жорстоке поводження із захопленими українськими військовослужбовцями, проукраїнські налаштованими мешканцями Донбасу тощо;

- перешкоджання діяльності міжнародних, у т. ч. гуманітарних, організацій: недопущення гуманітарних конвоїв ООН, погрози та обстріли Спеціальної моніторингової місії ОБСЄ, виведення з ладу та викрадення спостережного обладнання ОБСЄ;

- активний пропагандистсько-психологічний маніпулятивний вплив на молодь, яка проживає в окупованих районах Донецької та Луганської областей;

- активне використання мережі Інтернет (пропаганда, вербування, фінансування тощо) [4, с. 19].

В цілому методи, які використовують підтримувані Російською Федерацією збройні підрозділи квазідержавних

утворень «ДНР» і «ЛНР» для досягнення своїх політичних цілей (обстріли мирного населення, здійснення диверсій, створення перешкод у роботі міжнародних безпекових організацій, а також загроз життю і здоров'ю їх членів тощо), відповідають методам діяльності угруповань, визнаних терористичними низкою країн та міжнародних організацій [5, с. 336].

Важливими напрямками розвитку та вдосконалення діяльності держави у сфері боротьби із тероризмом є:

- планування і реалізація заходів, які дозволяють ефективно комунікувати з населенням, у т. ч. одразу після вчинення терористичного акту. Це дозволяє покращити розуміння населенням характеру загрози і порядку дій у разі підвищення її рівня; зміцнює відчуття контрольованості ситуації;

- організація і проведення навчальних програм для населення щодо їх можливої участі та ліквідації наслідків терористичних актів (надання першої медичної допомоги, гасіння пожеж тощо). Такі програми мають стати обов'язковими для навчальних закладів усіх рівнів, а також пропонуватися центрами зайнятості. Це дозволяє сформувавши у населення відчуття залучення до спільної справи державного значення, а також контрольованості ситуації;

- планування на випадок надзвичайних ситуацій (у т. ч. вчинення терактів) має бути також орієнтоване на вжиття заходів із забезпечення безперервності процесу державного управління. Це передбачає, зокрема, запровадження чіткої системи взаємозаміщення керівних посад стратегічної ланки управління, посилення заходів персональної безпеки, програми підготовки резервістів і держслужбовців на випадок дій в умовах надзвичайної ситуації тощо;

- формування іміджу сильної держави, здатної протистояти терористичній загрозі;

- забезпечення прийняттого рівня публічності. Так, заходи щодо залучення громадськості у заходах з протидії терористичній діяльності (у т. ч. участь у навчальних програмах та спеціальних тренуваннях) і подоланні наслідків терористичних атак мають бути широко висвітлені;

- надання підтримки місцевим громадам у їх діяльності з протидії тероризму. Підвищення компетенції спільнот – це потенціал для узгоджених дій і рішень, який формується на основі кращого розуміння потреб суспільства, досягнення консенсусу, встановлення реальних пріоритетів [6, с. 17].

Окремо слід зауважити, що у сучасному глобалізованому світі терористична загроза часто має міжнародний характер. За таких умов перед національними урядами постає двоєдине завдання: забезпечувати національну безпеку і сприяти розв'язанню глобальної проблеми. Отже, міжнародне співробітництво у сфері протидії тероризму набуває нині особливого значення, у т. ч. у контексті забезпечення національної стійкості.

Список використаних джерел:

1. Про боротьбу з тероризмом: Закон України від 20.03.2003 № 638-15 // База даних «Законодавство України» / ВР України – URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/638-15> (дата звернення 21.02.2018)

2. Федченко В. Тероризм як антисоціальне явище та окремі напрями боротьби з ним / В. Федченко. // Протидія терористичній діяльності: міжнародний досвід і його актуальність для України.– 2016. – С. 349–352.

3. Хачатурян Т. Х. Сучасний стан протидії тероризму, тенденції розвитку кримінально-процесуальних інститутів: універсальний і регіональний / Т. Х. Хачатурян. // Європейські перспективи. – 2015. – №2. – С. 152-157

4. Резнікова О. О. Актуальні питання протидії тероризму у світі та в Україні / О. О. Резнікова. – Київ: ПП "Видавництво Фенікс", 2017. – 59 с.

5. Ткач А. Сучасний стан боротьби із тероризмом в Україні / А. Ткач. // Протидія терористичній діяльності: міжнародний досвід і його актуальність для України. – 2016. – С. 335–340.

6. Паламарчук М. Протидія тероризму політичний аспект / М. Паламарчук. // Державна політика протидії тероризму: пріоритети та шляхи реалізації. – 2016. – №3. – С. 15–18.

Рубенян Аліна Варданівна,
студентка групи ПМКПз-17-1 ННІ права
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник:
к.ю.н., професор кафедри
кримінального права та кримінології
Університету державної фіскальної служби України
Дідківська Галина Василівна

ОСОБА, ЯКА ПІДЛЯГАЄ КРИМІНАЛЬНІЙ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ (СУБ'ЄКТ ЗЛОЧИНУ)

Наука кримінального права визначила, що склад злочину утворюють чотири елементи: об'єкт, об'єктивна сторона, суб'єкт і суб'єктивна сторона. У даній роботі посідає центральне місце суб'єкт злочину. На мою думку, цей елемент протиправного діяння, являється найяскравішим, тому що сутність та поведінка особи злочинця різностороння, можна приділити багато часу на її вивчення. Динаміка розвитку суб'єкта злочину приховує в собі багато загадок, і не завжди можна з точністю визначити, які причини та умови сприяли особі на момент вчинення злочину чи, які характерно-притаманні ознаки вплинули на злочинця.

Частина 1 ст. 18 визначає, що «суб'єктом злочину є фізична осудна особа, яка вчинила злочин у віці, з якого може наставати кримінальна відповідальність». Отже, суб'єкт злочину як елемент складу злочину повинен характеризуватися трьома обов'язковими ознаками: це особа 1) фізична, 2) осудна, 3) яка досягла певного віку [4].

Складовими поняття «суб'єкт злочину» вважаються: фізична осудна особа, її вік, а в деяких випадках ще й спеціальні ознаки суб'єкта, які можуть стосуватися різних властивостей особи (громадянство, посадове становище). Поняття «суб'єкт злочину» важливе для кваліфікації злочинів та вирішення

питання про кримінальну відповідальність особи [4]. Поняттям «особа злочинця» користується наука кримінологія, яка визначає широкий спектр ознак особи:

1. кримінально-правові ознаки – виходять із положень КК України, а саме: вік, осудність/неосудність, множинність злочинів (рецидив, повторність або його сукупність), судимість, умовно-достокове звільнення;

2. соціально-демографічні – характеризують особу за її ієрархічним соціальним положенням, визначають її матеріальний статус, расову приналежність, релігійні та політична переконання, рід занять, професія та хобі. Тобто, саме яку соціальну роль виконує особа у суспільстві;

3. морально-психологічні ознаки – визначають особу, як індивідуальність. Розглядають її моральний і духовний світ, індивідуальні особливості, життєві орієнтири;

4. кримінологічні чинники можна розглянути в кількох аспектах: 1) втрата особистої перспективи, несприятливі матеріальні і житлові умови, що підштовхують на агресивні дії, наприклад, меркантильність, недостатній рівень життя; 2) вплив злочинного середовища на особу, формування агресивно-насильницьких стереотипів; 3) віктимна (легковажна, аморальна, протиправна) поведінка з боку потерпілого, яка стала приводом злочину [6].

Слід зазначити, що дана проблематика буде актуальною завжди та перебуватиме у широкому розголосі, як серед населення, так і серед психіатрів та кримінологів. На жаль, не до кінця визначеною тому, що знайдуться нові ситуації, які ще не підлягали практиці. Та знайдуть унікальні кримінологічні елементи, які будуть підривати громадський спокій та порядок, таким чином доводячи свою правоту, точку зору. Це буде залежати від особистого світосприйняття, кримінологічних причин, а також залежати від недотримання аскетичних регламентацій, ігноруванням або порушенням морально-етичних норм в соціальному організмі і нести за собою негативні наслідки. Адже, питання суб'єкту злочину приділяли зарубіжні вчені такі, як Чезаре Беккарія, Чезаре Ломброзо, Франц фон Ліст

та інші. У вітчизняному кримінальному законодавстві дану тему розглядали та аналізували науковці А. Н. Трайнін, М. І. Бажанов, Ю. В. Баулін та інші.

Перш за все суб'єктом злочину може бути тільки фізична особа, тобто людина. Цей висновок фактично закріплено у статтях 6-8 ККУ, де прямо вказується, що нести кримінальну відповідальність можуть громадяни України, іноземці та особи без громадянства. Тому не можуть бути визнані суб'єктом злочину юридичні особи (підприємства, установи, громадські організації тощо). Якщо на якому-небудь підприємстві в результаті порушення певних правил виробництва, правил охорони праці загинули люди, кримінальну відповідальність несе не підприємство, а конкретно винні в цьому службові особи. Це прямо передбачено в багатьох статтях КК України, наприклад, грубе порушення законодавства про працю (ст. 172), порушення вимог законодавства про охорону працю (ст. 271) та ін [4].

Згідно з ч. 1 ст. 18 КК суб'єктом злочину може бути лише особа, яка до вчинення злочину досягла встановленого кримінальним законом віку. Цей вік визначається саме до часу вчинення злочину. Тому при розгляді кримінального провадження дуже важливо встановити точний вік особи (число, місяць, рік народження). У тих же випадках, коли відсутні документи, що підтверджують вік, необхідне проведення судово-медичної експертизи.

Учинення суспільно небезпечного діяння особою, яка не досягла до вчинення злочину визначеного законом віку, свідчить про відсутність суб'єкта злочину, а отже, про відсутність складу злочину, внаслідок чого виключається і кримінальна відповідальність.

У ч. 1 ст. 22 прямо зазначено, що кримінальній відповідальності підлягають особи, яким до вчинення злочину виповнилося шістнадцять років. Цей вік прийнято називати загальним віком кримінальної відповідальності. Частиною другою цієї ж статті встановлюється знижений вік кримінальної відповідальності – чотирнадцять років – за окремі, прямо перелічені в законі, злочини. Серед цих злочинів, наприклад, такі: умисне

вбивство (ст.ст. 115-117 КК), умисне нанесення тяжких тілесних ушкоджень (ст. 121 частини 3 ст.ст. 345, 346, 350, 377, 398), диверсія (ст. 113 КК), бандитизм (ст. 257 КК), згвалтування (ст. 152 КК), крадіжка (ст.185, ч.1 ст.ст. 262, 308), грабіж (ст.ст. 186, 262, 308) та розбій (ст. 187, ч. 3 ст.ст. 262, 308) та деякі інші. Передбачений ч. 2 ст. 22 КК перелік злочинів, за які настає кримінальна відповідальність з чотирнадцяти років, є вичерпним [4].

Поряд з поняттям загального суб'єкта ККУ передбачає і поняття спеціального суб'єкта. У ч. 2 ст. 18 КК визначено, що спеціальним суб'єктом злочину є фізична, осудна особа, що вчинила у віці, з якого може наставати кримінальна відповідальність, злочин, суб'єктом якого може бути лише певна особа.

За своїм змістом ознаки спеціального суб'єкта досить різноманітні. Їх можна об'єднати у три великі групи: 1) ознаки, що характеризують соціальну роль і правове становище суб'єкта; 2) фізичні властивості суб'єкта; 3) взаємовідносини суб'єкта з потерпілим.

Найбільш численною є перша група. Вона охоплює, зокрема, такі ознаки, як громадянство (громадянин України, особа без громадянства чи іноземець), професія, вид діяльності, характер виконуваної роботи (лікар, капітан судна), участь у судовому процесі (свідок, потерпілий, експерт, перекладач), судимість. Другу групу становлять ознаки, що характеризують вік, стать, стан здоров'я і працездатність суб'єкта. До третьої групи ознак належать ті, що стосуються родинних відносин суб'єкта з потерпілим або іншими особами (батько, мати, інші родичі), службових (підлеглий, начальник) або інших відносин (особа, від якої потерпілий залежить матеріально, тощо) [7].

Як зазначено в ч. 1 ст. 18 ККУ, обов'язковою ознакою суб'єкта злочину є осудність особи. Відповідно до ст. 19 КК суб'єктом може бути тільки осудна особа, тобто така, яка під час вчинення передбаченого КК діяння могла усвідомлювати свої дії (бездіяльність) і керувати ними. Тому особа, яка під час вчинення суспільно небезпечного діяння була в стані неосудності, тобто не могла усвідомлювати свої дії (бездіяльність) або керувати ними

внаслідок хронічної психічної хвороби, тимчасового розладу психічної діяльності, слабоумства або іншого хворобливого стану психіки (ч. 2 ст. 19 КК), не підлягає кримінальній відповідальності [5].

Поняття неосудності є похідним від поняття осудності, оскільки воно є його антиподом. Особа, яка перебуває в стані неосудності, не підлягає кримінальній відповідальності і покаранню за вчинене суспільно небезпечне діяння, оскільки вона не є суб'єктом злочину. Саме поняття неосудності включає як медичні (біологічні), так і юридичні (психологічні) ознаки (критерії), які знаходяться між собою в певному співвідношенні. Медичний критерій неосудності визначає всі можливі психічні розлади, що істотно впливають на свідомість і волю людини [7].

Відповідно до ст. 1 ЗУ «Про психіатричну допомогу» від 22 лютого 2000 р. № 1489-III психічні розлади – це розлади психічної діяльності, визнані такими згідно з чинною в Україні Міжнародною статистичною класифікацією хвороб, травм і причин смерті. Такою класифікацією є Міжнародна статистична класифікація хвороб і споріднених проблем охорони здоров'я десятого перегляду, яка застосовується в Україні з 1 січня 1999 р. згідно з наказом Міністерства охорони здоров'я України «Про перехід органів і закладів охорони здоров'я України на Міжнародну статистичну класифікацію хвороб і споріднених проблем охорони здоров'я десятого перегляду» від 8 жовтня 1998 р. № 297.

Щодо юридичного критерію неосудності, то він полягає у нездатності особи під час вчинення суспільно небезпечного діяння усвідомлювати свої дії (бездіяльність) або керувати ними саме внаслідок наявності психічного розладу [5].

Після вищезгаданого можна дійти до такого висновку, що суб'єкт злочину – це фізична особа, яка вчиняє суспільно небезпечне діяння, у віці з якого може наставати кримінальна відповідальність. До обов'язкових ознак суб'єкта належать: фізична особа, вік особи, осудність; до факультативних: спеціальні ознаки суб'єкта (спеціальний суб'єкт): громадянство, стать, расова приналежність, релігійні міркування та ін.

Суб'єктом злочину виключно є фізична особа, тому юридичні особи (підприємства, установи, громадські організації тощо) не можуть бути суб'єктами злочину. Але будуть притягнуті до кримінальної відповідальності ті винуваті особи, які обіймали певні посади та володіли певним спектром повноважень.

Частиною 1 ст. 22 ККУ передбачено, що кримінальна відповідальність за загальним правилом настає з 16 років, а за окремі злочини, вичерпний перелік яких передбачено у ч. 2 ст. 22 (наприклад, вбивство, розбій, зґвалтування), – з 14 років. Особа віком від 14 до 16 років не відповідає за злочини, за які встановлюється кримінальна відповідальність з 16 років, навіть якщо вона виконувала роль - співучасника.

Головною ознакою суб'єкта злочину являється осудність. Осудність – це здатність особи під час вчинення суспільно небезпечного діяння усвідомлювати значення своїх дій або бездіяльності та керувати ними.

Паралельно з осудністю існує таке явище, як неосудність. Саме завдяки неосудності особа не підлягає кримінальній відповідальності так, як під час вчинення суспільно небезпечного діяння, людина не могла усвідомлювати свої дії (бездіяльність) або керувати ними внаслідок хронічного психічного захворювання, тимчасового розладу психічної діяльності, недоумства або іншого хворобливого стану психіки (ч. 2 ст. 19 ККУ).

У кримінальному законодавстві існують критерії неосудності. Медичний критерій (біологічний) – це всі можливі психічні розлади, які впливають на здоровий глузд людини. Юридичний (психологічний) критерій виникає тоді, коли особа позбавлена можливості усвідомлювати свої дії або керувати ними. Ми можемо проаналізувати, що не завжди суб'єкт злочину є небезпечною загрозою для мирного суспільства. Ми завжди тільки бачимо зовнішню оболонку злочинця, осуджуємо поверхнево, навіть, не замислюючись про те, що у кожного є своя історія. Можливо, це надто сентиментальна особа, яка під дією зовнішніх чинників, власних почуттів чи якихось інших умов

заплуталась у собі і втратила своє еґо, тобто своє друге я. І саме із цих причин відчуває себе маргіналом, не може віднайти свої істинні орієнтири, які б її направляли на вірний життєвий шлях. А наша задача полягає у тому, щоб захищати права і свободи людини, яку деякі члени суспільства вважають злочинцем та відновити справедливість.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України : чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 6 верес. 2011 р.: *(офіц. текст)*. – К.: ПАЛИВОДА А. В., 2011. – 216 с. – (Кодекси України).

2. Закон України «Про психіатричну допомогу» від 22 лютого 2000 р. № 1489-III.

3. Наказ Міністерства охорони здоров'я України «Про перехід органів і закладів охорони здоров'я України на Міжнародну статистичну класифікацію хвороб і споріднених проблем охорони здоров'я десятого перегляду» від 8 жовтня 1998 р. № 297.

4. Кримінальне право України: Загальна частина: Підручник / М. І. Бажанов, Ю. В. Баулін, В. І. Борисов та ін.; За ред. проф. М. І. Бажанова, В. В. Сташиса, В. Я. Тація. – 2-е вид., перероб. і допов. – К.: Юрінком Інтер, 2005. – 480 с.

5. Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар / Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, С. Б. Гавриш та ін.; За заг. ред. В. В. Сташиса, В. Я. Тація. – К.: Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2004. – 1196 с.

6. Криминологія: Загальна та Особлива частини: підручник / І. М. Даньшин, В. В. Голіна, М. Ю. Валуйська та ін.; за заг. ред. В.В. Голіни. – 2-ге вид. перероб. і доп. – Х.: Право, 2009. – 288 с.

7. [Електронний ресурс] // Кримінальне право України. Загальна частина. - Режим доступу: <http://uristinfo.net/2010-12-28-11-45-41/262-kriminalne-pravo-ukrayini-zagalna-chastina/8404-rozdil-ih-subekt-zlochynu.html>.

Сокол Володимир Миколайович,
здобувач кафедри кримінального права та кримінології
Університету державної фіскальної служби України

Науковий керівник:
д.ю.н., професор, професор кафедри
кримінального права та кримінології
Університету державної фіскальної служби України,
заслужений юрист України
Топчій Василь Васильович

ДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

В умовах становлення і розвитку ринкової економіки найважливішим фактором стабільності в суспільстві є здатність економічної системи забезпечити всім громадянам України гідну якість життя, можливість реалізації ними своїх здібностей і творчого потенціалу. Україна ХХІ століття має виключити бідність як соціальне явище з життя суспільства. Невипадково Закон України «Про основи національної безпеки України» [1] серед пріоритетів національних інтересів визначає створення конкурентоспроможної, соціально орієнтованої ринкової економіки та забезпечення постійного зростання рівня життя і добробуту населення. У зв'язку з цим, особливе занепокоєння викликає зростання злочинів економічної спрямованості, що підривають не тільки економіку, але й основи конституційного ладу України.

Як відомо, у Кримінальному кодексі України передбачена система норм, спрямованих на охорону прав і інтересів суб'єктів господарювання. Об'єднуючи в самостійний розділ VII Особливої частини КК злочини, які вчиняються у сфері господарської діяльності, законодавець виходить із спільності їх родового об'єкта [2].

Проте останнім часом у науці кримінального права виникає питання щодо виокремлення злочинів у сфері підприємницької діяльності в окрему групу. З цього приводу А. Горелов зазначає, що до числа злочинів у сфері підприємницької діяльності вчені

відносять різні види злочинів (в Україні їх ознаки визначені в статтях розділу VII КК України) [3]. При цьому, розуміючи складність цієї категорії злочинів, автор публікації визначає, що питання полягає не стільки в допустимості використання відповідного терміна «злочини в сфері підприємницької діяльності», скільки у визначенні об'єкта відповідних посягань, що є необхідним як один із важливих етапів кримінально-правової кваліфікації для відмежування даних діянь від інших злочинів у сфері господарської діяльності. Об'єкт злочинів у сфері підприємницької діяльності можна в найзагальнішому вигляді визначити як суспільні відносини в сфері підприємницької діяльності.

Визначаючи критерій для віднесення конкретних злочинних діянь до того або іншого підвиду економічних злочинів, деякі дослідники вказують на сферу підприємництва лише як на основний об'єкт, при цьому визначають його не дуже чітко, не відрізняючи від відносин у сфері економічної діяльності в цілому. Так проф. Б. М. Леонтьєв відносить до злочинів, що посягають на встановлений порядок здійснення підприємницької діяльності, не тільки фіктивне підприємництво, а й реєстрацію незаконних угод із землею, а також придбання або збут майна, завідомо здобутого злочинним шляхом, тобто й ті злочини, які сферу підприємництва зачіпають далеко не у всіх випадках [3].

Професор Б. В. Волженкін відносить створення перешкод для законної підприємницької діяльності до злочинів посадових осіб, що порушують установлені Конституцією й федеральними законами гарантії здійснення економічної, у тому числі підприємницької, діяльності, права й свободи її учасників, а незаконне підприємництво – до злочинів, що порушують загальні принципи встановленого порядку здійснення підприємницької й іншої економічної діяльності [3].

Горелов А. зазначає, що є підстави для виділення групи злочинів у сфері господарської діяльності, що посягають саме на відносини в сфері підприємництва. Керуючись даним вище визначенням підприємницької діяльності, до переліку злочинів у сфері підприємницької діяльності (підприємницьких злочинів)

можна віднести діяння, що мають відношення до сфери підприємництва як основного й додаткового, а також факультативного об'єкта. Коли ця сфера страждає найбільшою мірою, вона повинна бути визнана основним об'єктом злочину. Там же, де вона зачіпається злочинним діянням не в першу чергу, а поряд з іншими охоронюваними кримінальним законом суспільними відносинами, - додатковим. Не виключено, що відносини в сфері підприємницької діяльності можуть спричинювати не у всіх випадках вчинення суспільно небезпечного посягання, передбаченого тією або іншою статтею розділу про злочини у сфері господарської діяльності. Вони, таким чином, будуть виступати як факультативний об'єкт. Так розмірковує А. Горелов. Однак, у зв'язку з тим, що ми не бачимо можливості виділити у КК України окремих розділ про злочини у сфері підприємницької діяльності, то вважаємо за необхідне навести аргументацію на підтримку нашої позиції.

У зв'язку з виникненням питання про доцільність виділення в КК розділу «Злочини у сфері підприємницької діяльності» слід зазначити, що аналіз співвідношення наведених правових складових елементів понять «сфера діянь» (економічних чи господарських) і сама «діяльність» (економічна чи господарська) свідчить, що виділяти такий розділ КК не можна, і не лише тому, що поняття «сфера» включає діяння, які підприємницькими не можна назвати, а й тому, що розд. VII КК України «Злочини у сфері господарської діяльності» містить злочини, що посягають на: фінансову систему країни (статті 199-200 та 207-209^і); регулятивно-дозвільні відносини (статті 201-206 і 213-235); бюджетні відносини (статті 210-212).

Список використаних джерел:

1. Про основи національної безпеки України : Закон України від 19.06.2003 р. № 964-IV // ВВР. 2003. № 39. Ст. 351.
2. Кримінальне право України. Особлива частина: підруч. / За ред. М. І. Бажанова, В.В.Сташиса, В. І. Тація. Київ Харків : Юрінком Інтер Право, 2002. С. 154.

3. Горелов, А.П. Уголовно-правовая охрана отношений в сфере предпринимательства // Российский следователь. 2004. № 6. С. 28

Сологуб Віта Петрівна,
студентка групи ПБП-16-6 ННІ права
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник:
к.ю.н., доцент, доцент кафедри
кримінального права та кримінології
Університету державної фіскальної служби України
Мудряк Тамара Олександрівна

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІСКАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ТА МЕХАНІЗМ ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ

Для кожної країни фіскальна політика відіграє досить велике значення.

Вона є складною системою економічних відносин між державою, підприємствами, організаціями, установами, закладами та громадянами з приводу перерозподілу суспільного продукту, створення централізованого фонду.

Актуальність проблеми фіскальної політики обумовлена здійснюваними в Україні реформами та соціально економічними трансформаціями. Одним із основних чинників, що призвів до такої ситуації, є не досконала податкова політика.

У найбільш широкому розумінні фіскальна політика – це сукупність фінансових заходів держави щодо формування величини і структури державних витрат, трансфертних виплат і системи оподаткування.

Фіскальній політиці властивий двоїстий характер, що зумовлено самою природою фіску («фіск» в перекладі з римської – державна скарбниця). Двоїстість фіскальної політики проявляється у необхідності узгодження податкової та бюджетної політики держави, поєднанню яких завжди властива суперечність. Найяскравіший приклад виникнення суперечності – обіцянки з боку влади забезпечити високі соціальні гарантії за

рахунок держаних коштів з одночасним зменшенням податкового навантаження. Полею для поглиблення суперечностей між бюджетною та податковою політикою, виникненням нових неузгодженостей є наявність різних підходів до визначення сутності бюджетної, податкової, бюджетно-податкової та фіскальної політики [2, с. 10].

Тому метою даного дослідження є висвітлення сутності фіскальної політики та проблем у механізмі її реалізації.

Різні аспекти проблеми фіскальної політики висвітлені у роботах О. Бадрака, С. Гриневич, Т. Грицюк, Я. Жаліла, Д. Нікітенка, С. Юрія, А.Блайнер, С. Маліченко та ін. Однак вирішення проблеми підвищення ефективності фіскальної політики, усунення наявних недоліків фіскального механізму вимагає подальших досліджень у даній сфері.

Всі підходи до визначення сутності податкової політики можна звести до єдиного начала – діяльності держави у сфері формування податкових доходів держави, переважно наголос ставиться саме на повноту формування доходів бюджету безвідносно до регулюючої функції податків, що, на наш погляд, є суттєвим упущенням. Адже надмірне податкове навантаження на платників податків може дати тільки тимчасове збільшення податкових надходжень до бюджету, у довгостроковому періоді їх обсяг неодмінно скоротиться.

Бюджетну політику фахівці найчастіше визначають як діяльність у сфері формування державних видатків, однак трапляються ширші тлумачення цього феномена. Так, Т. Грицюк вважає, що сутність бюджетної політики виявляється у формах і методах мобілізації фінансових ресурсів та їх використанні на державні потреби. Вона відображається в статтях доходів і видатків бюджету, у джерелах їх формування і напрямках використання [5, с. 42].

Серед фахівців існує думка, що необхідно розрізняти фіскальну політику на мікро- і макрорівні. Так, І. Бланк визначає фіскальну політику на мікрорівні як складову частину фінансової стратегії підприємства, яка полягає у виборі найбільш ефективних варіантів здійснення податкових платежів за

наявності альтернативних варіантів його господарської діяльності [3, с. 205].

Один із західних економістів А. С. Блайндер виділяє три підходи до визначення поняття «фіскальна політика» зокрема:

- комплексний – система регулювання урядом економіки за допомогою змін державних видатків, податків і стану державного бюджету з метою зміни реального обсягу виробництва, зайнятості, контролю над інфляцією та прискорення економічного покращання;

- фінансовий – сукупність фінансових заходів держави з регулювання урядових доходів і видатків з метою досягнення певних соціально-економічних цілей;

- за видатками – заходи уряду зі зміни державних видатків, оподаткування та стану державного бюджету, спрямовані на забезпечення повної зайнятості, рівноваги платіжного балансу й економічного покращання під час виробництва неінфляційного валового внутрішнього продукту [4, с.454].

С. Масліченко визначає фіскальну політику як суб'єктивну форму прояву об'єктивної дії фіскального механізму, як сукупність методологічних принципів, практичних форм організації та методів використання державних фінансів [6, с. 10].

Фіскальна політика держави реалізується через фіскальний механізм. Термін «механізм» запозичений в економічну термінологію із технічної. Найчастіше у техніці механізм визначають як сукупність тіл, які обмежують свободу руху одне одного настільки, що всі точки такої системи здатні описувати тільки цілком визначені криві (траєкторії) та за даної швидкості однієї з точок швидкості і прискорення всіх інших точок є цілком визначеним. В економічній науці термін «механізм» також знайшов широке застосування (господарський, економічний, фінансовий тощо). Господарський механізм є категорією економічної теорії і є досить складним за змістом та формою. Прикладні аспекти властиві категоріям економічний та фінансовий механізм[1, с.23].

Таким чином, реалізація фіскальної політики в Україні буде

ефективною тоді, коли її розробка буде здійснюватися з урахуванням необхідності узгодження бюджетної і податкової політики, особливостей національного розвитку, поточної економічної ситуації та довгострокової стратегії розвитку держави. Перспективою подальших досліджень може стати визначення особливостей фіскальної політики України та країн Європи у період економічної нестабільності.

Список використаних джерел:

1. Пріоритети реформування податкової політики України: як перейти від фіскалізму до стимулювання ділової активності? / За ред. Я.А. Жаліла. К.: НІС, 2010. 80 с
2. Бадрак О. Поліпшення конкурентної позиції України засобами фіскальної політики / О. Бадрак // Економіка України. 2006. № 2. С. 13-19.
3. Бланк И.А. Словарь-справочник финансового менеджера. К.: Ника- Центр, 1998. 480 с.
4. Блайндер А. С. Экономикс: Принципы и политика : [учеб.] / А. С. Блайндер. М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2012. – 904 с.
5. Грицюк Т.В. Налогово-бюджетная политика как инструмент макроэкономического регулирования // Финансы и кредит (рус.). 2004. № 13. С. 42
6. Масліченко С. О. Фіскальний механізм у системі державного регулювання: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.01.01 "Економічна теорія" [Електронний ресурс] / С.О. Масліченко. К., 2002. 19 с.

Стегній Роман Романович,
аспірант кафедри кримінального права та кримінології
Університету державної фіскальної служби Укра

Науковий керівник:
к.ю.н., доцент, професор кафедри
кримінального права та кримінології
Університету державної фіскальної служби України
Дідківська Галина Василівна

ВИЗНАЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНО - ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ДЕРЖАВНОЇ ТАЄМНИЦІ

У науковій літературі зустрічаються різні визначення державної таємниці. Так, М.Д. Дурманов розглядає державну таємницю як важливі для радянської держави відомості, які на користь країни мають бути відомими тільки строго певному колу осіб [1, с. 3]. Дане поняття сформульоване дуже широко, не конкретизоване, у ньому не розкривається, які саме відомості складають державну таємницю. У поняття «важливі» можна включити найрізноманітніші відомості, що реально могли створювати передумови для судових помилок, а також можливість усунення неугодних правлячому режиму осіб притягненням їх до кримінальної відповідальності за зраду Батьківщині, шпигунство. Разом з тим воно свідчило про достатньо високий тогочасний розвиток кримінально- правової науки.

На думку Л.В. Савельєва, військову і державну таємницю складають всі відомості, які можуть дати ворогові уявлення про потужність озброєних сил, економічний і політичний стан держави [2, с. 58]. В поняття державної таємниці Х.М. Ахметшин включає дані військового й економічного характеру, відомості про відкриття, винаходи і пристрої або іншого роду відомості, які за своїм змістом можуть бути використані на шкоду інтересам зовнішньої безпеки й обороноздатності держави і зазначаються у спеціальному переліку [3, с. 16]. М.М. Іванов вважає, що державну таємницю складають передбачені в спеціальних переліках конкретні відомості різного характеру, що особливо

охороняються і мають важливе значення для оборонних та інших державних інтересів і перехід яких в розпорядження іноземної держави може заподіяти шкоду цим інтересам [4, с. 101].

Закон України «Про інформацію» 1992 р. у ч. 1 ст. 20 визначає, що за порядком доступу інформація поділяється на відкриту інформацію та інформацію з обмеженим доступом. У ч. 1 ст. 21 цього ж Закону вказано, що інформацією з обмеженим доступом є конфіденційна, таємна та службова інформація [5]. Закон України «Про державну таємницю» 1994 р. визначає державну таємницю як вид таємної інформації, що охоплює відомості у сфері оборони, економіки, науки і техніки, зовнішніх відносин, державної безпеки та охорони правопорядку, розголошення яких може завдати шкоди національній безпеці України та які визнані у порядку, встановленому цим Законом, державною таємницею і підлягають охороні державою [6].

Зі змісту наведених законів можна дійти висновку, що жодна з охоронюваних кримінальним законом видів таємниці (приватного життя, комерційна тощо) не має такого детального, конкретизованого переліку нормативно-правових документів, спрямованих, перш за все, на захист секретів. Це пояснюється високим ступенем суспільної небезпеки, можливістю завдання шкоди національній безпеці країни у разі витоку державних секретів, а також необхідністю чіткої правової регламентації діяльності правоохоронних і судових органів із захисту державної таємниці. Аналіз кримінального законодавства щодо охорони державної і службової таємниці дозволяє виділити дві групи відповідних злочинних посягань.

До злочинів, що посягають на державну таємницю, належать діяння, передбачені ст. 111 КК («Державна зрада»), ст. 114 КК («Шпигунство»), ст. 328 КК («Розголошення державної таємниці»), ст. 329 КК («Втрата документів, що містять державну таємницю»), ст. 422 КК («Розголошення відомостей військового характеру, що становлять державну таємницю, або втрата документів чи матеріалів, що містять такі відомості»); до діянь, що посягають на службову таємницю, – склади злочинів, передбачені ст. 381 КК («Розголошення відомостей про заходи

безпеки щодо особи, взятої під захист»), ст. 387 КК («Розголошення даних досудового слідства або дізнання») [7].

Список використаних джерел:

1. Дурманов Н. Д. Государственная и военная тайна / Н. Д. Дурманов ; Ин-т права АН СССР. – М., 1942.

2. Савельев Л. Бдительность – наше оружие. – Изд. 2-е, перераб. – М., 1952.

3. Ахметшин Х. М. Уголовная ответственность военнослужащих за разглашение государственной и военной тайны по советскому уголовному праву : автореф. дисс. – М., 1952. – С. 16.

4. Ответственность за государственные преступления / авт. кол. Д. И. Богатиков, И. А. Бушев, Н. М. Иванов и др. ; под ред. В. И. Курляндского, М. П. Карпушина. – М., 1965. – Часть 2. Другие государственные преступления.

5. Про інформацію : Закон України // ВВР України. – 1992. – № 48. – Ст. 650 (з наступними змінами та доповненнями).

6. Про державну таємницю : Закон України // ВВР України. – 1994. – № 16. – Ст. 93 (з наступними змінами та доповненнями).

7. http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2012/3_2012/46.pdf.

Сушик Іван Володимирович,

студент групи ПМКП-17-1 ННІ права

Університету державної фіскальної служби України

Науковий керівник:

к.ю.н., доцент, професор кафедри

кримінального права та кримінології

Університету державної фіскальної служби України

Дідківська Галина Василівна

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПРИЗНАЧЕННЯ ПОКАРАННЯ У ВИДІ ШТРАФУ

Призначення покарання у виді штрафу має певні проблеми правової регламентації. Коротко зупинимося на основних із них.

Призначення покарання у виді штрафу має певні недоліки, які проявляються у зачіпанні майнових та економічних інтересів засудженого. Так Козарева В.П. вважає, що недоліком штрафу є те, що він зачіпає тільки економічну сферу життєдіяльності засудженого, тобто впливає лише на тих осіб, які цінують своє майно, матеріальну незалежність і репутацію. Для тих осіб, хто не бачить ніякої цінності в матеріальному добробуті, штраф, як вид покарання навряд чи стане засобом позитивного впливу на їх подальшу поведінку [1, с.59].

Одночасне призначення штрафу та конфіскації майна. Так, Корабель М.Г. зазначає, що штраф та конфіскація майна досягають цілей, що поставлені перед покаранням, шляхом обмеження майнових прав, це робить основне та додаткове покарання рівними між собою. З урахуванням ст. 51 КК України [2] та аналізу системи покарань можна стверджувати, що конфіскація майна (додаткове покарання) є більш тяжким ніж основне, що неможливо взагалі. Для того, щоб конфіскація майна відповідала змісту додаткових покарань, вона має бути призначена з покараннями, що передбачені п. 7 ст. 51 КК, а з урахуванням ст. 12 та ст. 59 КК тільки з позбавленням волі на певний строк та довічним позбавленням волі [3, с.157].

У Шаповалової О. з цього приводу виникає закономірне питання: як у законний спосіб винній особі одержати протягом року кошти, необхідні для сплати штрафу, якщо все майно вже конфісковано, а річна заробітна плата навіть за висококваліфіковану працю в десятки, а іноді й сотні разів є меншою від розміру штрафу? Висновок один: якщо особа задалегідь не потурбувалася здійснити юридичне оформлення права власності на своє майно на інших осіб, то уникнути покарання у виді позбавлення волі на тривалі строки вона не зможе. Така ситуація, безумовно, є неприпустимою [4, с.323].

Наявність суттєвих розбіжностей між нормами Загальної та Особливої частини КК України, за яких максимальний розмір штрафу, зазначений у санкції статті КК України, є значно меншим від мінімального його розміру, що має призначатися на підставі ч. 2ст. 53 КК України з урахуванням мінімального

розміру шкоди як ознаки складу цього злочину, є неприпустимими, а тому кримінальне законодавство в цій частині потребує коригування [4, с. 318].

При призначенні покарання у виді штрафу не завжди реалізуються положення КК України про врахування майнового стану засудженого. Відповідно до ч. 2 ст. 53 КК України, розмір штрафу визначається судом залежно від тяжкості вчиненого злочину та з урахуванням майнового стану винного в межах від тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян до п'ятдесяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, якщо статтями Особливої частини цього Кодексу не передбачено вищого розміру штрафу [1]. Однак на практиці залишається не вирішеною проблема урахування майнового стану засудженого, коли санкція статті Особливої частини КК України передбачає призначення штрафу як основного покарання у розмірі більшому 3000 неоподаткованих мінімумів доходів громадян.

Відсутні реальні строки виплати штрафу. Відповідно до ч. 4 ст. 53 КК України, з урахуванням майнового стану особи, суд може призначити штраф із розстрочкою виплати певними частинами строком до одного року, тобто максимальний термін, на який може бути розстрочена виплата штрафу, законодавцем встановлений в один рік [1]. Проте не завжди засуджений має реальну змогу протягом року виплатити штраф, навіть якщо судом було обмежено витрати в межах прожиткового мінімуму.

Як бачимо, призначення покарання у виді штрафу має певні проблеми, які потребують нагального вирішення, шляхом внесення відповідних змін та доповнень до КК України.

Список використаних джерел:

1. Козирева В.П. Кримінальні покарання майнового характеру за законодавством України: дис. канд. юрид. наук: 12.00.08 / В.П. Козирева. – К., 2007. – 211 с.
2. Кримінальний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/print>

3. Корабель М.Г. Проблеми регламентації майнових покарань у санкціях статей особливої частини КК України // Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди «ПРАВО». / М.Г. Корабель. - Випуск 24, 2016. – с. 153-157.

4. Шаповалова О. Майнові покарання за злочини у сфері господарської діяльності: проблеми застосування // Право України, 2012. – № 11–12. – с. 314-326.

Тищенко Катерина Миколаївна,
студентка групи ПБі-16-1 ННІ права
Університету Державної фіскальної служби України
Науковий керівник:
к.ю.н., доцент кафедри
кримінального права та кримінології
Університету державної фіскальної служби України
Бодунова Олеся Миколаївна

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ: ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА У СУЧАСНОМУ ВИМІРІ

Політика завжди виражала функції держави щодо керівництва зовнішніми і внутрішніми сферами та напрямками суспільного життя. Очевидно, важливою складовою внутрішньої політики будь-якої держави є боротьба зі злочинністю, а саме забезпечення публічного порядку та безпеки, захист суспільства від злочинів. Державна політика боротьби зі злочинністю являє собою сукупність стратегічних напрямів, кожен з яких відрізняється своєю специфікою. До основних належать: кримінально-правова, кримінально-процесуальна, кримінально-виконавча та кримінологічна політики. Саме кримінально-правова політика є первинною серед усіх зазначених і водночас виступає категорією, що формулює зміст державної політики України у сфері боротьби зі злочинністю, виступає її системоутворюючим елементом.

Загалом є багато підходів до визначення поняття «кримінально-правова політика», найпростішим тлумаченням є

те, що кримінально-правова політика- це стратегія та тактика державної діяльності в галузі боротьби зі злочинністю. Кримінально-правова політика розробляє стратегію і тактику, формулює основні завдання, принципи, напрями і цілі її впливу на злочинність, виробляє засоби їх досягнення і виражається в нормах законодавства про кримінальну відповідальність, практиці їх застосування, рішеннях офіційного тлумачення Конституційним Судом України кримінально-правових норм, постановках Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ з питань застосування спеціалізованими судами законодавства про кримінальну відповідальність, судових рішеннях Верховного Суду України з приводу неоднакового застосування норм матеріального права [1, с.56].

Невідворотність закону, справедлива відповідальність осіб, які вчинили злочин; єдність виховного, запобіжного, виправного впливу кримінального закону і практики його застосування; широке використання методу переконання, оскільки це не суперечить цілям забезпечення реальної громад, безпеки, а напрями застосування кримінально-правових засобів відповідають стану і тенденціям злочинності; диференціація та індивідуалізація відповідальності й покарання; диференціація самої системи покарань із максимальним урахуванням особливостей особи правопорушника, мотивів і причин його діяння; ефективне виявлення та усунення або нейтралізація причин й умов, що сприяють вчиненню злочинів; систематичне здійснення заходів профілактики злочинності – усе це становить вихідні вимоги кримінально-правової політики України.

Кримінально-правова політика є втіленням тріади соціальної, юридичної та правової політики, що тісно пов'язана з іншими науками та дисциплінами, на кшталт кримінології, криміналістики, судової статистики. Підтвердженням цього є слова М.І Панова та І.М. Герасіної: «завдання вироблення цілісної, гуманістично спрямованої правової політики слід погоджувати із загальною метою соціального, етнокультурного,

міжгрупового, економічного, політико-владного та іншого регулювання».

Цілком очевидно, що із здобуттям Україною незалежності виникла потреба створення нового кримінального законодавства, що б докорінно відрізнялося від «монументального, суперечливого, ідеологізованого» радянського, а натомість проголошувало основним своїм завданням охорону незалежності молодій Українській державі, її соціально-політичних, економічних основ, благ та інтересів. Наприклад, період законодавчої роботи відзначився низкою безсумнівних досягнень: чітке закріплення змісту стадій злочинної діяльності; спроба визначення організованої злочинної діяльності та її диференціація; нормативне закріплення форм множинності злочинів; нових обставин, що виключають злочинність діяння; демократичні зміни в інститутах звільнення від кримінальної відповідальності та від покарання.

Напрями кримінально-правової політики визначаються на підставі об'єктів кримінально-правової охорони, згрупованих за видами та систематизованих залежно від рівня їх значимості для суспільства. Таким чином, можуть бути виділені: кримінально-правова політика у сфері боротьби зі злочинами проти основ національної безпеки; кримінально-правова політика у сфері боротьби зі злочинами проти життя та здоров'я особи; кримінально-правова політика у сфері боротьби зі злочинами проти виборчих, трудових, та інших особистих прав і свобод людини і громадянина та ін. Зазначені напрями – це, так би мовити, основні складові кримінально-правової політики, всередині яких існує більш детальна диференціація. Разом із тим конкретні негативні прояви, що набувають небезпечної поширеності у суспільстві, час від часу висувають «на перший план» кримінально-правової політики ті чи інші актуальні проблеми, які потребують оперативного законодавчого та правозастосовчого вирішення. Так, Україна перша серед республік колишнього СРСР як пріоритетний вектор кримінально-правової політики визначила боротьбу з торгівлею

людьми, а пізніше – з відмиванням (легалізацією) коштів, здобутих злочинним шляхом, та ін.

Рівневий аналіз кримінально-правової політики дає підстави виділяти доктринальний, програмний, законодавчий, правозастосовний, правовиконавчий та науковий рівні [1, с.56].

Змістовну сторону – предмет кримінально-правової політики-утворюють такі складові: 1) основні принципи кримінально-правового впливу на злочинність; 2) встановлення кола суспільно-небезпечних діянь, що визнаються злочинними (криміналізація), і виключення тих або інших діянь із числа злочинів (декриміналізація); 3) встановлення характеру караності суспільно-небезпечних діянь (пеналізація) та умов звільнення від кримінальної відповідальності або покарання, зниження покарання нижче межі, передбаченої нормою закону про кримінальну відповідальність, або заміни більш суворих його видів менш суворими (депеналізація); 4) визначення альтернативних покаранню заходів кримінально-правового характеру (замінюючих заходів), а також заходів, які застосовуються разом із покаранням (підкріплюючих заходів); 5) тлумачення законодавства в галузі боротьби зі злочинністю з метою з'ясування й роз'яснення його точного значення; 6) діяльність правоохоронних органів щодо застосування норм та інститутів законодавства про кримінальну відповідальність, з'ясування їх ефективності; 7) визначення шляхів підвищення ефективності впливу кримінально-правових заходів на правосвідомість населення (правове виховання).

Завдання кримінально-правової політики визначаються її цілями, які можуть бути диференційовані на матеріальні та юридичні. Матеріальні цілі адресуються до неправової складової суспільних відносин і можуть мати економічний, ідеологічний та інший характер. Можливі різноманітні комбінації вказаних цілей. Система юридичних цілей, у свою чергу, може бути структурована в такому порядку: зниження рівня злочинності в країні; прийняття під кримінально-правову охорону найважливіших суспільних відносин, які мають загально-ціннісне значення; притягнення до відповідальності всіх осіб, які

вчинили порушення кримінально-правових заборон і не користуються правом на звільнення від кримінальної відповідальності; звільнення від кримінальної відповідальності максимально можливого кола осіб, притягнення до відповідальності яких не може вважатися відповідним заходом, виходячи з мети спеціальної превенції; призначення покарання, яке відповідає ступеню тяжкості вчиненого злочину, особі винного та обставинам, що пом'якшують та обтяжують покарання; вжиття інших заходів кримінально-правового характеру, пов'язаних з учиненням особою суспільно-небезпечного діяння, передбаченого КК; запобігання злочинам (загальна та спеціальна превенція) на підставі здійснення максимального впливу на осіб з нестійкою морально-правовою установкою; формування правосвідомості (правового виховання) громадян [2, с.18].

Ефективність застосування кримінально-правової політики визначається досягненням найбільшого з запланованих, при формуванні кримінального закону, наслідків. Ефективною кримінально-правовою політикою слід вважати тоді, коли вона відповідає соціальній структурі суспільства і існуючій системі суспільних відносин. Ефективність визначається досягненням визначених цілей, які сформульовані при розробці та прийнятті кримінально-правових приписів і переслідують мету зниження рівня злочинності в країні.

Отже, нами вище зазначено теоретичну основу функціонування кримінально-правової політики в Україні, що ж до теоретичного, то є свої недоліки.

Сучасна кримінально-правова політика України на законодавчому рівні характеризується такими недоліками: певною нестабільністю, наявністю надмірної кількості змін, які не завжди є виправданими та доцільними; пріоритетністю захисту інтересів та безпеки держави, інтересів та безпеки представників влади, правоохоронних органів та суддів, порівняно з захистом інтересів окремих громадян; намаганням законодавця врегулювати суспільно-правові та суспільно-політичні проблеми виключно кримінально-правовими засобами;

прагненням привести вітчизняне кримінальне законодавство у відповідність до міжнародно-правових вимог, нерідко ігноруючи позитивний вітчизняний досвід та правові традиції. Нестабільність кримінального законодавства та намагання законодавця вирішити будь-яку суспільно-політичну проблему виключно кримінально-правовими засобами є свідченням відродження тоталітарних тенденцій в кримінально-правовій політиці України. Наголошуємо, що подібні тенденції вже були притаманні вітчизняній кримінально-правовій політиці в умовах створення української держави «радянського зразка». Утім, в науці кримінального права, такі тенденції оцінюються доволі негативно. Тобто, до основних проблем сучасної кримінально-правової політики України можна віднести, з одного боку, впровадження міжнародних стандартів, які не завжди враховують особливості національної правової системи, традиції та звичаї, а з іншого боку – набуття ознак відродження кримінально-правової політики репресивного типу [3, с.6].

Отже, дослідивши теоретичний аспект функціонування категорії «кримінально-правова політика» України – загальна характеристика, можемо зробити таке узагальнення: кримінально-правова політика являє собою системоутворюючий елемент усієї політики держави у сфері боротьби зі злочинністю, яка розробляє стратегію і тактику, формулює основні завдання, принципи, напрями і цілі кримінально-правового впливу на злочинність, визначає засоби їх досягнення.

Список використаних джерел:

1. Борисов В.І. Поняття кримінально-правової політики // Правова доктрина України: у 5 т. Т. 5. Кримінально-правові науки в Україні: стан, проблеми та шляхи розвитку В.Я. Тацій, В.І. Борисов, В.С. Батиргарєєва та ін.; за заг. ред. В.Я. Тація, В.І. Борисова. Х.: Право, 2013. С. 56-71.

2. Фріс П.Л., Козич І.В. Про методи політики в сфері боротьби зі злочинністю // Особливості формування законодавства України на сучасному етапі державотворення:

матеріали наук.-практ. конф., 14 берез. 2013 р. Івано-Франківськ, 2013. С. 18-21.

3. Черней В.В. Сучасна кримінально-правова політика України на законодавчому рівні // Збірник матеріалів міжвузівської науково-теоретичної конференції Актуальні проблеми кримінального права. К.: 2014. С. 6 – 11.

Халамай Аніта Костянтинівна,
студентка групи ПМКПз-17-1 ННІ права
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник:
к.ю.н., доцент кафедри
кримінального права та криминології
Університету державної фіскальної служби України
Бодунова Олеся Миколаївна

ЕКСПЛУАТАЦІЯ ДІТЕЙ В УКРАЇНІ: ОСНОВНІ РИСИ ПОПЕРЕДЖЕННЯ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ ПРОБЛЕМ

За даними Державного комітету статистики України, в країні останніми роками виявлено понад 400 тисяч дітей, котрі працюють, з яких 97 тисяч – з найуразливішої групи віком від семи до дванадцяти років. Кількість дітей, зайнятих важкою фізичною працею, сягає 18 % від всіх працюючих. Тому держава повинна всіма можливими засобами протидіяти цьому явищу.

Незважаючи на низку наукових праць, у яких досліджувалися проблеми запобігання посяганням на права та інтереси неповнолітніх, на їх моральний та фізичний розвиток, торгівлі ними з метою сексуальної експлуатації, вчинення стосовно них насильницьких злочинів, самостійного дослідження проблем попередження експлуатації дітей не проводилося [1, с. 37].

З кожним роком дана проблема привертає все більше уваги держави та громадськості. Нині існують статистичні дані щодо кількості дітей, які працюють, жакливі випадки їх експлуатації. Уперше на цей злочин було звернуто увагу в Конвенції ООН про права дитини 1898 р., яка проголосила право на захист кожної

дитини як від економічної, так і від сексуальної експлуатації. Україна дану Конвенцію підписала 1990 р., а з 1991 р. положення документа почали діяти на її території.

З метою захисту неповнолітніх від експлуатації Україна ратифікувала низку конвенцій МОП, серед яких найважливішою є Конвенція «Про заборону на негайні дії щодо ліквідації найгірших форм праці дітей» (№182), тим самим взявши на себе зобов'язання щодо виконання її положень. Крім того існує низка законодавчих актів, прийнятих ще з часів проголошення незалежності України. До них належать такі закони: «Про охорону дитинства», «Про соціальну допомогу з дітьми та молоддю», «Про освіту», «Про органи та служби у справах неповнолітніх», «Про запобігання та протидію домашньому насильству» та багато інших.

Отже, головним завданням протидії експлуатації дітей є здійснення заходів, спрямованих на попередження цього злочину. Дана обставина пов'язана, насамперед, з тим, що значно складніше виявляти дитину, постраждалу від будь-якої форми експлуатації, застосовувати до неї реабілітуючі заходи, спрямовані на відшкодування моральної або фізичної шкоди, завданої злочинцем, повертати її у суспільство повноцінним його членом, аніж попередити залучення її до експлуатації. Така діяльність убезпечує дітей від злочинних посягань і запобігає від настання таких негативних наслідків експлуатації, як заподіяння шкоди здоров'ю, честі, гідності, різноманітним правам [2, с. 51].

Специфічні заходи чітко окреслені у ЗУ «Про охорону дитинства», який визначає основні засади її здійснення і у ст. 4 містить систему заходів, яка має включати: правові, економічні, організаційні, культурні та соціальні засади щодо охорони дитинства, удосконалення законодавства про правовий і соціальний захист дітей, приведення його у відповідність з міжнародними правовими нормами у цій сфері, що включає у себе забезпечення належних умов для охорони здоров'я, навчання, виховання, фізичного, психічного, соціального, духовного та інтелектуального розвитку дітей, їх соціально-психологічної адаптації та активної життєдіяльності, зростання

в сімейному оточенні в атмосфері миру, гідності, взаємоповаги, свободи та рівності, а також проведення державної політики, спрямованої на реалізацію цільових програм з охорони дитинства, надання дітям пільг, переваг та соціальних гарантій у процесі виховання, навчання, підготовки до трудової діяльності тощо [3, с. 2].

Як справедливо зазначає з цього приводу В. В. Вітвіцька, заходи соціально-економічного характеру знаходять своє відображення у спеціальних державних програмах за окремими напрямками економічної політики. Така державна стратегія відповідає конституційним засадам щодо забезпечення основних прав і свобод людини, серед яких право на життя, здоров'я, честь, гідність, свободу, особисту недоторканість, власність, охорону здоров'я та інші [4, с.138].

До соціально-демографічних заходів належить діяльність державних, громадських організацій, спрямована на підтримку сімей з дітьми, усунення причин, що породжують дитячу смертність та хвороби, материнську смертність, вирішення проблем, пов'язаних із забезпеченням збільшення чисельності дітей, зниження їх захворюваності, а передусім на ВІЛ-інфекцію, сифіліс, туберкульоз та інші.

До заходів політичного характеру доцільно віднести закріплення певними законами та іншими нормативно-правовими актами чітко визначені правила, норми, стандарти і вимоги щодо організації боротьби з експлуатацією дітей, оскільки діти – це особлива соціально-демографічна група населення віком від народження до 18 років, яка має свої специфічні потреби та інтереси.

Ідеологічні міри профілактики злочинів покликані формувати моральні деформації в осіб із протиправною поведінкою на базі загальнолюдських цінностей [5, с. 170].

У сучасних умовах проблема поліпшення становища дітей набуває особливої значущості. Її розв'язання залежить не тільки від сім'ї, а й від діяльності суспільних інститутів, які беруть участь у вихованні та навчанні дітей, сприяють їх соціалізації. До того ж одним з негативних наслідків перехідного періоду є

залучення дітей до незаконної праці, поширення її найгірших форм. У цьому разі слід розглядати заходи організаційно-управлінського та технічного характеру, які дозволяють зменшити або нейтралізувати причини, що сприяють вчиненню злочинів відносно неповнолітніх. Йдеться про закріплення певними законами та іншими нормативно-правовими актами чітко визначених правил, норм, стандартів і вимог щодо організації життєдіяльності дитини. Загалом законодавство України надає можливості для забезпечення широкого спектра прав і свобод дітей. Однак реальна ситуація в суспільстві вимагає з боку держави подальших конкретних заходів для поліпшення становища дітей, у тому числі і в ситуації із залученням дітей до експлуатації. Саме тому правові заходи щодо запобігання цьому явищу мають забезпечувати нейтралізацію тих умов, які сприяють вчиненню даного злочину стосовно дітей [6, с. 178].

До найсуттєвіших проблем загально-соціального запобігання експлуатації дітей ми відносимо такі, як: декларативний підхід до вирішення проблеми експлуатації дітей, відсутність реальних дій з подолання цього явища; наявність у суспільстві широко розповсюджених стереотипів щодо праці дітей, при яких вважається, що лише залучення до трудового процесу є запорукою отримання пристойної роботи в майбутньому; відсутність реальних дій, спрямованих на підвищення матеріального добробуту сімей з дітьми.

Список використаних джерел:

1. Кальченко Т.Л. Запобігання злочинності неповнолітніх в Україні та установами: Дис. канд. юрид. Наук / Національна академія внутрішніх справ України. – К.: 2013. – 225 с.

2. Крижна Л.В. Злочини у сфері сімейно-побутових відносин (кримінологічний аспект) – К.: Київ. ін-т внутр. справ при Нац. акад. внутр. справ України, 2013. – 105 с.

3. Про охорону дитинства: Закон України від 26 квітня 2001 р. № 2402-III // Відомості Верховної Ради. – редакція від 20.01.2018 – № 30. – с. 142.

4. Правова система України: історія, стан та перспективи: у 5 т. – Х.: Право, 2014. Т.5: Кримінально-правові науки. Актуальні проблеми боротьби зі злочинністю в Україні / За заг.ред. В.В. Сташиса. – 840 с.

5. Витвицкая В.В. Криминологические проблемы предупреждения преступных посягательств на моральное и физическое развитие несовершеннолетних: Дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Национальная академия внутренних дел Украины. – К.: 2015. – 277 с.

6. Ларичев В.Д. Теоретические основы предупреждения преступности. – М.: Юрид. лит., 2017. – 256 с.

Чекараміт Антон Миколайович,

студент другого курсу ННІ права

Університету державної фіскальної служби України

Науковий керівник:

к.ю.н., доцент, доцент кафедри

кримінального права та криминології

Університету державної фіскальної служби України

Мудряк Тамара Олександрівна

ФІНАНСУВАННЯ ТЕРОРИЗМУ ТА ЙОГО КЛАСИФІКАЦІЯ

Згідно ст.258 КК терористичним актом є застосування зброї, вчинення вибуху, підпалу або вчинення інших дій, які створювали небезпеку для життя чи здоров'я людини, або завдання значної матеріальної шкоди чи настання інших тяжких наслідків, якщо такі дії були вчинені з метою порушення громадської безпеки, залякування населення, провокації воєнного конфлікту, міжнародного ускладнення, або з метою впливу на прийняття рішень чи вчинення або невчинення дій органами державної влади чи органами місцевого самоврядування, службовими особами цих органів, об'єднаннями громадян, юридичними особами, або привернення уваги громадськості до певних політичних, релігійних чи інших поглядів винного (терориста), а також погроза вчинення

зазначених дій з тією самою метою [1].

Статтею 258-5 КК зазначено, що відповідальність за фінансування тероризму настає за вчинення дій з метою фінансового або матеріального забезпечення окремого терориста або терористичної групи (організації), організації, готування, вчинення терористичного акту, втягнення у вчинення терористичного акту, публічних закликів до вчинення терористичного акту, сприяння вчиненню терористичного акту, створення терористичної групи (організації).

Виходячи з цього, можна стверджувати, що предметом фінансування тероризму є кошти в національній чи іноземній валюті, цінні папери (акції, облігації, чеки тощо) – фінансове забезпечення, або інше майно – матеріальне забезпечення. Такі кошти та майно може бути здобуте як законним, так і незаконним шляхом.

Абз. 4 ст. 1 Закону України від 20 березня 2003 року «Про боротьбу з тероризмом» визначає поняття активів, які пов'язані з фінансуванням тероризму. Цими активами є кошти, майно, майнові та немайнові права, що повністю або частково, прямо чи опосередковано належать або перебувають під контролем осіб, які пов'язані з провадженням терористичної діяльності або щодо яких застосовано міжнародні санкції, та активи, які отримані або походять від таких коштів, майна, майнових і немайнових прав, а також інші активи зазначених осіб [2].

Об'єктивною стороною фінансування тероризму є вчинення дій з метою фінансового або матеріального забезпечення:

1) окремого терориста; 2) терористичної групи (організації); 3) організації; 4) готування до терористичного акту; 5) вчинення терористичного акту; 6) втягнення у вчинення терористичного акту; 7) публічних закликів до вчинення терористичного акту; 8) сприяння вчиненню терористичного акту; 9) створення терористичної групи (організації).

Поняття фінансування тероризму дається також в п. 50 ст. 1 Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом,

фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» від 14 листопада 2014 року. Таким злочином є надання чи збір будь-яких активів з усвідомленням того, що їх буде використано повністю або частково: для будь-яких цілей окремим терористом, терористичною групою або терористичною організацією; для організації, підготовки і вчинення окремим терористом, терористичною групою або терористичною організацією визначеного КК України терористичного акту, втягнення у вчинення терористичного акту, публічних закликів до вчинення терористичного акту, створення терористичної групи чи терористичної організації, сприяння вчиненню терористичного акту, провадження будь-якої іншої терористичної діяльності, а також спроби вчинення таких дій [3].

Способи фінансування або матеріального забезпечення тероризму можуть проявлятися у різних формах і не впливають на кваліфікацію таких злочинів. Це може бути, наприклад, переказування активів на банківський рахунок терориста, членів терористичної групи або організації, безпосереднього передавання таких активів або іншим шляхом.

Фінансуванням безпосереднього терористичного акту є вчинення дій з матеріального забезпечення чи фінансування безпосередньо самого вчинення терористичного акту, скоєного терористом, терористичною групою або організацією.

Фінансування попередньої злочинної діяльності є дії щодо фінансування чи матеріального забезпечення: 1) готування до терористичного акту; 2) організації терористичного акту; 3) втягнення у вчинення терористичного акту; 4) публічних закликів до його вчинення 5) сприяння вчиненню терористичного акту; 6) створення терористичної групи або терористичної організації.

Фінансуванням діяльності з функціонування терориста або терористичної групи чи організації є дії щодо фінансування чи матеріального забезпечення: 1) окремого терориста; 2) терористичної групи (організації).

Суб'єктивна сторона такого злочину виражається у розумінні особою суспільної небезпечності такого діяння з

фінансування або матеріального забезпечення діяльності терористичного формування або учасника терористичного акту, а також його наслідків і бажання настання таких наслідків. Мотив вчинення такого діяння не впливає на його кваліфікацію, але може бути врахований судом при винесенні вироку.

Фактично, фінансування чи матеріальне забезпечення тероризму є певним видом пособництва, який був виокремлений законодавцем через свою суспільну небезпечність.

Отже, підсумовуючи вище зазначене, можна зробити висновок, що з урахуванням подій, які відбуваються на зовнішньому та внутрішньому фронтах нашої держави, подальше наукове дослідження проблеми фінансування тероризму та втілення розроблених в результаті цього норм є необхідним для забезпечення та підтримки законності, національної безпеки, територіальної цілісності, суверенітету України, її становлення як сучасної держави європейського рівня, що є пріоритетним курсом на даному шляху розвитку суспільства і держави.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-III зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс] // Сайт : «Верховна Рада України». – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>. – Дата доступу: 05.12.2017

2. «Про боротьбу з тероризмом» Закон України від 20 березня 2003 року № 638-IV [Електронний ресурс] // Сайт: «Верховна Рада України». – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/638-15>. – Дата доступу: 05.12.2017.

3. «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» Закон України від 14 листопада 2014 року № 1702-VII [Електронний ресурс] // Сайт : «Верховна Рада України». – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1702-18>. – Дата доступу : 05.12.2017.

Яковенко Віталій Олександрович,
студент групи ПМКПЗ-17-1 ННІ права
Університету державної фіскальної служби України

Науковий керівник:
д.ю.н., професор, професор кафедри
кримінального права та кримінології
Університету державної фіскальної служби України,
заслужений діяч науки і техніки
Богатирьов Іван Григорович

ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ ЕКОНОМІКИ

Високий рівень розвитку економічних відносин є рушійною силою прогресу будь-якої розвинутої держави та суспільства. Саме тому злочини, які вчиняються у цій сфері, можна сміливо віднести до вкрай небезпечних, які підривають економічну безпеку держави.

Злочинністю у сфері економіки (інколи тотожні поняття з економічною злочинністю) кримінологи вбачають сукупність умисних корисливих злочинів легальної і нелегальної економічної діяльності, основним безпосереднім об'єктом яких виступають господарські відносини.

Актуальною ознакою сьогодення є поширення робіт з дослідження взаємодії економіки і злочинності, оскільки на даний час в українській економіці стрімко зростає рівень економічної злочинності. Економічні злочини становлять собою значну небезпеку для суспільства не лише через значну поширеність та різноманітність проявів злочинної економічної діяльності, але й через соціально небезпечний характер цих діянь.

Варто також зазначити що в сучасному українському законодавстві не має чіткого визначення економічної злочинності та злочинів у сфері економіки. Також і серед учених відсутня однастайна думка щодо визначення зазначених понять. Як зазначає К. Гуцалова, радянські дослідники застосовували різні терміни: «злочини у сфері економіки», «економічна злочинність», «злочини економічного характеру». Проте до цього

складу більшість учених відносила загальні господарські злочини, злочини у сфері промисловості, сільського господарства, торгівлі та побутового обслуговування [1].

К. Гуцалова пропонує рівнозначно використовувати такі поняття, як «злочини у сфері економіки» та «економічна злочинність», тому що ці явища є тотожними за змістом. У зв'язку з цим виділяє наступні ознаки, притаманні економічній злочинності:

1) складання із кримінально-караних діянь суб'єктів господарювання;

2) посягання на порядок управління економікою;

4) тривалий характер;

3) завдання значних збитків державі, суспільству та окремим громадянам;

5) має тісний зв'язок з організованою злочинністю, тіньовою економікою, корупцією та іншими негативними явищами в суспільстві;

6) характеризується високою латентністю, що зумовлено як природною латентністю, так і значними труднощами під час розслідування економічних злочинів;

7) більше ніж інші види злочинності здатна формувати спосіб життя певної частини суспільства, зумовлюючи формування напівкримінального менталітету [1, 87-89].

Зокрема, П. Панченко вбачає наступні визначення:

1) злочини у сфері економіки – переважно господарські злочини, вчинювані в різних сферах;

2) злочини економічного характеру – інші діяння, що пов'язані зі спричиненням матеріальної шкоди чи отриманням матеріальної вигоди;

3) економічну злочинність – господарські злочини та розкрадання [2, 4].

О. Яковлев розглядав поняття «злочини у сфері економіки» і «економічні злочини» як тотожні. На його думку, економічні злочини (наприклад, розкрадання, крадіжки, хабарництво) – це злочини корисливі, майнові і разом з тим це злочини у сфері економіки; а економічна злочинність – це сукупність корисливих

посягань на власність, порядок управління народним господарством, що вчиняються особами, які займають певні соціальні позиції в структурі економіки та виконують повноваження, пов'язані з цими позиціями [3, с. 50-52].

На думку Є.Л. Стрельцова економічні злочини включають протиправні діяння спрямовані на порушення відносин власності та існуючого порядку здійснення господарської діяльності [4, с.121] Г.А. Матусовський зазначав, що одна із головних ознак економічних злочинів полягає в тому що їх переважна частина це корисливі діяння що вчиняються особами які виконують певні функції у сфері виробництва і послуг, а також особами пов'язаними із регулюванням цієї діяльності та контролем за нею [5, с.15]

А.М. Бойко вважає що злочинність у сфері економіки охоплює злочини які окрім господарського механізму національної економіки посягають і на інші основні структурні елементи економічної системи такі як власність, інтереси служби у сфері господарської діяльності тощо, а формулювання «злочини економічної спрямованості» охоплює будь-яку злочинну діяльність спрямовану на отримання економічної вигоди. Враховуючи сказане А.М. Бойко пропонує позначати явище економічної злочинності терміном «злочинність у сфері господарської діяльності тим самим акцентуючи увагу на її природі [6, с.80-82].

Б. Волженкін дотримується думки, що сферою здійснення економічних злочинів є «економіка, яка розуміється як сукупність виробничих (економічних) відносин з приводу виробництва, обміну, розподілу і споживання матеріальних благ» [7].

С. Мазур підтримує подібну точку зору, але вважає за необхідне визначити більш детально зміст поняття економічні відносини. На його думку, злочином у сфері економічної діяльності є суспільно небезпечне діяння, безпосередньо спрямоване на вчинення шкоди суспільним відносинам, які складаються з приводу виробництва, розподілу, обміну та споживання матеріальних й інших благ та послуг, і забезпечують

інтереси правильної підприємницької та іншої економічної діяльності в державі [8, 3].

Незважаючи на часте та широке використання у науковій літературі та практиці, загальноприйнятого поняття «економічний злочин» наразі не напрацьовано. Це не пов'язано з недосконалістю механізмів наукового пізнання або неефективною організацією наукового спілкування, а зумовлено природою самого явища. Суттєвий вплив на тлумачення змісту поняття здійснюють також особистісні чинники та методологічні підходи авторів.

Таким чином, можна визначити, що злочинність у сфері економіки – це корислива злочинна діяльність службових осіб та інших учасників економічних відносин, спрямована на заподіяння матеріальної шкоди підприємствам, установам, організаціям різних форм власності або суб'єктам господарювання. Основними ознаками віднесення до злочинів у сфері економіки є:

- 1) здійснення в процесі професійної діяльності, використання службового становища та наявності корумпованої складової;
- 2) корисливість та умисність злочинів;
- 3) швидка адаптація на зміни в економіці та законодавстві та до нових форм і методів ведення господарської діяльності;
- 4) здійснення реальними суб'єктами економічних відносин під виглядом законної економічної діяльності або «збиткової» та «невдалої» господарської діяльності;
- 5) високоінтелектуальний характер;
- 6) широке застосування в злочинній діяльності різноманітних технічних засобів та досягнень в науково-технічному прогресі;
- 7) різноманітний характер проявів злочинної діяльності;
- 8) завдання значного розміру збитків;
- 9) тривалий, систематичний характер;
- 10) перерозподіл матеріальних благ як наслідок економічних злочинів;
- 11) високий рівень латентності.

Список використаних джерел:

1. Гуцалова К. Поняття та ознаки економічної злочинності: огляд літератури та проблемні питання / К.Гуцалова // Підприємництво, господарство і право.– 2002.– №10.– С.87–89.
2. Панченко П.Н. Преступления, посягающие на экономическую систему СССР / П.Н. Панченко // Проблемы борьбы с преступлениями в сферы экономики : межвузовский сборник научных трудов.– К., 1990.
3. Яковлев А.М. Социология экономической преступности / А.М. Яковлев.– М., 1988.
4. Стрельцов Е.Л. Экономическая преступность в Украине: курс лекцій/ Е.Л. Стрельцов.- Одесса: АО БАХВА, 1997.–572с.
5. Матусовский Г.А. Экономические преступления: криминалистический анализ /Г.А. Матусовский.-Харьков: Консум, 1999.–480с.
6. Бойко А.М. Детермінація економічної злочинності в Україні в умовах переходу до ринкової економіки (теоретико-кримінологічне дослідження): монографія/ А.М. Бойко.– Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2008.–380с.
7. Волженкин Б.В. Преступления в сфере экономической деятельности (экономические преступления) / Б.В. Волженкин.– СПб. : Юридический центр Пресс, 2002.– 641с.
8. Мазур С. Объект и виды экономических преступлений и преступлений в сфере экономической деятельности / С.Мазур // Уголовное право.– 2003.– №2.

**ДЕРЖАВНА ФІСКАЛЬНА СЛУЖБА УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ
УКРАЇНИ**

Навчально-науковий інститут права
Кафедра кримінального права та кримінології
ГО «Всеукраїнська асоціація кримінального права»

Наукове видання
«Сучасний стан кримінального законодавства України: шляхи
реформування»
Збірник тез доповідей
Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції
1 березня 2018 рік

Тези подано в авторській редакції.
Відповідальні за випуск: Топчій В.В., Дідківська Г.В., Супрун Т.М.,
Бодунова О.М..

Форматування та комп'ютерна верстка: Супрун Т.М.

Підписано до друку _____.
Формат 60x84/16. Папір офсетний.
Друк різнографічний.
Умов. друк. арк. 20,25. Обл.-видавн. арк. 18,83.
Наклад 75 прим. Зам. № ____
Віддруковано з оригіналів замовника.
ФОП Корзун Д.Ю.
Видавець ТОВ «Нілан-ЛТД».
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до
Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів
видавничої продукції серія ДК № 4299 від 11.04.2012 р.
21027, а/с 8825, м. Вінниця, вул. 600-річчя, 21.
Тел.: (0432) 69-67-69, 52-82-78
e-mail: info@tvoru.com.ua
<http://www.tvoru.com.ua>